

Doktori (PhD) értekezés

Perge János

2023

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
KATONAI MŰSZAKI DOKTORI ISKOLA

Perge János százados

A TERÜLETI ÉS A MEGYEI JOGÚ VÁROSI SZINTŰ
VÉDELMI IGAZGATÁSI, HONVÉDELMI ÉS
KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER
KORSZERŰSÍTÉSI LEHETŐSÉGEI

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Társtémavezető:

Dr. Muhoray Árpád PhD.

ny. pv. vezérőrnagy
c. egyetemi tanár

Dr. Ambrusz József PhD.

tű. ezredes
tűzoltósági főtanácsos
egyetemi docens, tanszékvezető

Budapest, 2023.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	4
TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA	6
TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	8
HIPOTÉZISEK	10
A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSEI.....	11
KUTATÁSI MÓDSZEREK	12
AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE.....	14
SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	15
1 VÉDELMI IGAZGATÁS	19
1.1 VÉDELMI IGAZGATÁS SZERVEZET- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	19
1.1.1 VÉDELMI IGAZGATÁS - VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI IGAZGATÁS ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE.....	20
1.1.2 A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERÉNEK REFORMJA A VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI IGAZGATÁS RENDSZERE	33
1.1.3 A VÉDELMI IGAZGATÁS ALRENDSZEREI.....	36
1.1.4 VÉDELMI IGAZGATÁS FOGALMA	37
1.1.5 VÉDELMI IGAZGATÁS CÉLJA ÉS FELADATRENDSZERE, FUNKCIÓI.....	41
1.1.6 KÜLÖNLEGES JOGREND	43
1.1.7 VÉDELMI IGAZGATÁS HELYE A KÖZIGAZGATÁSBAN	52
1.1.8 VÉDELMI IGAZGATÁS SZINTJEI	54
1.2 A VÉDELMI IGAZGATÁS TERÜLETI, HELYI ÉS TELEPÜLÉSI IRÁNYÍTÁSI SZINTJEI A MEGYEI ÉS A HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁGOK	55
1.2.1 A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG FELADATAI	56
1.2.2 A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG ÖSSZETÉTELE.....	58
1.2.3 HAJDÚ-BIHAR MEGYE VÉDELMI IGAZGATÁSA – A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGI	64
1.2.4 HELYI (JÁRÁSI) IRÁNYÍTÁSI SZINT - HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁG	71
1.2.5 TELEPÜLÉSI IRÁNYÍTÁSI SZINT	74
1.2.6 A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZER SZINTJEINEK MÓDOSÍTÁSI LEHETŐSÉGE ..	78
1.3 FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	79
2 A VÉDELMI IGAZGATÁS KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÁS ALRENDSZERE.....	82
2.1 KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERE	82
2.1.1 KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER KIALAKULÁSA.....	82
2.1.2 A KATASZTRÓFA FOGALMA	85

2.1.3	A KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER CÉLJA.....	87
2.1.4	A KATASZTRÓFAVÉDELEM FELADAT ÉS KÖTELEZETTSÉG RENDSZERE	88
2.1.5	A KATASZTRÓFAVÉDELEM IDŐSZAKAI, FELADATAI	91
2.1.6	A KATASZTRÓFAVÉDELEMI RENDSZER JELENE, IRÁNYÍTÁSÁNAK SZINTJEI, A KATASZTRÓFAVÉDELEM HIVATÁSOS SZERVEI	93
2.1.7	KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS RENDSZERE HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN.....	100
2.2	A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – A TŰZVÉDELEM.....	104
2.2.1	A TŰZVÉDELEM ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE	104
2.2.2	TŰZVÉDELEM HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN	107
2.3	A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – A POLGÁRI VÉDELEM	110
2.3.1	A POLGÁRI VÉDELEM KIALAKULÁSA	110
2.3.2	POLGÁRI VÉDELEM HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN.....	118
2.3.3	HELYI VÉDELEM – ÓVÓHELYEK VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI	123
2.3.4	DEBRECEN POLGÁRI VÉDELMÉNEK ÓVÓHELYEI	125
2.4	A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – AZ IPARBIZTONSÁG	128
2.4.1	AZ IPARBIZTONSÁG KIALAKULÁSA	128
2.4.2	TERVEK, TERVGYAKORLATOK	132
2.4.3	IPARBIZTONSÁG HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN	138
2.4.4	KATASZTRÓFÁK CSOPORTOSÍTÁSA	142
2.4.5	KATASZTRÓFÁK OSZTÁLYOZÁSA, TELEPÜLÉSEK KATASZTRÓFAVÉDELMI OSZTÁLYBA SOROLÁSA	144
2.4.6	HAJDÚ-BIHAR MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KATASZTRÓFAVÉDELMI OSZTÁLYBA SOROLÁSA.....	147
2.5	FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	152
3	A HONVÉDELEM ALAKULATAINAK BEVONÁSÁVAL TÖRTÉNŐ KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁNAK KORSZERŰSÍTÉSE TERÜLETI SZINTEN	153
3.1	HONVÉDELMI IGAZGATÁSI RENDSZER	154
3.1.1	A HONVÉDELEM FOGALMA, A HONVÉDELEMBEN RÉSZTVEVŐK KÖRE	154
3.1.2	A HONVÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZER FOGALMA, CÉLJA	156
3.1.3	A HONVÉDELMI IGAZGATÁS IRÁNYÍTÁSÁNAK SZINTJEI	157
3.1.4	KATONAI IGAZGATÁS.....	159
3.1.5	MAGYAR HONVÉDSÉG.....	163
3.1.6	HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ HONVÉDELMI ALAKULATOK	165
3.2	A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER.....	166
3.2.1	A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER FOGALMA, FELADATA..	167
3.2.2	A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER FELÉPÍTÉSE, IRÁNYÍTÁSA	168
3.2.3	A DANDÁROK HKR TEVÉKENYSÉGÉNEK SZERVEI	169

3.2.4	HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER.....	170
3.3	A MAGYAR HONVÉDSÉG ÖNKÉNTES TARTALÉKOS RENDSZERE	172
3.3.1	AZ ÖNKÉNTES TARTALÉKOS RENDSZER KIALAKULÁSA	172
3.3.2	HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ ÖNKÉNTES TERÜLETVÉDELMI TARTALÉKOS RENDSZER ÁLLOMÁNYÁNAK VIZSGÁLATA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI	176
3.3.3	A TARTALÉKOS RENDSZER ÁLLOMÁNYÁNAK KÉPZÉSE JAVASOLT ÚJ KÉPZÉSI TERVE.....	185
3.4	FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	191
BEFEJEZÉS	194
	ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK	194
	ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	196
	ÉRTEKEZÉS AJÁNLÁSAI.....	197
	KUTATÁS EREDMÉNYEINEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA.....	198
	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	198
FELHASZNÁLT IRODALOM.....		199
SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....		220
MELLÉKLET		222
1.	melléklet RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	223
2.	melléklet A VÉDELEM, KATASZTRÓFAVÉDELEM ÉS A HONVÉDELEM KÉRDÉSÉVEL FOGLALKOZÓ JOGSZABÁLYOK, SZABÁLYZÓK GYŰJTEMÉNYE	226
3.	melléklet ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	234
4.	melléklet A TERÜLETI, HELYI ÉS TELEPÜLÉSI SZINTEN RÉSZTVEVŐK FELADATAI...	236
5.	melléklet AZ ÖNKÉNTES TERÜLETVÉDELMI TARTALÉKOS RENDSZER KIALAKULÁSA, A TARTALÉKOSOK FELADATAI	247
6.	melléklet A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG MUNKACSOPORTJAINAK FELADATAI	260
7.	melléklet KOHÉZIÓS TÁBLÁZAT	262

BEVEZETÉS

A védelmi igazgatást az állam komplex védelmi feladatainak megvalósítására hozták létre, a kialakított feladat- és szervezeti rendszer a közigazgatás részét képezi. A védelmi igazgatáson belül megkülönböztethetők a szakigazgatási feladatokat és az általános igazgatási feladatokat ellátó védelmi igazgatási szervek, melyek tevékenysége magába foglalja a felkészítés-, a különleges jogrendi időszakok, valamint az ezeket megelőző helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, védelemgazdasági és katasztrófavédelmi feladatainak tervezésére, szervezésére és végrehajtására irányuló állami feladatok összességét. [1]

A védelmi igazgatás hazai rendszere a múlt század hatvanas hetvenes éveiben jött létre alapvetően honvédelmi feladatok ellátására [2], kezdetekben a honvédelmi feladatokra történő felkészüléssel, felkészítéssel és a honvédelmi feladatok végrehajtásával azonosították. E szemlélet a külső katonai fenyegetésekre irányuló és a fenyegetéseket katonai eszközökkel megoldani kívánó szervezet- és feladatrendszert vette alapul. Ez esetben még a védelmi igazgatás a honvédelmi rendszer részét képezte. A honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvény után az 1976. évi I. törvényjelentős változásokat eredményezett a védelmi igazgatás struktúrájában pl. létrehozták a

megyei és fővárosi honvédelmi bizottságokat. Időközben megjelentek korábban fel nem lelhető új kockázati tényezők, biztonsági kihívások, veszélyforrások is, mint a szervezett bűnözés, demográfiai feszültségek következtében kialakuló erőforrásokért folytatott harc, a tömeges méretű illegális migráció, a nemzetközi terrorizmus, a nemzetközi pénzügyi válságok, a gazdasági függések, a természeti és ipari katasztrófák mellett egyre többször fellelhető egészségügyi katasztrófák, járványok. A védelmi igazgatás 1976-tól kialakított rendszere az 1990-es évek elejétől átalakult, az 1976. évi I. törvény többször is módosításra került. A rendszerváltást követően a közigazgatás rendszere átalakult, a tanácsi rendszer helyébe az önkormányzati rendszer lépett, melynek meghatározott szereplője lett a köztársasági megbízott, a védelmi igazgatás rendszere területi szinten megváltozott, 2–3 megye területén létrejöttek a régiók. A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény a védelmi igazgatás rendszerét, szervezeti és működési rendjét új alapokra helyezte, a megyei fővárosi honvédelmi bizottságok elnevezése védelmi bizottságokra módosult. 1995-ben megszűnt a köztársasági megbízott intézményrendszere, megalakult a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Hivatal, mely meghatározta összkormányzati szinten a védelmi igazgatási feladatrendszer ma is ismert alapjait, megszűntek a régiók, feladatkörét a megyei és fővárosi védelmi bizottságok vették át. Az elmúlt negyedszázadban a biztonság új területeinek és a biztonság átfogó elvének alkalmazása eredményezte a védelmi igazgatási funkciók nem katonai területeinek megjelenését, előtérbe kerülését. [3] A védelmi igazgatás szervezetrendszere a 2010. évi kormányváltást követően megújult. 2011. április 25-én hatályba lépett Magyarország Alaptörvénye, ezt követő időszakban 2013-ban megtörtént a közigazgatás átalakítása, mely hatással volt a védelmi igazgatási rendszer

átalakítására, szabályozásának és eljárásrendjének változásaira (pl. a honvédelmi körzet helyére a járás lépett).

Napjaink biztonsági környezete összetett és bonyolult. A különböző veszélyek elleni védekezési feladatok végrehajtása során tapasztalhatjuk, hogy milyen sokrétű (katasztrófavédelmi, honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi) feladatokat kell elvégezni. A válságok összetett, komplex módon kezelhetők. A megváltozott biztonság és védelempolitikai folyamatok hatására folyamatosan épült ki a mai védelmi, katasztrófavédelmi és honvédelmi igazgatási rendszer az átfogó megközelítés koncepciójának tükrében, mely fejlődési irány összhangban volt a biztonság komplex megközelítésével. [4] *„A védelmi igazgatás feladatrendszere átfogja a teljes védelmi rendszert és magába foglalja a honvédelmi, a polgári védelmi, a rendvédelmi (melynek része a katasztrófavédelmi), a védelemgazdasági és lakosságellátási feladatok tervezésével, szervezésével, végrehajtásával kapcsolatos állami tevékenységek összességét.”* [1] Napjainkban komplex védelmi igazgatás rendszer működik, mely valamennyi típusú a hagyományos és új formában jelentkező kihívást és fenyegetést kezelni tudja [5] és összhangban van az ország védelmi stratégiájával. [6] A komplex védelmi igazgatás célja a különleges jogrend időszakában és más veszélyek esetén végrehajtandó védelmi feladatok tervezése, szervezése, valamint a feladatok megvalósítására irányuló állami tevékenységek tervezése, összefogása, koordinálása, a megvalósítás ellenőrzése és a feladatok végrehajtásának feltételeinek biztosítása. [1, 3] A védelmi igazgatás központi, területi és helyi szinteken járási szintig bezárólag valósul meg. A védelmi igazgatás centrális irányítási elv alapján, alá-fölé rendeltségi viszony szerint működik. A védelmi célok megvalósítása érdekében eltérő rendeltetésű és képességű szervezetek dolgoznak a rendszerben, ezért ezek tevékenységének tervezése, összehangolása és koordinálása speciális vezetési és irányítási képességet igényel. A védelemben résztvevő szervek feladatai komplexek, sok területen nem különülnek el egymástól. A biztonsági kihívások és kockázatok elhárítása szükségessé teszi a honvédelemben és a katasztrófavédelemben résztvevő állami szervek és szervezetek erőinek koncentrált együttműködését – ez az átfogó megközelítés kormányzati elvében is tükröződik. A katasztrófavédelem és a honvédelem irányítása állami feladat, amit az Alaptörvény és a sarkalatos törvények egyértelműen szabályoznak. A komplex védelem a Magyar Honvédség (a továbbiakban MH), a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, a polgári védelmi szervezetek, az önkormányzatok és az egyéb állami szervek, sőt az állampolgárok együttes feladata. *„Jóllehet az új típusú kihívások és kockázatok erőteljes megjelenése [...] sürgetően igényli a védelmi igazgatás szereplői együttműködésének, az együttműködés szabályozottságának és gyakorlati megvalósításának elemzését, az elemzés eredményei alapján a szükséges változtatások, vagy további kutatások irányainak meghatározását.”* [3]

Magyarország védelme és biztonsága érdekében 2020-tól kezdődően egy védelmi és biztonsági reform vette kezdetét, az átalakítások, változások még napjainkban is folyamatban vannak, nem zárultak le. Az új védelmi és biztonsági igazgatás rendszerére vonatkozó szabályozás fő elemei a védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. (a továbbiakban Vbő.) törvény keretein belül jelennek meg. [7] 2020 és 2022-ben módosult Magyarország Alaptörvénye, 2021-ben változott a katasztrófavédelmi és a honvédelmi törvény is.

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA

Kutatásom tárgyát képezi a védelmi igazgatás és a részét képező katasztrófavédelmi és a honvédelmi igazgatás rendszer működésének vizsgálata, az abban résztvevők együttműködésének elemzése, új együttműködési formák keresése a katasztrófavédelmi irányítás hatékonyságának növelése céljából. Kutatási tevékenységemmel erre teszek kísérletet az igazgatási rendszerek területei, feladatai és szervezeti elemei közötti kapcsolat, a védelmi feladatokat ellátó szervezetek működésének vizsgálatával, a feladatok végzése esetén az együttműködési lehetőségek feltárásával.

Több mint húsz éves szakmai tevékenységem folyamán részt vettem Debrecen városban a védelmi igazgatás feladatainak végrehajtásában. Debrecen Város Önkormányzat Közbiztonsági referens helyetteseként, civilként aktív részese voltam a helyi veszélyforrások felmérésének, feltárásának, valamint a megelőzési, védekezési folyamatok végrehajtásában, a végrehajtás ellenőrzésében. Ezt követően a Magyar Honvédség állományában két helyi (Debrecen székhellyel rendelkező), honvédségi alakulattal kerültem munkakapcsolatba. Korábban a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdzandár állományában protokoll tisztként, majd a Magyar Honvédség 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalj (a továbbiakban MH 2. TVE 3. TVZ) parancsnokságán kiképzőtisztként dolgoztam, ahol az Önkéntes Tartalékos állomány tagjainak kiképzése, a képzés szervezése, irányítása, felügyelete volt elsődleges feladatom. Jelenleg is a MH 2. TVE 3. TVZ állományának vagyok tagja, hadműveleti tisztként, valamint a zászlóalj megbízott törzsfőnökeként tevékenykedek, ahol feladatkörömbe a kijelölt védelmi feladatok végrehajtásában való részvétel és a zászlóalj állományának feladatvégzésének koordinálása tartozik. Ezekkel a szakmai tapasztalatokkal rálátást szereztem a védelmi igazgatás, valamint annak különböző szakterületeire (katasztrófavédelem és a honvédelem részterületeire). A gyakorlati tapasztalatok megszerzése motivált a témában történő további szakmai vizsgálódás és a kutatás végzésében. Tapasztalataim alapján a problémák, feladatok rendszerszintű megközelítését tartom fontosnak. A védelmi igazgatás különböző területein végzett felmérésekkel, tényfeltárásokkal, problémafelvetésekkel jutottam a jelenlegi kutatási tevékenységi köröm meghatározásához.

Kutatásom tárgyát képezi a területi szintű védelmi igazgatási, honvédelmi és katasztrófavédelmi rendszer működésének vizsgálata, az abban résztvevők együttműködésének elemzése, új együttműködési formák keresése a katasztrófavédelmi irányítás hatékonyságának növelése céljából. Keresem a védekezés korszerűsítésének lehetőségeit, különös tekintettel a katasztrófavédelmi/lakosságvédelmi feladatokra, valamint az új képzési és felkészítési formák és módszerek alkalmazására. A védekezés komplexitása megköveteli az állami, önkormányzati szervek, a gazdálkodó és a társadalmi, civil szervezetek együttműködését, valamint az egységes irányítást, a tudatos, korszerű felkészítést, a tájékoztatást. A haderő átalakításának egyik fontos következménye a 2004-es sorkatonai szolgálat megszűnése, a sorozás felfüggesztése, mellyel új feladat jelent meg, a Magyar Honvédség állományának, az önkéntes alapon történő utánpótlásának folyamatos biztosítása. E feladat sikeres megvalósításához elengedhetetlen a tartalékos rendszer korszerű működtetése.

Kutatási témám aktualitása, hogy a létrehozott területvédelmi tartalékos rendszer Hajdú- Bihar megyében¹ 2017-től kezdte meg működését. Működési módja, valamint a védelmi feladatok ellátásában betöltött szerepe további átgondolást, fejlesztést igényel. Kutatási tevékenységgel, keresem annak lehetőségeit és módjait, hogy az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos rendszer állománya hogyan tud bekapcsolódni a védelmi igazgatási feladatokat területi szinten ellátó megyei védelmi bizottság munkájába, valamint a védelmi feladatokat végrehajtó, területi szinten már jól működő katasztrófavédelmi és honvédelemi katasztrófavédelmi szervezetek feladatellátásába a megelőző védelem és rendkívüli állapot időszakában, e szervezetek feladatai ellátásának támogatása céljából.

A hazai publikációk nagy része a védelmi/katasztrófavédelmi/honvédelmi igazgatás központi, területi és helyi szerveinek munkáját külön-külön vizsgálják és kutatják. A területi szinten működő védelmi igazgatás komplex rendszerének és alrendszerének (katasztrófavédelem, honvédelem) kapcsolódását, jelenlegi együttműködési módját kevesen kutatják, miközben az irányított védekezés hatékony végrehajtásához elengedhetetlen a védelmi igazgatás működtetésének, a katasztrófavédelmi szervek közreműködésének és a honvédelmi alakulatok bevonásának felülvizsgálata. Kutatási tevékenységgel ezt a hiányt igyekszem pótolni Hajdú-Bihar megye vonatkozásában.

A kutatást 2022. november 01-én lezártam, így nem tartalmazza az azt követő változásokat. Napjainkban a védelmi igazgatás reformja zajlik. A törvényi változások alapjaiban módosítják, alakítják át a korábbi, eddig alkalmazott eljárásrendet, és még az ismertnek vélt törvényi

¹ Magyarország Alaptörvényének tizedik módosítása alapján a „megye” elnevezés „vármegye” elnevezésre változik, a módosítás jelen értekezés lezárását követően 2023. január 1-én lép hatályba, ezért nem alkalmazom.

szabályozások esetében is kimutathatók le nem zárult szabályozási törekvések, a hatályosulás kezdeti időszakának változása is előfordul.

Jelenleg a teljes szabályozó rendszer kialakítása folyamatban van, így a jelen kutatást lezárni nem, csak félbehagyni lehet. Jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy a szabályozási reform kezdetét, és az azt megelőző időszakot vizsgáljam, és erre az időszakra vonatkozó következtetéseket, javaslatokat fogalmazzak meg, továbbá a szabályozási reform 2022. november 1-ig hatályba lépő elemeit áttekintsem és ezeket nagyvonalakban bemutassam. A disszertáció lezárását követően további jelentős változások várhatók, új törvények hatálybalépésével, szervezetek, honvédelmi alakulatok elnevezéseinek módosításával, melyeket a disszertációban már nem szerepeltetek.

TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A védelmi igazgatás hazai rendszerének és alrendszerének elemzése és tudományos vizsgálata szükséges annak megválaszolására, hogy a jelenlegi működési rend alkalmas-e arra, hogy a katasztrófák elleni védekezés megfeleljen a vele szemben támasztott követelményeknek, mivel a gyakorlati tapasztalatok nem minden esetben megalapozottak, ennek következményeként a megfelelő jogi szabályozás nem került kidolgozásra és a jogszabály ismeret sem elég erős. A fellelhető kutatások külön katasztrófavédelem, honvédelem tématerületként országos szinten vizsgálják a fejlesztési lehetőségeket, viszont területi szinten, komplexen nem vizsgálják a védelmi-katasztrófavédelmi-honvédelmi feladatok ellátásához szükséges fejlesztési, együttműködési lehetőségeket. A védelmi igazgatás és alrendszerének szervezet- és intézményrendszerének, működésének, struktúrájának, szintjeinek vizsgálatával az alábbi négy tudományos problémát határoztam meg:

1. A védelmi igazgatásban résztvevő területi szinten működő megyei védelmi bizottság² üléseinek állandó meghívott (tanácskozási joggal rendelkező) tagjai közé, a meghívottak számának bővülésével sem került be a MH Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka, annak ellenére, hogy a zászlóalj képes egyre nagyobb létszámmal részt venni a védelmi feladatok ellátásában.
2. A polgári védelmi feladatok ellátásában a II. világháborút megelőzően a helyi lakosságvédelem, az óvóhelyek kialakítása hangsúlyossá vált, mely a világháborút követő békeidőszakban átalakult. 1961-től megszűnt a kötelező óvóhelyépítés, de a meglévő óvóhelyek állapotának fenntartása és ellenőrzése még biztosított volt. A polgári védelmi törvények rendelkezéseinek

² Az értekezés lezárását követően lépett hatályba a védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. (Vbö.) törvény, 5.§ 11. pontja alapján került bevezetésre a területi védelmi bizottság elnevezés a megyei védelmi bizottság elnevezés helyett.

megújulásakor az óvóhelyi védelemről szóló 1997. évi kormányrendelet hatályon kívül került³ és a 2011.évi katasztrófavédelmi törvénybe⁴ nem került be az óvóhelyi védelem, helyette a védelmi célú építmények fenntartása jelent meg. Ez a törvényi rendelkezés egészült ki a prioritást élvező lakosságvédelmi kimenekítés, kitelepítés és befogadás feladatokkal. Napjainkban a szomszédos országban fennálló orosz-ukrán háború közelsége szükségessé teszi az óvóhelyek fontosságának átgondolását, a meglévő óvóhelyek fenntartásának biztosítását, állagának megőrzését, esetleg új óvóhelyek kialakítását.

3. A katasztrófák elleni hatékony védekezés esetében a védelmi igazgatás alrendszerében működő katasztrófavédelmi és honvédelmi szervek együttműködése nem minden esetben kidolgozott. A katasztrófavédelmi (polgári védelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi, tűzvédelmi) feladatok végzéséhez szükséges speciális felkészítésben nem vesz részt a Magyar Honvédség minden alakulata, az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer (Hajdú-Bihar megyében az MH 2. TVE 3. TVZ) katonái sem, miközben feladatkörükbe tartozik a lakosságvédelmi feladatok ellátása. A Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer irányítása alatt Hajdú-Bihar megyében jól működő MH 5. Bocskai István Lövészdandár⁵ katasztrófavédelmi feladatainak ellátásába nem vonja be a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszer helyben működő alakulatát (az MH 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, Magyar Honvédség 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalját), nincsenek a feladatok ellátására történő közös felkészülési lehetőségek, közös katasztrófavédelmi (polgári védelmi) gyakorlatok, miközben a korszerű szakemberképzést létrehozó módszerek feltárása napjainkban rendkívül időszerű. A polgári védelmi feladatok ellátására történő sem elméleti, sem gyakorlati felkészítésben nem vesz részt az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állománya, miközben a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában aktívan, egyre nagyobb létszámban tudnának részt venni egy speciális felkészítés esetén.
4. Hazánkban az önkéntességen alapuló haderő működésének támogatása (békeidőben) önkéntességen alapuló tartalékos erőkkel történik. Annak megválaszolásához, hogy hogyan lehet motiválni a civil állampolgárokat a rendszerbe történő csatlakozásra vizsgálni kell az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer működését, jogszabályi háttérét, a rendszerben résztvevők körét. A rendszerben résztvevők létszáma még mindig alacsony. Az önkéntesek állományának összetétele nem a legmegfelelőbb a védelmi feladatok ellátásához, valószínűleg kevés a fiatal és a magas iskolai végzettséggel rendelkező.

³ Hatályon kívül helyezte a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

⁴ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény

⁵ Tervezetten az MH 5. Bocskai István Lövészdandár neve MH Bocskai István 11. Páncélozott Hajdúdandár névre módosul 2023. január 1-től.

HIPOTÉZISEK

A kutatásom során az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1 Feltételezem, hogy a területi védelmi bizottság munkáját segítené, ha a bizottság ülésein állandó meghívottként tanácskozási joggal részt venne az illetékességi területén működő minden olyan katonai szervezet parancsnoka a MH parancsnoka által kijelölt katonai szervezeteken túl, melyek tevékenységi körébe tartozik a védelmi feladatok ellátása, végrehajtása és állománya egyre nagyobb számban bevethető pl. az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka.

H2 Feltételezem, hogy területi szinten - vizsgálatom alapján Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben - az óvóhelyek jelenlegi műszaki állapota és befogadóképességének alacsony száma miatt nem biztosítja a lakosság nagy részének a napjainkban jellemző veszélyforrások okozta veszélyhelyzetek elleni megfelelő védelmét.

H3 Feltételezem, hogy a védelmi és biztonsági, a katasztrófavédelmi, valamint a honvédelmi igazgatás által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek végzésébe be lehetne vonni olyan katonai szervezetet a MH Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait ellátó szervezeten túl, melynek feladatkörébe tartozik a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel. Felvetésem alapján az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állománya bevonható a megye illetékességi területén folyó katasztrófavédelmi tevékenységek támogatásába megfelelő felkészítés esetén. Az általam javasolt „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elméleti és gyakorlati képzése megvalósítható az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer képzési egységeinek kiegészítésével, a képzési struktúra módosításával, mely tartalmazná a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásához szükséges alapismereteket.

H4 Feltételezem, hogy a Debrecenben működő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalját vonzóvá lehet tenni minden korosztály számára annak ellenére, hogy kezdetektől (2017-től) napjainkig a 26–35 éves korosztály képviselteti magát legkisebb számban a rendszerben, továbbá az iskolai végzettség alapján a legkisebb arányban résztvevő felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát is lehet emelni.

A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSEI

Kutatási tevékenységem célja komplexen vizsgálni a védelmi igazgatásban és az alrendszeiben működő katasztrófavédelmi, honvédelemi, honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer szakterületeit, szerveinek együttműködését területi szinten Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben vonatkozásában. Kutatási tevékenységem három nagy tématerületet ölel fel, ezekhez a kutatási részterületekhez illeszkedő alábbi kutatási célkitűzéseket fogalmazom meg:

1. **Átfogóan vizsgálom** Magyarország védelmi igazgatás rendszerét, komplexitását, a védelmi igazgatásban résztvevők körét. Bemutatom a védelmi igazgatás rendszerének struktúráját, szintjeit, alrendszeit, funkcióit, célját és a védelmi igazgatásban részt vevő szerveket területi, helyi járási és települési szinten **Elemzem** a rendszer működésének jogszabályi hátterét. **Áttekintem** a rendszer kialakulásának fejlődését napjainkig. Elemzem a védelmi igazgatás releváns területeken végzett kutatás eredményeit. **Kutatom** a védelmi igazgatásban résztvevő megyei védelmi bizottságok együttműködésének hatékonyabbá tételét. **Vizsgálom** a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság munkáját és a védelmi igazgatásban résztvevő bizottság szervezetét, működését, tagjait, feladatait, munkacsoportjait, továbbá a helyi védelmi bizottság szervezetét, a polgármester és a közbiztonsági referens munkáját. **Kutatom** annak lehetőségét, hogy Debrecenben az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer részeként működő MH 2. TVE 3. TVZ hogyan kapcsolódhatna be a megyei védelmi bizottság munkájába.
2. **Vizsgálom** a védelmi igazgatás egyik alrendszerét a katasztrófavédelmi igazgatás rendszerét. **Bemutatom** a katasztrófavédelem fogalom és célrendszerét, jogszabályi hátterét, kialakulásának folyamatát, az igazgatási rendszerét, feladatrendszerét, időszaki feladatait (megelőzés, védekezés, helyreállítás), szakágazati feladatait (tűzvédelem, polgári védelem, iparbiztonság), a katasztrófák csoportosítását, osztályozását, a települések osztályba sorolását, valamint a terveket, tervgyakorlatokat. **Vizsgálom** a lakosság védelmi feladatok ellátásához a helyi védelmet biztosító óvóhelyek alakulását, törvényi változását. **Kutatom** Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben fellelhető óvóhelyeket, vizsgálom azok állapotát. Keresem az óvóhelyvédelem fejlesztési lehetőségeit.
3. **Ismertetem** a védelmi igazgatás működéséhez jelenleg szervesen kapcsolódó vagy a védelmi igazgatás munkájába, védelmi feladatok ellátásába bevonható Hajdú-Bihar megyében működő, Debrecen székhellyel rendelkező katasztrófavédelmi, polgári védelmi és honvédelmi szervezeteket és azok munkáját. **Vizsgálom** a katasztrófavédelmi rendszer, valamint a Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer Hajdú-Bihar megyében működő szervezeteit és azok feladatait, **bemutatom** a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár működését, feladatait, kapcsolatát a HKR-rel. **Kutatom** a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába Hajdú-

Bihar megyében működő, Debrecen székhellyel rendelkező honvédelmi alakulatok bevonásának újabb lehetőségeit. Vizsgálom az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állományának képzési struktúráját, moduljait, egységes képzési rendszerét. Tanulmányozom a tartalékosok végzendő feladatait és vizsgálom ezek ellátásához szükséges alapismeretek megszerzésének lehetőségeit. Feltárom, hogy a mindennapi életben, Hajdú-Bihar megyében, Debrecen városában hogyan működnek együtt a védelmi igazgatás alrendszereiben a védekezési feladatokat végrehajtó szervezetek. Kutatom a katasztrófavédelmi feladatokat és a HKR feladatait ellátó szervek újabb együttműködési, közös képzési lehetőségeit. **Kutatom**, hogy az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszerben Hajdú-Bihar megyében működő MH 2. TVE 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj kiképzett tartalékos katonái hogyan tudnak bekapcsolódni a katasztrófavédelmi és a HKR feladatok végzésébe területi szinten. **Vizsgálom**, hogy milyen alapismeretekre van szükség a feladataik ellátásához és azokat milyen elméleti és gyakorlati képzés keretében tudják megszerezni.

4. **Vizsgálom** a védelmi igazgatás másik alrendszerét, a honvédelmi igazgatás rendszerét. **Bemutatom** a honvédelmi igazgatás rendszerét, a honvédelem fogalmát, célját, az igazgatási rendszerét, irányításának szintjeit. **Ismertetem** a honvédelmi igazgatás részét képező katonai igazgatás kialakulását, szerveit, a Magyar Honvédség feladatait, irányítását, szervezeti egységeit. Bemutatom az Önkéntes Tartalékos Rendszer alakulásának történetét, jelenét, vizsgálom működését, feladatrendszerét. **Vizsgálom és elemzem** speciálisan az MH 2. TVE 3. TVZ-ben a tartalékos állomány nem, kor, iskolai végzettség szerinti összetételét.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Kutatási tevékenységem során törekedtem a rendszerszemléletű, tudományos igényű téma megközelítésére. A kitűzött célok megvalósítása érdekében **alkalmazott kutatási módszerek:**

Kutatási tervet készítettem.

Tanulmányoztam a vonatkozó, mértékadó hazai és nemzetközi szakirodalmat, a szakkönyveket, jegyzeteket, és megismertem a legújabb kutatási eredményeket. Tanulmányoztam a védelmi igazgatás szakterületén alkotott tudományos értekezéseket, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem könyvtárában található, a jelen tanulmánnyal kapcsolatos szakirodalmat.

Feldolgoztam a kutatáshoz kapcsolódó a hazai jogszabályi környezetet, az ágazati szintű jogszabályokat, valamint a védelmi igazgatás tevékenységét meghatározó belső szabályzókat.

Alapvető szempontnak tekintettem a rendszerszemléletű megközelítést, az analízisekre és szintézisekre épülő következtetések kialakítását a javaslatok meghatározására.

Elemmeztem és **összehasonlítottam** a védelmi igazgatás alrendszereinek működését, azokból következtetéseket vontam le.

Folyamatos **konzultációt folytattam** a védelmi igazgatásban dolgozó vezetőkkel, Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság titkárával, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár, a MH 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, a Magyar Honvédség 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalj, a MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ és a 3. Hadkiegészítő és Toborzó Iroda (és jogelőd intézményei) vezetőivel és szakembereivel, továbbá a Nemzeti Közszerződési Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola oktatóival. Az így megszerzett tapasztalatokat, ismereteket felhasználtam munkáim során.

Debrecen Megyei Jogú Város tekintetében, mint közbiztonsági referens helyettes a későbbiekben, mint a Magyar Honvédség kiképző, majd hadműveleti tisztjeként részt vettem a védelmi feladatokkal kapcsolatos koncepciók egyeztetésében, véleményezésében. Tanulmányoztam Hajdú-Bihar megye védelmi/katasztrófavédelmi/honvédelmi igazgatási feladatait, ezért mind elméletben, mind gyakorlatban **megismertem** Debrecen település komplex védelmi rendszerét.

Összehasonlító elemzéseket végeztem a hazai területi szintű védelmi/katasztrófavédelmi/honvédelmi igazgatásban részt vevő szervezetek munkájával kapcsolatban. Fő törekvésem e rendszerek közötti összefüggések feltárása volt.

Oktatási ismeretanyagokat **tanulmányoztam, véleményeztem**, majd a szerzett tapasztalatok alapján új oktatási tematikát (új képzési egységet) ajánlottam.

Következtetéseket fogalmaztam meg, a kellő megalapozottsághoz a fellelhető szakirodalmak mellett saját primer és szekunder kutatásaim eredményeimre építettem.

Kutatásom során folyamatos iránymutatást kaptam témavezetőmtől Dr. Muhoray Árpád PhD. ny. pv. vezérőrnagy, c. egyetemi tanártól, valamint társtémavezetőmtől Dr. Ambrusz József tüz. ezredes PhD. tüzoltósági főtanácsos, egyetemi docens, tanszékvezetőtől.

Az értekezésemben felhasználtam a Bolyai Szemle, a Hadmérnök, és a Műszaki Katonai Közlöny folyóiratokban megjelent publikációimat, továbbá a Honvédségi Szemlében, a Hadtudomány és a Hadtudományi Szemlében a kutatási témával kapcsolatban megjelent tudományos munkákat.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

A dolgozat a védelmi igazgatás rendszerét mutatja be, részletesen kitérve az alrendszeire (katasztrófavédelmi, honvédelmi igazgatás rendszerére) és résztvevőire területi szinten, elsősorban Hajdú-Bihar megyében. A kutatási részterületekhez illeszkedően az értekezés három fő témakört dolgozz fel, a védelmi igazgatás és a katasztrófavédelem szakterületeit, valamint a védelmi feladatok ellátásába bevonható honvédségi szervezeteket. Ehhez igazodva a doktori disszertáció a bevezetést követően három fejezetből áll. Minden fejezetet egy összegzés zár rész-következtetésekkel.

Az értekezés **első fejezetében** a védelmi igazgatás rendszerét mutatom be. Ismertetem a védelmi igazgatás alakulásának történetét, a védelmi igazgatás szervezet és intézményrendszerét, helyét a közigazgatásban, a védelmi igazgatás alrendszeit, a fogalmát, célját, feladatrendszerét, funkcióját, a különleges jogrend időszakait. Ismertetem a védelmi igazgatás szintjeit, bemutatom a területi szinten működő szerveket, szervezeteket és azok feladatait. Ismertetem a védelmi igazgatásban résztvevő szerveket speciálisan Hajdú-Bihar megyében, Debrecen város vonatkozásában. Bemutatom a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság szervezetét, működését, tagjait, feladatait, munkacsoportjait, továbbá a helyi védelmi bizottság szervezetét, a polgármester a közbiztonsági és honvédelmi referens munkáját. Részletesen tárgyalom a HB MVB tagjainak összetételét és vizsgálom a honvédség alakulatai és a bizottság közötti munkakapcsolat fejlesztési lehetőségét.

Az értekezés **második fejezetében** a védelmi igazgatás egyik alrendszerével a katasztrófavédelmi igazgatás rendszerével foglalkozok. Bemutatom a katasztrófavédelmi igazgatás rendszerét. Ismertetem a katasztrófavédelem fogalom és célrendszerét, jogszabályi háttérét, kialakulásának folyamatát, az igazgatási rendszerét, feladatrendszerét, a megelőzés, védekezés, helyreállítási feladatait, (tűzvédelem, polgári védelem, iparbiztonság), a katasztrófák csoportosítását, osztályozását, a települések osztályba sorolását, valamint a terveket, tervgyakorlatokat (veszélyelhárítási, külső, belső védelmi, súlyos káresemény elhárítási terv) és ismertetem Hajdú-Bihar megye katasztrófaveszélyeztetettségét. Ismertetem a katasztrófák elleni védekezés rendszerét a megyében, bemutatom a Katasztrófavédelmi Igazgatóság szervezeti felépítését, alaptevékenységeit, a Debrecenben működő katasztrófavédelmi kirendeltség felépítését. Megyei vonatkozásában részletezem szakágazati feladatait, a tűzvédelem, az iparbiztonság működését és polgári védelmének szerveit és azok munkáját. Vizsgálom a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába Hajdú-Bihar megyében működő honvédelmi alakulatok bevonásának újabb lehetőségét. Vizsgálom a polgári védelem fejlesztési lehetőségeit, új óvóhelyek kialakításának létjogosultságát.

Az értekezés **harmadik fejezetében** ismertetem területi szinten Hajdú-Bihar megye védelmi/katasztrófavédelmi igazgatásának korszerűsítési lehetőségeit a honvédségi szervezetek alakulatainak bevonásával. Bemutatom a honvédelmi igazgatás rendszerét. Ismertetem a honvédelem fogalmát, célját, rendeltetését, az igazgatási rendszerét, irányításának szintjeit. Bemutatom a honvédelmi igazgatás részét képező katonai igazgatás szerveit, a Magyar Honvédség feladatait, Debrecen honvédelmének jelenét, a városban állomásozó alakulatok munkáját. Bemutatom a honvédelmi ágazat katasztrófavédelmi feladatait ellátó, a katasztrófavédelmi rendszer részét képező Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer működését, ismertetem a területi szinten működő, Debrecenben állomásozó Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár HKR rendszerét, szerveit, munkacsoportjait, tevékenységeit. Bemutatom a Magyar Honvédség Önkéntes Tartalékos Rendszerének működését, történetét, jelenét, ismertetem a Debrecenben működő a MH 2. Vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj tevékenységeit, kiképzési rendszerét. Ismertetem a megyében állomásozó területvédelmi zászlóalj összetételének vizsgálati eredményeit, fejlesztési lehetőségét a képzési struktúrájába illeszthető új képzési egység bevezetésének opciójával. Vizsgálom a Hajdú-Bihar megyében működő katasztrófavédelmi feladatot ellátó szervezetek tevékenységének összekapcsolódásának új lehetőségeit.

A **Befejezés** tartalmazza az összegzett következtetéseket, az új tudományos eredményeket, az értekezés ajánlását, melyben ismertetem a kutatás eredményeinek gyakorlati felhasználhatóságát.

Az értekezést **Felhasznált irodalom, Publikációs jegyzék** és **Melléklet** zárja. A mellékletek tartalmazzák a rövidítések jegyzékét, a jogszabály gyűjteményt, az ábrák és táblázatok jegyzékét, a disszertáció témájához szorosan kapcsolódó ismeretanyagokat, a kutatási témához kapcsolódó rendszerekben résztvevők feladatait.

SAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Kutatási célkitűzéseim megvalósítása érdekében tanulmányoztam a vonatkozó szakirodalmakat a kutatási témához kapcsolódó szakanyag megismerése céljából. Fontosnak tartom a kutatási területet elemző, értelmező szakanyagok megismerését, a rendszerszintű gondolkodás elsajátítása érdekében. A vonatkozó publikációk, szakkönyvek, disszertációk felkutatásában segített a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közszerológiai Tudásportálja. [8]

A védelemi igazgatás hazai rendszerének kialakulásának kutatása során a releváns hazai szakirodalom tekintetében a témában feldolgoztam **Lakatos László** *A védelmi igazgatás szereplőinek együttműködése a rendkívüli helyzetek megelőzése, felszámolása során, különös tekintettel az új típusú kihívások és kockázatok kezelésének honvédelmet érintő feladataira* [2]

címmel és **Lakatos László – Muhoray Árpád** szerzőpáros *A védelmi igazgatási feladatokra való képzés, kiképzés és felkészítés elméleti és gyakorlati kérdései* [9] címmel megjelent munkáját.

Muhoray Árpád több munkájában a védelmi igazgatás rendszerében elhelyezi a katasztrófavédelmi rendszert, ezzel elősegíti a komplex védelmi rendszer megértését, felépítését, működésének megismerését. A megújult katasztrófavédelmi rendszer szervezeti felépítését, tevékenységének megértését segítette a szerző *A katasztrófavédelmi igazgatás rendszere, helye, szerepe a védelmi igazgatási feladatok ellátása során* [10] című munkája. *A katasztrófavédelem hivatásos és civil ágának fejlődése, feladatai a védelmi igazgatásban* [11] című munkája ismerteti a katasztrófák elleni védekezés rendszerének alakulását, fejlődését hazánkban. A napjainkban történő védelmi és biztonsági tevékenységeket és hozzá kapcsolódó törvényi változások megértését segítette a szerző *A katasztrófavédelem a védelmi és biztonsági feladatok tükrében* [12] című és *A katasztrófavédelem kihívásai a 21. században a Nemzeti Biztonsági Stratégia tükrében* [13] című műve. **Varga Attila Ferenc** a *Védelmi igazgatás, közigazgatás, válságkezelés* [14] című munkája segítette a védelmi igazgatásnak, mint a közigazgatás részének a megismerésében, továbbá segítette értelmezni a védelmi igazgatás részeként a honvédelmi igazgatás rendszerét *A védelmi és a honvédelmi igazgatás rendszere, helye, szerepe a közigazgatás rendszerében* [15] címmel megjelent munkája. A területi szinten működő megyei védelmi bizottságok és a járásokban működő helyi védelmi bizottságok feladatainak megismerését segítette **Varga Attila – Keszely László** szerzőpáros *A védelmi bizottságok feladat- és hatáskörének változása a kezdetektől napjainkig* [16] című munkája. A védelmi igazgatás alakulásáról, fejlődéséről, feladatrendszerének megismerését támogatta **Keszely László** *A védelmi igazgatás szerepe a nemzeti szintű átfogó megközelítés megvalósításában* [17] című PhD disszertációja, *A védelmi igazgatás fejlődési irányai 1989-től napjainkig és lehetséges fejlesztési irányai az átfogó megközelítés szempontjából* [4] és *A különleges jogrend a védelmi igazgatás gyakorlati, jogalkalmazói szemszögéből* [18] címmel megjelent munkája; **Hornyacsek Júlia** *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, a fejlesztés lehetséges irányai* [1], valamint *A védelmi igazgatási feladatok rendszere, a végrehajtás személyi, technikai feltételei, lehetséges módszerei eszközei* [19] címmel megjelent munkáit.

A különleges jogrendek megismerésébe nyújtott betekintést **Lakatos László** *A különleges jogrend és a honvédelem szabályozása* [20] című munkája, új különleges jogrend bevezetésének időszakába, a védelmi igazgatás újszerű átalakításába nyújt betekintést **Hoffmann István – Kádár Pál** *A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I.* [21] című munkája.

Feldolgoztam a *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvény rendelkezéseit és a két végrehajtási kormányrendeletet (234/2011, 219/2011), mint alapszabályozót.

A katasztrófavédelmi igazgatás kérdésével mértékadóan foglalkozott disszertációiban, publikációiban, jegyzeteiben többek között Muhoray Árpád, Schweickhardt Gotthilf, Hornyacsek Júlia, Mógor Judit, Endrődi István, Lakatos László, Keszely László, Bárdos Zoltán.

A katasztrófavédelem irányítási modelljének komplex meghatározását adja **Muhoray Árpád** PhD értekezésében [22]. A szerző *Katasztrófamegelőzés I.* [23] egyetemi jegyzetét mértékadó munkának tekintem, mely elősegítette a szakterület megismerését. Ismerteti a katasztrófavédelmi rendszerben működő szerveket és tevékenységi körüket, bemutatja a katasztrófavédelem három alappillérét, a tűzvédelmet, a polgári védelmet és az iparbiztonság szakterületeket, valamint sajátos feladatrendszerüket. Segítséget nyújt a veszélyelhárítási tervezés, az ár- és belvíz elleni védekezés feladatainak megismerésében.

A katasztrófavédelem hazai rendszerének kutatása során a témában feldolgoztam, **Endrődi István** *A katasztrófavédelem feladat-, és szervezetrendszere* [24], **Schweickhardt Gotthilf** *Katasztrófavédelmi igazgatás* [25] és *A katasztrófavédelem rendszere* [26] című munkáit, melyek ismertetik a jelenlegi katasztrófavédelmi rendszer kialakulását, szervezeti és feladatrendszerét, valamint jogszabályi hátterét.

Tanulmányoztam a katasztrófavédelem szakterületeit. Iparbiztonság, veszélyes üzemek, veszélyes áruk szállításával kapcsolatban feldolgoztam **Kátai-Urbán Lajos** *Iparbiztonság I.* [27] kézikönyvet és a *Veszélyes Üzemekkel kapcsolatos iparbiztonsági jog, intézmény és eszközrendszer fejlesztése Magyarországon* [28] címmel megjelent munkáját; **Kátai-Urbán Lajos – Vass Gyula** *Változik a SEVESO II. irányelv a CLP szabályozás bevezetésével* [29] címmel megjelent munkáit, valamint **Cimer Zsolt– Kátai-Urbán Lajos – Vass Gyula** *Veszélyes üzemekkel kapcsolatos üzemazonosítási szabályozás értékelése* [30] és a *Katasztrófakockázatok: a településrendezési tervezés szerepe a megelőzésben* [31] című munkáit; továbbá **Hoffmann Imre – Kátai-Urbán Lajos – Lévai Zoltán – Vass Gyula** szerzők *Iparbiztonsági kockázatok Magyarországon* [32] és az *Iparbiztonság Magyarországon* [33] című munkáit. A katasztrófák következményeinek felszámolásában résztvevők körét, feladataiknak elemzését ismertem meg **Ambrusz József** *Katasztrófák következményeinek felszámolása, valamint a helyreállítás, újjáépítés vezetés-irányítási, műszaki feladatainak lehetséges megoldásai* [34] című PhD doktori értekezéséből.

Polgári védelem témakörben **Muhoray Árpád** *A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben* [35] és *A polgári védelem fejlesztési szakaszai* [36] című munkáit, valamint **Hornyacsek Júlia** *Polgári védelmi alapismeretek I.* [37] jegyzetét, valamint *A polgári védelmi feladatok és azok végrehajtása a fegyveres küzdelem és a katasztrófák által sújtotta területen* [38] című és *A lakosságvédelem korszerű értelmezése, helye, szerepe a védelmi rendszerben és a védelmi igazgatással való összefüggései* [6] című munkáját vettem alapul. **Teknős László** *A lakosság és az anyagi javak védelmének újszerű értékelése napjaink kihívásainak tükrében I.* [39] című munkáját,

valamint *A lakosság és az anyagi javak védelmének újszerű értékelése és feladatai a klímaváltozás okozta veszélyhelyzetben* című PhD értekezését [40] dolgoztam fel.

Feldolgoztam *a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről* szóló **2011. évi CXIII. törvényt** és végrehajtási 290/2011. (XII. 22.) kormányrendeletét, a honvédelmi igazgatás és a katonai igazgatás részletszabályzóit, valamint a **2019. évi CV. törvényt** *Az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról*.

A honvédelem igazgatás rendszerének kutatása során a témában alapul vettem **Lakatos László** *Honvédelmi igazgatás* [41], *A honvédelem és a honvédelmi igazgatás rendszere, azok védelmi igazgatás rendszerében betöltött helye és szerepe* [3] című munkáját, *Honvédelmi igazgatás* [42] című jegyzetét és *A védelmi igazgatás helye és szerepe a honvédelem rendszerében* [43] című Doktori (PHD) értekezését; **Lakatos László - Varga Attila Ferenc** szerzőpáros *A magyar honvédelmi igazgatás* [44] című munkáját; **Kádár Pál** *A honvédelem rendeltetése, szervezeti kialakítása, főbb feladatai* [45] című, *A honvédelem központi közigazgatási szerveinek rendeltetése* [46] című, *A katonai központi igazgatás feladatai és szervezeti evolúciója* [47] című, valamint **Petruska Ferenc** *A honvédelmi igazgatás jogszabályi háttere* [48] című munkáját. Az önkéntes tartalékos rendszer kutatása során feldolgoztam **Lakatos László** *Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésének időszzerű kérdései* [49] című munkáját, **Urbán Lajos** *A tartalékos erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben* [50] című Doktori (PHD) értekezését, **Hegedűs János** *A Magyar Honvédség tartalék erejének aktuális helyzete* [51] című munkáját. Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer kutatásakor feldolgoztam a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól szóló 1/2019. (I. 31.) HM rendelet, valamint, a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról szóló 4/2019. (01.31.) HM utasítás rendelkezéseit.

Alapul vettem hazánk biztonságával, annak megvédésével foglalkozó új jogszabályi környezetként megjelenő Nemzeti Biztonsági Stratégiát, Magyarország Alaptörvényét, a kilencedik alkalommal módosított Alaptörvényt és ezzel összefüggésben megjelenő a védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvényt, mely 2023. július 1-től hatályos, továbbá az Alaptörvény tizedik módosítását, mely 2022. november 1-től hatályos. Ezek alapjaiban reformálják meg a hazai jogrendszer védelemre és biztonságra vonatkozó szabályrendszerét, melynek megértését segítette **Muhoray Árpád** *A katasztrófavédelem a védelmi és biztonsági feladatok tükrében* [12] és **Kádár Pál** *Gondolatok a védelmi-biztonsági szabályozás reformjának egyes kérdéseiről* [52], *A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolt irányítása és keretrendszere* [7] és *A védelmi-biztonsági szabályozási reform rendszer alapelveinek elemzése és lehetséges perspektívái* [53] című munkája.

1 VÉDELMI IGAZGATÁS

A védelmi igazgatás alatt egy komplex rendszert értünk, mely magában foglalja a védelmi igazgatási feladatokat és ezeket a feladatokat ellátó szerveket. A védelmi igazgatási feladatok komplexitását jól tükrözi, hogy a honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosságellátási feladatok végrehajtásában többféle szerv együttműködése elengedhetetlen a különleges jogrend szerinti időszakokban, valamint az azt megelőző helyzetekben is. A védelmi igazgatási feladatok a közigazgatás minden szintjén jelentkeznek.

Ebben a fejezetben a védelmi igazgatás rendszerét mutatom be. A fejezet két részre tagolódik. A fejezet első részében bemutatom a védelmi igazgatás alakulásának történetét, a védelmi igazgatás szervezet- és intézményrendszerét, a védelmi igazgatás fogalmát, célját, feladatrendszerét, funkcióját, a különleges jogrend időszakaszait, helyét a közigazgatásban, ismertetem a védelmi igazgatás szintjeit. A fejezet második részében bemutatom a területi, helyi és települési szinten működő szerveket, szervezeteket és azok feladatait, tárgyalom egy új szint bevezetésének lehetőségét. Ismertetem a védelmi igazgatásban résztvevő szerveket, bemutatom a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság (a továbbiakban HB MVB) szervezetét, működését, feladatait, továbbá a helyi védelmi bizottság (a továbbiakban HVB) szervezetét, a polgármester és a referensek munkáját. Részletesen tárgyalom a HB MVB tagjainak összetételét, munkacsoportjainak feladatait és vizsgálom a MVB fejlesztési lehetőségeit.

1.1 VÉDELMI IGAZGATÁS SZERVEZET- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Hazánkban a védelmi igazgatás intézményrendszere már a második világháború előtt is működött (a legfelsőbb Honvédelmi Tanács már működött). A mai szervezetrendszere az 1960-as években alakult ki, azóta megnevezésbeli, szervezeti, illetékességi, valamint feladatköri változások történtek. Magyarország védelmi rendszerére - egészen a rendszerváltás idejéig - meghatározóan a katonai típusú fenyegetések hatására a fegyveres erők igényeit kielégítő védelem volt a jellemző. Az ország teljes védelmi képességét e feladatoknak rendelték alá. Az akkori szervezetrendszer funkcióját képezte a háborús közellátás megszervezése, a polgári védelem (légoltalmi feladatok), a katasztrófavédelem (háborús tűzoltás). Napjaink biztonsági környezete összetettebb. Megjelentek új típusú kihívások és kockázatok (nemzetközi pénzügyi válságok, gazdasági függések, nemzetközi terrorizmus, illegális migráció, a dél-szláv, a közel-keleti, az orosz-ukrán fegyveres konfliktusok). A védelmi - védelmi igazgatási rendszer jelenleg valamennyi típusú, a hagyományos és az új kihívásokat és fenyegetéseket is kezelni tudja. [2] A mai felfogás szerint a védelmi igazgatás korszerű, átfogó jellegű, oszthatatlan és komplex rendszere túlmutat a katonai erőn, a honvédelmi és katonai feladatokon túl magába foglalja a polgári válságkezelés területeit is. [4] Magyarországon

kialakult a védelmi igazgatásnak egy sajátos, nemzeti karaktert is érvényre juttató modellje, melyet a jogszabályi megalapozottság, a komplex védelem biztosításának igénye (azaz minden szervnek, személynek van valamilyen feladata bármely jellegű veszélyeztetés éri az országot, a térséget), a modul-elvszerű alkalmazási képesség (csak az tevékenykedik, akire, amire szükség van), a centrális irányítás és szubszidiaritás együttes megléte, a politikai, civil kontroll és a szakmai vezetésérvényesülése jellemez leginkább. [54] Magyarország védelmi rendszere átfogja az ország teljes védelmi rendszerét.

1.1.1 VÉDELMI IGAZGATÁS - VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI IGAZGATÁS ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Napjainkban a védelmi igazgatás tevékenység egy komplett rendszert foglal magába. A jelenlegi rendszer kialakulásáig sok változáson ment keresztül. Ezeket a változásokat mutatja be ez a fejezet rész.

1.1.1.1 A VÉDELMI IGAZGATÁS ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Hammurabbi (Kr. e. 1728–1686) katonai törvényei meghatározták az állandó hadsereg intézményrendszerét. A katonakötelezettség formáit tartalmazza a Codex Hamurabbi. [55] Ókori India hadművészetét foglalja össze Kautilya műve, melyben szükségesnek tartották, hogy a lakosság el tudja látni a hadsereget. [56] A legkiválóbb ókori kínai hadtudományi mű Szun-ce: A hadviselés törvényei című műve. A kínai hadtudomány klasszikus műve a hadászati és harcászati elveket, módszereket és törvényszerűségeket mutatja be. [57] A szerző szerint: *„a hadviselésnek törvénye, hogy ha tízszeres (túlerővel rendelkezünk), körül kell zárunk (az ellenséget); ha ötszörössel, meg kell támadnunk; ha kétszeressel, akkor meg kell osztanunk (erőit); ha ugyanakkora az erőnk, akkor is képesnek kell lennünk csatát vívni vele; de ha erőnk kisebb, akkor képesnek kell lennünk a védekezésre; s ha erőnk nem is mérhető (az ellenségéhez), akkor tudnunk kell kitérni előle. A kis erővel való szilárd ellenállás ugyanis csak oda vezethet, hogy a nagyobb erővel rendelkező ellenség fogságba ejt bennünket.”*⁶ A védelmi igazgatás kialakulásának kezdete Lakatos László 2001-es doktori értekezésében volt először így összegyűjtve.

A történelmi források tanulsága szerint már az egyiptomiak, görögök és rómaiak által felépített államszervezet végzett olyan tevékenységet, mely az állam rendjét fenntartotta, biztosította. A „rendszer” első megjelenési formájaként a görög városállamok szervezetében fellelhetők, az állam rendjéért, biztonságáért felelős személyek, tisztviselők leírásában. A ránk maradt forrásokból tudjuk, hogy a római államszervezet működésének jogi szabályait az „Ius publicum” rögzítette. A diktatórikus, isteni hatalmú uralkodó szava „szent és sérthetetlen”. A római társadalom katonai

⁶ Fordította: Tőkei Ferenc <https://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm>

jellege azonban elvitathatatlan. Az államszervezet csúcsán az uralkodó állt, mellette a szenátus, alattuk pedig a fegyveres nép. Az uralkodó három fontos feladatkört egyesített: katonai vezető, szakrális felhatalmazással bíró személy és első az összes római polgár között. A rend fenntartása érdekében, rendfenntartásért felelős személyek jelentek meg a tisztviselők közül a consulok, praetorok, aedilisek és a lictorok. [58] A római magánjog hatása megkérdőjelezhetetlen, a mai jogrendszerünk alapjai is erre épülnek.

A középkori Európában a rend védelméről a hatalommal bíró földesurak maguk gondoskodtak. A rendfenntartás megszervezése elemi érdekük volt, formáját és módszereit privilegizált birtokosok maguk találták ki, és kényszerítették rá a területükön élőkre. A különböző privilégiummal rendelkező városok szintén maguk szervezték meg rendvédelmüket, a helyi kormányzat gondoskodott a rend és biztonság fenntartásáról, a feladat ellátására felelős tisztviselőket választottak (szolgabíró, alispán), akik katonai hatalom támogatásával végezték feladatukat. Nem különültek el egymástól a bírói, igazságszolgáltatói, a rendfenntartói és bűnüldözői szervek, nem alakultak ki specializálódott testületek. A királyi hatalom megjelenésével jelentősen megváltozott a helyzet. Az uralkodó általában rendi országgyűlés közreműködésével hozott törvényeket a rend és biztonság kérdéskörére vonatkozóan. [59] Az abszolútizmus idején, a modern államok működésében jelentős változások következtek be az állam rendjének és hatékony működésének érdekében. A centralizált közrendszet állami tevékenység egyre szélesebb körét ölelte fel és kiterjedt a vallás, erkölcsrendészet, egészségügy, kereskedelem, közbiztonság területekre is. [60]

A magyar történelem korai szakaszában már megtalálhatók a honvédelemmel kapcsolatos királyi rendeletek. Hazánk védelmi igazgatásának kialakulását vizsgálva elmondható, hogy annak kezdete az államalapító Szent István idejére nyúlik vissza. Szent István Első Magyar Király Dekrétumainak Első Könyve több évszázadra meghatározta az országvédelem felépítésének szintjeit. Az országvédelmi feladatokat már akkor is az állami intézmények végezték. Az állam rendvédelmének alapját a királyi vármegyerendszer képezte, amely mellett még a falusi és városi rendvédelmet kell megemlíteni. A haderejének vezetője a hadnagy, a bíraskodás és közigazgatás vezetője az ispán. Ügyeinek igazgatásában részt vehetett valamennyi nemes. Az ügyek intézésének két fő fóruma a közgyűlés és a sedria, azaz vármegyei ítélőszék. A védelmi igazgatás feladatvégzés személyei a várispán, az udvarbíró, a határispán. A bánások rendszere az igazgatási, a katonai és az igazságszolgáltatási hármas feladatát látta el. [61, 62] A vármegyerendszer keretében a rendfenntartói, biztonsági-katonai feladatokat az ispán vezette, ő állt az igazgatási hierarchia élén, mint parancsnok. Az igazgatás középső szintjét a nemesi vármegyék jelentették, élükön a főispánnal. Ő a rendőri feladatok irányításáért is felelt. [63] A védelmi igazgatás helyi feladatainak megszervezése és végrehajtása a törvényhatóságokra (vármegyékre és törvényhatósági jogú városokra), a községekre, illetve a helyi államigazgatási szervekre hárult. [43] Az első

törvénykönyv I. István idejében keletkezett, a második törvénykönyvet I. András idejében szerkeszthették. III. András az 1290. évi dekrétumát az ország báróinak és „összes nemeseinek hozzájárulásával” alkotta meg. Az Anjou királyok idejében az uralkodók fenntartották maguknak a törvényhozással, a törvények módosításával és hatályon kívül helyezésével kapcsolatos jogokat. A XV. század közepére kialakult, hogy a törvényalkotás a király és a rendek, azaz az országgyűlés együttes joga. [64]

A közigazgatás és a rendvédelem megújítása szempontjából Mátyás király trónra lépése mérföldkőnek tekinthető, 1486. évi „Decretum Maius” törvénykönyv 78 cikkbe rendezi uralkodásának „örök érvényűnek” szánt törvényeit, mely főleg magán- és büntető-eljárásjog szabályokat tartalmazott. Ez az első magyar nyomtatásban megjelent törvénykönyv, ezzel megteremtette az egységes országos jog alapjait, a kodifikáció első hazai kísérlete. Törvényeivel a rendet kívánta helyreállítani. Az ország védelmében Hunyadi Mátyás magyar király egy nagy létszámú, zsoldos, jól kiképzett, magas színvonalú állandó hadsereget (Fekete Hadsereg) hozott létre. A három részre szakadó Magyarországon a rendvédelem igyekezett igazodni az új körülményekhez, és eltérő módon és formában fejlődött tovább az egyes országrészekben.

A XVI. században katonai és rendfenntartói feladatokat látott el a darabontok fegyveres csoportja. A királyi vármegyék felbomlásával a hódoltság korában teljesebben ki a nemesi vármegyék. A nemesi vármegyék élén az ispán állt, akit a király nevezett ki, főtitkárviselői a környékbeli nagybirtokosok voltak. Az ispánt a XV. századtól kezdték főispánnak nevezni. A nemesi vármegye rendészeti rendvédelmi szakembere és vezetője a szolgabíró volt. A nemesi vármegyék évszázadokon át, nélkülözhetetlen, központi szerepet játszottak a rendvédelem megszervezésében. [65, 66] A török kiűzéséig terjedő időszak legfontosabb eredménye rendvédelmünk tekintetében az, hogy az államalapítás óta kialakult rendszert nem tudták felszámolni, az képes volt alkalmazkodni a változásokhoz. Az abszolutizmus és a reformkor idején a centralizáció, a központosítási törekvések figyelhetők meg. Meghatározó szerep jutott a Helytartótanácsnak, mely a rendvédelem és a közigazgatás kérdéseiben is rendelkezett. A Helytartótanács 1794-ben kiadott ajánlása a közrend és közbiztonság fenntartásáról jelentős hatással volt a kor rendészetének fejlődésére. Változatos intézkedési módokat kínált a leggyakoribb bűnelkövetések ellen. [67]

Parádi József megállapítása szerint a magyar rendvédelem fejlődéséhez az 1848-49-es szabadságharc az első felelős Belügyminisztérium megalakulásával, a rendvédelem országos szervének az Országos Rendőri Hivatal létrejöttével, és a Nemzetőrség megszervezésével járult hozzá. [67] 1848-ban született az első jogi szabályozás, mely tartalmazza a honvédelem egyes elemeit, megkülönböztette a béke- és rendkívüli időszak fogalmát és a haderő különböző feladatait. Az a nemzeti őrseregről szóló 1848. évi XXII. törvénycikk, 17. §-ban olvashatjuk „...a nemzeti

őrsereg szolgálata, rendes és rendkívüli esetek szerint különbözik, a helybeli közcsend és béke rendszerinti, vagy rendkívüli állapotához képest...”. Az 1867-es kiegyezést követően felgyorsult a honvédelemmel kapcsolatos jogi szabályozás. [62] A véderőről szóló 1868. évi XL. törvénycikkben rögzítették a fegyveres erők felépítését, az irányításának rendszerét, az 1868. évi XLI. törvényben a honvédség szervezetét, feladatait és irányításának rendjét, továbbá a honvédségnek az országhatáron kívüli alkalmazás rendjét. A honvédség háborús mozgósításáról szóló szabályozás az 1890. évi V. törvénycikk szabályozza. A kiegyezést követő időszakban a magyar és az osztrák érdekek a rendvédelem tekintetében szembe helyezkedtek egymással. Az önkényuralom időszakában a magyarok idegenkedtek a Habsburg-elnyomást megtestesítő rendvédelmi szervektől. A régi testületek helyébe ütőképes és modern hazai rendvédelem struktúrákat alakítottak ki, mely a dualizmus korában európai szintre fejlődött. A dualizmus rendvédelmi szervei a következők voltak: rendőrségek, Magyar Királyi Csendőrség, Magyar Királyi Pénzügyőrség és Vámhivatalok, Koronaőrség, Képviselőházi Őrség, valamint a büntetés végrehajtás szerve. [60, 68]

Már az I. világháború előtt megszületett a háború esetére, kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. törvénycikk a minősített időszakokról. A törvény meghatározta a hatalom szükséges mértékben történő igénybevételét, annak megszüntetését és hatályon kívüli helyezését. [62] Ez a törvény jogot biztosított a rendeleti úton való kormányzásra, a közigazgatási feladatok végrehajtására kormánybiztosok kinevezésére, akik tevékenységüket a minisztériumnak alárendelve végezték, a hatáskörük pedig egy vagy több megye vagy város területére szólt, a hadsereg, az államrendőrség, a határrendőrség és a csendőrség igénybevételére, a belső rend és a közbiztonság fenntartása érdekében, a gyülekezési szabadság (népgyűlések, felvonulások) korlátozására, az állam biztonsága érdekében és a rögtönítelő vagy gyorsított bünvádi eljárás lefolytatására. Az 1938. évi IV. törvénycikk az 1914-1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szól. A két világháború közötti időszakban a törvényi háttér megalkotása már fellelhető volt. A védelmi igazgatás két háború közötti időszakban (különösen 1939-től) elsősorban a külső fenyegetettség esetére került szabályozásra és megszervezésre.

Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően az önállóvá, függetlenné váló Magyarország honvédelemről szóló első törvényi szabályozása a 1939. évi II. törvénycikk, mely kisebb nagyobb módosításokkal 1960-ig hatályos maradt. [66] 1939. évi II. törvénycikk egy komplex szabályozást tartalmaz. A törvény részletezi a honvédelmi kötelezettségek rendszerét, a részletes szabályait, és már büntetőrendelkezéseket is tartalmaz. Teljeskörűen részletezi a honvédelem közjogi, szervezeti kérdéseit, továbbá a katonai állományra vonatkozó szabályokat vizsgálja és kitér hadkötelezettségre, a honvédelmi kötelezettség rendszerére is. [69] Hierarchikus rendszer jellemezte a védelmi igazgatás felső vezetését. Élén az államfői tisztséget betöltő Kormányzó és a törvényhozás feladatát ellátó Országgyűlés. A végrehajtó hatalmat a Kormány

gyakorolta. A tényleges irányítást a Legfelső Honvédelmi Tanács (a továbbiakban LHT), rajta keresztül a Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar végezte. A Legfelső Honvédelmi Tanács 1928-ban jött létre, tevékenysége csak az 1939-es honvédelmi törvényben jelent meg jogszabályban. Az LHT elnöke a miniszterelnök volt, és a tanács üléseit az elnök vezette. A Tanács tagjai a miniszterek, továbbá a honvédség főparancsnoka és a vezérkar főnöke.⁷ Az 1939. évi II. törvény már részletezi az LHT béke idejében történő előkészítő intézkedéseinek feladatkörét, és azok végrehajtását. [18] Ez a rendelkezés már a rendkívüli helyzet esetére szóló működési tervet is előírta. Ebben az időszakban elsősorban a katonai fenyegetésektől tartottak, a védelmi igazgatás körébe csak a honvédelmi feladatok tartoztak, melyre nagy hangsúlyt fektettek. A tanács alakította ki az országmozgósítás rendszerét és országmozgósítási kormánybiztosokat nevezett ki. [69, 18, 62] A honvédelmi igazgatás területi szerveinek irányítása különvált a polgári igazgatási szervek és a katonai igazgatási szervek által végrehajtandó feladatkörökre. [66]

1942. évi XIV. törvénycikk a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk, valamint az 1914-1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938. évi IV. törvénycikk módosításáról és kiegészítését részletezi. A második világháborút követően az 1947-es békeszerződés aláírásáig, megszállt országgént nem beszélhetünk önálló védelmi igazgatás kialakításáról, működéséről, felkészülésről. Ebben az időszakban az elsődleges cél a közellátás helyrehozatala, a közlekedés visszaállítása, a gazdálkodási és szabályozási rendszerek megőrzése. A honvédelmi igazgatás tevékenysége fő feladata az új honvédség felállítása és a katonai szervezeteknek az ország újjáépítésében történő bevonása, ebben az időszakban országmozgósítási feladatokról nem beszélhetünk. A II. világháborút követően az államszervezet átalakulásának alapja az 1948. évi XX. törvénycikk. A hatalmat az Országgyűlés gyakorolta, az államfői hatalmat az Elnöki Tanács testülete és annak elnöke, a végrehajtó hatalmat a Minisztertanács látta el. A Kormány a Minisztertanács Tanácsi Hivatalán keresztül közvetlenül irányította a közigazgatási szerveket. A Honvédelmi Minisztérium honvédelmi irányítási és ellenőrzési hatáskörrel rendelkezett minden ágazat felett. [66]

Az 1950-es években kialakult a tanácsrendszer, mely négy évtizedig állt fent. A tanácsrendszerben előtérbe került a társadalmi rend biztosítása. A tanácsokról szóló 1954. évi X. törvény már rögzítette, hogy a tanács közreműködik az állami és társadalmi rend biztosításában, az ország védelmi képességének fejlesztésében és megszilárdításában. A védelmi igazgatás továbbra is országmozgósítására, a katonai igazgatás kérdéseire fókuszált, megmaradt a háborúra történő felkészülés és a katonai védelem szervezése és tervezése kérdéskörön belül. Hangsúlyt kapott a hadipar helyreállítása. 1955-ben a kerületi parancsnokságok helyett megyei hadkiegészítő

⁷ Hvt. 1. 3.§ (1) bekezdés alapján.

parancsnokságok alakultak, melynek végrehajtó szervei a járási, városi, fővárosi, kerületi kiegészítő parancsnokságok. A Honvédelmi Minisztérium állt a katonai igazgatás csúcsán, mely igazgatási rendszer igazodott a közigazgatási szervek felépítéséhez. A tanácsrendszer idején rögzítették az ár és belvízvédekezésről szóló 10/1955. (II. 15.) MT, valamint a helyi vízkárelhárításról szóló 10/1955. (II. 15.) MT rendeletet, ahol a katonai szervezetek mellett a civil szféra több ágazatának képviselője is megjelent. [16]

Az 1960-as években megalkották a honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvényt, mely értelmében a haza védelme érdekében a honvédelem célja az ország lakosságának, szerveinek, területének és gazdaságának felkészítése, valamint szükség esetén mozgósítása. A törvény leírja, hogy mely védelmi igazgatási feladatok, illetve hatáskörök tartoznak a tanácsokhoz és melyek az azokhoz tartozó végrehajtói bizottságokhoz. A katonai szervezetek és a végrehajtói bizottságok itt már közösen vettek részt a védelmi igazgatási feladatokban. A 1960. évi IV. törvény külön figyelmet szentel a normál békeidő állapottól eltérő különleges jogrend idejére. [16, 70]

1942. évi XIV. törvény szól a háború esetére, minősített időszakok kivételes intézkedéseikről, meghatározta a hatalom szükséges mértékben történő igénybevételét, annak megszüntetését és hatályon kívüli helyezését. Az 1939. évi II. törvénycikk a nevesített állami szervek részére a kivételes hatalommal való rendelkezés jogát csak háború vagy közvetlen háborús veszély időszaka-ra engedélyezte, addig az új, 1960. évi IV. honvédelmi törvény azt kiterjesztette a népi demokratikus államrend, illetve a társadalmi rend védelme területére is. Az új törvényi rendelkezés jogi alapot teremtett a rendkívüli jogrend békeidőszaki alkalmazására is. [43] A honvédelmi feladatkörök kibővülése befolyásolta az 1968. évi közigazgatás átszervezését. Egy kézbe került helyi és területi szinten az államigazgatás és a honvédelmi irányítás is.

A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény megalkotása is nagy előrelépés volt a védelmi igazgatás struktúrájának kialakításában. E törvény a korábinál részletesebben írja le a honvédelem irányítási rendjét, az irányításban részt vevő szerveket, rendkívüli helyzetekben működő állami szervek feladatait, tevékenységét, a honvédelem irányításának rendjét, a honvédelem igazgatás rendszerét, az államigazgatási szervek igazgatási feladatait, a társadalmi szervezetek, valamint az állampolgárok jogait és kötelezettségeit. [62] A törvény definiálja, hogy a haza védelme már az állam és a társadalom közös összefogását indokolja, mind háború idején, mind békeidőszakban. A jogszabály a védelmi feladatokat már osztársadalmi ügyként kezelte, ennek szemléletében osztotta szét a védelmi feladatokat a társadalom különböző területein. A Magyar Népköztársaság célkitűzése volt országunk szuverenitásának, nemzeti függetlenségének, népünk biztonságának és hazánk védelmi képességének fejlesztése. A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény védelmi igazgatás struktúrájában is jelentős átalakulást eredményezett. Ezt a törvényt kiegészítette a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény végrehajtásáról rendelkező 6/1976. (III. 31.) MT rendelet 7.§ (1)

bekezdése. A Minisztertanács Honvédelmi Bizottság koordinálása alatt, annak területi szerveként létrehozták a megyei és fővárosi honvédelmi bizottságokat. A fővárosi, megyei honvédelmi bizottság az illetékességi területén szervezte, koordinálta és ellátta a honvédelmi felkészüléshez kötődő feladatokat. [16, 71]

A jogállamiság követelményeit figyelembe véve 1989-ben definiálták és szabályozták az egyes időszakok kivételes hatalomgyakorlásának rendjét, mint minősített időszakok/ különleges jogrendi időszakok, melyek a rendkívüli állapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet. A védelmi igazgatás 1976-tól kialakított rendszere átalakult az 1989. október 23-ai Alkotmánymódosítással, mely meghatározta a védelmi igazgatás felsőszintű irányításának szervezeti rendjét. Első lépésnek számított az alkotmánymódosítás általi megfelelő jogszabályi háttér kialakítása. „Az 1990-es évek elején egyik alapvető feladatként jelentkezett az ország védelmi és biztonságpolitikai helyzetének tisztázása, valamint a változások hatásainak elemzéséből következő átalakítások koncepcionális előkészítése. Ez a folyamat már nem az ország katonai védelmének kizárólagosságából indult ki, hanem meghatározónak tekintette a polgári szférából gazdasági és más védelmi képességek komplex felhasználását. ...Az átfogó jellegű szemléletváltás kihatott a védelmi igazgatás rendszerének továbbfejlesztésére is.” [72]

1990-ben a nagyarányú jogszabályalkotás részeként, a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény többször is módosításra került. Az államigazgatási szervezet- és feladatrendszerében strukturális módosítások következtek be. A közigazgatás rendszere átalakult, a tanácsi rendszer helyett az önkormányzati rendszer lépett. Az önkormányzati működés meghatározott szereplői voltak a címzetes államtitkári rangot viselő köztársasági megbízottak, akik egyre több védelmi/honvédelmi igazgatási feladatot kaptak. A köztársasági megbízott lett a felelős honvédelmi bizottság elnökeként a honvédelmi igazgatási feladatok ellátásáért, továbbá különböző katasztrófavédelmi hatásköröket kellett ellátnia például a polgári védelmi, ár- és belvízvédekezési, valamint a téli hóakadályokkal összefüggő feladatok vonatkozásában. [4] Területi szinten a köztársasági megbízottak akár két-három megyében is ellátták a megyei bizottságokban a vezetést, akik közvetlenül a Kormánynak voltak alárendelve. [73] A közigazgatási rendszer területi szinten szerveződött, a 2–3 megye területén illetékes régiók jöttek létre. A védelmi igazgatás új rendszere területi szinten megváltozott, szervezésében voltak régió védelmi igazgatási szervek és megmaradtak a megyei illetékességű védelmi bizottságok is. A régió élén a köztársasági megbízott állt, ezzel egyidejűleg ellátta a régió megyéiben a Honvédelmi Bizottság elnöki feladatait. A Honvédelmi Bizottság hatásköre kiterjedt a működési területükön működő szervek, önkormányzatok, polgármesterek, valamint azok irányítása alá eső szervek védelmi tevékenységi feladatainak, követelményeinek meghatározására és szükség esetén a fegyveres erők mozgósításának feladat meghatározására, irányítására. A Honvédelmi Minisztérium csak államigazgatási szervként működött. A katonai igazgatási szerveket

a Magyar Honvédség Parancsnoksága irányította. 1990. szeptember 1-én alakult meg a Védelmi Koordinációs Iroda, melynek működésével új szakasz kezdődött a védelmi igazgatás modernkori történetében. E hivatal a későbbiekben is a Kormány döntés-előkészítő szerve maradt. [66]

A védelmi igazgatás rendszerét, szervezeti és működési rendjét új alapokra helyezte a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény⁸, mely 1994. január 1-jén lépett hatályba, valamint a végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet. A törvény hatására a megyei (fővárosi) honvédelmi bizottságok elnevezése védelmi bizottságra módosult. [4] A korábban működő kizárólagosan honvédelmi feladatokat ellátó honvédelmi bizottságokat felváltották a megyei, fővárosi és helyi védelmi bizottságok. A törvényt a kormányzati hatáskörök gyakorlásához, a védelmi igazgatás jogszabályi háttérének biztosítása, illetve a jogszabályi alapok megteremtése érdekében védelmi felkészítés céljából alkották meg, mely törvény konkrétan leírja a honvédelmi felkészítési feladatokban részt vevő szervezetek pontos kötelezettségeit, a jogi alapjait. A törvény szerint a polgári szféra szabja meg a honvédelem rendszerének békeidős és minősített időszak feladatait. [74]

1995. január 1-jei hatállyal megszűnt a köztársasági megbízotti intézményrendszer. A köztársasági megbízott feladatait és jogkörét a megyei közgyűlés elnöke, Budapesten pedig a főpolgármester vette át. A HM Védelmi Koordinációs Iroda jogutódjaként 1995. július 1-én megalakul a HM Védelmi Hivatal. A Védelmi Hivatal vezetése összkormányzati szinten is lefektette a védelmi igazgatási feladatrendszer ma is ismert alapjait. A Védelmi Hivatal feladatai közé tartozott a minősített időszakokra vonatkozó döntések előkészítése és végrehajtásának koordinálása. [75] Megszűntek a régiós Védelmi Koordinációs Irodák is, melynek hatáskörét a Megyei és Fővárosi Védelmi Bizottságokra ruházták át.

A védelmi igazgatás rendszerének fejlődésében fontos állomás volt 1998. november 1-je, amikor a védelmi igazgatás és felkészítés kormányzati koordinációjára, vezetésére megalakult a Miniszterelnöki Hivatal Biztonság és Védelempolitikai Koordinációs Államtitkárság. [4] Vezetője Gyuricza Béla politikai államtitkár lett. Az államtitkárság fő feladatai a védelmi stratégia és biztonságpolitikai alapelvek kialakítása, az ország védelmi felkészültségének biztosítása, a nemzetgazdaság védelmi felkészítése, a gazdaság mozgósítása és a Gazdaságbiztonsági Tartalékolási Tárcaközi Bizottság vezetése. [75] Az államtitkárságon belül új, főosztályszintű szervezetként jött létre a Miniszterelnöki Hivatal Védelmi Koordinációs Titkárság. A titkárság személyi állománya a HM Védelmi Hivatalból, a Belügyminisztériumból és a Pénzügyminisztériumból átvett vezetőkből, illetve szakértőkből szerveződött. A tárcák feletti koordinációt a Miniszterelnöki Hivatal biztonság- és védelempolitikai koordinációs államtitkára

⁸ E törvény az 1976 évi. I. törvényt hatályon kívül helyezte.

végezte. [74] A korábban egységes honvédelmi igazgatási feladatrendszer megosztásra került, a szorosan összefüggő feladatokat megosztották két szervezet között. A HM Védelmi Hivatalban maradtak a honvédelmi miniszterhez köthető feladatok, HM Védelmi Hivaltól átkerült a biztonság- és védelempolitikai koordinációs államtitkár hatáskörébe a honvédelmi igazgatási döntések előkészítése, illetve a végrehajtás koordinációja. [4] Biztonság és Védelempolitikai Koordinációs Államtitkárság rövid, egy éves működése után Gyuricza Béla halálát követően, a 167/1999. (XI. 19.) Kormányrendelettel megszűnt. A HM Védelmi Hivatal hatáskörébe visszakerültek a korábban elvett honvédelmi igazgatási feladatok. Magyarország 1999-től teljes jogú NATO⁹-tag lett, ezzel a főbb védelmi-katonai feladataink és kötelezettségünk is kibővültek a tagságból adódóan.

A Honvédelmi törvény mellett a Katasztrófavédelmi törvények is döntő módon meghatározták a védelmi igazgatás alakítását, korszerűsítését, a katasztrófavédelmi és védelmi igazgatás kölcsönhatásaival. [76] A katasztrófavédelmi törvények első lépcsőfokaként egységes, önálló jogszabály született a katasztrófák megelőzésére a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről, és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szülő 1999. évi LXXIV. (első Kat.) törvény elfogadásával. A mai modern katasztrófavédelem e törvény hatálybalépésével 2000. január 01-jén kapta meg új irányítási és felelősségi rendjét, a hivatásos szakmai szervezet kereteit, ezzel katasztrófavédelmi szempontból létrejött a védelmi igazgatás új rendszere, a Belügyminisztérium irányításával megalakult az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság. [10, 76] A törvény stratégiai válaszokat adott az új és komplex kihívásokra, valamint nemzeti koordinációt valósított meg a katasztrófák elleni védekezésben. A törvény alkalmazásával egy működőképes rendszer jött létre.

A kormány 2002-ben elfogadta az első Nemzeti Biztonsági Stratégiáját (a továbbiakban NBS), melyet két év múlva, 2004-ben egy újabb követett.¹⁰ [2] A 2002-ben született stratégia értékeli az ország geopolitikai helyzetét, a külső és a belső kihívásokat és válaszokat, valamint javaslatokat tesz az ágazati stratégiákra vonatkozóan. Más felépítésű a 2004-es NBS, mely foglalkozik az értékek és érdekek felsorolásával, a biztonsági környezet jellegzetességeivel, a célok és feladatok számbavételével, valamint a megvalósítási eszközökkel és ágazati stratégiákkal. [77]

A nemzetgazdaság védelmi felkészítése céljából a Védelmi Hivatal a területi védelmi igazgatási szervekkel közreműködve megalkotta a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V.1.) Kormányhatározatot, majd a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII.22.) Kormányrendeletet. Ez utóbbi

⁹ North Atlantic Treaty Organisation (röviden NATO) Észak-atlanti Szerződés Szervezete, katonai egyesülés

¹⁰ 2144/2002. (V.6.) és a 2073/2004. (IV.15.) Kormányhatározat.

rögzítette a védelemben közreműködő szervek és a lakosság minősített időszakos ellátási igényeit, a kapacitásszükséglet szabályozását a stratégiai tartalékoláshoz. [71, 62] A befogadó nemzeti támogatás feladatairól szóló 176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet megalkotása és elfogadtatása, a NATO aktuális irányelveit figyelembe véve jól tükrözi a szövetségi kötelezettséggel koherens nemzeti kötelezettségeinket és feladatainkat.

A védelmi igazgatás új szakasza kezdődött a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény 2005. január 1-ei hatályba lépésével. A törvény részletesen tartalmazta a honvédelem újra szabályozását, a honvédelmet komplex rendszerként kezelve. Új elemként jelent meg, hogy a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi feladatok végrehajtását az MVB és a HVB irányítja. [4, 16] 2004-ben kidolgozták, majd végleges szövegezéssel 2006-ban jelent meg a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006. (IV. 3.) Kormányrendelet, mely definiálta a védelmi igazgatás fogalmát, meghatározta a válságreakálási intézkedéseket és a minősített időszakokban alkalmazandó rendkívüli intézkedések ágazati kidolgozását, a polgári vészhelyzeti tervezés tartalmát, valamint a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek szabályozását. [73] A jogszabály rögzítette, hogy az ország védelme egy komplex feladatrendszer, amelynek végrehajtására a védelmi igazgatás szervezetrendszer hivatott. [44, 78, 17, 4]

Az Egyesült Államok elleni 2001. szeptember 11-ei terrortámadás következményeként a Kormány kormányhatározatok létrehozásával¹¹ elfogadta a Terrorizmus Elleni Nemzeti Akciótervet, és elrendelte az intézkedések végrehajtását. [75] 2004. május 1-étől Magyarország az Európai Unió¹² tagja, továbbá ebben az évben, hazánkban megszűnt a sorkatonai szolgálati rendszer, 2004. november 3-án szereltek le az utolsó sorkatonák. 2008-ban a védelmi igazgatás jelentős előkészítő és koordinációs munkát folytatott a hadkötelezettség bevezetésének szabályozásával, a végrehajtással kapcsolatos feladatok szervezethez kötésével, az adatszolgáltatás rendjének meghatározásával és a meghagyásba bevont szervek kategóriába sorolásával.

2011-ben a védelmi igazgatás fejlesztésének fontos lépcsőfoka kezdődött, a katasztrófavédelmi és a honvédelmi törvények újra alkotásával. A védelem (katasztrófavédelem, honvédelem, közrendvédelem), a védelmi igazgatás a közigazgatás államigazgatási ágához tartozik, így a közigazgatás átalakítása kihatott a védelmi igazgatás rendszerére is. A védelmi igazgatás területi feladatait a megyei védelmi bizottságok végzik. A Kormány irányítja a megyei védelmi bizottságok honvédelmi feladatainak végrehajtását a honvédelemért felelős miniszter által. A megyei védelmi

¹¹ A terrorizmus elleni küzdelem feladatainak egységes végrehajtási rendjéről szóló 2112/2004. (V. 7.) Kormányhatározat [a határozat módosítása a 1824/2015. (XI. 19.) Korm. határozat], valamint a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól szóló 2112/2004. (V. 7.) Kormányhatározat.

¹² Európai Unió (röviden EU) gazdasági és politikai egyesülés, regionális integráció iránt elkötelezett szervezet 1993. november 1-jével jött létre. Jelenleg tag 27 európai ország. Magyarország az EU-val való csatlakozási szerződését 2003 áprilisában írta alá Athénban

bizottság elnöki funkcióját kormány megbízott¹³ látta el a korábbi megyei közgyűlés elnöke helyett a 2011. évi törvények értelmében. Meglátásom szerint jó döntés volt, hogy a MVB elnöke a kormány megbízott államilag kinevezett közigazgatási tisztviselő lett, mivel a korábbi elnök, aki a megyei közgyűlés elnöke volt, ő választás útján nyerte el tisztségét. A közgyűlés elnöke nem biztos, hogy szigorú döntéseket hozott és minden problémát megfelelően kezelt újraválasztása érdekében, ellentétben egy államilag kinevezett tisztviselővel.

2012-ben a védelmi igazgatás rendszere teljes megújuláson ment keresztül. [23] A katasztrófavédelmi törvények második lépcsőfokaként elkészült a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. (a továbbiakban Kat.) törvény, mely 2012. január 1-jén lépett hatályba. E törvény egységes szerkezetbe foglalta a katasztrófavédelmi tevékenységet, ezáltal a honvédelem mellett a katasztrófavédelem is az ország védelmének egyik komplex alrendszere lett. [4] Egységes irányítású hivatásos katasztrófavédelmi szervezet jött létre. [11] A katasztrófavédelmi feladatok megelőzés centrikussá váltak, megváltozott a védelmi igazgatás rendszere, átalakultak a hatáskörök, megújult a polgári védelem, állami irányítás alá került a hivatásos tűzoltóság, létrejött az egységes iparbiztonság. [23, 76] E törvény végrehajtásáról rendelkezik a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban Kat. Vhr.), mely tartalmazza a katasztrófák elleni védekezésben résztvevők feladatait. [25] A törvény VI. fejezete meghatározta a polgári védelem feladatkörét, mely átemelte a korábbi polgári védelmi törvény rendelkezéseit. Így a polgári védelem már nem a honvédelem rendszerében megvalósuló feladat és intézkedési rendszer, hanem társadalmi feladat, eszköz és intézményi rendszer lett. [36]

Bevezetésre került a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (a továbbiakban Hvt.) 2012. január 1-ei hatállyal. A törvény 80.§ 12. pontja kimondta, hogy a „honvédelmi igazgatás: a védelmi igazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer...” E törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról a 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban Hvt. Vhr.) rendelkezett. Új elem volt, hogy a Hvt. 8. fejezet 11.§ (2) pontjában megjelent a fegyveres összeütközés miatt szükséges polgári védelmi feladatok ellátása. [36] A Hvt. törvény 2012-es hatályba lépésével a 25. § (4) bekezdés, valamint 26. § (2) bekezdés értelmében a MVB-ok vezetése átkerült az újonnan létrejött megyei (fővárosi) kormányhivatalok vezetőihez a kormány megbízottakhoz [23] - a megyei közgyűlések elnökeitől, a fővárosban a főpolgármestertől, - akik védelmi igazgatási feladataikat a megyei kormányhivatalok közreműködésével látják el. A kormányhivatal vezetője az MVB elnöke egy és ugyanazon személy. Új elem, hogy a MVB elnökének két helyettese lett, egy honvédelmi és egy katasztrófavédelmi elnökhelyettes¹⁴ (korábban nem volt helyettese). A Helyi Védelmi Bizottság

¹³ A 2022. évi XXIV. törvény alapján a kormány megbízottak új megnevezése 2022. július 28-ától főispán.

¹⁴ 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.) 25.§ (4)

az MVB irányítása alatt működő közigazgatási szerv. A helyi védelmi bizottságok eddig a honvédelmi körzetekben működtek és a körzet polgármesterei által megválasztott egyik polgármester volt a HVB elnöke. Az átalakítás eredményeként a helyi védelmi bizottságok illetékességi területei egybeesnek a 2013-ban megalakult járásokkal. A járásokban és a fővárosi kerületekben Helyi Védelmi Bizottság működik. A HVB elnöke a járási hivatal vezetője lett. A HVB munkáját a járási hivatal támogatja (korábban a polgármesteri hivatal támogatta). A helyi védelmi bizottság elnöke mellett két elnökhelyettes is megjelent, egy honvédelmi elnökhelyettes, aki a honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona és egy katasztrófavédelmi elnökhelyettes, aki a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy.¹⁵ Az MVB és a HVB nem része a kormányhivatalnak és annak járási hivatalának, de ezek biztosítják a bizottságok működésének feltételeit (működési környezetét, a munkaerőt, a humán és informatikai feltételeket). A bizottságok adminisztratív szervei (MVB titkárság, HVB titkár) azonban szervezetileg is bekerültek a megyei kormányhivatalokba, illetve járási hivatalokba.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. új önkormányzati törvény hatályba lépése kihatott a települések védelmi igazgatási feladataira. A 2012/2013-ban kialakított rendszer, az államigazgatás járási szintjének kialakítását eredményezte. Ezekkel az átalakításokkal a védelmi igazgatás jelenleg is működő szervezeti struktúrája jött létre.

2012. február 8-án elfogadtak egy - napjainkban már nem a legújabb - Nemzeti Biztonsági Stratégiát¹⁶, mely értelmében Magyarország a biztonságot átfogó módon értelmezi, mely a civil-katonai-rendvédelmi együttműködés fejlesztését eredményezte. A III. fejezetben részletesen kerül kifejtésre a Magyarországot érintő biztonsági fenyegetések és kihívások. A 39. pontja értelmében a Kormány feladata és kötelessége „az ország teherbíró képességével összhangban, megfelelő forrásokat biztosítson az ország és állampolgárai védelmére”. Az 50. pontja kimondja, hogy hazánknak „növekvő mértékben kell rendelkeznie olyan képességekkel, amelyek komplex megelőzési eszközrendszert működtetnek, természeti vagy ipari katasztrófák esetén gyorsan, hatékonyan és szervezeten reagálnak a lakosság életének, alapvető anyagi javainak védelme és a következmények minimalizálása érdekében”. [10]

2016. augusztus 31-i hatállyal megszűnt az addig központi hivatal formájában működő HM Védelmi Hivatal, beolvad a Honvédelmi Minisztériumba. Szervezeti elemeit, feladatrendszerét változatlan tartalommal vitte tovább a HM Védelmi Igazgatási Főosztály (a továbbiakban VIF), mely már 2006. szeptember 1-én megalakult.

¹⁵ 2011. évi CXIII. törvény 27. § (4)

¹⁶ A Kormány 1035/2012. (II.21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

2019. január 1-i hatállyal átalakult a honvédelem vezetési irányítási rendszere, megalakult a Magyar Honvédség Parancsnoksága (a továbbiakban MHP), mint új katonai szervezet a Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar különválásával, valamint ezzel egy időben a Honvéd Vezérkar és az Összhaderőnemi Parancsnokság összeolvadásával, azok jogutód szervezeteként. Felmerült a honvédelmi törvény módosításának szükségessége. A Kormány törvényjavaslatot¹⁷ nyújtotta be az Országgyűléshez, majd az Országgyűlés 2019. december 10-én elfogadta a 2019. évi CV. törvényt az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról, mely 2020. január 1-én lépett hatályba. A 2019. évi CV. törvény változást hozott a védelmi igazgatás szereplőinek feladatrendszerében, a módosítások érintik, a hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépést, a katonai kibertérműveletekkel kapcsolatos feladatrendszert, a kritikusinfrastruktúra-védelemmel kapcsolatos feladatokat, a megyei és helyi védelmi bizottságok szervezet- és feladatrendszerét, valamint bevezetésre került a honvédelmi referens intézményrendszere. A legjelentősebb módosítás a honvédelmi tárca és a Magyar Honvédség integrációjának megszűnése volt. Átalakult a honvédelem irányítási és vezetési rendszere, elkülönült a politikai és közigazgatási szakértelmet igénylő irányítás a katonai szakmai tudást igénylő vezetéstől. *„A honvédelmi tárca végzi a honvédelem kormányzati szintű kidolgozó, irányító és koordinációs feladatait, az MHP a Honvédség katonai felső szintű tervező, szervező és katonai tevékenységének vezető szerveként működik.”* [79, p. 170] Változások történtek a megyei és helyi védelmi bizottságok szervezet- és feladatrendszerében, a MVB megjelent egy általános elnökhelyettesi tisztség, a titkár tagi minősége megszűnt.

A 2020. április 21-én közzétett Magyarország új, „Biztonságos Magyarország egy változékony világban” alcímet viselő Nemzeti Biztonsági Stratégia (NBS)¹⁸ a negyedik ilyen jellegű átfogó dokumentum a rendszerváltás óta, összhangban van Magyarországnak a 2002-es, a 2004-es és a 2012-es stratégiában is megjelenő alapvető értékeivel, de az első, amely konkrét, számszerűsíthető jövőbeni elvárásokat tartalmaz és nagystratégiai elemeket hordoz magában pl. nemzeti jövőkép, világosan megjelenik a hazai és a határon túli magyarság védelmének kötelessége, közbiztonság magas szintű állapotának fenntartása, fejlett magyar védelmi iparra támaszkodó haderő kiépítése. Az NBS lényegre törő, rendelkező típusú dokumentum. [80, 81] Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 174. pontja Hangsúlyozza a katasztrófavédelem, milyen képességekkel kell rendelkezni a komplex megelőzési és katasztrófavédelem, milyen képességekkel kell rendelkezni a hatékony és gyors reagálás

¹⁷ A honvédelmi törvényt módosító T/8029 számú törvényjavaslat, benyújtva 2019. november 12-én.

¹⁸ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Forrás: magyarkozlony.hu online.

érdekében. A Korm. határozat 1. melléklet 51. pontja megállapítja, hogy: „*Felértékelődött a biztonság katonai eleme*”. A katasztrófák elleni védekezés szempontjából az NBS tükrében indokolt áttekinteni az új kihívásokat, biztonsági körülményeket. Magyarország a biztonságát három alapvető pillérré építi: nemzeti önerejére, az euroatlanti integrációra és a nemzetközi együttműködésre. [82] A nemzeti önerőn belül ez a képesség Magyarországon a védelmi igazgatási rendszer. [83]

1.1.2 A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERÉNEK REFORMJA A VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI IGAZGATÁS RENDSZERE

A védelmi igazgatás fejlődésében újabb mérföldkő a védelmi és biztonsági szabályozási reform kezdete. Magyarország védelme és biztonsága érdekében egy védelmi és biztonsági reform vette kezdetét, igazodva napjaink kihívásaira. A cél, hogy valamennyi krízis kezelése hatékonyan, gyorsan, rugalmas törvényi keretek között valósuljon meg egy egyszerűbb, párhuzamos szabályozásokat nélkülöző struktúrában és eljárásrendben, kiszélesítve az együttműködők, szabadon hagyva a feladatellátásba bevonhatók körét, kiterjesztve azt az egész társadalomra. Erősíteni kell az összkormányzati együttműködést, fenn kell tartani az ágazati válságkezelés lehetőségét, a tervezésre és felkészülésre kiemelt figyelmet kell fordítani és a végrehajtásnak nem lehet jogi akadálya. Erősnek kell lenni a végrehajtói hatalomnak, szükség esetén lehetővé kell tenni a védekezés irányításának magasabb szintre emelését. A lehető legnagyobb mértékben biztosítani kell, hogy az egyes válsághelyzetek a normál jogrendi válságkezelés keretei között kezelhetők legyenek. [53]

Hazánk biztonságával, annak megvédésével foglalkozik új jogszabályi környezetként a kilencedik alkalommal módosított Alaptörvény és ezzel összefüggésben megjelent a védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. (a továbbiakban Vbö.) törvény, mely 2022. november 1-től hatályos, valamint 2021. évi CXXI. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvénnyel összefüggő módosításáról. Megjelent Magyarország Alaptörvényének tizedik módosítása (2022. május 24.), valamint a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény (a továbbiakban: új Hvt.), a honvédelmi adatkezelésekről szóló 2022. évi XXI. (új Haktv.) törvény, valamint az egyes törvényeknek a honvédelemmel, a gazdaságfejlesztéssel, valamint a kormányzati igazgatással összefüggő módosításáról szóló 2022. évi VII. törvény. Ezek alapjaiban reformálják meg a hazai jogrendszer védelemre vonatkozó szabályrendszerét, azt újra fogalmazza, korszerűsíti, így mélységében és működésében is megújul. Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosításának¹⁹ (2020. december 22.) célja volt, hogy a különleges jogrendi szabályozás

¹⁹ Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítását az Országgyűlés 2020. december 15.-én fogadta el.

átláthatóbb legyen. Az eddigi hat helyett már csak három a hadiállapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet különleges jogrendi esetet nevez meg. Fő változás, hogy a különleges jogrendi időszakban a Kormányt jogosítja fel rendeletalkotásra, gyors, operatív, politikai és jogi értelemben is felelős döntéshozatal biztosítására.

A védelmi és biztonsági igazgatás rendszerére vonatkozó szabályozás fő elemei a Vbö. törvény keretein belül jelennek meg. [7] A törvény 2022. november 1-jei hatályba lépésével megteremti a hon- és rendvédelmi erők, valamint a közigazgatás közötti összehangolt védekezés jogi alapjait. A Vbö. Magyarország és a magyar nemzet védelme, biztonságának fenntartása, az erre hivatott képességek összehangolt és hatékony irányítása és működtetése, továbbá az emberi cselekményeken alapuló fenyegető, ártó, befolyásoló, támadó magatartásokkal szembeni összehangolt felkészülés és védekezés, valamint a válságkezelés és a különleges jogrend idejével összefüggő feladatok átfogó megközelítésének erősítése érdekében került megalkotásra. [84] Cél az ágazati szintű megközelítés helyett az összkormányzati szintű összehangolást igénylő, vagy hiányzó feladatrendszerek tekintetében egy olyan törvényi szintű szabályrendszer kialakítása, amely a 21. századi biztonsági környezet sajátosságaiból adódóan erősíti az ágazatközi összhangot, továbbá az állami és nem állami szereplők közti együttműködés és a biztonság tudatosság fokozását.

A törvény szabályozza a teljes védelmi biztonsági igazgatási rendszert és annak központi szervét is, meghatározza az összehangolt védelmi tevékenység és a válságkezelés keretszabályait, valamint a különleges jogrendben alkalmazható intézkedéseket. [85] A Vbö. sok területen megszüntette a duális (honvédelmi, katasztrófavédelmi) törvényi szabályozást mind a szervezetrendszer, mind a feladatrendszert illetően, hatálytalanítja a katasztrófavédelmet és honvédelmet szabályozó törvények számos paragrafusát. A védelmi és biztonsági reformban hangsúlyos a különleges jogrendi szabályrendszer kormányzati összehangolása. [86] Módosult a védelemmel és biztonsággal összefüggő kötelezettségek, a védelmi és biztonsági feladatokat ellátó szervek irányításának módja. [13, 76, 12] A törvény értelmében a védelmi és biztonsági igazgatás rendszere²⁰ magába foglalja az országos, a területi, a helyi és a települési szerveket. Alapvető rendeltetése az ország, a nemzet védelmében érintett valamennyi szerv tevékenységének összefogása, koordinálása. A jogszabály újítása, hogy a védelmi-biztonsági célú tervezésnek a legmagasabb szinten ad keretet. [52] A Védelmi és Biztonsági Igazgatás Központi Szerve (VBIKSZ) országos szinten összehangolja az igazgatási feladatokat, koordinálja a tervezést, Nemzeti Eseménykezelő Központot működtet. A törvényirányító szervként nevesíti az Országgyűlést, a Kormányt, a minisztert, a védelmi és biztonsági szervezetek három fő pillérét (Honvédség, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok), a védelmi és biztonsági

²⁰ A védelmi igazgatás védelmi és biztonsági igazgatás elnevezésre módosult.

feladatokban részt vevő további szervezeteket. Rögzíti, hogy e szervekkel a védelem és biztonság érdekében minden közigazgatási szerv köteles együttműködni. A Vbö. az első olyan törvényi szintű szabály, amely a védelem és biztonság kérdését, az együttműködést ilyen széles körben és ilyen mélységben írja le. A védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szervei a területi és a helyi védelmi bizottságok, melyek feladatköre és szabályozása is változik. A törvény jogalkotói szándéka magába foglalja a katasztrófák elleni védekezés fontosságát, a megelőzés, az elhárítás, a következmények felszámolás irányításának új minőségét. [12] A polgári védelemmel kapcsolatos kérdések zömét áttemeli a Kat.-ból, ennek ellenére sem került sor a Kat. vonatkozásában teljesen új jogszabály megalkotására, de a Vbö.-vel való összhangot ki kellett alakítani. Módosult a különleges jogrend. [13, 76, 12] A Vbö. áttemeli a 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvényből a különleges jogrendi esetek törvényi szintű szabályozását.

A Vbö. törvény a honvédelmi törvény elemeinek egy részét átvette vagy hatálytalanította, így azt újra kellett gondolni. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. (új Hvt.) törvény a korábbihoz képest tartalmilag szűkült. A törvény tartalmazza a honvédelemre és a Magyar Honvédségre vonatkozó szabályokat, ellenben a 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvénnyel, amely az irányítás és az igazgatás, valamint a különleges jogrend szabályozását is felölelte. E törvény alapján valósul meg egyrészt a honvédelemre való felkészülés, másrészt maga a honvédelem, tehát a haza fegyveres védelme, időbeli hatálya pedig mind béke, mind a különleges jogrend időszakaira kiterjed. A megváltozott szabályrendszer következtében bővült a Honvédség feladatrendszere. [85] Az új Hvt. tartalmi bővülést is eredményez, áttemeli a honvédelmi kötelezettségekre vonatkozó szabályozás egészét, valamint tartalmazza egyes, a 2022. november 1-vel megszűnő – megelőző védelmi helyzethez vagy a váratlan támadás – különleges jogrendi esetek békeidőszaki válságkezelés körébe átkerülő, döntően a Honvédség feladatrendszerét és a fegyverhasználat lehetőségét érintő szabályainak meghatározását, a fegyveres védelmi tervre vonatkozó szabályokat, valamint az átalakuló veszélyhelyzet különleges jogrendi helyzetekhez kapcsolódó reformokat. [53] A Vbö. és a Hvt. közötti különbség, hogy a részben azonos igazgatási intézményrendszer védelmi- és biztonsági fókuszú feladatellátása a Vbö, a honvédelmi katonai feladatellátás támogatása pedig a Hvt. tárgykörébe tartozik. [85] Az új típusú kihívások hatékony kezelése érdekében bevezetésre került a honvédelmi válsághelyzet tényállás, mely egy összehangolt védelmi tevékenység.²¹ Bevezethető különleges jogrend kihirdetése nélkül, a Kormány számára rugalmasabb felhatalmazást biztosítva a válságok kezelésére.

Az új Hvt.-ből az adatkezelési szabályok elhagyása jelentős terjedelem-csökkenést eredményezett. [85] A honvédelmi adatkezelésekről szóló 2022. évi XXI. (új Haktv.) törvény az

²¹ Az új Hvt. XV. fejezet 107.§ (1) pontja értelmében.

ágazati adatkezelés egységes rendszerének kialakítására irányul, mely hatályon kívül helyezte a 2013. évi Haktv.-t.

2022. október 1-jei hatállyal megalakult a Védelmi Igazgatási Hivatal, mely a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter irányítása alá tartozó, központi hivatalként működő költségvetési szerv. A Hivatal megalakításának célja az ország biztonságának fokozása, a védelemhez és a biztonsághoz kapcsolódó igazgatási feladatok, valamint az összkormányzati felkészülés összehangolása a válságkezelés és a különleges jogrendi feladatellátás terén. A Védelmi Igazgatási Hivatal 2022. november 1-jétől a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerveként működik, a védelmi és biztonsági igazgatási szabályozási reform szakmai folyamatait koordinálja.

Az Alaptörvény már 2011 óta külön fejezetben rendelkezik a különleges jogrendről, a kilencedik módosítás legfontosabb eredménye, hogy a különleges jogrendi esetek számát háromra csökkenti, valamint az egyes tényállások megfogalmazása rugalmasabb a korábbinál. A módosítás értelmében minden esetben a Kormány jogosult a rendkívüli intézkedések meghozatalára. [53] Magyarország Alaptörvényének tizedik módosítása (2022. július 19.) az Ukrajna területén fennálló fegyveres konfliktusra, illetve humanitárius katasztrófára tekintettel jött létre. A különleges jogrendre vonatkozóan az Alaptörvény kilencedik módosítása 2023. július 1-jén lépett volna hatályba, melyet a tizedik módosítás előrehozott. Ennek értelmében már 2022. november 1-től a korábbi hat helyett háromra csökkentette a különleges jogrendi helyzetek számát a hadiállapotra, a szükségállapotra és a veszélyhelyzetre. Ennek értelmében az Alaptörvényből kikerült a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet és a váratlan támadás, míg a rendkívüli állapot helyére a hadiállapot lépett. Magyarország Alaptörvényének tizenegyedik módosítása (2022. július 19.) a „megye” elnevezés „vármegye” szöveg változtatása céljából valósult meg. A módosítás 2023. január 1-én lép hatályba, ezért dolgozatomban nem alkalmazom a vármegye elnevezést.

A reform megvalósítása folyamatban van, az itt felsorolt törvények további törvények, szabályzók, kormányrendeletek létrehozását sürgetik, melyek napjainkban kerülnek véglegesítésre. Például a Vbő.-höz kapcsoló részletszabályokat tartalmazó kormányrendeletek, a védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól, a polgári védelmi kötelezettségről, a gazdasági és anyagi szolgáltatás szabályairól, a védelmi és biztonsági képzések, tervezések, ellenőrzések, gyakorlatok szabályairól. Kiemelkedő jelentőségű lesz az új Hvt. végrehajtási rendelete. [85] Tervezetten a Magyar Honvédség Parancsnokságának jogutód szervezete a Honvéd Vezérkar lesz.

1.1.3 A VÉDELMI IGAZGATÁS ALRENDSZEREI

A védelmi igazgatás rendszere átfogja a különböző válságok kezelésében résztvevő összes ágazatot és szakterületet (pl. katasztrófavédelem, polgári védelem, honvédelem, rendvédelem, környezetvédelem, egészségügy, nemzetgazdaság, diplomácia), valamint a kormányzati és nem-kormányzati szerveket nemzeti, területi és helyi szinten egyaránt. Az együttműködés szükségessége

napjaink leggyakoribb válságtípusa a természeti, a civilizációs és egészségügyi katasztrófafák esetében jelenik meg a legmarkánsabban. [87]

„A védelmi igazgatási szervek, illetve a védelemre létrehozott szervek (katonai szervezetek, katasztrófavédelmi szervezetek, közrendért és közbiztonság fenntartásáért felelős rendőrségi szervezetek) mindegyike a védelem komplex rendszerében hajtja végre feladatait. Ezen komplexitásból következően egymással együttműködésre, közös feladat-végrehajtásra kötelezettek. Ezen szervezetek tevékenysége egyaránt kapcsolódik a normál időszaki felkészítéshez és a rendkívüli időszaki közös feladat végrehajtáshoz.” [2, p. 47]

A védelmi igazgatás egyes alrendszerei (1. ábra) a honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi - melynek része a katasztrófavédelmi rendszer-, lakosság-ellátási, gazdaságmozgósítási alrendszer jogilag szabályozott és jól szervezett együttműködés alapján végzik tevékenységüket. A védelmi igazgatás és alrendszereinek együttműködési területei közé tartozik a közreműködésre tervezett szervezetek kijelölése, felkészítése, az ezzel kapcsolatos tervező, szervező feladatok végrehajtása, az ágazati és szervezeti ügyeletek, tájékoztatási központok együttműködési rendjének, valamint az adatszolgáltatási kötelezettségből eredő feladatok rendszerének és rendjének kialakítása. A különböző alárendeltségű igazgatási szervek többségükben önállóan végzik feladataikat.

A védelmi igazgatás részét képezi két nagy a katasztrófavédelmi igazgatás rendszere²² és a honvédelmi igazgatás rendszere²³, mely biztosítja a védelmi igazgatás szerveinek működéséhez szükséges szakértőket, és részt vesz a védelmi igazgatás tervezési feladataiban.

Dolgozatomban a védelmi igazgatási rendszernek e két nagy alrendszerével foglalkozom (a katasztrófavédelmi és honvédelmi igazgatási rendszerrel). E két általam vizsgált igazgatási alrendszer között a végrehajtás szinten alapvetően már mellérendeltség jelenik meg. Ez megjelenik pl. a megyei védelmi bizottság összetételében, mivel az MVB elnökének két szakmai helyettese e két rendszer állományának egy-egy tagja. Közös tényező mindkét esetben a védelemben résztvevő szervek és szervezetek komplex jellege. A rendszerek együttműködésének feltétele az egymás feladatait és működési eljárásrendjét értő vezetői és végrehajtó szakállomány megléte, azok szakmai ismeretének a mindenkori fenyegetésekre való reagálást biztosító felkészültsége. [2]

1.1.4 VÉDELMI IGAZGATÁS FOGALMA

Magyarország védelmének kialakítása állami feladat, melyhez hozzátartozik az ország függetlenségének és szuverenitásának védelme, a nemzeti értékek megőrzése, az állampolgárok élet, vagyon- és szociális biztonságához szükséges feltételek biztosítása. Mindezt meghatározza az adott ország geopolitikai helyzete, veszélyeztetettsége, illetve biztonságpolitikai és védelmi

²² Kat. 23.§ 4. h. pontja alapján

²³ Hvt. 80.§ 12. pontja alapján

célkitűzései. A „védelmi igazgatás” fogalmát a védelmi igazgatást művelő, különböző szakma képviselői különböző megközelítései miatt többféleképpen használták és használják ma is. Az alábbiakban bemutatom a védelmi igazgatás fogalmát többféle szemléletben.

A védelmi igazgatást kezdetekben a honvédelmi feladatokra történő felkészüléssel, felkészítéssel és a honvédelmi feladatok végrehajtásával azonosították. [14] E szemlélet a külső katonai fenyegetésekre irányuló és a fenyegetéseket katonai eszközökkel megoldani kívánó szervezet- és feladatrendszerre vette alapul. Ez esetben a honvédelmi rendszer része a védelmi igazgatás. A védelmi igazgatás, polgári biztonság országonként mást jelent. Egyik esetben a civil védekezés teljes volumene, a szállítás az infrastruktúra, az egészségügyi ellátás a lakosság és anyagi javak védelme, illetve a katasztrófa elhárítást foglalja magába, más esetben a lakosság anyagi javainak a védelmére irányul, ilyen például a polgári védelem, a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés. [88]

A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvényben csak a „honvédelmi igazgatás” kifejezés szerepel. Ezt hatályon kívül helyező 1993. évi CX. törvény már védelmi igazgatási szervekről, valamint e szervek honvédelmi igazgatási feladatairól tesz említést. Nem határozza meg a védelmi igazgatás fogalmát, de kijelöli a helyi védelmi igazgatási szerveket, a köztársasági megbízottat, a megyei, fővárosi védelmi bizottságot, a helyi védelmi bizottságot és a polgármestert.²⁴

Az 1995-ben kiadott Hadtudományi lexikon²⁵ a következőképpen értelmezte a védelmi igazgatást: *„a védelmi igazgatás bevezetésének célja a honvédelmi felkészítésben és országmozgósításban, az ország háború alatti, vagy rendkívüli időszakok idején való működésének biztosításában részt vevő szervek tevékenységének szervezése, összehangolása, irányítása a rájuk háruló honvédelmi feladatok hatékony és szakszerű végrehajtása. A védelmi igazgatás a békében működő állami és közigazgatási szervekre épül, központi, területi és helyi védelmi igazgatási szervekre tagozódik. A védelmi igazgatást a Kormány, illetve rendkívüli állapot idején a Honvédelmi Tanács irányítja a minisztériumok és országos hatáskörű szervek, a megyei és helyi védelmi bizottságok és a polgármesterek útján.”* [89, p. 1409]

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény az alábbi módon határozta meg a honvédelem alapjait: 1. § (1) *„A honvédelem nemzeti ügy.”*, 1. § (2) *„Magyarország a nemzeti és szövetségi védelmi képességének fenntartásában és fejlesztésében a saját erejére: nemzetgazdaságának erőforrásaira, a Magyar Honvédség (a továbbiakban: Honvédség) felkészültségére és elszántságára, a rendvédelmi és más szervek közreműködésére, állampolgárainak a haza védelme iránti hazafias elkötelezettségére és áldozatkészségére, továbbá a szövetséges államok és fegyveres erők együttműködésére és segítségnyújtására épít.”*

²⁴ 1993. évi CX. törvény I. 259.§ (1) c bekezdés.

²⁵ 1995-ben két kötetben kiadott Hadtudományi lexikont átdolgozták 2018-ban.

Az 1989-es Alkotmány a meghatározott minősített időszakok mellett, az azokat kiváltható helyzetekre való felkészülést is feladatul szabta, a lehetséges válsághelyzetek szélesebb körének kezelését szolgáló feladatok tervezésére, szervezésére és végrehajtására is kiterjed.

Lakatos László 2001-ben megjelent A védelmi igazgatás helye és szerepe a honvédelem rendszerében című doktori értekezésében a védelmi igazgatás „honvédelem-centrikusságát” hangsúlyozta. Meglátása szerint a védelmi igazgatás fogalom alatt *„a védelmi felkészítést és országmozgósítást szervező, a minősített időszakokban a központi, a területi és helyi irányítást végző centralizált, hierarchikus felépítésű közigazgatási szervezet- és feladatrendszert, illetve a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek és a katonai szervek olyan, jogilag szabályozott tevékenységét, amely a polgári és a fegyveres szervek, szervezetek, valamint az állampolgárok minősített időszaki kötelezettségeinek tervezésére, szervezésére és végrehajtásának irányítására irányul”* kell érteni. [43, p. 51]

A védelmi igazgatás definíciójának 2006. évi megalkotásával sikerült megjeleníteni azt a komplexitást, ami valójában jellemzi a védelmi igazgatás rendszerét. A 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet 2. § e) pontja szerint védelmi igazgatás: a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer. Az állam komplex védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység, amely magában foglalja az Alkotmányban szabályozott minősített időszakokra és az azokat kiváltható helyzetekre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét. A jogszabályi megközelítés már az állam komplex védelmi feladataira helyezte a hangsúlyt [14], a védelmi igazgatást nem csupán honvédelmi kérdésként kezeli.

A biztonság fogalma a védelmi rendszeren keresztül értelmezhető, mely szerint az ország területének védelmén (fizikai védelmén) túl biztonságot kell nyújtania az állampolgároknak, mely kiterjed egy szélesebb gazdasági, szociális, pénzügyi, környezeti, társadalmi védelemre is és az ehhez szükséges feltételek biztosítására. Ezt a biztonságérzetet egy olyan komplex védelmi rendszerrel lehet megadni, amely tervezés, szervezés és végrehajtás útján minden képviseleti szinten képes magába integrálni az adott védelmi szervezeteket és a működéshez szükséges erőforrásokat. *„A védelmi igazgatás a háborúban, katasztrófák estén vagy más rendkívüli helyzetekben (időszakokban) az állam és a közigazgatás működését irányító hierarchikus felépítésű közigazgatási szervezet.”* [37, p. 40]

Magyarország 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvénye tartalmazza a védelmi igazgatás átalakítását, hangsúlyossá vált, hogy minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. A védelmi igazgatás szervezeti rendszerében valósult meg a honvédelmi feladatok teljesítésére történő

felkészülés, a végrehajtáshoz szükséges feltételek megteremtése, valamint a vezetés-irányítás folyamatos működésének biztosítása (valamennyi időszakban, beleértve a különleges jogrendet is). A védelmi igazgatás megfelelő kereteket teremtett a hon védelmére szolgáló feladatok megvalósítására és kiemelkedő figyelmet fordított a felkészülés normál időszakban történő végrehajtására. A védelmi igazgatás megújított rendszerében a felkészülés és a megelőzés került előtérbe, a következmények felszámolásával szemben. A tragédia elkerülése mindig olcsóbb és egyszerűbb, mint a következményeinek kezelése. [90]

A Hvt. 80. §. 32. pontja alapján a védelmi igazgatás fogalma: *„a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely a Kormány - a honvédelemért felelős miniszter útján gyakorolt - irányítása mellett a Magyarországot veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szemben az állam feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint egyes védelmi feladatok ellátására kijelölt közigazgatási szervek által végzett tervező, végrehajtó, rendelkező tevékenység.”*

A védelmi igazgatás fogalma intézmény és feladatrendszer tekintetében:

A védelmi igazgatás, mint intézmény fogalma: *„a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer. Az országvédelem polgári biztonsági rendszerének meghatározó eleme, az ország felkészítését irányító és állami apparátus, amelyet összefoglaló néven védelmi igazgatásnak nevezünk. A védelmi igazgatás a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer.”* [74, p. 430] A védelmi igazgatás, mint feladatrendszer fogalma: *„az állam komplex védelmi feladatának megvalósítására létrehozott, vagy e feladatra kijelölt közigazgatási szervek rendszere által végzett végrehajtandó, rendelkező tevékenység, amely magába foglalja a felkészítés-, a minősített időszakok, valamint az ezeket megelőző helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, védelemgazdasági és katasztrófavédelmi feladatainak tervezésére, szervezésére és végrehajtására irányuló állami feladatok összességét.”* [74, p. 430]

A védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. (Vbő.) törvény értelmében a védelmi igazgatás fogalmát felváltja az új, a védelmi és biztonsági igazgatás fogalma. A törvény 5. § 16. pontja értelmében védelmi és biztonsági igazgatás: *„a közigazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amely a Kormány irányítása mellett a Magyarországot és annak lakosságát veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szembeni fellépésre létrehozott, illetve jogszabályban ilyen feladatra kijelölt állami szervek központilag összehangolt tervező, végrehajtó és rendelkező tevékenysége, különös tekintettel a válsághelyzetek kezelésére, a különleges jogrend kihirdetésére, valamint a védelem- és biztonságtudatosság polgári és állami fokozásával összefüggő feladatokra és az ezekre való felkészülésre, beleértve a honvédelmi igazgatást és az annak részét képező katonai igazgatást, továbbá a kapcsolódó rendvédelmi szervek által ellátott igazgatást.”* [12]

A védelmi igazgatás fogalmát vizsgálva megállapítható, hogy a 2011. évi honvédelmi törvény értelmében a Kormány a honvédelemért felelős miniszter útján, míg a katasztrófavédelmi törvény

értelmében a Belügyminisztérium volt a felelős a védelmi feladatok ellátásának irányításáért. A Vbö. törvény egyértelműsíti e korábbi ellentmondást, meghatározza, hogy a védelmi és biztonsági feladatok ellátásának irányításáért a Kormány a felelős.

1.1.5 VÉDELMI IGAZGATÁS CÉLJA ÉS FELADATRENDSZERE, FUNKCIÓI

A védelmi igazgatás létrejöttének elsősorban az volt a célja Dalnoki Zsolt szerint, hogy „az ország fegyveres védelme érdekében szervezze, irányítsa, és összehangolja a honvédelmi felkészítésben és a gazdaságmozgósításban részt vevő szervek és szervezetek tevékenységét. Már az 1848/49-es szabadságharc időszakában megyei illetékességű kormánybiztosok koordinálták a közigazgatás honvédelmi feladatait, valamint a katonaság és a civil igazgatás közötti együttműködést.” [91] A Hadtudományi Lexikon szerint a védelmi igazgatás célja: „a honvédelmi felkészítésben, az ország háború alatti vagy rendkívüli időszakok idején való működésének biztosításában részt vevő szervek tevékenységének szervezése, összehangolása, irányítása a rájuk háruló honvédelmi feladatok hatékony és szakszerű végrehajtása érdekében”. [92]

A védelmi igazgatás célja az előzőekben definiált fogalmat már jelentősen meghaladja, a honvédelmi területen túl magába foglalja a polgári védelemmel, a katasztrófavédelemmel, a gazdaság védelmi felkészítésével és mozgósításával, valamint a veszélyek által sújtott lakosság ellátásának biztosításával kapcsolatos területeket is. A katonai és honvédelmi feladatok mellett megjelent a polgári válságkezelésnek több területe is. Lakatos László szerint „Ezen kormányzati tevékenység egyik legfontosabb területe volt a védelmi igazgatás korábbi, egysíkú – a háborús, elsődlegesen a fegyveres erők igényeit kielégítő – rendszerét felváltó, az Alkotmányban rögzített minősített időszakok követelményeinek megfelelő új rendszer kialakítása, feladatainak meghatározása és működtetése feltételeinek biztosítása.” [43] A definíció elemzése során az alábbiak szűrhetők le: A védelmi igazgatás a közigazgatás struktúrájában található szervezeteket alkalmazza, kiegészítve a megyei, illetve a helyi védelmi bizottságokkal, a feladatok megvalósíthatóságát vizsgálva megállapítható, hogy az ország védelmi igazgatását egységesen vizsgálja (katonai és polgári típusú veszélyek).

A védelmi igazgatás feladatrendszere átöleli a rendszer elemeinek átfogó irányítását, a polgári védelmi és katasztrófavédelmi feladatokra való felkészülés tervezését, begyakorlását, a honvédelmi munkakötelezettséget, a gazdasági-anyagi szolgáltatások teljesítését, a katonai műveletek polgári támogatásának megszervezését, a nemzetgazdaság stratégiai erőforrásainak igénybevételét, a gazdaságmozgósítási feladatok végzését, a befogadó nemzeti támogatási tevékenységet, továbbá a katasztrófavédelemmel kapcsolatos létfontosságú infrastruktúra elemek védelmével, a meghagyással összefüggő, a hadkötelezettségek bevezetésével, a kulturális javak védelmének megszervezésével összefüggő feladatokat és a lakosság közszolgálati média általi rendszeres tájékoztatását. [73]

A védelmi igazgatási tevékenység célja az Alaptörvény alapján különleges jogrend szerinti időszakokban és helyzetekben feladat-végrehajtásra történő felkészülés. A kormány évente szabályozza (március - júniusi dátummal, 2020-ban a covid miatt októberben) a védelmi felkészülésre vonatkozó kormányhatározatban az aktuális feladatokat, a felkészülés rendjét, az ellenőrzési feladatokat, kapcsolódva a védelmi felkészülés költségvetési támogatását tartalmazó kormányhatározathoz. A felkészülés kiterjed gyakorlatok, gyakorlások, képzések megszervezésére, oktató- és tájékoztató anyagok elkészítésére, az állampolgárok felkészítésére. Ez a felkészülés nem csak a fegyveres konfliktus esetén aktuális. A védelmi igazgatási tevékenységnek további célja az Alaptörvény szerinti különleges jogrend szerinti időszakok bekövetkezésekor (pl. 2010. évi vörös iszap veszélyhelyzet, 2013-as és korábbi árvizek miatti veszélyhelyzet, 2019-től a Covid járvány miatt kialakult veszélyhelyzet) az újonnan megjelenő feladatok tervezése, előkészítése, szervezése, koordinálása, illetve ezen feladatok végrehajtása, a kapcsolódó tevékenységek összefogása. [5]

A védelmi igazgatás tevékenységeinek tekintetében az új típusú kihívások, illetve a katonai és polgári válságok kezelése egy egységes rendszerben, azonos szervezeti és eljárási rendben, az érintettek és a közreműködők minél szélesebb körének bevonásával valósul meg. A honvédelmi igazgatás feladatkör mellett jelentős szerepet kapott a katasztrófavédelem, a polgári védelem, a gazdaságmozgósítás és a lakosság ellátása rendkívüli helyzetekben. Ennek megfelelően a védelmi igazgatás funkciói napjainkban az állami (kormányzati–központi, területi, helyi) irányítás–vezetés folyamatosságának és fenntartásának a biztosítása, az igazgatási feladatokat végző szervezetek támogatása és a működési feltételeinek biztosítása, a lakosság élet és vagyonbiztonságát fenyegető veszélyek elhárítása, helyi és nemzetiségek közötti konfliktusok elkerülése, a fegyveres összeütközés esetén a túléléshez való feltételeknek a megteremtése, az anyagi javaknak a védelme, a tömegpusztító fegyverek elleni védekezés összehangolása. Belső védelemmel kapcsolatban hazánk gazdaság védelme és a nemzetgazdaság erőforrásainak mobilizálása, a katasztrófák elleni védekezés tervezése, a honvédelem és a rendvédelem részét képező polgári védelem technikai fejlesztése (ideértve a technikai felszereléseket, a kommunikációs eszközöket), a környezeti és ökológiai károk hatásainak csökkentése. [5] Funkciója még a vállalt nemzetközi kötelezettségek teljesítése, az országban bekövetkező katasztrófák után nyújtandó nemzetközi segítségnyújtási tevékenység, humanitárius segítségnyújtás. A védelmi igazgatás szervezeti rendszere a rendkívüli helyzetek kezelésére létrehozott, arra jogosult, arra kötelezett állami intézményrendszer [93], alapvető funkciója a különleges jogrendre való felkészülés.

A Vb. alapján a napjainkat meghatározó védelmi és biztonsági igazgatási rendszer rendeltetése a védelem és biztonság fenntartásának és fejlesztésében érintett valamennyi szerv és szervezet tevékenységének összehangolása, az összehangolt védelmi tevékenységre, az ágazatokon átívelő

feladatok ellátására és a különleges jogrendi működésre való felkészülés, a kormányzati és szakmai irányítás közvetítése.²⁶

1.1.6 KÜLÖNLEGES JOGREND

A védelmi igazgatás rendszerében megtalálható az összes válságtípus kezeléséhez szükséges szervezetrendszer, azaz a honvédelem, katasztrófavédelem, polgári védelem, rendvédelem, terrorelhárítás, gazdaságmozgósítás, kritikus infrastruktúra védelme, kibervédelem, illetve a NATO és EU válságkezelési rendszereihez kapcsolódó szervezetek. [94] Megkülönböztetünk normál időszaki jogrendben és különleges jogrendben kezelhető válsághelyzeteket. A védelmi igazgatás feladatrendszerében fontos szerepe van a különleges jogrendnek különösen jogalkotói és végrehajtói oldalon [4], feladata a különleges jogrendre történő felkészülés és kihirdetését követően a helyzet kezelése. A védelmi igazgatás szervezetrendszere eltérhet a normál időszaki jogrendtől az alapvető jogokat korlátozó, valamint a normál időszakban nem érvényesített alapvető kötelezettségeket bevezető jogszabályokkal, közjogi szervezetszabályozó eszközökkel és adott veszély elhárításához alkalmazott rendkívüli intézkedésekkel. [5, 95]

A különleges jogrend összefoglaló elnevezés, gyűjtőfogalom, az alkotmányos szabályozás része. [96, 20] A biztonság fenntartása csak egységesen betartott követelmények és szabályok figyelembevételével valósulhat meg. [97] A különleges jogrend a normál (béke) időszaki jogrendtől eltérő helyzetekben kerül bevezetésre, meghatározza az állam működését, a különböző szervezeteknek, illetve azok vezetőinek a békeidőszaktól eltérő kötelezettségei és jogosítványai lehetnek. [98] Célja, az állami hatékonyság fenntartása az átmeneti időre, olyan biztonsági és védelmi rendszer kialakítása, amely biztosítja a rendkívüli helyzetek során felmerülő feladatok végrehajtását, olyan veszélyek elhárítását, amelyekre a normál (béke)idejű államszervezeti struktúra működése nem alkalmas, vagy erre a szervezeti és működési feltételek az adott időszakban nincsenek meg. [20, 5] A különleges jogrend jogpolitikai indoka az, hogy a kihívásokra válaszokat adó döntések gyors és hatékony meghozatalának jogi feltételei biztosítva legyenek. [21, 99]

Rendkívüli, kivételes időszakok esetén, felborulhat az állam „normális” működése, az alaptörvényben rögzített megszokott rendje külső vagy belső okból, változás következhet be az állami szervek közötti együttműködés mindennapos gyakorlatában a többlet hatáskör, felelősség és az új feladatok kialakulásának hatására [100], valamint veszélybe kerülhet az alkotmányos rend, a társadalom élete, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonsága, az ország szuverenitása, valamint a területi épsége. [101, 102, 20] Rendkívüli helyzet az állam társadalom-irányító és szervező tevékenysége, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát és a társadalom működését veszélyeztető olyan helyzet, aminek időbeni és hatékony megszüntetése az arra létrehozott szervek

²⁶ Vbö. 51.§.

és szervezetek (Honvédelmi Tanács, Magyar Honvédség,) vagy arra ideiglenesen felhatalmazott szervek és szervezetek (védelmi bizottságok, polgármesterek) többlet jogosultságainak biztosítását igényli a veszélymegelőzés, a veszélyfelszámolás és a bekövetkezett veszélyek miatt szükséges helyreállítás időszakában. [93]

Különleges jogrendi szabályozás a különböző országokban a különböző módon mentek végbe [21], vannak országok ahol az alkotmányban megjelenik (pl. balti államok, Bulgária, Franciaország, Málta, Hollandia, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Olaszország, Svédország, Németország, Spanyolország, Görögország, Lengyelország, Portugália vagy hazánk), és vannak olyanok ahol vagy nem jelenik meg az alkotmányban, vagy csak minimális részletezéssel, [103, 104, 105] ekkor a különleges jogrendi működés alapja egy alacsonyabb szintű szabályozás (pl. osztrák, belga, cseh, ciprusi, dán, finn, luxemburgi vagy a svájci szabályozás). [106, 107, 108]

Az értekezés további részében ismertetem a 2022. november 1. előtti hat különleges jogrendi időszakot, annak működését, majd a november 1-től kihirdethető három különleges jogrendi időszakot.

1.1.6.1 A KÜLÖNLEGES JOGREND ALAKULÁSA HAZÁNKBAN 2022-IG

Magyarországon a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. törvénycikk volt az első olyan törvény, amely rendkívüli helyzet fennállásának esetére fogalmazott meg átfogó szabályozást. [109] Az Alkotmányban 1972-ben jelent meg az Elnöki Tanács felhatalmazása, mely lehetővé tette a rendkívüli hatáskörrel felruházott Honvédelmi Tanács megalakítását háború vagy az állam biztonságát súlyosan fenyegető veszély esetén, de e szabályozáshoz tartozó törvényi rendelkezések csak a rendszerváltást követően jelentek meg. [21]

1989-ig csak két időszak béke és háborús időszak (hadiállapot) volt definiálva, fogalmak nélkül. Ezt követően az egypólusú katonai biztonságpolitika többdimenzióssá vált, megjelentek a biztonság további szektorai is. A biztonság átfogó értelmezése megjelenik a tényállásokban. 1989. október 23-ban megjelent az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény, melyben megfogalmazódott a biztonság katonai és nem katonai dimenzióit megtestesítő különleges jogrendi időszak a rendkívüli állapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet, [21, 110, 111] mint olyan időszakok, ahol az egyes törvényektől rendkívüli jogalkotással el lehet térni. Ezt megelőzően maga a különleges jogrend és szinonimái a minősített időszak, minősített helyzet sem létezett. Újabb különleges jogrendi időszak került bevezetésre 1993-tól a váratlan támadás, 2004-ben a megelőző védelmi helyzet, majd 2016-tól a terrorveszélyhelyzet.

Az 1989-es három helyett, a közelmúltig 2022. november 1-ig az Alaptörvény tizedik módosításával a különleges jogrendre vonatkozó változások hatályba lépéséig hat különleges jogrendi időszakot különböztettünk meg: a rendkívüli állapot, a váratlan támadás, a megelőző védelmi helyzet, a szükségállapot, veszélyhelyzet, valamint a terrorveszélyhelyzet.

	Rendkívüli állapot	Szükségállapot	Veszélyhelyzet	Váratlan támadás	Megelőző védelmi helyzet	Terror-veszélyhelyzet
Aktualitása	1989-től	1989-től	1989-től	1993-tól	2004-től	2016-tól
Különleges jogrend típusa	Katonai típusú	Belbiztonsági típusú	Katasztrófavédelmi típusú	Katonai típusú	Katonai típusú	Belbiztonsági típusú
Veszély irányultsága	Külső veszély	Belső társadalmi konfliktus	Belső és külső veszély	Külső veszély	Külső veszély	Külső és belső veszély
Kihirdeti	Országgyűlés	Országgyűlés	Kormány	Kormány	Országgyűlés	Országgyűlés
Hatalmi centrum	Honvédelmi Tanács	Köztársasági Elnök	Kormány	Kormány	Kormány	Kormány
Alkotmányos tényállás	Hadiállapot, háborús veszély	A törvényes rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmény, az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények.	Élet- és vagyonbiztonságot fenyegető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség	Külső fegyveres csoport váratlan betörése	Külső fegyveres támadás veszélye	Terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye vagy terrortámadás

1. táblázat Különleges jogrendi időszakok 2022. november 01-ig

Készítette a szerző.

Rendkívüli állapot

Külső katonai fenyegetéshez köthető, két esetben hadiállapot, valamint háborús veszély (idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye) esetén lehetett elrendelni, az egész ország területére kiterjedően. [20] A rendkívüli állapotot az Országgyűlés hirdette ki hadiállapot kinyilvánítása vagy az ország függetlenségét vagy területi épségét közvetlenül veszélyeztető idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (háborús veszély) esetén, továbbá Honvédelmi Tanácsot hozott létre²⁷. A kihirdetéshez szükség volt az összes országgyűlési képviselő kétharmadának szavazatára. A nemzetközi jog szerint hazánk jogszerűen hadiállapotban állhat a Magyarországot érintő támadás esetén²⁸, más NATO tagállamot, szövetségi területet, erőt ért támadás esetén²⁹, valamint az ENSZ Biztonsági Tanács döntése alapján³⁰. A háborús veszély fogalmánál a fegyveres támadás veszélyének közvetlen voltán volt a hangsúly, azaz a támadással számolni kellett. A háborús veszély közvetlen, illetve nem közvetlen volta különböztette meg a rendkívüli állapotot a megelőző védelmi helyzettől. A Honvédelmi Tanács rendkívüli állapotban meghatározta a kormányzás szervezetét, irányát és feltételeit, valamint a közigazgatás

²⁷ Alaptörvény. 48. cikk (1) bekezdés a) pont.

²⁸ ENSZ Alapokmány 51. cikk – egyéni önvédelem.

²⁹ ENSZ Alapokmány 51. cikk - kollektív önvédelem.

³⁰ A nemzetközi béke és biztonság fenntartása, vagy helyreállítása érdekében - ENSZ Alapokmány 42. cikk.

területszervezésének rendkívüli rendszerét, tartalmazta a kormányzás és közigazgatás teljes átszervezését, meghatározta a közigazgatás struktúráját és működésének rendjét.³¹ 2022-ben a Rendkívüli állapot helyébe a Hadiállapot jogrendi időszak lépett.

Szükségállapot

Közrendvédelemhez kapcsolódik. A szükségállapot a belső fenyegetéseket, azokon belül is a társadalmi típusú válsághelyzeteket fogja át. A szükségállapot belső zavargásra utalt, jelenthetett polgárháborút vagy forradalmat. [20, 112] Szükségállapotot az Országgyűlés hirdetett ki a törvényes rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, illetve az élet- és vagyónbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények esetén.³²

A szükségállapoton belül két tényállás volt megkülönböztethető. Erőszakos hatalomátvitelre, az alkotmányos rend erőszakos megdöntésére irányuló cselekmények, gyakorlatilag a genfi humanitárius jogban szereplő „nem nemzetközi fegyveres konfliktusok” tartoznak ide, valamint egyéb fegyveresen, vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények pl. terrorcselekmények, szabotázs akciók, belső zavargások. Szükségállapot idején az ország fegyveres ereje a Magyar Honvédség felhasználható, melyről döntött az Országgyűlés vagy akadályoztatása esetén a köztársasági elnök. [20] Szükségállapot idején a sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket rendeleti úton a köztársasági elnök vezethette be. A rendeleti úton bevezetett intézkedések a katasztrófaveszély elmúltáig, illetve a következmények felszámolásáig, de legfeljebb tizenöt napig lehettek érvényben, meghosszabbításukra az Országgyűlés adhatott felhatalmazást.

Kutatásaim során megállapítottam, hogy az első Kat. törvény időszakában lehetőség volt elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség okán szükségállapot és veszélyhelyzet kihirdetésre is. Szükségállapot kihirdetésére ennek ellenére nem került sor. [10] Az Alkotmány alapján duplikált helyzet volt és a magasabb szintű intézkedési szintet követelő szükségállapotnál a jog nem szabályozta a küszöbszintet az Alaptörvény hatályba lépéséig. Tartalmi szempontból a szükségállapot és a veszélyhelyzet definíciója változott a 2011. évi CXXVIII. törvény alapján, mely szerint a szükségállapot tényállásból kikerült az elemi csapás és az ipari szerencsétlenség, továbbá minden katasztrófatípusú fenyegetés egységesen a veszélyhelyzet tényállásba került. Ennek megfelelően, a 2012. év előtti helyzettől eltérően az élet- és vagyónbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető elemi csapás és az ipari szerencsétlenség esetén már nem lehetett hirdetni szükségállapotot, csak veszélyhelyzetet. [113]

³¹ Hvt. 30.§ (1) bekezdés a) és e) pontjai alapján.

³² Az Alaptörvény 50. cikk (1) bekezdés értelmében.

Veszélyhelyzet

Veszélyhelyzetet a Kormány hirdetett ki, az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében. Sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethetett be.³³ Az Alaptörvény rögzítette az összes katasztrófa típusú válsághelyzetet, amelybe egyaránt beletartoztak a természeti, illetve az emberi tevékenység kapcsán bekövetkezett katasztrófák. A katasztrófa fogalmát a 2011. évi CXXVIII. törvény 3.§ 5. pontja adta meg a következők szerint: *„Katasztrófa: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.”* A Kat. 44.§-a értelmében veszélyhelyzetet válhatnak ki az elemi csapások, természeti eredetű veszélyek például az ár- és belvízvédkezés során, szélsőséges időjárás következtében, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás, földtani veszélyforrások, valamint az ipari szerencsétlenségek, civilizációs eredetű veszélyek ide sorolható a veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység, radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, továbbá a humánjárvány, állatjárvány vagy járványveszély, valamint, ivóvíz szennyezése, légszennyezettség, kritikus infrastruktúrák működési zavara.

Váratlan támadás

Az 1990-es években a délszláv válság idején Magyarországot veszélyeztető külső támadások előfordulásának lehetőségeként a gyors intézkedés érdekében vezették be az újabb a váratlan támadás különleges jogrendi időszakot, az Alkotmány módosításáról szóló 1993. évi CVII. törvény 1. §-a kiegészítette az Alkotmányt a 19/E. §-ban meghatározott helyzettel, [21] amely külső fegyveres csoportoknak Magyarországra történő váratlan betörése esetén azonnali intézkedésre kötelezte a Kormányt az alkotmányos rend, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonsága, a közrend és a közbiztonság védelme érdekében. [4] A váratlan támadás katonai típusú különleges jogrendi időszak volt. [20] A Kormány köteles volt Magyarország területére történő váratlan fegyveres támadás esetén a támadással arányos és arra felkészített erőkkel azonnal intézkedni a szükségállapot vagy rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig, Magyarország területét a honi és szövetséges légvédelmi és repülő készülségi erőkkel védeni, a támadást elhárítani, valamint

³³ Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdése alapján.

visszaállítania a törvényes rendet, az élet- és vagyonbiztonságot, a közrendet és a közbiztonságot.³⁴ A váratlan támadás jogrendi időszak 2022-ben megszűnt.

Megelőző védelmi helyzet

2004-ben egy újabb minősített időszak, a megelőző védelmi helyzet került bevezetésre a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 2004. évi CIV. törvény 1. §-a értelmében. [21] A megelőző védelmi helyzetet az Országgyűlés hirdette ki, külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre. Ezzel egyidőben felhatalmazta a Kormányt sarkalatos törvényben Hvt.-ben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésére. Időtartama meghosszabbítható volt.³⁵ A megelőző védelmi helyzet sajátossága, hogy a Kormány eredeti jogkörében, rendeletben, a megelőző védelmi helyzet kihirdetésének kezdeményezését követően, de még az Országgyűlés általi kihirdetését megelőzően hatályos törvényektől eltérő intézkedéseket vezethetett be a közigazgatás, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését illetően. Ennek hatálya vagy az Országgyűlés megelőző védelmi helyzet kihirdetésére vonatkozó döntésig, de legfeljebb 60 napig tarthatott. [20] A megelőző védelmi helyzet jogrendi időszak 2022-ben megszűnt.

Terrorveszélyhelyzet

Az Egyesült Államok elleni 2001-es terrorcselekmény után a NATO 5. cikkelye lépett életbe, majd Magyarország Alaptörvénye hatodik módosításának (2016. június 14.) 1. cikke (51/A), mely hatályos 2016. 07. 01-től, megalkotta a terrorveszélyhelyzet tényállását, így a különleges jogrendi időszakok száma hatra növekedett. [21] Az Országgyűlés a mindenkori kormánya kezdeményezésére bevezethette a terrorveszélyhelyzetet, ha az ország területén terrortámadás veszélye állt fenn, vagy az ország területén terrortámadást követtek el, mely akár külső, akár belső eredőjű lehetett. A terrorveszélyhelyzet gyorsabb válaszreakciót biztosított a mindenkori kormány számára, mint más minősített időszakok. A terrorveszélyhelyzet esetén a mindenkori kormány már a terrorveszélyhelyzet bevezetéséről szóló indítvány benyújtása és annak elfogadása között az ország működését befolyásoló rendkívüli intézkedéseket vezethetett be [21], a közigazgatás, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetét, működését és tevékenysége ellátását érintő kormányrendeletet hozhatott, melyeknek hatálya a terrorveszélyhelyzet kihirdetéséig, de maximum 15 napig tartott.³⁶ A terrorveszélyhelyzet jogrendi időszak 2022-ben megszűnt.

A rendkívüli állapot és a szükségállapot kihirdetéséhez az összes országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatára volt szükség („nagy kétharmad”), addig a terrorveszélyhelyzet

³⁴ Az Alaptörvény 52. cikk (1) bekezdése alapján.

³⁵ Az Alaptörvény 51. cikk (1) bekezdése alapján.

³⁶ Az Alaptörvény 51. cikk alapján

bevezetéséhez elég volt a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata „kis kétharmad”. [114]

Magyarországot érintő rendkívüli helyzetek az illegális migráció, a Délszláv-válság, Jugoszlávia elleni katonai műveletek, katasztrófavédelem, terrorveszély, szervezett bűnözés, kritikus infrastruktúrák veszélyeztetése, közrend megzavarása, energiaválság, járványok, „Arab tavasz”, Ukrajna, tömeges illegális migráció, nemzetközi terrorizmus, COVID 2019, a 2022-es Ukrajna elleni orosz invázió... [87], voltak hatással az újabb különleges jogrendi időszakok bevezetésére.

A különleges jogrendet az Alaptörvény önálló fejezetben szabályozza, a részlet szabályokat a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény, valamint a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény tartalmazta.

Napjainkat meghatározó járványügyi veszélyhelyzet és háborús veszélyhelyzet

Az elmúlt években a koronavírus-világjárvány okozta tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzésére, következményeinek elhárítása, valamint napjainkban hazánk szomszédságában dúló háború hatására előtérbe került a veszélyhelyzet bevezetésének szükségessége. A Kormány koronavírus-járvány miatti veszélyhelyzetet vezetett be 2020. tavaszán, mely 2022. június 1-ig tartott.³⁷ A háborús veszélyhelyzet kihirdetését az Magyarország Alaptörvényének tizedik módosítása tette lehetővé az Ukrajna területén fennálló fegyveres konfliktusra, illetve humanitárius katasztrófára tekintettel, valamint ezek magyarországi következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzet kihirdetéséről és egyes veszélyhelyzeti szabályokról szóló rendelettel. Alaptörvény 51. cikk (1) bekezdése „A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény” szövegrész helyett az „A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény” szöveggel lépett hatályba.³⁸

1.1.6.2 A KÜLÖNLEGES JOGREND VÁLTOZÁSAI 2022-TŐL

Az Alaptörvény kilencedik módosítása³⁹ értelmében jelentős változások történtek a különleges jogrendi helyzetek megnevezésében, tartalmában és a hozzá kapcsolódó joghatásokban. [21] Az Alaptörvény tizedik módosítása 2022. november 1-jére előre hozta a különleges jogrendre vonatkozó változások hatályba lépését. Az Alaptörvényből kikerül a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet és a váratlan támadás, továbbá fontos változás, hogy a rendkívüli állapot

³⁷ 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelet Veszélyhelyzet kihirdetéséről.

³⁸ Magyarország Alaptörvényének tizedik módosítása (2022. május 24.)

³⁹ Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítását az Országgyűlés 2020. decemberében fogadta el, a köztársasági elnök aláírta és kihirdették, hatályba lépés időpontja 2023 július 1.

helyébe a hadiállapot lépett. A módosítás értelmében napjainkban csak három különleges jogrend van: a hadiállapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet.⁴⁰

A **hadiállapot** új tényállásként, magába olvasztotta a rendkívüli állapot eseteit és átvette a megelőző védelmi helyzet egyes szabályait. A hadiállapot a katonai típusú különleges jogrendi eseteként kezelhető. Hirdethető háborús helyzet vagy „háborús veszély” esetében, valamint külső fegyveres támadással egyenértékű cselekmény, valamint ezek közvetlen veszélye esetében is.⁴¹ Ennek következtében a váratlan támadás jogrendi időszak megszűnt. (Közvetlen veszélyként, rugalmasan kezelve ide sorolhatjuk majd a kibertámadást, a vízbázis mérgezését vagy szándékos katasztrófa előidézését is.) Az Alaptörvény XXXI. cikke kimondja, hogy kizárólag hadiállapot idején válik elrendelhetővé a katonai szolgálat.

A **szükségállapot** belbiztonsági különleges jogrendi tényállás. Jelentős változás, hogy bevezethető az alkotmányos rend megdöntése mellett annak „felforgatására irányuló cselekmények” esetében is, valamint „az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető cselekmények” vonatkozásában,⁴² így nemcsak a korábbi fegyveres és felfegyverkezett, hanem további jogellenes cselekmények esetében is. A terrorveszélyhelyzet alapvetően a szükségállapotba integrálódik, de súlyos esetben, amennyiben a terrortámadás „hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű” cselekménynek tekinthető, akkor hadiállapot kihirdetését is igazolhatja.

A **veszélyhelyzet** kihirdetésére vonatkozó szabályok lényegében nem sokat változtak. Az eltérés annyi, hogy az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető „súlyos esemény” fordulatot használja,⁴³ így lehetővé vált a veszélyhelyzet kihirdetése előre nem jelezhető esetekben is. A változást megelőzően az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető „elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség” esetén tette lehetővé a veszélyhelyzet kihirdetését. [21] Veszélyhelyzet kihirdetéséhez a háborús helyzetnek, a fegyveres konfliktusnak vagy a humanitárius katasztrófának Magyarország területén kívül, de hazánkkal szomszédos államban kell fennállnia.

Változás, hogy a veszélyhelyzet is a hadiállapothoz és a szükségállapothoz hasonlóan a 15 nap helyett 30 napos időtartamról szól. 2022. november 1-jétől a kormány a veszélyhelyzet 30 napon túli meghosszabbítását legfeljebb 180 napra kérheti az Országgyűléstől, a felhatalmazás akár többször is megadható egymást követően, 180 napra újból és újból. Veszélyhelyzet esetében a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának (kis kétharmad) szavazata⁴⁴ szükséges a korábbi

⁴⁰ Magyarország Alaptörvényének 48.cikke alapján.

⁴¹ Magyarország Alaptörvényének 49.cikke alapján

⁴² Magyarország Alaptörvényének 50.cikke.

⁴³ Magyarország Alaptörvényének 51.cikke.

⁴⁴ Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása alapján.

egyszerű többséghez képest. [21] A hadiállapot és a szükségállapot döntéséhez az összes országgyűlési képviselő kétharmadának szavazata (nagy kétharmad) szükséges.

A különleges jogrendi működésről a Kat., az új Hvt. és a 2021. évi XCIII. (Vbö.) törvény 42. fejezete rendelkezik. A módosítással mindhárom különleges jogrendi időszakban a Kormány joga rendkívüli rendeletekkel kormányozni az országot, ezzel megszűnt az, hogy korábban a rendkívüli állapot idején a Honvédelmi Tanácsnak, szükségállapot idején pedig a köztársasági elnöknek volt rendeletalkotási joga, így egységes lett nem csak települési-járási-megyei szinten, de központi szinten is a védelem irányítása.

	Rendkívüli állapot	Megelőző védelmi helyzet	Váratlan támadás	Szükségállapot	Terror-veszélyhelyzet	Veszélyhelyzet
Aktualitása	1989-2022. 2022-ben helyébe lépett a hadiállapot.	2004-2022. 2022-ben megszűnt.	1993-2022. 2022-ben megszűnt.	1989-től	2016-2022. 2022-ben megszűnt.	1989-től
2022-től	HADIÁLLAPOT			SZÜKSÉGÁLLAPOT		VESZÉLYHELYZET
Különleges jogrend típusa	Katonai típusú			Belbiztonsági típusú		Katasztrófavédelmi típusú
Hatalmi centrum	Kormány			Kormány		Kormány
Kihirdeti	Országgyűlés			Országgyűlés		Kormány
Alkotmányos tényállás	Kihirdethető: háborús helyzet kinyilvánítása vagy háborús veszély, valamint külső fegyveres támadás, hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű cselekmény, továbbá ezek közvetlen veszélye, vagy kollektív védelemre irányuló szövetségesi kötelezettség teljesítése esetén.			Kihirdethető: az alkotmányos rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló cselekmény, vagy az élet- és vagyónbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető súlyos, jogellenes cselekmény esetén.		Kihirdethető: szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény - különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség - esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében.
Szavazati arány	Az összes országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges nagy kétharmad			Az összes országgyűlési képviselő kétharmadának szavazata szükséges nagy kétharmad		a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata kis kétharmad
Hirdethető	30 napra			30 napra		30 napra (15 helyett)

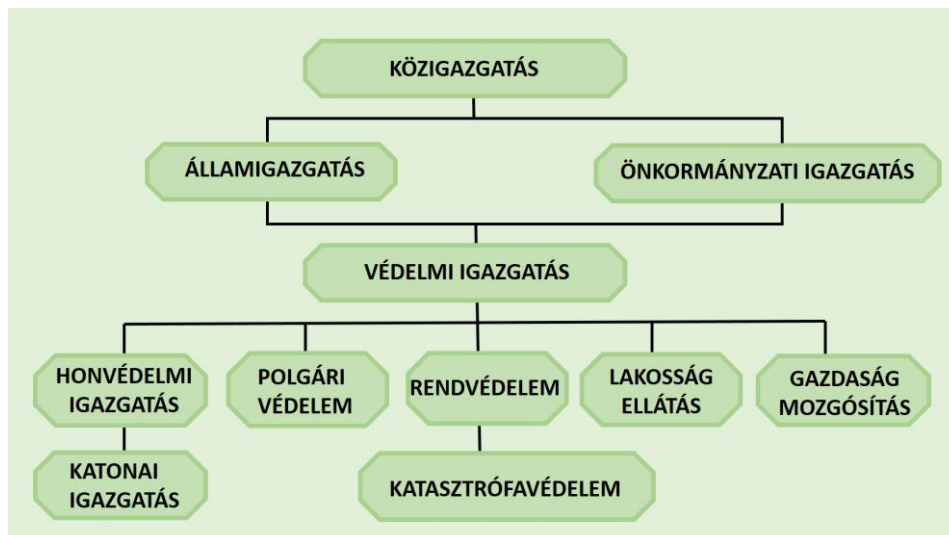
2. táblázat Különleges jogrendi időszakok 2022-től

Készítette a szerző.

Kutatásaim alapján egyetértek azzal, hogy kevesebb (három) különleges jogrendi időszak is elegendő. A megelőző védelmi helyzet, a váratlan támadás és a terrorveszélyhelyzet különleges jogrendi kategóriák megszűnésével a hozzájuk kapcsolódó intézkedések abbamaradásával keletkező hiány átgondolást igényel pl. az ország fegyveres védelmi terve is kikerült az Alaptörvényből, miközben tartalmának megtartása továbbra is indokolt. Egyetértek azzal is, hogy veszélyhelyzet kihirdetéséhez az egyszerű többség helyett a jelenlévők kétharmadának szavazata legyen szükséges, ezzel biztosítva a döntések magas jogtisztaságát.

1.1.7 VÉDELMI IGAZGATÁS HELYE A KÖZIGAZGATÁSBAN

A védelmi igazgatás a közigazgatás részét képezi, így struktúrája követi a közigazgatás és államigazgatás felépítését. Centrális irányítási elv alapján működik, szigorú alá-fölé rendeltségi viszonyban. [19] A közigazgatás működési rendje, szabályzói meghatározzák a védelmi igazgatás működési jellemzőjét, feladatait, azok végrehajtásának módját. A közigazgatás azon szervezetek összessége, amelyek közhatalmat gyakorolva, az állam vagy az önkormányzat nevében közfeladatokat látnak el és jogszabályokat hajtanak végre. [23] A közigazgatási rendszer a közigazgatás közfeladatok megvalósításának érdekében kialakított olyan szervezetrendszer, melynek alapvető feladata a törvényhozó szervek által meghatározott feladatok közhatalommal és egyéb szervezési eszközökkel történő végrehajtása, illetve végrehajtatása. Az államigazgatás a közigazgatás része, a végrehajtó hatalmon belül helyezkedik el. A védelmi igazgatás tervező, végrehajtó, rendelkező tevékenység. A védelmi igazgatás komplex rendszere átfogja a teljes közigazgatást, az összes gazdálkodó szervezetet, minden állampolgárt. [115]

1. ábra A védelmi igazgatás helye a közigazgatásban

Készítette a szerző. Forrás Lakatos László.

A közigazgatási rendszer két alrendszerét az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás alrendszerét különböztetjük meg. E két alrendszer között kapcsolódási pont azok az államigazgatási feladatok, melyeket a helyi önkormányzati szervek látnak el és a törvényességi felügyelet, amivel az államigazgatás biztosítja a helyi önkormányzatok jogszerű működését. [116, 117] A védelmi igazgatás része a honvédelmi igazgatás, a polgári védelem, a rendvédelem, a lakosságellátás és a gazdaságmozgósítás. A katonai igazgatás a honvédelmi igazgatás része. A katasztrófavédelem része közigazgatásnak, a védelmi igazgatásnak, valamint a belügyminisztérium alá tartozó rendvédelemnek, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv az államigazgatásban betöltött szerepe szerint rendvédelmi szerv. [23] A védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervek elsősorban az államvédelmi feladataira létrehozott szervezetek, ezek mellett a védelmi feladatok felkészítésére, ellátására kijelölt szervek is megjelentek (polgármesterek, az önkormányzatok).

Magyarországon a rendszerváltás után az államigazgatási szervezeti rendszerének központi és területi szintjén is változások voltak, a 2010 utáni reformok hatására alakult ki napjaink hazai államigazgatási rendszere. A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény meghatározta a közigazgatási szervek körét, megalkotva azok új rendszerét. E törvény helyébe lépett a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény, mely szabályozta az államigazgatási szervek típusait (Kormány, kormánybizottság, minisztérium, kormányhivatal, központi hivatal, rendvédelmi szervek és a Katonai nemzetbiztonsági Szolgálat, autonóm államigazgatási szerv, az önálló szabályozó szervek), valamint azok működési szabályait. 2011-től kezdtek meg működésüket fővárosi és a megyei kormányhivatalok, valamint a kormányablakok (az ország 29 pontján). A kormányhivatalok szervezetei a Kormány megbízott által közvetlenül vezetett szervezeti egységek (főosztályok, önálló osztályok), valamint a 2013 januárjától működő a 198 járási hivatal (175 járási + 23 kerületi). Mivel a járási hivatalok csak államigazgatási ügyeket vettek át, így megvalósult az államigazgatási és az önkormányzati feladatok szétválasztása. 2014-ben az Államreform Bizottságot hozták létre (mely 2018-ig működött). 2015. április 1-jével megvalósult a területi államigazgatási integráció. [118] A megyei/fővárosi kormányhivatal szervezetébe integrálódott először számos, korábban önálló területi szakigazgatási szerv, majd a kormányhivatalok szakigazgatási szerveinek helyi szervei, pl. az önkormányzati okmányirodák, majd a körzeti földhivatalok, városi munkaügyi kirendeltségek is. Egységes kormányhivatali rendszer jött létre, megszűnt szakigazgatási szervre és törzshivatalra történő felosztás, valamint megszűnt az önálló feladat- és hatáskör gyakorlása a szakigazgatási szerveknek.

Változások Magyarország alaptörvényének tizenegyedik módosítása 4. cikk értelmében, hogy a magyar közigazgatás alapvető területi egysége a „megye” helyet a „vármegye” elnevezés lesz 2023. január 1-étől.⁴⁵ A magyar közigazgatás hagyományai szerint a vármegyék élén a főispán állt, ezt volt az egyik legősibb magyar tisztség. Szintén január 1-étől a magyar közjogi rendszerben a kormány megbízott elnevezés főispánra módosul.

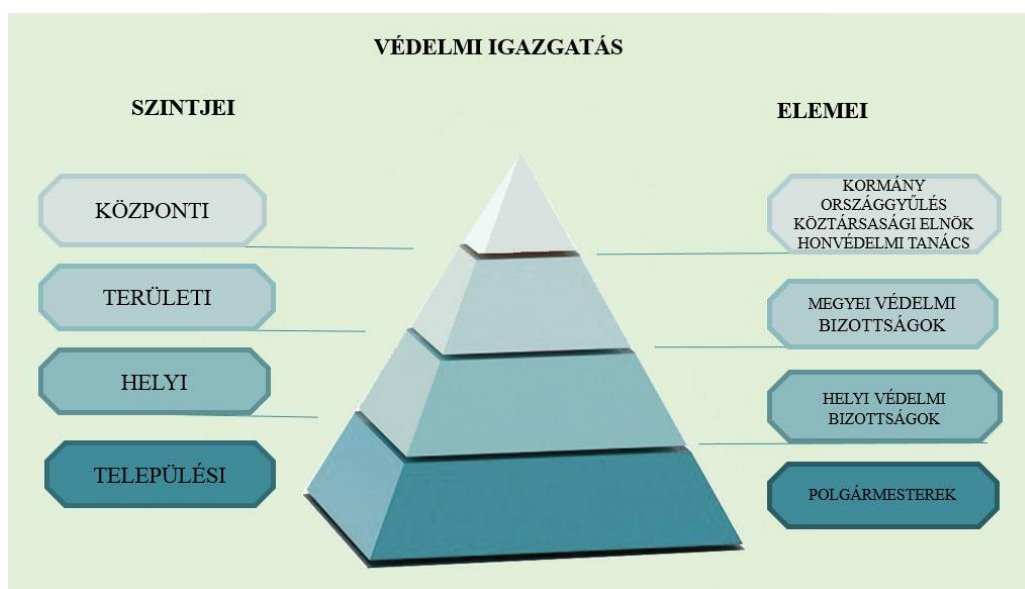
A katasztrófavédelem és a védelmi igazgatás összefüggéseit vizsgálva megállapítottam, hogy a katasztrófavédelem nemzeti rendszere a magyar közigazgatásra, a hazai védelmi igazgatásra épül, ezekkel szoros kölcsönhatásban van. Muhoray tábornok Úrral egyetértek abban, hogy a katasztrófavédelem egy hatékony szervezeti, irányítási struktúrát képez a magyar közigazgatásban. A katasztrófavédelmi és védelmi igazgatási rendszer fejlődése és további fejlesztése részét képezik

⁴⁵ A „vármegye” elnevezés bevezetésével a megyei önkormányzat vármegyei önkormányzatra, a megyei közgyűlés vármegyei közgyűlésre, a megyei kormányhivatal vármegyei kormányhivatalra a megyei területfejlesztés vármegyei területfejlesztésre... módosul.

a közigazgatás reformjának. [10] Az állam működése és védelmi alapfunkciója csak abban az esetben lehet hatékony, ha a védelmi rendszer működése és annak szabályozása az új kihívásokra képes választ adni. [119]

1.1.8 VÉDELMI IGAZGATÁS SZINTJEI

A védelemi igazgatás struktúrája követi az államigazgatás felépítését, mely központi, területi és helyi (járási) szintig bezárólag épül fel, a települési szint az önkormányzati rendszer része, nem az államigazgatásé (ha lenne települési szintű államigazgatási szerv, akkor nem lenne szükség az önkormányzati szereplő polgármesterekre). A védelmi igazgatás alaprendeltetése az állam védelmi (honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi, védelemgazdasági és lakosságellátási) feladatainak a tervezése, végrehajtása, a végrehajtás ellenőrzése, mely központi területi és helyi szinten valósul meg. [19] A védelmi igazgatás az alábbi szinteken valósul meg a centrális irányítási elv alapján, szigorú alá-fölérendeltségi viszonyban: a védelmi igazgatás legfelsőbb központi, területi, helyi és a települési szintje. [115]

2. ábra A védelmi igazgatás szintjei és elemei 2022. november 01-ig.

Készítette a szerző. Forrás [94, p. 21]

A központi irányítási szint

A védelmi igazgatás központi irányítási szintjének szervei az Országgyűlés, a Köztársasági Elnök, a Kormány és a szakterületeknek megfelelő illetékes minisztériumok, valamint rendkívüli állapotban a Honvédelmi Tanács. A központi irányítási szint szerveinek és azok feladatainak vizsgálata nem része a kutatásnak.

1.2 A VÉDELMI IGAZGATÁS TERÜLETI, HELYI ÉS TELEPÜLÉSI IRÁNYÍTÁSI SZINTJEI

A MEGYEI ÉS A HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁGOK

Megyei/fővárosi védelmi bizottságok és helyi védelmi bizottságok működnek a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi, katasztrófavédelmi, polgári védelmi, gazdaságmozgósítással és lakosságellátással kapcsolatos feladatok végrehajtásának irányítására, továbbá velük együttműködve végzik feladataikat a polgármesterek. 1993. évi CX. törvény (l. 259.§ (1) c bekezdés) kijelölte a helyi védelmi igazgatási szerveket a megyei, fővárosi védelmi bizottságot, a helyi védelmi bizottságot és a polgármestert.

Az első Kat. (már nem hatályos) törvény értelmében a megyei (fővárosi) védelmi bizottság és a helyi védelmi bizottság az illetékességi területén összehangolta a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás egyes feladatainak ellátásában részt vevő szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést. A megyei és helyi védelmi bizottságok eredetileg honvédelmi feladatok ellátására lettek létrehozva, de már a múlt század hetvenes éveitől ott volt a törvényi szabályozás a katasztrófák elleni védekezési állami feladatokról, a lakosságellátásról, a polgári védelmi feladatokról pl. a nukleárisbaleset-elhárítási kormánybizottság tevékenysége és mint tárcaközi szervezet is létezett, 1990 előtt a honvédelmi miniszterhez tartozott, 1990-től a belügyminiszterhez, ugyanígy a polgári védelem is átkerült a Honvédelmi Minisztériumtól a Belügyminisztériumhoz. 2012-ben a védelmi igazgatás rendszere teljes megújuláson ment keresztül, igazodva a megváltozott jogszabályi környezethez: a fővárosi/megyei védelmi bizottság személyi összetételében, szervezeti rendjében és feladatrendszerében is átalakult.

A 2011. évi Kat. törvény az előző törvény pozitív elemeit megtartva, új elemeket bevezetve egységes szerkezetbe foglalta a katasztrófavédelmi tevékenységet, az abban részt vevő szervezetek és elemek feladatait. [23, 4] A Kat. törvény 10. §-a értelmében „*A megyei, a fővárosi, illetve a helyi védelmi bizottság az illetékességi területén összehangolja a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést.*” A 2011. évi Hvt. törvény értelmében „*A megyei védelmi bizottság... illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat.*” A Hvt. Vhr. rendelkezik a honvédelem területi és helyi igazgatásában közreműködő szervek (MVB, HVB) feladat és hatásköréről. Az MVB illetékességi területén irányítja és összehangolja a helyi védelmi bizottságok és a (fő)polgármester védelemmel kapcsolatos feladatait. [34]

Az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CV. törvény alapján módosult a Hvt. 23.§ (3) és 25.§ (4) pontja, mely tartalmazza MVB változásait pl. új általános elnökhelyettes, MVB tagjai, működési költségének fedezete. A Kormány a megyei védelmi bizottságok honvédelmi feladatainak végrehajtását a honvédelemért felelős miniszter útján, a katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtását a katasztrófák elleni védelemért felelős miniszter útján irányítja. [23, 120]

A védelmi igazgatás területi szintű, általános hatáskörű szervei a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok. A megyei védelmi bizottság testületi szerv, valamint a Kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben a számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel, polgári védelemmel, gazdaságmozgósítással és lakosságellátással kapcsolatos feladatokat, egyesíti magában a válságkezelés katonai és polgári oldalát, együttműködik a katonai igazgatási szervekkel a feladatok végrehajtásában. Az MVB rendeltetése, hogy illetékességi területén összehangolja és irányítja a megelőzés, felkészülés, valamint a védekezés területi és helyi szintű feladatait. Ezért megítélésem szerint a megyei védelmi bizottságnak minden olyan szervezettel közvetlen szakmai kapcsolatban kell lennie, akik megyei szinten aktívan részt tudnak venni a védelmi és biztonsági feladatok ellátásában.

1.2.1 A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG FELADATAI

A Hvt. és a Kat. törvények fontos változása volt 2011-ben, hogy a katasztrófavédelemmel és honvédelemmel kapcsolatos feladatok egymástól elkülönültek, ezáltal irányítási rendjük is átalakult. A megyei védelmi bizottság feladatait a 4. melléklet tartalmazza. A Kormány a MVB-k katasztrófavédelmi feladatainak a végrehajtását a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a honvédelmi feladatainak a végrehajtását a honvédelemért felelős miniszteren keresztül irányítja. [23] Szervezeti és működési rendjét a honvédelemért felelős miniszter, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős belügyminiszter előzetes hozzájárulásával maga állapítja meg.

Az MVB feladatait a kormányhivatal hivatali egységeinek közreműködésével látja el. 2014. december 1-jétől az MVB honvédelmi és katasztrófavédelmi tevékenységének támogatása érdekében működő munkacsoportok a honvédelmi igazgatási munkacsoport, katasztrófavédelmi munkacsoport, támogató munkacsoport és a gazdaságmozgósítási és lakosságellátási munkacsoport. A honvédelmi feladatok végrehajtásakor a rendkívüli állapot, megelőző védelmi helyzet, szükségállapot, váratlan támadás és 2016-tól bevezetett terrorveszélyhelyzet idején intézkedések végrehajtása során az MVB teljes jogkörét az elnök gyakorolta.

Jelenleg 19 megyei védelmi bizottság és egy fővárosi védelmi bizottság működik. A Kat. 13. §-a értelmében, ha több szerv együttműködése indokolt egyidőben a területi, vagy a helyi szintű védekezésben, akkor a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a

megyei, fővárosi vagy helyi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester jelöli ki, amennyiben több megye területét érintette a védekezés, akkor a Kormány vagy bizottsága jelölte ki. A kijelölésig a védekezés irányítását az események következményeinek megszüntetésében elsődlegesen érintett szerv vezetője végzi.

A Hvt. 25.§ (7) bekezdése helyébe a következő lépett a 2019. évi CV. törvény 44.§ (2) pontja értelmében: *„A megyei védelmi bizottság működési költségeinek fedezetét a fővárosi, megyei kormányhivatal részére az egyes honvédelmi feladatokra biztosított költségvetési összegből, céltámogatásból, az illetékességi területhez tartozó településekre háruló honvédelmi feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott állami támogatásból kell biztosítani.”*

A megyei (fővárosi) védelmi bizottság döntéseinek formája határozat. A MVB határozatban rögzíti a honvédelemben közreműködők kiértékelésének, riasztásának, készenléte fokozásának, valamint az információk továbbításának követelményeit, valamint a polgári veszélyhelyzeti tervezés területi szintű feladatai koordinálásának szabályait. Rögzíti a helyi védelmi bizottság által kötelezően létrehozandó munkacsoportokat, az általuk kezelendő iratokat, továbbá tagjainak, valamint a polgármesterek és a közbiztonsági referensek felkészítésének kritériumait. Előírja az igénybevételre kijelölt technikai eszközök és ingóságok mozgásának korlátozásának, valamint az ingatlanok és szolgáltatások átadásának előkészítésére vonatkozó követelményeket.

A 2021. évi Vbö. a megyei védelmi bizottság helyett bevezeti a területi védelmi bizottság megnevezést. *„A területi védelmi bizottság illetékességi területén ellátja a válsághelyzetekre és különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá a védelmi és biztonsági események kezelésében, valamint a különleges jogrendi feladatokban történő közreműködés törvényben vagy a Kormány rendeletében meghatározott területi feladatait.”*⁴⁶ A törvény az MVB felépítését, feladatait Hvt.-ben és Kat.-ban hatálytalanítja, többségét átveszi, kismértékben módosítja. [12] A területi védelmi bizottság feladatait az 4.(a) melléklet részletesen tartalmazza, mely 2022. november 1-től hatályos. A területi védelmi bizottság irányítását a Kormány látja el a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve a Védelmi Igazgatási Hivatal útján, mely koordinálja a bizottságok ellenőrzését is.

A Hvt. és a Vbö. törvényt összevetve megállapítottam a területi védelmi bizottság költségeinek fedezetét a fővárosi, megyei kormányhivatal részére, már nem csak honvédelmi,⁴⁷ hanem az egyes védelmi és biztonsági feladatokra biztosított költségvetési összegből, céltámogatásból, az illetékességi területhez tartozó településekre háruló védelmi és biztonsági feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott állami támogatásból kell biztosítani.⁴⁸ Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg a védelmi és biztonsági igazgatás több területi szervének

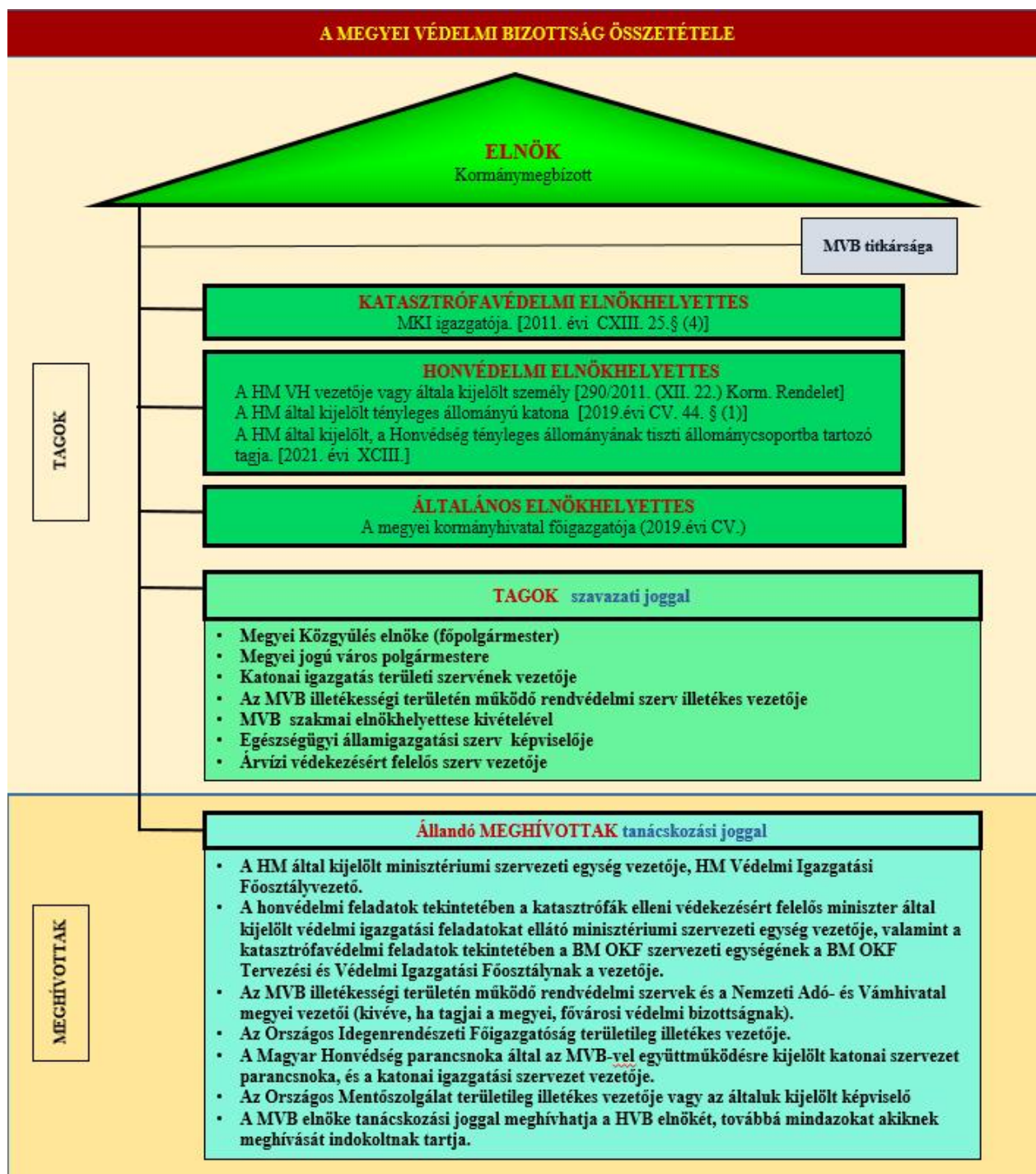
⁴⁶ Vbö. 54.§ (1)

⁴⁷ Hvt. 25.§ (7)

⁴⁸ Vbö. 53.§ (5)

együttműködése szükséges, akkor a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a területi védelmi bizottság elnöke (helyi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester már nem) jelöli ki. A több megye területét illetően a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve jelöli ki az irányító vezetőt, a korábban Kat.-ban meghatározott Kormány vagy bizottsága helyett. Változatlan, hogy a kijelölésig az események következményeinek felszámolásában elsődlegesen érintett szerv vezetője végzi a védekezés irányítását.

1.2.2 A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG ÖSSZETÉTELE

3. ábra Az MVB felépítése, tagjai és meghívottjai
Készítette: a szerző. Forrás: [23, p. 79]

1.2.2.1 A MEGYEI (FŐVÁROSI) VÉDELMI BIZOTTSÁG ELNÖKE

A megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke a kormány megbízott.⁴⁹ Korábban a bizottság elnöke 1990–1994 között a köztársasági megbízott, 1994-2012 között a megyei közgyűlés elnöke volt. 2011-ben megalakultak a megyei kormányhivatalok, 2013. január 01-én életbe lépő jogszabályi változtatások után átalakult a közigazgatási rendszer, megjelentek a járások. A megyei és a fővárosi védelmi bizottság elnöki tisztséget 2012. január 01-gyel a megyei közgyűlés elnökétől a kormányhivatal vezető kormány megbízott vette át. A megyei védelmi bizottság elnöke hatósági jogkört gyakorolt a honvédelmi igazgatási feladatok vonatkozásában. [120, 23] A 2019. évi CV. törvényi változásokat követően a megyei védelmi bizottság elnöke a fővárosi, megyei kormányhivatal közreműködésével látja el feladatait. A megyei védelmi bizottság elnökének feladatait meghatározta a Kat. 12.§-a, Kat. Vhr. 26.§-a, Hvt. 26.§-a, a nemzetgazdaság védelmi célú felkészítéssel összefüggő feladatait a lakosságellátási terv jóváhagyása tartalmazza a 2019. évi CV. törvény III. /C. fejezet 34/N.§ (4) pontja alapján. A megyei védelmi bizottság elnökének feladatait az 4. (b) melléklet tartalmazza részletesen.

Változás, hogy a megyei védelmi bizottság elnevezés területi védelmi bizottság elnevezésre módosult, melynek elnöke 2023. január 1-től a kormány megbízott helyett a fővárosi, megyei főispán (a kormány megbízott elnevezés főispán elnevezésre változott). További változás, hogy a törvény nem írja le az elnök feladatait,⁵⁰ hanem azokat mindet a bizottságnak címezte. [12] Az elnöki döntés lehetősége – halaszthatatlanság, akadályoztatás eseteit kivéve – korlátozottá vált.

1.2.2.2 A MEGYEI (FŐVÁROSI) VÉDELMI BIZOTTSÁG ELNÖKHELYETTESEI

Az MVB elnökhelyetteseinek száma három fő: katasztrófavédelmi elnökhelyettes, honvédelmi elnökhelyettes és az általános elnökhelyettes. A korábbi két szakmai elnökhelyettes a katasztrófavédelmi és a honvédelmi elnökhelyettes mellett 2020. január 1-től megjelent az általános elnökhelyettes, aki a megyei kormányhivatal főigazgatója a 2019. évi CV. törvény 44.§ (1) pontja alapján. E törvényi módosítás létrehozta az általános elnökhelyettesi tisztséget. Ennek indoka a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény 41. § (3) bekezdésével való összhang megteremtése volt, amely szerint a kormány megbízott általános helyettese a főigazgató. A katasztrófavédelmi elnökhelyettes a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője. Honvédelmi elnökhelyettes lehetett a Hvt.25.§. (4) pontja alapján (mely módosult a 2019. évi CV. törvény 44.§ (1) pontja alapján) „a honvédelmi miniszter által kijelölt tényleges állományú katona”, valamint a 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet alapján „a megyei, fővárosi védelmi bizottság honvédelmi elnökhelyettese a HM védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egységének

⁴⁹ 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvény 25.§ (4)

⁵⁰ A Vbő. törvény 54. §-a részletezi a területi védelmi bizottság feladatait.

vezetője, vagy általa kijelölt személy, aki szavazati joggal vett részt a megyei, fővárosi védelmi bizottság ülésein”. Itt jogszabályi ellentmondás volt. A Vbö. alapján változás, hogy a területi védelmi bizottság honvédelmi elnökhelyettese „katona” helyett „tiszt” lehet, így „*a honvédelemért felelős miniszter által kijelölt, a Honvédség tényleges állományának tisztii állománycsoportba tartozó tagja*”.⁵¹ A másik két elnökhelyettes esetében nincs változás.

1.2.2.3 A MEGYEI (FŐVÁROSI) VÉDELMI BIZOTTSÁG TITKÁRA, TITKÁRSÁGA

Az MVB titkáráról a Hvt. Vhr. 27.§-a rendelkezett, melynek értelmében a titkárt a honvédelemért felelős miniszter nevezi ki a Honvédség, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományából, a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternek az előzetes egyetértésével. Titkárrá legalább főtiszti állománycsoportba tartozó személy nevezhető ki. A titkár feladatait részletezi az 4. (c) melléklet. A titkárhelyetteseket az ellenkező oldal biztosítja. Az országban a bizottságokba a titkárt a Honvédség, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományából fele-fele arányban jelölik, így ma 10 megyében a Titkár nem katona. Amennyiben a Titkár a honvédség állományában van, akkor a honvédelmi feladatok ellátása érdekében az ő feladata a honvédelmi költségvetés tervezése, felhasználásának ellenőrzése, igazolása. Ha a Titkár katasztrófavédelmi szerv állományából van, akkor nem Ő dönti el, hogy mi legyen az éves honvédelmi költségvetésben, Ő csak javasolhat. A felelősség és a felterjesztés joga a honvédelmi titkárhelyettesé. A megyei védelmi bizottság Titkársága közreműködésével irányítja a helyi védelmi bizottság munkáját.

Az MVB titkárságáról a Hvt. Vhr. 28.§-a rendelkezett, melynek értelmében az MVB munkaszervezete. A megyei, fővárosi kormányhivatal önálló osztályaként működik a védelmi iroda (a védelmi bizottság titkársága), közvetlenül az elnökének a Kormány megbízottak az alárendeltségében, a titkár vezetésével. A titkárság tagjai a Honvédség vagy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományába tartozó 1 fő titkárból és 1 fő titkárhelyettesből, valamint a fővárosi és megyei Kormányhivatal által foglalkoztatott 1 fő igazgatási ügyintézőből áll. Az MVB és Titkársága működési feltételeit a fővárosi és megyei kormányhivatal biztosítja.

2019. évi CV. törvény 44.§ (1) pontja alapján a titkár tagi minősége megszűnt. Megállapítottam, hogy a Vbö. alapján változás, hogy a titkár újra tag (már a területi védelmi bizottságban).

⁵¹ Vbö. 53.§ (2)

1.2.2.4 AZ MVB SZAVAZATI JOGGAL RENDELKEZŐ TAGJAINAK VÁLTOZÁSA

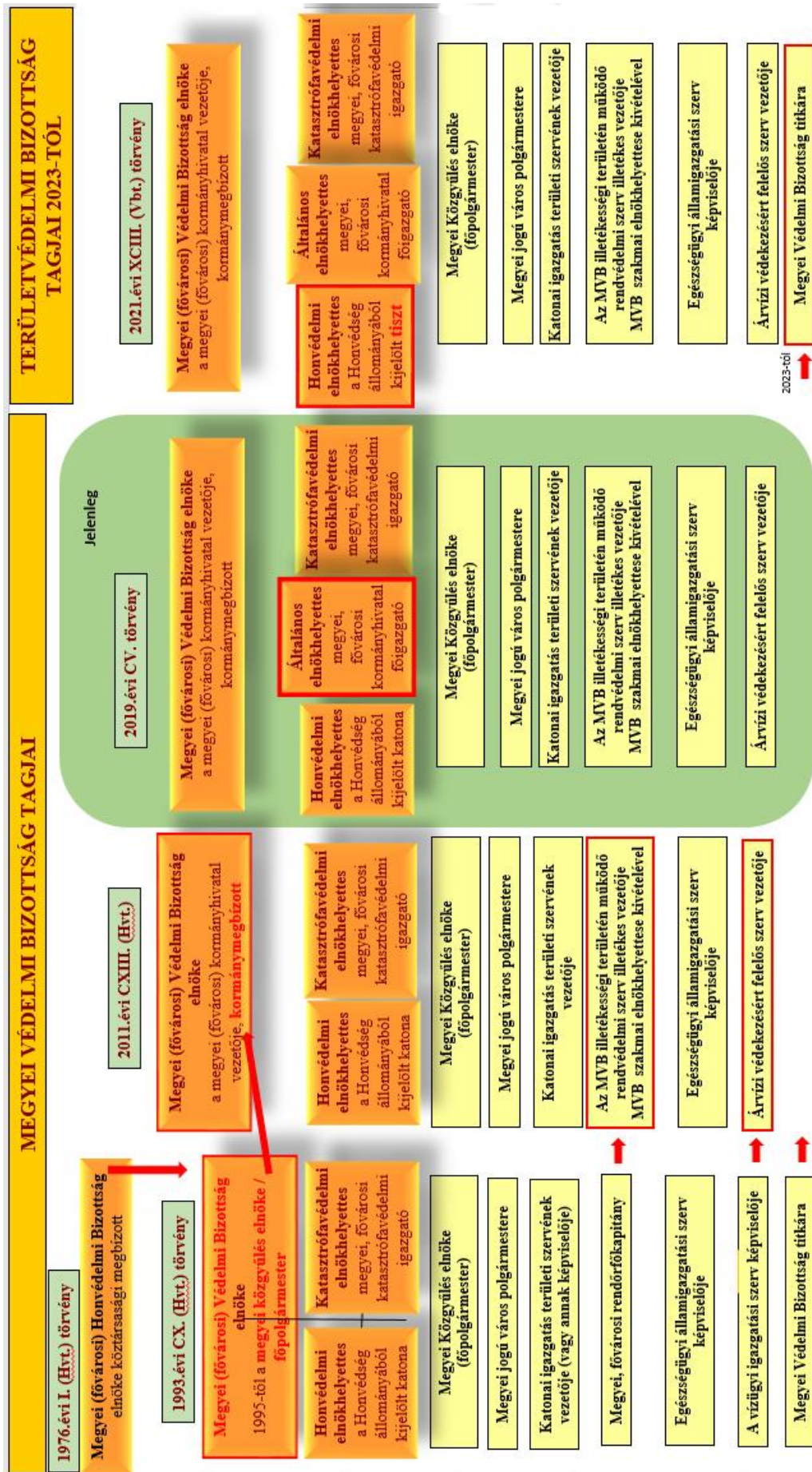
A MVB szavazati joggal rendelkező tagjairól rendelkezett a Hvt. 25.§ (4) pontja, mely módosult a 2019. évi CV. törvény 44.§ (1) pontja alapján az alábbiak szerint. Az MVB szavazati joggal rendelkező tagjai 2022. november 1-ig:

- „Az MVB elnöke, elnökhelyettesei.
- A megyei jogú város polgármestere.
- A megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester vagy az általa kijelölt főpolgármester-helyettes.
- A katonai igazgatás területi szervének vezetője (korábban a képviselő is lehetett tag).
- Az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője.”
- „A megyei, fővárosi rendőrfőkapitány” helyett az MVB illetékességi területén működő rendvédelmi szerv illetékes vezetője (a bizottság szakmai elnökhelyettese kivételével).
- „A vízügyi igazgatási szerv képviselője” helyett az „árvízi védekezésért felelős szervezet vezetője”. (4. ábra)

Az MVB szavazati joggal rendelkező tagok száma bővítésére került a 2011.évi Hvt. alapján. A megyei, fővárosi rendőrfőkapitány” helyett rendvédelmi szerv illetékes vezetője lehet tag. Mivel az MVB illetékességi területén a Rendőrségen kívül több rendvédelmi szerv is működhet pl. a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ), mely a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben kapott felhatalmazás alapján lát el védelmi feladatokat, valamint az Alkotmányvédelmi Hivatal⁵² vagy kirendeltsége, továbbá rendvédelmi szerv a Büntetés-Végrehajtási Szervezet is, így ezeknek a szervezeteknek vezetőivel bővíthetett a MVB állandó tagjai. A korábban működő Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, mely 2019. július 1-től Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság néven működik tovább, annak ellenére bekerült a szavazati joggal bíró állandó tagok közé rendvédelmi szervként, hogy még érvényben volt a 290/2011. Korm. rendelet (Hvt. Vhr.) 29.§ (1) szakasz d) pontja, melyben név szerint említi a csak tanácskozási jogkörrel meghívandók között. (Ez még ellentmondásos). A vízügyi igazgatóságok vezetőivel tovább bővíthetett a tagok száma, mivel míg egy megyében maximum egy vízügyi igazgatási szerv működik, addig az árvízi védekezésért több szervezet is felelhet, így ezek vezetői is az állandó tagok lettek. A megyei védelmi bizottság titkára nem szerepelt a szavazati joggal rendelkező állandó tagok között.

Megállapítottam a Vbő. alapján, a szavazati joggal rendelkező állandó tagokra vonatkozóan, hogy a bizottság titkára tagja lesz a területi védelmi bizottságnak, más változást nem ír elő jelenleg.

⁵² Alkotmányvédelmi Hivatal korábbi néven Nemzetbiztonsági Hivatal, mely létrejött 1990. márc. 1-én a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról szóló 26/1990. (II.14.) Minisztertanácsi rendelet alapján

4. ábra Megyei védelmi bizottság tagjainak változásai, a területi védelmi bizottság tagjai
Készítette a szerző. Forrás: Hvt., Vbő.

1.2.2.5 AZ MVB ÜLÉS ÁLLANDÓ MEGHÍVOTTJAI

Az MVB üléseire tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottokról rendelkezik a Hvt. Vhr. 29.§-a, (mely több pontjában módosult). Az MVB ülés állandó meghívottjai:

- A honvédelemért felelős miniszter által kijelölt minisztériumi szervezeti egység vezetője, a HM Védelmi Igazgatási Főosztályvezető.
- A honvédelmi feladatok tekintetében a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó minisztériumi szervezeti egység vezetője, valamint a katasztrófavédelmi feladatok tekintetében a BM OKF szervezeti egységének a BM OKF Tervezési és Védelmi Igazgatási Főosztálynak a vezetője.
- Az MVB illetékességi területén működő rendvédelmi szervek és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal megyei vezetői, kivéve, ha tagjai a megyei, fővárosi védelmi bizottságnak.⁵³
- Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság területileg illetékes vezetője.⁵⁴
- A Magyar Honvédség parancsnoka által az MVB-vel együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka, és a katonai igazgatási szervezet vezetője.⁵⁵
- Az Országos Mentőszolgálat területileg illetékes vezetője vagy az általuk kijelölt képviselő.
- A MVB elnöke tanácskozási joggal meghívhatja a HVB elnökét, továbbá mindazokat, akiknek meghívását indokoltnak tartja.

Elemelve a MVB meghívott tagjainak összetételét, arra a megállapításra jutottam, hogy a megyei védelmi bizottság illetékességi területén működő katonai szervezetek közül csak a MH parancsnoka által együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka az, aki tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívott, míg más katonai szervezetek vezetője nem meghívott. Javaslom bővíteni az MVB állandó meghívottjainak körét.

Ajánlom a bizottság illetékességi területén működő minden olyan katonai szervezet parancsnokát az MVB üléseire meghívni és tanácskozási joggal felruházni, amelyek nem a kijelölt katonai szervezet alárendeltségében működnek, de egyre nagyobb létszámban bevetethők védelmi és biztonsági feladatok ellátásába megfelelő kiképzés esetén.

⁵³ A Hvt. Vhr. 29. § (1) bekezdés c) pontja módosult a 281/2018. (XII. 21.) Korm. rendelet 16.§ e). pontja alapján a „rendvédelmi szervek” szövegrész helyébe a „rendvédelmi szervek és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal” szöveg került.

⁵⁴ A Hvt. Vhr. 29. § (1) bekezdés d) pontja módosult a 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 183. §., majd a 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet 17. §. alapján a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal elnevezése 2019. július 1. napján Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságra változik, mely a rendőrség részét képező önálló hivatal.

⁵⁵ A Hvt. Vhr. 29. § (1) bekezdés e) pontját módosította a 281/2018. (XII. 21.) Korm. rendelet 16. § f), mely alapján a „Honvéd Vezérkar főnöke” szövegrész helyébe 2019.01.01.óta a „Magyar Honvédség parancsnoka” szöveg került.

1.2.3 HAJDÚ-BIHAR MEGYE VÉDELMI IGAZGATÁSA – A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGI

A kormány az új közigazgatási rendszer megteremtése érdekében 2010 tavaszán hozzalátott a magyar állam újjászervezéséhez. Az Alaptörvény rendelkezésének megfelelően az Országgyűlés sarkalatos törvényként fogadta el a 2011. évi CLXXXIX. törvényt Magyarország helyi önkormányzatairól. [121] A 2012/2013-ban kialakított új rendszer, az államigazgatás járási szintjének kialakítása, az új önkormányzati törvény hatályba lépése kihatott a megyék és a települések - így Debrecen megyei jogú város - védelmi igazgatási feladataira is. Debrecen Megyei Jogú Város Megalakítási tervének kimutatásai alapján Debrecen településen a védelmi igazgatás résztvevői a: a Hajdú Bihar Megyei Védelmi Bizottság, a Hajdú Bihar Megyei Közgyűlés elnöke, Hajdú Bihar Megyei Kormányhivatal Védelmi Iroda, Debrecen Helyi Védelmi Bizottság elnöke, Debrecen Helyi Védelmi Bizottság Titkárság, Debrecen Megyei Jogú Város polgármestere, Debrecen Megyei Jogú Város jegyzője, Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség. A Debrecen védelmi igazgatásában résztvevő Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (a továbbiakban HB MKI), és ennek részeként működő Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség bemutatását a dolgozat 2. fejezete tartalmazza.

A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG

A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság székhelye: Debrecen. Illetékességi területe Hajdú-Bihar megye közigazgatási területe. Állandó működési helye: 4024 Debrecen, Piac u 54. Működésére, összetételére, feladataira is az előző fejezetben a megyei védelmi bizottságokról leírtak vonatkoznak. [122] A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság neve Hajdú-Bihar Vármegyei Védelmi Bizottság névre módosul 2023. január 1-től.

1.2.3.1 A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG SZERVEZETE

Elnöke a mindenkori Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal vezetője, kormány megbízott. A HB MVB elnöke a jogszabályban rögzített védelmi igazgatási feladatait a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal közreműködésével látja el.

Elnökhelyettesei:

- *Katasztrófavédelmi elnökhelyettes* a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója.
- *Honvédelmi elnökhelyettes* a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Igazgatási Főosztály vezetője, tényleges állományú katona, vagy általa kijelölt személy.

- *Általános elnökhelyettes* a Megyei Kormányhivatal Főigazgatója, aki a kormányhivatalt vezető kormány megbízottal teljes jogkörrel helyettesítő vezetője.

Titkársága: az MVB Titkársága az MVB munkaszervezete, amely a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatalban, az MVB elnökének közvetlen alárendeltségében működő önálló osztály jogállású szervezet. MVB Titkársága: 2 váltás, váltásonként 4 fő. Titkára: az MVB titkárát a honvédelemért felelős miniszter nevezi ki a Magyar Honvédség állományából, az MVB elnökének, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternek az előzetes egyetértésével. Titkárhelyettese a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományába tartozó személy. [122]

Az HB MVB elnöke összehívja és vezeti az MVB üléseit, irányítja a Titkárság tevékenységét, e körben a titkár, illetve a Titkárság állományába tartozó, illetve az ott feladatot végrehajtó személy részére utasítást adhat. Kapcsolatot tart az MVB feladat- és hatáskörébe tartozó kérdésekben a szakmai irányítást gyakorló minisztériumok és más illetékes szervezetek kijelölt képviselőivel. Összehangolja a megyei szintű honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatokat. Biztosítja a megyei védelmi bizottság infokommunikációs rendszere és egyéb, katasztrófavédelmi célú elektronikus hírközlési kommunikációs rendszerek működőképességét. Biztosítja a megyei védelmi bizottság munkaszervezetének működési feltételeit. [122] A HB MVB elnökhelyettese az MVB elnököt akadályoztatása esetén helyettesíti, az MVB titkár részére a titkár és a Titkárság feladatkörébe tartozó ügyekben utasítást adhat. Az elnökhelyettes által adott utasítás az elnök utasításával nem lehet ellentétes. Az MVB titkárát akadályoztatása esetén a titkárhelyettes helyettesíti. Az MVB titkár és titkárhelyettes egyaránt részt vesz a honvédelmi és katasztrófavédelmi felkészítéseken.

1.2.3.2 A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG TAGJAI

A HB MVB szavazati joggal rendelkező állandó tagjai: a MVB elnöke, elnökhelyettesei, a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés elnöke, a Debrecen Megyei Jogú Város polgármestere, az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Katonai Igazgatási Központ parancsnoka, illetve képviselője, Hajdú-Bihar megye rendőrfőkapitánya, a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály főosztályvezetője a megyei tisztifőorvos, a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság igazgatója.

Új tagok lettek az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Észak-Alföldi Regionális Igazgatóság igazgatója, az Alkotmányvédelmi Hivatal Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltségének vezetője, a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnoka, a Nemzeti Védelmi Szolgálat Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóság igazgatója, az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság igazgatója és a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság igazgatója. [122]

A MVB szavazati joggal rendelkező tagok száma bővítésére került. A korábban működő Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, mely 2019. július 1-től Országos Idegenrendészeti

Főigazgatóság néven működik tovább (rendvédelmi szerv), így bekerült a szavazati joggal bíró állandó tagok közé (miközben még érvényben volt a Hvt. Vhr. 9.§ (1) szakasz d) pontja, melyben név szerint említi a csak tanácskozási jogkörrel meghívandók között). A 2019. évi CV. törvény 44.§ (1) pontja szerint a korábbi vízügyi igazgatási szerv vezetője helyett az árvízi védekezésért felelős szervezet vezetője került, így ma egy helyett három vízügyi igazgatóság (Tiszántúli, Észak-magyarországi, Körös-vidéki) igazgatója is szavazati joggal rendelkező állandó tag. A törvény szerint a megyei, fővárosi rendőrfőkapitány” helyett rendvédelmi szerv illetékes vezetője lehet tag, így a HB MVB új tagjai a Nemzeti Védelmi Szolgálat Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóság igazgatója, Alkotmányvédelmi Hivatal Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltségének vezetője, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnoka, akik korábban tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottak voltak. Ezekkel az átalakításokkal 16-ra bővült a MVB állandó tagjainak száma, további változás a Vbö. alapján, hogy a titkár a bizottságnak tagja lesz.

1.2.3.3 A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG MEGHÍVOTTJAI

A MVB munkájában tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívottak is részt vesznek, melyek körét a honvédelmi törvény végrehajtási rendelete 29.§ (1) pontja határozza meg. A HB MVB állandó meghívottjai a Honvédelemért felelős miniszter által kijelölt HM szerv vezetője, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szervezeti egységének vezetője (polgárvédelmi főfelügyelő vagy a BM OKF Rendészeti Koordinációs Főosztály vezetője vagy mindkettő), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatóság vezetője, az MH 5. Bocskai István Lövészdandár parancsnoka illetve képviselője, az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság parancsnoka vagy képviselője, az Országos Mentőszolgálat Észak-Alföldi Regionális Mentőszervezet vezetője, a MVB titkára, titkárhelyettese, a Helyi Védelmi Bizottság elnöke. Összesen 10 fő. [122] Megállapítottam a Vbö. alapján, hogy a titkár már nem meghívott, hanem tag lesz a területi védelmi bizottságban.

Vizsgálataim alapján megállapítottam, hogy a Debrecenben működő katonai szervezetek közül kettő a MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság és az MH 5. Bocskai István Lövészdandár a HB MVB üléseinek tanácskozási joggal rendelkező meghívottjai, de a szintén (2017. év óta) Debrecenben működő MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj a bizottság üléseire nem kap meghívást. Az MH 2. TVE 3. TVZ előjárója Nyíregyháza székhellyel rendelkezik, a zászlóalj onnan kapja az előjárói feladatszabást (parancsokat), így az HB MVB illetékeségi területén végrehajtandó védelmi feladatok végzése terén nem rendelkezik teljes rálátással helyi információ hiány miatt, így nehézkes a zászlóalj gyors és hatékony bevetése. Ajánlom a bizottság illetékeségi területén működő MH 2. TVE 3. TVZ katonai szervezet parancsnokát a területi védelmi bizottság üléseire meghívni és tanácskozási joggal

felruházni, mivel a zászlóalj állománya egyre nagyobb létszámban bevethető védelmi és biztonsági feladatok ellátásába megfelelő kiképzés esetén.

1.2.3.4 HAJDÚ-BIHAR MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG MŰKÖDÉSE, MUNKACSOPORTJAI

Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság működése, ülései

A HB MVB éves feladat- és pénzügyi terv alapján működik. A feladat- és hatáskörét az MVB elnök vezetésével, testületként gyakorolja. Határozatot hoz feladat- és hatáskörében eljárva, döntéseiről, amelyet az MVB elnöke és titkára ír alá. Az MVB testületi döntéseinek fóruma az évenként legalább két alkalommal (március 31-ig és november 30-ig) megtartott rendes ülés. A rendes ülés időpontját az ülés előtt legalább 25 nappal lehet kitűzni. Szükség esetén, az MVB feladat- és hatáskörébe utalt kérdés azonnali megtárgyalása esetén az MVB rendkívüli ülést hívhat össze. Az MVB ülésein az MVB tagjai egyenlő szavazati joggal vesznek részt. Nem nyilvánosak a HB MVB ülései, azon csak az MVB tagjai, valamint az állandó és az eseti meghívottak vehetnek részt. A tagoknak kötelező az ülésen való személyes részvétel. A megjelenési kötelezettség alól az MVB elnöke adhat eseti felmentést. Az MVB határozatképes, ha állandó tagjainak több mint 4/5-e nyílt szavazással szavaz.

A Hajdú- Bihar Megyei Védelmi Bizottság munkacsoportjai

- Honvédelmi Igazgatási Munkacsoport (a továbbiakban HIMCS) 14 fő
- Lakosságellátási és Gazdaságmozgósítási Munkacsoport (a továbbiakban LGMCS) 10 fő
- Támogató Munkacsoport (a továbbiakban TMCS) 10 fő
- Katasztrófavédelmi Munkacsoport (a továbbiakban KMCS) 54 fő.

A munkacsoportok összlétszáma 84 fő, 42 fő váltásonként. Hajdú-Bihar MVB munkacsoportjainak létszáma 2019. évben TMCS 10 fő, LGMCS 10 fő, KMCS 54 fő, HIMCS 14 fő. A munkacsoportok létszámának szükség szerinti csökkentésére/növelésére jogosult javaslatot tenni a munkacsoport aktuális váltásvezetője a HB MVB elnöke felé. A meghatározott munkacsoportokon túl, speciális feladatra, meghatározott időre az MVB más munkacsoportot is létrehozhat.

Honvédelmi Igazgatási Munkacsoport

A HIMCS honvédelmi típusú különleges jogrend kihirdetése esetén aktivizálható (kivéve a gyakorlatokat és az ellenőrzéseket). A munkacsoport rendeltetése az MVB és MVB elnöki döntések szakszerű előkészítése, valamint az MVB és elnökének honvédelmi típusú különleges jogrend idején a feladat- és hatáskörébe utalt honvédelmi igazgatási feladatoknak, köztük a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatoknak az összehangolása. [23]

A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Honvédelmi Igazgatási Munkacsoportja Debrecenben működik, működési helye a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal (4024 Debrecen, Piac utca 54.) hivatalos helyiségei. A HIMCS munkacsoport vezetője az MVB-hez delegált önkéntes műveleti

tartalékos főtiszt, akit akadályoztatása vagy távolléte esetén a Magyar Honvédség Hadkiegészítő és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ (a továbbiakban MH HKNYP 2. HTK) ÖMT összekötő osztályvezetője helyettesít. A munkacsoportok kétváltásos rendszerben működnek, összesen 14 fő teljes állománnyal, váltásonként 7 fővel. Debrecenben a munkacsoport tagjai összesen 12 fő, váltásonként 6 fő, akiket a következő szervek delegálnak: MH HKNYP 2. HTK, Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság, MH 5. LDD, Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Jogi és Koordinációs Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály. [23, 117] A HIMCS munkacsoport feladatait a 6. melléklet részletezi.

Lakosságellátási és Gazdaságmozgósítási Munkacsoport

Az LGMCS a különleges jogrend bevezetése, katasztrófa helyzetek és az ellenük történő védekezés, valamint a helyreállítás során a lakosság és a feladat végrehajtásában résztvevő szervezetek alapvető ellátásának biztosítása, a kapcsolódó logisztikai feladatok szervezése, koordinálása céljából kerül létrehozásra. [23]

A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Gazdaság-mozgósítási és Lakosság-ellátási Munkacsoportja Debrecenben működik, működési helye a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal hivatalos helyiségei. Vezetője a Kormányhivatal hivatali szervének igazgatója, akit akadályoztatása vagy távolléte esetén a kormányhivatal Pénzügyi Főosztályának vezetője helyettesíti. A munkacsoport kétváltásos rendszerben működik, összesen 10 fő teljes állománnyal, váltásonként 5 fővel. Debrecenben a munkacsoport tagjai összesen 8 fő, váltásonként 4 fő, akiket a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal kormánytisztviselőiből delegálnak. [123] A munkacsoport feladatait a 6. melléklet részletezi.

Támogató Munkacsoport

A TMCS rendeltetése különleges jogrend bevezetése, katasztrófa helyzetek és az ellenük történő védekezés, valamint a helyreállítás és egészségügyi válsághelyzet során az MVB és munkacsoportjai működési feltételeinek biztosítása, szakmai döntés-előkészítő tevékenység a honvédelmi, illetve a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása céljából, valamint az MVB döntései végrehajtásának koordinálása és irányítása. [23]

A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Támogató Munkacsoportja Debrecenben működik, működési helye Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal hivatalos helyiségei. Vezetője a kormányhivatal Informatikai Főosztályának vezetője, akit akadályoztatása vagy távolléte esetén a Pénzügyi Főosztály Üzemeltetési Osztályának vezetője helyettesít. A munkacsoportok kétváltásos rendszerben működnek, összesen 10 fő teljes állománnyal, váltásonként 5 fővel. Debrecenben a munkacsoport tagjai összesen 8 fő, váltásonként 4 fő, akiket a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal kormánytisztviselőiből delegálnak. [124] A munkacsoport feladatait a 6. melléklet részletezi.

Katasztrófavédelmi Munkacsoport

A KMCS katasztrófaveszély és katasztrófák időszakában, veszélyhelyzet kihirdetése esetén, valamint a helyreállítás, újjáépítés időszakában kerül létrehozásra, MVB elnöke vagy az MVB elnökének katasztrófavédelmi elnökhelyettese rendeli el a munkacsoport aktivizálását. A KMCS az MVB operatív munkaszerve, az MVB (a lakosságvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása érdekében létrejövő) döntéshozó és döntéstámogató szerve. Vezetője a megyei katasztrófavédelmi igazgatóhelyettes, a munkacsoport tagjai általában eredeti beosztásukból adódóan szakmai feladatkörükben intézkedési joggal rendelkeznek. Az Katasztrófavédelmi operatív Munkacsoport és a megyében működő HVB-k operatív munkaszervei folyamatosan együttműködnek, az együttműködés tartalmi keretét az MVB védekezésre vonatkozó döntései szolgáltatják. [23] A KMCS fő feladata az MVB döntései végrehajtásának koordinálása és irányítása.

Debrecenben a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Katasztrófavédelmi Munkacsoportja működik, mely ellátja a Megyei Veszélyhelyzet Kezelési Központ feladatait. Működési helye: HB MKI (4027 Debrecen, Böszörményi u. 46-56. I. emelet) helyiségeiben. Tartalék működési helye a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal épülete. Vezetője a HB MKI igazgatóhelyettese, akit akadályoztatása és távolléte esetén a HB MKI polgári védelmi főfelügyelője helyettesíti.

A munkacsoportok kétváltásos rendszerben működnek, összesen 66 fő teljes állománnyal, váltásonként 33 fővel. Debrecenben a munkacsoport tagjai összesen 54 fő, váltásonként 27 fő, akiket a következő szervek delegálnak: HB MKI, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Közlekedési és Fogyasztóvédelmi Főosztály, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály, Magyar Posta Zrt. Kelet-Magyarországi Igazgatósága, Magyar Államkincstár Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága, Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság, MH 5. LDD, NAV Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága, Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Országos Mentőszolgálat Észak-alföldi Regionális Mentőszervezete, E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt., OPUS TIGÁZ Zrt., Hajdú-Bihari Önkormányzatok Vízmű Zrt., Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság, Magyar Közút Nonprofit Zrt. Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága, Volánbusz Zrt., MÁV Zrt. Pályavasúti Üzemeltetési Főigazgatóság Területi Igazgatósága, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Észak-alföldi Regionális Igazgatósága. [125]

A Katasztrófavédelmi operatív Munkacsoport a megelőzés időszakában végzi a megye veszélyeztetettségéből adódó anyagok gyűjtését, kockázatelemzéseket készít, kidolgozza a

működésére vonatkozó ügyrendjét, annak alapján a feladatköröknek megfelelően a szükséges okmányokat, terveket, továbbá az MVB és a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság bázisán kialakítja működési helyét, beleértve a feladatai ellátásához szükséges híradó, informatikai-adatátviteli és egyéb infrastruktúrát és naprakészen tartja adatbázisait. A KMCS folyamatosan gyűjti és értékeli az információkat, elemzi a kialakult helyzetet, amely alapján határozattervezeteket, javaslatokat dolgoz ki az MVB részére, végzi a megelőzési, felkészülési feladatok ellátását, a veszélyhelyzet következményeinek, a katasztrófa események károsító hatásainak elemzését, értékelését, azokból következtetéseket von le a védekezés, kárelhárítás optimalizálása érdekében, valamint végzi a védekezés irányításának koordinációját. Katasztrófaveszély, illetve veszélyhelyzet kialakulása esetén segíti a területi és a helyi katasztrófa elhárítási szervezetek, a helyi védelmi bizottságok munkáját, koordinálja tevékenységüket, valamint javaslatokat tesz az MVB elnökének az intézkedések végrehajtásra vonatkozóan az érintett szervek, szervezetek alkalmazására és az MVB részére a bevezetendő lakosságvédelmi rendszabályok bevezetésére. A KMCS javaslatot tesz a veszélyeztetettségnek megfelelően a lakosságvédelmi feladatokra vonatkozóan (a lakosság, az állatállomány és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak kitelepítésére, kimenekítésére, az elzárkóztatásra, az ellátás biztosítására, a kollektív védelem biztosítására, személyi mozgáskorlátozásra, gyógyszer kiosztásra), összehangolja e területhez kapcsolódó feladatokat, koordinálja a lakosság ideiglenes befogadásra kijelölt helyek előkészítését. Javaslatot tesz az önkormányzati erők, a területi polgári védelmi szervezetek alkalmazására, a híradás folyamatosságának biztosítására, a lakosság riasztására, tájékoztatására, a területi és járási mentőcsoportok, köteles polgári védelmi szervezetek magasabb készenlétbe helyezésére és alkalmazására, a MVB döntése alapján intézkedik a lakosság riasztásáról, tájékoztatásáról, aktivizálja, megerősíti az ügyeleti szolgálatot. Szervezi és összehangolja a katasztrófavédelemben résztvevő erők, a helyi védelmi bizottságok, a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét. [23, 125]

Javaslom, a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Katasztrófavédelmi Munkacsoport tagjait delegáló szervezetek bővítését. Jelenleg nem teljes létszámmal működik a munkacsoport, így a tagok jelenlegi létszáma bővíthető. Meglátásom szerint a Debrecenben működő Magyar Honvédség 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalj polgári védelmi (lakosságellátási) feladatok végzésére kiképzett katonái egyre nagyobb számban bevonhatók a katasztrófavédelmi feladatok végzésébe, így a zászlóaljból célszerű lenne tagot delegálni a KMCS munkacsoportba. Igaz, hogy az MH 5. Bocskai István Lövészdandár (MH 5. LDD) a KMCS delegáltja, de a MH 2. TVE 3. TVZ nem alárendeltje a lövészdandárnak. A zászlóalj polgári védelmi (lakosságellátási) feladatok kiképzésére tett javaslataimat a disszertáció 3. fejezete tartalmazza.

1.2.4 HELYI (JÁRÁSI) IRÁNYÍTÁSI SZINT - HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁG

1.2.4.1 A HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁG

2013-ban a járási hivatalok megjelenésével a helyi szint struktúrájában változás történt. A HVB a megyei védelmi bizottság irányítása alatt működő közigazgatási szerv [23], amely 2012. évi XCIII. törvény 80.§ (12) pontja alapján 2013.01.01-től a „honvédelmi körzetben” kifejezés helyett „illetékességi területén” irányítja és összehangolja a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását. A helyi védelmi bizottság testületi szerv. A járásokban és a fővárosi kerületekben Helyi Védelmi Bizottság működik⁵⁶, illetékességi területe a járásokhoz, illetve a fővárosi kerületekhez igazodik.⁵⁷ A 65 honvédelmi körzetben működő eltérő illetékességű helyi védelmi bizottság (HVB) helyébe 197 járási illetékességű (174 járási és 23 kerületi) HVB lépett.

A HVB illetékességi területén irányítja és összehangolja a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását, továbbá összehangolja a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést, irányítja a polgármester védelmi felkészülési tevékenységét, valamint a hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi tervező tevékenységet. Szervezi a települések (a kerületek) közötti kölcsönös segítségnyújtást, értesítést, riasztást és tájékoztatást. [120, 126]

A helyi védelmi bizottság az illetékességi területén együttműködik a katonai igazgatási szervekkel a feladatok végrehajtásában erre irányuló megkeresés alapján⁵⁸, a bizottság döntése alapján a honvédelmi igazgatási feladatainak végrehajtásában közreműködik az illetékességi területén működő védelmi igazgatási szervek és a honvédelemben közreműködő szervekkel.⁵⁹

A HVB döntéseinek formája határozat. Határozatban rögzíti a honvédelemben közreműködők kiértékelését, riasztásának, készenléte fokozásának, valamint az információk továbbításának rendjét, a kötelezően létrehozandó munkacsoportok szervezetét és működését, a munkacsoport által kezelendő iratokat, a polgármesterek, közbiztonsági referensek, valamint a honvédelemben közreműködő helyi szervek vezetői tartózkodási helyének bejelentése és nyilvántartása rendjét, a polgármesteri hivataloknál a 24 órás ügyeleti szolgálat ellátásának követelményeit, az igénybevételre kijelölt technikai eszközök és ingóságok mozgásának korlátozására, az ingatlanok és szolgáltatások átadásának előkészítésére vonatkozó követelményeket, a polgári veszélyhelyzeti tervezés helyi szintű feladatai koordinálásának szabályait. A HVB döntése alapján, az illetékességi területén működő védelmi igazgatási szervek, illetve a honvédelemben és a katasztrófavédelemben közreműködő szervek részt vesznek a bizottság védelmi igazgatási feladatainak végrehajtásában.

⁵⁶ 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet alapján.

⁵⁷ 2012. évi XCIII. törvény 80.§ (5) pontja alapján, hatályos 2013.01.01-től.

⁵⁸ Hvt. Vhr. 32.§ (5) pontja

⁵⁹ Hvt. Vhr. 32.D. § értelmében

[23] A helyi védelmi bizottság a szervezeti és működési rendjét maga állapítja meg, amelyhez a megyei, fővárosi védelmi bizottság előzetes hozzájárulása szükséges. Székhelyét, illetékességi területét is a 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet határozza meg. A HVB katasztrófavédelmi igazgatási feladatai a Kat. 14.§ 1 bekezdése és a Kat. Vhr. 11.§ (1). pontja, a honvédelmi igazgatási feladatait a Hvt. 28.§-a határozta meg, melyeket az 4. (d) melléklet részletez.

Változás, hogy a HVB Kat.-ban felsorolt irányításra, utasításra, átcsoportosításra vonatkozó feladatait a Vbő. jelentős mértékben kiegészíti. Bővíti a honvédségi hadkiegészítési közigazgatási, a gazdasági és anyagi szolgáltatási, a lakosság védelmi és ellátási, tájékoztatási rendszer kialakítási és tájékoztatási, felkészítési, gyakorlatozási és nyilvántartási feladatokkal. [12] A helyi védelmi bizottság meghatározza a polgármesterek munkáját.

1.2.4.2 A HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁG ÖSSZETÉTELE

HVB elnöke

2013-ig a HVB elnöke a polgármester volt a honvédelmi körzetben, majd 2013. jan. 1.-től a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalának a vezetője lett. A védelmi bizottság elnöke a 290/2011. (XII. 22.) Hvt. Vhr. Korm. rend. 32. § (1) értelmében még csak a járási hivatal „segítésével”, addig a 2019. évi CV. törvény 47.§ (5) alapján a járási hivatal „közreműködésével” látja el védelmi igazgatási feladatait, ami szorosabb együttműködést igényel. Az elnököt akadályoztatása esetén szakmai kérdések vonatkozásában az illetékes elnökhelyettes helyettesíti. [23] HVB elnök feladatait részletezi az 4. (e) melléklet. A Vbő törvény alapján az elnök továbbra is a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalának a vezetője, aki a járási hivatal közreműködésével látja el védelmi és biztonsági igazgatási feladatait.

A HVB elnökhelyettesei

2013-tól két elnökhelyettesi pozíció került rendszeresítésre. A katasztrófák elleni védekezés tekintetében „a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy”, a honvédelmi feladatok tekintetében „a Honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona”. A 2019. évi CV. törvény alapján a HVB felépítésében és feladatrendszerében is történtek kisebb változások az elnökhelyettesek és a tagok vonatkozásában. A törvény alapján „A helyi védelmi bizottság szakmai elnökhelyettesei a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományából vezényelt katona, a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy.” A törvényszövegből kimaradt a „szükség esetén” vezényelt és a „tényleges állományú” kitétel, ezzel bővült a honvédelmi elnökhelyettesi tisztséget betölteni alkalmas katonák személyi köre. A törvény az elnökhelyettesek vonatkozásában rögzíti a „szakmai” jelzöt. Az általános elnökhelyettesi rendszert, mely a megyei védelmi bizottságoknál megjelent a helyi védelmi bizottságoknál nem

alakították ki, ezáltal a megyei és helyi védelmi bizottságok korábbi egyező struktúrája megszűnt. [79] A 2021. évi Vbö. törvény nem módosította a szakmai elnökhelyettesek meghatározását.

HVB tagjai

A Helyi Védelmi Bizottság tagjai 2019. évi CV. törvény 46.§ (4) alapján, akik szavazati joggal rendelkeznek az elnök és az elnökhelyettesek, a bizottság szakmai elnökhelyettese kivételével a bizottság illetékességi területén működő rendvédelmi szerv illetékes vezetője, a fővárosi, megyei kormányhivatal képviselője, különleges jogrend bevezetése esetén a katonai igazgatási szerv képviselője, az árvízi védekezésért felelős szervezetnek a bizottság illetékességi területe szerinti vezetője és helyi védelmi bizottság titkára. A titkár a 2019. évi CV. törvény értelmében a HVB-ban tag, a MVB-ban már nem tag.

A Vbö alapján változás a tagok meghatározásában, hogy kiegészült az „önálló hatáskörrel rendelkező” rendvédelmi szerv illetékes vezetője, valamint elmaradt a „különleges jogrend bevezetése esetén” szövegrész. Megállapítottam, hogy a katonai igazgatási szerv képviselője állandó tag lett, korábban csak különleges jogrend esetén volt tag.

HVB meghívottjai

A Helyi Védelmi Bizottság meghívottjai a Hvt. Vhr. 32.C. § alapján, akik tanácskozási joggal igen, de szavazati joggal nem rendelkeznek a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott személyek, a járási székhely polgármestere, az illetékességi területén található települések polgármesterei által megválasztott, a HVB által meghatározott számú polgármester, mindazok, akiknek meghívását a HVB elnöke az adott napirend kapcsán indokoltnak tartja, valamint békeidőszakban a katonai igazgatási szerv képviselője.

1.2.4.3 HELYI (JÁRÁSI) IRÁNYÍTÁSI SZINT DEBRECENBEN - HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁG

A járások 2013. január 1-jével történő bevezetését követően a védelmi igazgatás helyi szintjét a járások (fővárosi körzetek) illetékességi területéhez igazodó helyi védelmi bizottságok, valamint járási (fővárosi körzeti kerületi) hivatalok képviselik. Hajdú-Bihar megye területén tíz járás működik. Minden járásban tevékenykedik kormányhivatal és helyi védelmi bizottság.

Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal járási hivatalai a Debreceni Járási Hivatal, továbbá a Balmazújvárosi, Berettyóújfalui, Derecskei, Hajdúböszörményi, Hajdúhadházi, Hajdúnánási, Hajdúszoboszlói, Nyíradonyi és Püspökladányi Járási Hivatal).

Debreceni Járási Hivatal

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal járási hivatalainak egyike a Debreceni Járási Hivatal. Székhelye: 4024 Debrecen, Piac u. 42–48. A HVB vezetője a járási kormányhivatal vezetője, aki nem választott, hanem kinevezett közbiztonsági szereplő. [10] Hajdú-Bihar megye területének minden járásában helyi védelmi bizottság tevékenykedik, ezek a Debreceni Járás Helyi Védelmi Bizottsága, valamint Balmazújvárosi, Berettyóújfalui, Derecskei, Hajdúböszörményi, Hajdúhadházi, Hajdúnánási, Hajdúszoboszlói, Nyíradonyi és Püspökladányi Járás Helyi Védelmi Bizottsága.

Debreceni Járás Helyi Védelmi Bizottsága

Székhelye: 4024 Debrecen, Piac u. 42-48. Illetékességi területe: Debrecen, Hajdúsámson.

1.2.5 TELEPÜLÉSI IRÁNYÍTÁSI SZINT

A védelmi igazgatás települési szintű feladataiért a polgármester felelős. Az ő munkáját segíti a jegyző, a települési önkormányzat képviselőtestületei, az I. és II. besorolású települések esetén kötelező jelleggel a közbiztonsági referens, a helyi védelmi bizottság (a főváros kerületeiben és a megyei jogú városokban kötelezően, továbbá az MVB által kijelölt városokban), a honvédelmi referens (2020 óta), az adott településen államigazgatási feladatok ellátó szervek települési kirendeltségei, valamint a rendvédelmi szervek helyi parancsnokságai/igazgatóságai. A polgármester a védelmi igazgatási feladatait a polgármesteri hivatal, a közbiztonsági referens és a honvédelmi referens – ahol rendszeresítésre került – közreműködésével látja el. Jelenleg hazánkban 3177 települési vagy kerületi polgármester tevékenykedik a 2019-es önkormányzati választás eredményeként.

1.2.5.1 POLGÁRMESTER

„A polgármester (a fővárosban a főpolgármester) az illetékességi területén irányítja, szervezi, összehangolja a felkészülés, védekezés és a helyreállítás feladatait a védelmi igazgatás, a honvédelmi igazgatás és a katasztrófavédelem igazgatás területein.” [10, 127] A polgármester a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el. Ő látja el az elsőfokú polgári védelmi hatósági feladatokat. [10] Amikor a polgármester (aki önkormányzati tisztségviselő) védelmi ügyekben (honvédelmi, katasztrófavédelmi, polgári védelmi – ez a három terület lehet csak államigazgatási jog) jár el, akkor nem önkormányzati, az államigazgatástól független személy, hanem az államigazgatási jogkört gyakorló, hatósági személy.

A 2019. évi CV. törvényi változás eredményeképpen erősödött a polgármester jogköre. Két hatáskörébe utalt feladat esetében is volt változás. E törvény értelmében már „megszervezi” a védelemben közreműködő települési szervek tevékenységét, míg korábban csak „összehangolta”,

valamint a gazdaságfelkészítés és mozgósítás helyi feladatainak szervezésében és ellátásában, „irányítja” az ezzel kapcsolatos feladatokat, míg korábban csak „közreműködött”. A fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátásának és az azokra történő felkészülésnek az irányítására vonatkozóan a korábbi szabályozáshoz képest bővült a felsorolás „a honvédelmi veszélyhelyzet” idejével. A polgármester köteles volt együttműködni a helyi védelmi bizottság rendelkezései szerint más települések polgármestereivel a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos feladatok teljesítése érdekében, a törvényi módosítást követően már nemcsak a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos, hanem a honvédelmi igazgatási jogkörében ellátandó feladatok vonatkozásában is köteles együttműködni más települések polgármestereivel és a fővárosi kerületek polgármestereivel is. [79] Változás még, hogy korábban a polgármester a védelmi igazgatási feladatait a járási hivatal közreműködésével látta el, jelenleg a polgármesteri hivatal közreműködésével látja el, ezzel az azonos szintű szervek kapcsolata erősödött. Létrejött a honvédelmi referens intézménye. A honvédelmi referens a polgármester honvédelmi felkészülési és védekezési szakmai feladataiban működik közre.

A polgármester védelmi igazgatási feladatait a 2019. évi CV. törvény 48. §,⁶⁰ katasztrófák elleni felkészülés és védekezés időszakában végzendő feladatait a Kat. 15-16.§-a és a Kat. Vhr. 15.§-a határozta meg. E feladatokat részletezi az 4. (f) melléklet. A katasztrófavédelemről szóló törvény két fő feladatkört határoz meg a polgármesternek a megelőzés időszakának és a védekezés irányításának feladatait. A polgármester a védekezésre történő felkészülés időszakában önállóan,⁶¹ a védekezés során pedig a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai iránymutatása mellett⁶² irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet. A polgármester illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülés és a védekezés feladatait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének egyetértésével. Normál jogrendre vonatkozó hatásköri szabályok veszélyhelyzetben, vagyis különleges jogrend esetén annyiban módosultak, hogy a településen az irányítást - helyszínre érkezésétől - a polgármestertől a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetője által kijelölt személy veszi át.⁶³ Veszélyhelyzetben a polgármester, illetve a főpolgármester gyakorolja a települési önkormányzat képviselő-testületének, a fővárosi közgyűlésnek feladat- és hatáskörét, önkormányzati intézmény átszervezéséről, megszüntetéséről, illetve annak ellátási és szolgáltatási körzeteiről nem foglalhat állást, ha a települést is érinti a szolgáltatás. [73] A katasztrófavédelmi vonatkozású védelmi igazgatási feladatok végrehajtásánál a település vezetője elsődlegesen olyan erőforrásokra támaszkodik, amik helyben rendelkezésre állnak. Ennek

⁶⁰ 2019. évi CV. törvény 48. §-a módosította a Hvt. 29.§ (2) – (4) bekezdését.

⁶¹ Kat. 15.§ (2). bekezdés alapján

⁶² Kat.16.§-a alapján.

⁶³ Kat. 46.§ (3) bekezdés alapján.

érdekében hatósági jogkörben alkalmazhatja/elrendelheti a polgári védelmi, illetve gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését. [23]

A polgármester feladatait jelenleg a 2021. évi Vbő taglalja, mely alapján *„a polgármester illetékességi területén ellátja a védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos, jogszabályban és a helyi védelmi bizottság által számára megállapított, települési szintű feladatokat, irányítja és összehangolja azok végrehajtását.”*⁶⁴ Megállapítottam, hogy jelentős változás a törvény értelmében, hogy a polgármester már önmaga is részt vesz a védelmi és biztonsági szervek által szervezett felkészítéseken, míg ezt megelőzően „csak” irányította a védekezésre való felkészítést.

A polgármester települési szintű felkészülési feladatai a törvényi változást követően kiterjednek a védelmi és biztonsági tevékenységekre és a különleges jogrendi feladatokra, tájékoztatásban nem csak a katasztrófaveszélyről, hanem a veszélyekről, fenyegetésekről szóló tájékoztatásra is, ezt megelőzően a katasztrófavédelemmel függték össze a Kat.-ban meghatározottak alapján. Jelenleg a katasztrófavédelmi ügyekben illetékes közbiztonsági referenst jelöl ki, ez kiegészül a védekezésben közreműködő referensek kijelölésével. Megállapítottam, hogy a védekezés irányításában is lesz változás, míg napjainkig a polgármester a Kat. alapján veszélyhelyzetben a katasztrófavédelem területi szervétől kijelölt személy kéréséig irányítja a védekezést, viszont 2023-tól a hatáskörrel rendelkező szerv kéréséig irányítja⁶⁵ a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenységet. [12]

1.2.5.2 KÖZBIZTONSÁGI REFERENS

A közbiztonsági referens intézményrendszerének törvényi kialakítása 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény elfogadásával jött létre, majd 2013. január 1-től létező szervezeti elem. E törvény 3. § 12. pontja meghatározta a közbiztonsági referens fogalmát: *„a polgármester katasztrófák elleni védekezésre való felkészülési, védekezési, helyreállítási szakmai feladataiban, továbbá rendvédelmi és honvédelmi feladataiban közreműködő, köztisztviselői jogviszonyban álló, e feladat ellátására a polgármester által kijelölt, e törvény végrehajtási rendeletében meghatározott végzettséggel rendelkező személy”*. A 2019. évi CV. törvény 67.§. alapján „és honvédelmi” szövegrész hatályát veszítette, mivel a honvédelmi feladatok ellátására létrejött a honvédelmi referens intézménye. A Kat. Vhr. 76. §-a értelmében a polgármester jelölte ki a közbiztonsági referenst, aki segítette a polgármestert a katasztrófavédelmi feladatainak tervezésében, szervezésében, végrehajtásában szakmai javaslataival, iránymutatásával. A települési veszélyelhárítási terv megalkotásában részt vett, ő tett javaslatot a veszély elhárítási tervben résztvevő személyekre. A munkavégzésének a helye a polgármesteri hivatalban volt, munkáját a polgármester és a katasztrófavédelmi kirendeltség

⁶⁴ Vbő. 58.§ (1)

⁶⁵ Vbő. 59.§ (1) a pontja

vezetője irányította, a munka végzéséhez szükséges feltételeket a polgármester garantálta. [128] A közbiztonsági referens feladatait az 4. (g) melléklet ismerteti.

A védelmi és biztonsági reform keretében a Kat. törvényből kikerült a közbiztonsági referens fogalma. A Kat. Vhr. 76. §-át hatálytalanította a 408/2022. (X. 24.) Korm. rendelet 11. § f) pontja 2022. november 1-től. A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet tartalmazza a közbiztonsági referensek felkészítését.⁶⁶ E törvény 69/A § (1) pontja értelmében a közbiztonsági referensi képzés célja „a közbiztonsági referens és a hivatásos katasztrófavédelmi szervek közötti hatékony együttműködés alapjainak megteremtése, a közbiztonsági referens felkészítésének biztosítása az ellátandó katasztrófavédelmi felkészülési, védekezési és helyreállítási feladatokra.”⁶⁷

1.2.5.3 HONVÉDELMI REFERENS

A honvédelmi referens intézmény létrehozásának célja a polgármesterek honvédelmi feladatainak segítése.⁶⁸ A 2019. évi CV. törvény 63. § (2). pontja értelmében (mely hatályos: 2020.01.01.-től.) a Hvt. 80. §-a következő 16.a. ponttal egészült ki: honvédelmi referens: „*a polgármester honvédelmi felkészülési és védekezési szakmai feladataiban közreműködő, e feladat ellátására a polgármester által kijelölt, e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott végzettséggel rendelkező személy*”. A honvédelmi referenst a polgármester jelöli ki.⁶⁹ Tekintettel arra, hogy a katonai ismeretekkel nem feltétlenül rendelkező polgármesterhez a Hvt. és annak végrehajtási rendelete jelentős felelősséggel járó honvédelmi igazgatási jogköröket telepít, indokolt, hogy a polgármester szakmai környezetéből ki legyen jelölve legalább egy olyan személy, aki a polgármester honvédelmi felkészülési és védekezési feladatainak végrehajtásához aktuális szakmai információkkal rendelkezik, közvetlenül segítséget tud nyújtani, e feladatok végrehajtásában hatékonyan tud közreműködni. A megyei védelmi bizottságokban az MVB titkára vagy titkárhelyettese közül a honvédelmi szerv állományába tartozó személy lehet a honvédelmi referens. A honvédelmi referens feladatait az 4. (h) melléklet ismerteti. A honvédelmi adatkezelésekről szóló 2022. évi XXI. törvény értelmében a polgármesterek, honvédelmi referensek, közbiztonsági referensek adatszolgáltatást teljesítenek a helyi védelmi bizottság részére.

HELYI (TELEPÜLÉSI) IRÁNYÍTÁSI SZINT

⁶⁶ A közbiztonsági referensek felkészítése alcímet a 41/2022. (XII. 9) BM rendelet 5. §-a iktatta be.

⁶⁷ A védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól szóló 427/2022. (X. 28.) Korm. rendelet 20. § (4) bekezdése szerint.

⁶⁸ Javaslat módosítási szándék megfogalmazásához a Törvényalkotási bizottság számára az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról szóló T/8029 számú törvényjavaslathoz

⁶⁹ Hvt. 29.§ (2) f. alapján.

A védelmi igazgatás település szintű feladataiért a polgármester felelős. A polgármester honvédelmi felkészítés vonatkozásában irányítási és koordinációs hatáskörrel rendelkezik, a katasztrófavédelmi kérdésekben irányítói és szervezői hatáskört gyakorol. 2016–2017. években Perge János (szerző) közbiztonsági referens helyettesként tevékenykedett. A közbiztonsági referens és helyettesei a munkájukat az egyéb és elsődleges közigazgatási feladatainak végzése mellett látja el 2013 óta, jelenleg is.

1.2.6 A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZER SZINTJEINEK MÓDOSÍTÁSI LEHETŐSÉGE

A védelmi igazgatás rendszer szintjeinek átszervezésére korábban voltak kísérletek. A Kormány a közigazgatás továbbfejlesztésére már a 2000-es évek elején feladattervet dolgozott ki a 1057/2001. számú határozatában, ahol vizsgálták a közigazgatási feladat és hatásköröket mind a közigazgatás területén, valamint a helyi területi államigazgatásban is. Elemezték a területi államigazgatás regionális alapokra történő helyezésének lehetőségét egy új térszerkezeti elem a régió megjelenésével. [22]

Az államigazgatás átalakítása során 2003-ban a közigazgatási reform keretében hét közigazgatási-tervezési régiót terveztek létrehozni, régiós katasztrófavédelmi igazgatóságokkal, figyelembe véve a BM OKF felépítését. A tervezet alapján 4 szintű katasztrófavédelmi (benne a polgári védelmi) igazgatás alakult volna ki.⁷⁰ Az Országgyűlés nem fogadta el e tervezetet, a régiós átalakítás nem valósult meg. [36, 35]

Pataky Iván a katasztrófavédelem és a polgári védelem oldaláról vizsgálva a kérdést, a megyéket is megtartó régió létrehozását tartotta helyesnek, azzal indokolva, hogy előforduló katasztrófavédelem esetében (pl. 1970-es tiszai árvíz) az akkori szervezeti- és irányítási rendnek megfelelően nem lehetett centrálisan, országosan kézben tartani az összes feladat irányítását mivel a gyorsan terjedő kárterület túlnőtt az egyes megyéken. Muhoray Árpád nem értett egyet a régió, mint középszintű vezetési lépcső 3-6 megyére kiterjedő irányítási jogkörrel történő létrehozásának szükségességével, valamint nem tartotta célszerűnek, hogy a régióknak, mint vezetési lépcsőfoknak a területi és országos méretű katasztrófák esetén át kellene vennie a meghatározó gyakorlati irányító szerepkört az országos vezetéstől. [22]

Korábban én is azt feltételeztem, hogy hazánk védelmi igazgatás rendszerében egy újonnan megjelenő, több megyét összefogó, jelenleg nem létező regionális–körzetrendszer kialakítása nagymértékben elősegítené a különböző megyékben területi szinten működő megyei fővárosi védelmi bizottságok együttműködését. Első elgondolásom alapján (katonai igazgatás szemszögéből

⁷⁰ A katasztrófavédelem szervezetrendszerének régió/kistérség szerinti átalakításának kérdéseiről, lehetőségeiről. BM OKF veszélyhelyzet kezelési főigazgató-helyettesi előterjesztés II. változata 2003. 06. 23.

vizsgálva) a védelmi igazgatás jelenleg hiányzó regionális–körzetrendszer hazai kialakításának szükségességét feltételeztem, mely igazodhatna a három katonai igazgatási központhoz (Debrecen–Budapest–Székesfehérvár székhellyel) és az alájuk tartozó katonai igazgatási és érdekvédelmi iroda illetékességi területéhez az alábbi módon: Dél-Közép Magyarországi Védelmi Igazgatóság (Budapest központtal, melynek illetékessége Budapest, Bács-Kiskun, Békés, Csongrád-Csanád és Pest megye közigazgatási területére terjedne ki.) Észak-Kelet Magyarországi Védelmi Igazgatóság (Debrecen központtal, melynek illetékessége kiterjed Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közigazgatási területére.) Nyugat Magyarországi Védelmi Igazgatóság (Székesfehérvár központtal, melynek illetékessége kiterjed Baranya, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém és Zala megye közigazgatási területére). Úgy gondoltam, egy ilyen, több megyét összefogó felosztás nagymértékben elősegítené a területi és települési szinten működő szervezetek (MVB, HVB) együttműködését és egyértelműsítene a közösen végrehajtandó feladatok esetén az egymás közötti hierarchikus viszonyokat. A védelmi igazgatás felépítését és működését alaposabban megvizsgálva szükségtelennek látom a régiók létrehozását, egyetértve Muhoray Árpád pv. vezérőrnagy Úrral. A védelmi igazgatás a közigazgatás része, amelyben nincs régiós szint, ennek ellenére meglátásom szerint is a jelentős államigazgatási jogkörökkel felruházott Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság hatékonyan tudja vezetni és koordinálni a megyékben végzett tevékenységeket KKB Nemzeti Veszélyhelyzetkezelési Központ, a Tudományos Tanács és a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban BM OKF) bázisán működtetett Operatív Törzs megfelelő munkavégzésével.

2021-ben a Katonai Igazgatási Központok szervezeti átalakítása valósult meg, hét hadkiegészítő és toborzó központ jött létre a Katonai Igazgatási Központok helyett. Ez a változás is megerősített a 3 Katonai Igazgatási Központhoz igazodó regionális szint szükségességének elvetésében. Megítélésem szerint nem új irányítási szintet kell létrehozni, hanem a jelenlegi szinteken kell törekedni a munka hatékonyabb végzésére.

1.3 FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

1. Magyarországon a régiós irányítási szint hiányzik. A régiós irányítási szint hiánya megnehezítheti a területi szinten működő megyei védelmi bizottságok egymás közötti munkájának az összehangolását. Hazánk védelmi igazgatás rendszerében egy újonnan megjelenő, több megyét összefogó, jelenleg nem létező regionális–körzetrendszer kialakítása elősegítheti a különböző megyékben területi szinten működő megyei fővárosi védelmi bizottságok együttműködését és egyértelműsítene a közösen végrehajtandó feladatok esetén egymás közötti viszonyokat pl: a tiszai árvíz több megyei védelmi bizottság munkáját érinti.

Első elgondolásom alapján (katonai igazgatás szemszögéből vizsgálva) a védelmi igazgatás jelenleg hiányzó regionális–körzetrendszer hazai kialakításának szükségességét feltételeztem, mely igazodhatna a korábbi három katonai igazgatási központhoz (Debrecen–Budapest–Székesfehérvár székhellyel) és az alájuk tartozó katonai igazgatási és érdekvédelmi iroda illetékességi területéhez. 2021-ben a Katonai Igazgatási Központok szervezeti átalakítása valósult meg, a meglévő három Katonai Igazgatási Központ helyett hét Hadkiegészítő és Toborzó Központ jött létre. Ez a változás azt igazolja, hogy indokolatlan a három Katonai Igazgatási Központig igazodó regionális szint létrehozása. A védelmi igazgatás felépítését és működését alaposan megvizsgálva jelenleg Muhoray Árpád pv. vezérőrnagy úrral értek egyet a regionális szint létrehozásának sürgősségéről. A jelentős államigazgatási jogkörökkel felruházott Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság hatékonyan tudja vezetni és koordinálni a megyékben végzett tevékenységeket a KKB Nemzeti Veszélyhelyzetkezelési Központ, a Tudományos Tanács és a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság bázisán működtetett Operatív Törzs megfelelő munkavégzésével.

2. A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottságban nincs képviselése az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszernek, mint döntést támogató és végrehajtó szervezetnek. A megyei védelmi bizottság illetékességi területén működő katonai szervezetek közül a katonai igazgatási szervezet vezetőjén túl csak a MH parancsnoka által együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka az, aki tanácskozási joggal rendelkező állandó meghívott, míg más katonai szervezetek vezetője nem meghívott. A Hajdú-Bihar MVB illetékességi területén, Debrecenben működő katonai szervezetek közül kettő a MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ - mint katonai igazgatási szervezet - és az MH 5. Bocskai István Lövészdandár - mint az MH parancsnoka által a HB MVB-vel együttműködésre kijelölt katonai szervezet - a HB MVB üléseinek tanácskozási joggal rendelkező meghívottjai, de a szintén a 2017. év óta Debrecenben működő MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj képviselője a bizottság üléseire nem kap meghívást annak ellenére, hogy tevékenységi körébe tartozik a védelmi feladatokban való részvétel. Az MH 2. TVE 3. TVZ-nek nem előjárója sem az MH 5. Bocskai István Lövészdandár, sem az MH KIKNYP 2. HTK. Mivel a zászlóalj előjárója az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, mely Nyíregyháza székhellyel rendelkezik, a zászlóalj onnan kapja az előjárói feladatszabást, így az HB MVB illetékességi területén végrehajtandó védelmi feladatok végzése terén nehézkes a zászlóalj gyors és hatékony helyi védelmi feladatok végzésébe történő bevetése. Ellentmondásos, hogy míg a HB MVB ülésein az árvízi védekezésért felelős szervezet vezetőjeként a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság igazgatóján kívül állandó tagként szavazati joggal rendelkezik az Észak-magyarországi és a Körös-vidéki Vízügyi

Igazgatóság igazgatója, addig a védelmi feladatok végrehajtásában résztvevő nem kijelölt helyi katonai szervezet vezetője nem állandó meghívott, így még tanácskozással sem segíti az MVB munkáját. További ellentmondás, hogy miközben a rendvédelmi szerv vezetőjeként állandó tag lett a Büntetés-Végrehajtási Szervezet vezetője, addig még állandó meghívottként sem támogathatja közvetlenül az MVB munkáját a nem kijelölt helyi katonai szervezet vezetője (pl. MH 2. TVE 3. TVZ parancsnoka), miközben lehetősége van a zászlóalj egyre nagyobb számú állományának mozgósítására a védelmi és biztonsági feladatok végrehajtása érdekében.

Vizsgálódásaim alapján mindamelllett, hogy jó döntésnek érzem a MVB állandó tagjainak bővítését, javaslom tovább bővíteni a területi védelmi bizottság állandó meghívottjainak körét. Ajánlom a bizottság illetékességi területén működő minden olyan katonai szervezet parancsnokát a bizottság üléseire meghívni és tanácskozási joggal felruházni, amelyek nem a MH parancsnoka által kijelölt katonai szervezet alárendeltségében működnek, de tevékenységi körükbe tartozik a védelmi feladatok ellátása, végrehajtása és nagyszámú mozgósítható állománnyal rendelkeznek. Ezeknek a szervezeteknek, mint a területi védelmi bizottság munkáját segítő katonai szervezeteknek a kijelölése továbbra is maradhatna a Honvédelmi Parancsnok jogköre. Javaslom, hogy a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság üléseinek állandó meghívottja legyen a Debrecenben működő MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj parancsnoka.

3. A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Katasztrófavédelmi Munkacsoportja nem teljes tagi létszámmal működik jelenleg, így a tagjait delegáló szervezeteket bővíteni lehet. További átgondolást igényel a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Katasztrófavédelmi Munkacsoport tagjait delegáló szervezetek bővítése. A Debrecenben működő Magyar Honvédség 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalj védelmi feladatok végzésére kiképzett katonái egyre nagyobb számban bevonhatók a katasztrófavédelmi, polgári védelmi, lakosságellátási feladatok végzésébe, így a zászlóaljból célszerű lenne tagot delegálni a KMCS munkacsoportba. Igaz, hogy az MH 5. Bocskai István Lövészdandár a KMCS delegáltja, de a MH 2. TVE 3. TVZ nem alárendeltje az MH 5. LDD-nek. A zászlóalj polgári védelmi (lakosságellátási) feladatok kiképzésére tett javaslataim a disszertáció 3. fejezetében olvasható.

2 A VÉDELMI IGAZGATÁS KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÁS ALRENDSZERE

Ebben a fejezetben a védelmi igazgatás egyik alrendszerének a katasztrófavédelmi igazgatás rendszerét vizsgálom, továbbá foglalkozok a rendszerben működő szervezetekkel Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben. A fejezet első részében bemutatom a hazánkban működő katasztrófavédelmi igazgatási rendszer kialakulásának folyamatát, a katasztrófavédelem fogalom és célrendszerét, feladatait. Ismertetem a katasztrófavédelmi rendszer jelenét, irányításának szintjeit, bemutatom a katasztrófavédelem hivatásos szerveit, a katasztrófák elleni védekezés rendszerét Hajdú-Bihar megyében. Bemutatom a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szervezeti felépítését, alaptevékenységeit, a Debrecenben működő katasztrófavédelmi kirendeltség felépítését. A fejezet második részében ismertetem a katasztrófavédelem tűzvédelem szakterületének kialakulását és működését területi szinten Hajdú-Bihar megyében. A fejezet harmadik részében ismertetem a katasztrófavédelem polgári védelem szakterületének kialakulását és működését, bemutatom a polgári védelem szerveit és azok munkáját területi szinten Hajdú-Bihar megyében. Ismertetem az óvóhelyek alakulásának történetét, a megyében fellelhető óvóhelyeket, vizsgálom az új óvóhelyek kialakításának létjogosultságát. A fejezet negyedik részében ismertetem a katasztrófavédelem iparbiztonság szakterületének kialakulását és jelen tevékenységét, a katasztrófák csoportosítását, osztályzását, a települések osztályba sorolását Hajdú-Bihar megyében. Vizsgálom a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába a megyében működő honvédelmi alakulatok bevonásának újabb lehetőségét.

2.1 KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERE

A katasztrófavédelmi rendszer hazánk komplex védelmi igazgatás rendszerének a részét képezi. A rendszerváltást követően végbemenő gazdasági, kül- és belpolitikai, valamint közigazgatási változások hatással voltak a hazai katasztrófavédelem rendszerének a kialakításának folyamatára.

2.1.1 KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER KIALAKULÁSA

Az ország katasztrófavédelmének megoldását az Országgyűlés már az 1980-as években szorgalmazta, majd az 1990-es évek elején az átfogó szabályozási igény ismét napirendre került. 1993-ban létrehozták a Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokságot, ami három év működés után megszűnt. 1996-ban megalkották az ágazati, szakmai (pl.: a tűzvédelemmel, polgári védelemmel kapcsolatos) törvényeket. Megjelent a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény. Önálló országos hatáskörű önálló rendészeti szervként létrehozták a Tűzoltóság Országos Parancsnokságot (a továbbiakban TOP) és a Polgári

Védelem Országos Parancsnokságot (a továbbiakban PVOP). A polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény (már nem hatályos 2012-től) meghatározta a polgári védelem alaprendeltetését, kimondta, hogy a lakosság életének és anyagi javainak védelmét békeidőben történő katasztrófák esetén is végezni kell. Ez a jogszabály megnevezte a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas és azt előidéző veszélyforrásokat és katasztrófa helyzeteket. 94/1998. (XII. 29) Országgyűlési határozat kimondta, hogy cél az ország területén élők élet, vagyon és szociális biztonságának feltételének megteremtése.

A 1999-ben és 2011-ben elfogadott katasztrófavédelmi törvények a védelmi igazgatás fejlesztésének 2 újabb jelentős mérföldkővét eredményezték, melynek célja a katasztrófák elhárításának, a következmények felszámolásának minél hatékonyabb megvalósulása. [76]

Első lépcsőfokként egységes, önálló jogszabály született a katasztrófák megelőzésére a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetről, és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szembeni 1999. évi LXXIV. (első Kat.) törvény elfogadásával.⁷¹ A mai modern katasztrófavédelem e törvény hatálybalépésével 2000. január 01-jén kapta meg új irányítási és felelősségi rendjét, a hivatásos szakmai szervezet kereteit. [10] A törvény hatálybalépésével létrejött a katasztrófavédelmi szempontból a védelmi igazgatás új rendszere. 2000. január 01-jén kormányzati szinten létrejött a katasztrófák elleni védekezés irányításának koordinációja érdekében a Kormányzati Koordinációs Bizottság, országos szinten megalakult egy új, országos hatáskörű rendvédelmi szerv, a katasztrófavédelem hivatásos szervezete az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság [76] a Belügyminisztérium irányításával,⁷² a Tűzoltóság Országos Parancsnokság és a Polgári Védelem Országos Parancsnokság integrálásával. Területi katasztrófavédelmi szervek a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok és a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság, helyi szervek a polgári védelmi kirendeltségek lettek. [10] Egységes rendszerbe kerültek a különböző szintű állami és önkormányzati rendszerek, és az ebben együttműködők katasztrófa bekövetkezése esetén történő tevékenységének a szabályozása. [11] A TOP és a PVOP integrálásának célja a műveleti párhuzamosság kiküszöbölése, gazdaságosság, humán erőforrás megtakarítása. Az első Kat. törvény egységesen szabályozta felső szinten és végrehajtás szinten a védekezés irányításának rendjét, a veszélyhelyzetben alkalmazandó szabályok eljárásrendjét. meghatározta a katasztrófák elleni védekezés irányításának, szervezésének, lebonyolításának módját, valamint a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés lehetőségeit. Meghatározta a védekezésben, a következmények felszámolásában résztvevők körét (a polgári védelmi törvény alapján ezek a polgári védelmi szervezetek). [129, 10]

⁷¹ A törvény létrejött az 1996-os törvények mellett, azok összefogása céljából. Ma már nem hatályos.

⁷² 48/1999. (XII. 15.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és a védekezés végrehajtásának rendjéről, valamint e szervek irányítási és működési rendjéről

Ennek a törvénynek az alkalmazásával egy működőképes rendszer jött létre, de a hivatásos tűzoltóságok (elsődleges beavatkozók) felett csak szakmai felügyeleti jogkört gyakorolt. Az így kialakított rendszerben működik a katasztrófavédelem részeként a polgári védelem és annak tervezés, szervezés, irányítás feladatainak végrehajtása. [130] Az első Kat. törvény mellett módosításokkal, de hatályban maradt még a polgári védelmi törvény és a tűzvédelmi törvény.

A 2011. évi Kat. törvény hatályba lépéséig a katasztrófavédelem kormányzati szervezeti eleme a Kormányzati Koordinációs Bizottság, mely folyamatosan működtetett 2012.01.01.-ig a Titkárságot, Tudományos Tanácsot, Operatív Törzset (a Belügyminisztériumban), az OKF bázisán Veszélyhelyzeti Központot, valamint védekezési munkabizottságot. [10]

2011-ben a katasztrófavédelmi rendszer javítására és fejlesztésére készült szabályozási koncepció célul tűzte ki a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelem, a lakosságvédelem, a polgári védelem szerepének erősítését, a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának fejlesztését, a katasztrófák elleni védekezés hatékonyabbá tételét és a finanszírozás kialakítását. Ennek alapján készült el a katasztrófavédelmi törvények második lépcsőfokaként a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény, ami 2012. január 1-jén lépett hatályba. E törvénnyel a katasztrófavédelmi feladatok megelőzés centrikussá váltak, megváltozott a védelmi igazgatás rendszere, átalakultak a hatáskörök, megújult a polgári védelem, állami irányítás alá került a hivatásos tűzoltóság, létrejött az egységes iparbiztonság, előremutató változások következtek be a gazdálkodás rendjében. [23, 76] Egységes irányítású hivatásos katasztrófavédelmi szervezet jött létre, mely államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv. [11, 129] E törvény tartalmazta a polgári védelemre vonatkozó törvényi szintű szabályozást és hatályon kívül helyezte a 1999. évi LXXIV. törvényt és a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvényt, miközben a polgári védelmi feladatokat beintegrálta a VI. fejezetébe.

A Kat. törvény egységes szerkezetbe foglalta a katasztrófavédelmi tevékenységet, ezáltal a honvédelem mellett a katasztrófavédelem is az ország védelmének egyik komplex alrendszere lett. [4] A Kat. törvény végrehajtásáról rendelkezik a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet, mely tartalmazza a katasztrófák elleni védekezésben résztvevők feladatait is. A katasztrófavédelem három nagy önálló szakmai területre tagozódott, az országos tűzoltósági, a polgári védelmi és az iparbiztonsági főfelügyelőségekre. Ez a tagolódás megjelent a megyei igazgatóságoknál, és az új helyi szervnél is, a katasztrófavédelmi kirendeltségeknél. 2012-ben a tűzoltóságok állami irányítás alá kerültek, katasztrófavédelem korábbi helyi szintjei a polgári védelmi kirendeltségek és irodák megszűntek, helyi szinten a tűzoltó parancsnok felel a hivatásos szervek által ellátandó polgári védelmi feladatokért. [11, 36] Egységes, modern integrált katasztrófavédelem jött létre. A

katasztrófavédelem pillérei a magyar állam, az állampolgárok és a katasztrófavédelmi szervezet.
[131]

Hazánkban, napjainkban végbemenő védelmi és biztonsági reform újabb mérföldköve a katasztrófavédelem alakulásának. A 2021. évi XCIII. (Vbö.) törvény a védelmi és biztonsággal összefüggő kötelezettségek rendszerét és alapvető szabályait tartalmazza, a Kat. törvény számos rendelkezését átvette vagy hatálytalanította, ennek ellenére nem került sor a Kat. vonatkozásában teljesen új jogszabály megalkotására, de a Vbö.-vel való összhangot ki kellett alakítani. A Vbö. a polgári védelemmel kapcsolatos kérdések zömét áttemeli a Kat.-ból. [12] A kötelezettségek rendszerében a polgári védelmi kötelezettséget már a második helyen említi, míg az Alaptörvény XXXI. cikkében felsorolt kötelezettségek között a harmadik helyen szerepelt.

Az egyes belügyi tárgyú törvényeknek az Alaptörvény kilencedik módosításával, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvénnyel összefüggő módosításáról szóló 2021. évi CXXI. törvény 5.§-a alapján bevezetésre került a Kiterjedt káresemény fogalma:⁷³ *„olyan védelmi és biztonsági esemény, amelynek kezelése során elengedhetetlen az élet- és vagyonbiztonság megóvása érdekében a katasztrófavédelem, mint elsődleges beavatkozó irányításával az eseménykezelésben érintett szervezetek azonnali, összehangolt reagálása a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének koordinációs tevékenysége megkezdéséig.”* A Kat. V. fejezet címében a „katasztrófaveszély és a veszélyhelyzet” szövegrész helyébe a „kiterjedt káresemény” szöveg került.

A hazánkban megvalósuló védelmi és biztonsági reform keretében a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló Vbö. törvény jelentősen módosítja a védelemmel és biztonsággal összefüggő kötelezettségeket, a védelmi és biztonsági feladatokat ellátó szervek irányításának módját. A továbbiakban javaslok különös figyelmet fordítani azokra a szabályzásokra, feladatokra, melyeket a törvény alapján kell ellátni a katasztrófavédelem rendszerének.

2.1.2 A KATASZTRÓFA FOGALMA

A katasztrófa görög eredetű szó, jelentése: fordulat, megsemmisülés, csapás, megrázó hirtelen esemény, az emberi élet, az anyagi javak, természeti értékek pusztulása. Fogalmi meghatározására többféle megközelítés létezett. Az Idegen szavak kéziszótára szerint (catastrophā) hirtelen bekövetkező, mélyreható következményekkel járó esemény, válság, döntő fordulat, sorsfordulat, tömeges szerencsétlenség, avagy rendkívüli méretű természeti csapás [132], de lehet még összeomlás, romlás, tönkremenés is. A Polgári Védelem Nemzetközi Szervezete VI. Világkonferenciáján 1974-ben Genfben alkalmazott katasztrófa fogalma: az olyan váratlan vagy

⁷³ Kat. 3.§. (11)

többé-kevésbé előre jelezhető esemény, mely tömegesen és komplex módon veszélyezteti az emberek életfeltételeit, az anyagi javakat és az infrastruktúrát. Hatására kialakuló körülmények megoldása speciális módszereket igényelnek. A katasztrófa szó jelentését 1974-ben Venezuelában egy konferencián az alábbi kifejezésekkel egészítették ki: elemi csapások, ipari katasztrófák, járványok, fegyveres konfliktusok. [133] A nemzetközi, szakmai életben elfogadott katasztrófa meghatározások a szó tartalmába belefoglalják az emberi élet és javak, valamint az infrastruktúra váratlan, vagy többé-kevésbé előre jelezhető, tömeges és komplex veszélyeztetését is. Az 1992-ben kiadott Magyar Értelmező Kéziszótár alapján: „nagyarányú szerencsétlenség, sorscsapás”. A polgári védelemről szóló 1996. évi (már nem hatályos) XXXVII. törvény szerint a katasztrófa: *„olyan történés, mely számos ember életét vagy egészségét, a lakosság jelentős dologi értékeit, alapvető ellátását, avagy a környezetet veszélyezteti vagy károsítja olyan mértékben, hogy elhárítására és leküzdésére hatóságok, intézmények és szervezetek együttműködése szükséges”*. Az 1999. évi LXXIV. törvény (már nem hatályos) kimondta, hogy a katasztrófa *„a sürgőshelyzet vagy veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetőleg a minősített helyzetek kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet (pl.: természeti, biológiai eredetű, tűz okozta), amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értéket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek - előírt együttműködési rendben történő – védekezési lehetőségeit és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybe vételét igényli”*. Az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozatának (2013. december 17.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról, 4. cikkében olvasható az Európai Unió katasztrófa fogalma: *„minden olyan helyzet, amelynek a személyekre, a környezetre vagy a tulajdonra – beleértve a kulturális örökséget is – súlyos hatása van vagy lehet”*.

A katasztrófák megelőzése, elhárítása a helyi államigazgatási és társadalmi szervek erői és eszközei mellett az állam feladata, rendkívüli körülmények kialakulása egyedi megoldásokat követel meg, speciális esetekben több állam egységes fellépése szükséges. [134] Magyarországon a katasztrófavédelem fogalmát a hatályos Kat. törvény szabályozza, amely kimondta, hogy a katasztrófavédelem nemzeti ügy, a védekezés egységes irányítása állami feladat. A 3. §. 8. bekezdés alapján a *„Katasztrófavédelem: a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.”*

A Kat. 3. §. 5. bekezdés alapján a katasztrófa definíciója: „a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve-e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli”. A fenti fogalom négy elemet tartalmaz: valamely nemkívánatos esemény bekövetkezése, az együttműködési kötelezettség szükségessége, a normál ügynevezett békeidőszaki szolgálati rendszer nem elegendő működése és a rendkívüli jogrend alkalmazása. Az 1999. évi LXXIV. törvényhez képest ebben a definícióban már nincs jelen a szükséghelyzet.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája⁷⁴ kiemelt biztonsági kockázatokként fogalmazta meg a tömegpusztító fegyverekkel, illetve nukleáris, radiológiai, biológiai, vegyi anyagokkal végrehajtott támadást vagy terrorcselekményeket, a hazai és regionális kihatással járó ipari baleseteket és katasztrófákat, a lakosság tömeges és súlyos megbetegedését okozó járványos betegségeket, a nagyobb ár és belvizeket, más természeti katasztrófákat, hosszan tartó aszályos időszakokat, hő és hideghullámokat, heves viharokat, pusztító erdő és vegetáció tüzeket, a globális felmelegedés károsító hatásait. [13]

Megítélésem alapján katasztrófa esetén megjelenő kihívásokat a Kormány akkor tudja jól kezelni, ha van jól működő katasztrófavédelem.

2.1.3 A KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER CÉLJA

A katasztrófavédelem célja a katasztrófaveszélyek, katasztrófák bekövetkezési valószínűségének csökkentése, bekövetkezésének megakadályozása, késleltetése, az állampolgárok életének és vagyonbiztonságának szavatolása a katasztrófák és veszélyhelyzet bekövetkezése esetén is, egy jogilag szabályozott, gazdaságosan és költséghatékonyan működő intézményrendszer létrehozásával, a rendelkezésre álló erőforrások hatékony felhasználásával, valamint az eredményes beavatkozási, veszélyhelyzet-kezelési, kárfelszámolási, helyreállítási tevékenység előkészítése, és feltételeinek megteremtése. [23]

A védekezésben résztvevők körét a Kat. 2. § (1) pontja határozta meg „A védekezést és a következmények felszámolását az erre a célra létrehozott szervek és a különböző védekezési rendszerek működésének összehangolásával, az állampolgárok, valamint a polgári védelmi

⁷⁴ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

szervezetek, a gazdálkodó szervezetek, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az állami meteorológiai szolgálat, az állami mentőszolgálat, a vízügyi igazgatási szervek, az egészségügyi államigazgatási szerv, az önkéntesen részt vevő civil szervezetek és az erre a célra létrehozott köztestületek, továbbá nem természeti katasztrófa esetén annak okozója és előidézője, az állami szervek és az önkormányzatok (a továbbiakban együtt: katasztrófavédelemben részt vevők) bevonásával, illetve közreműködésével kell biztosítani.”

Magyarország Alaptörvénye G) cikk (2) bekezdése szerint „Magyarország védelmezi állampolgárait”. Az O) cikk szerint kötelezettségeket is meghatároz „Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni”. Az Alaptörvény XXXI. cikk (1) bekezdése szerint „Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére”, ennek értelmében a védelmi szektorban vannak honvédelmi és polgári védelmi feladatok is. Az Alaptörvény Szabadság és Felelősség VIII. cikk (2) bekezdése értelmében „Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni” támogatja az önkéntességet. Ezek olyan polgári védelmi szervezetek, melyek önkéntes és köteles személyi állománya útján vesznek részt a katasztrófák elleni védekezésben katasztrófák, illetve fegyveres összeütközések idején, továbbá fontos önkéntességi tömörülési lehetőség a tűzmelegelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületek. [135]

A katasztrófák elleni védekezés rendszerében a Kat. törvény 1.§ (2) bekezdése szerint az állampolgároknak joga és kötelessége, hogy közreműködjenek a katasztrófavédelemben. A közreműködés történhet önkéntes alapokon is, mivel az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény szerint az Országgyűlés elismeri, hogy az emberek önkéntes összefogása nélkülözhetetlen Magyarország fejlődéséhez. A lakosság és anyagi javaik védelme mellett növelni kell a mentésben résztvevő erők (mentők, tűzoltók) képességeit, a beavatkozás hatékonyságát, meg kell szüntetni a különböző szervezetben a párhuzamos munkavégzést. A katasztrófaelhárítási feladatok végzésében nem első hullámban, de szükség esetén részt vesznek a polgári védelemi szervezetek, a különböző önkéntes mentő, humanitárius és karitatív szervezetek. [135] A katasztrófavédelmi feladatok tervezése és végrehajtása összhangban van a védelmi elvekkel és feladatokkal, a feladatvégrehajtáshoz szükséges képességek és erőforrások az adott területek irányába koncentrálnak.

2.1.4 A KATASZTRÓFAVÉDELEM FELADAT ÉS KÖTELEZETTSÉG RENDSZERE

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek törvényekben meghatározott részletes feladatait a kormány és belügyminiszteri rendeletek is szabályozzák. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek feladata, hogy a katasztrófák, balesetek vagy tűz esetén reagáljanak, illetve az emberi élet, az anyagi javak és a környezet megmentésére törekedjenek. A katasztrófavédelem komplex, összetett feladat, mely az

állami, önkormányzati és gazdálkodó szervek, társadalmi szervezetek és az állampolgárok közös feladata. Tervezési, szervezési és irányítási rendszer, mely átfogja a veszélyhelyzetkezelés, a megelőzés/felkészülés, a védekezés, valamint a rehabilitáció (helyreállítás, újjáépítés) valamennyi feladatát és időszakát. A katasztrófavédelem általános feladatai:

- A vezetés, irányítás megszervezése és működtetése. Veszélyelemzésen, kockázatbecslésen alapuló tervezés. Riasztó, értesítő monitoring rendszerek megszervezése és működtetése. Előre jelző és értékelő eljárások alkalmazása. Valós idejű helyzetelemző hálózatok üzemeltetése. Hatékony megelőző hatósági rendszer kialakítása.
- Gyors beavatkozó mentő képesség fenntartása. Begyakorlott lakosságvédelmi mechanizmus kiépítése. Lépcsőzött logisztikai ellátó rendszer megszervezése és működtetése.
- Nagykapacitású kárfelszámoló és speciális szervezetek létesítése. Ki- és továbbképző infrastruktúra kialakítása. Nemzetközi együttműködési rendszer kiépítése. [24, 120]

A katasztrófavédelem komplex feladatrendszerében résztvevő szervek a saját tevékenységüket végzik koordinált együttműködés keretében. A koordináció egy szerven belül történik, melyben a közreműködő szervezetek által kijelölt, megbízott személyek kerülnek delegálásra. A delegáltak végzik többek között az információk átadását, szakmailag támogatják a döntéshozót.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek főbb tevékenységei:

- Széles körű iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi, vízügyi és vízminőségi hatósági hatásköröket gyakorol (előír, engedélyez, tilt, korlátoz, ellenőriz és szankcionál).
- Hatásköröket gyakorol a magyarországi kritikus infrastruktúrák azonosításában, felügyeletében, valamint a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelemigazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, az állami tartalékgazdálkodásban.
- A tűzvédelmi rendszert szabályozza, irányítja, felügyeli.
- A helyi készenléti hivatásos szervek végzik a tűzoltást, műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását. Irányítja az önkormányzati, létesítményi tűzoltóságok, bevont önkéntes egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben. Széles körű nemzetközi kapcsolatokat tart fenn kétoldalú kormányközi megállapodások alapján.
- Képviseli Magyarországot az ENSZ OCHA, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, a nemzetközi tűzoltó szövetségben, a tűzoltó tisztek nemzetközi szervezetében.
- Modern távközlési, bevetésirányítási, informatikai, valamint az egész országot lefedő, mérő, érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn.
- Együttműködés a rendvédelmi szervekkel, a honvédséggel, az önkormányzatokkal, a biztonságot szolgáló hatóságokkal.
- Kapcsolatot tart civil és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, a magyar médiával. [26]

A katasztrófavédelem sajátos feladatai a nukleárisbaleset-elhárítás, a veszélyes anyagok szállításának felügyelete, a kritikus infrastruktúra-védelem - létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme, szűnyoggyérítés, járványok, hulladékgazdálkodási közszolgáltatások, vízügyi feladatok, kéményseprő-ipari tevékenység. A katasztrófavédelem tevékenysége kapcsolódik a békeidejű válságkezeléshez, melyek az egészségügyi, a földgázellátási, a kőolaj és kőolajtermék ellátási, a villamosenergia ellátási válsághelyzetek, a nukleáris veszélyhelyzet, a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet és a honvédelmi veszélyhelyzet. A katasztrófákat kiváltó okok az uniós elvárások alapján a három nagy kockázati területre osztható:

- a természeti eredetű kockázatok (a szélsőséges időjárás, az áradás, a földtani kockázatok, a járványok, az űridőjárás)
- a súlyos balesetek (a veszélyes anyagok, közlekedési vagy nukleáris baleset okozhat)
- a szándékos események (terrorizmus, a kibertámadás, a biztonságpolitikai válság és az energetikai válság). [76]

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája alapján „Különös figyelmet kell fordítani a katasztrófakockázat átfogó csökkentésére. Magyarországnak rendelkeznie kell olyan képességekkel, amelyek komplex megelőzési és katasztrófakockázat-csökkentési rendszert alkotnak, és természeti vagy ipari katasztrófák, valamint egészségügyi válsághelyzetek és tömeges sérülésekkel és rombolással járó támadás esetén hatékonyan reagálnak a lakosság életének, egészségének, anyagi javainak védelme és a károk minimalizálása érdekében”⁷⁵

A Vbö. tartalmazza a védelmi és biztonsági eseményeket, melyek közül az a) törvényben meghatározott ágazati üzemzavar, válsághelyzet vagy különleges jogrendnek nem minősülő veszélyhelyzet, illetve a lakosság ellátását, annak biztonságát vagy folytonosságát érintő súlyos esemény és a b) katasztrófa vagy annak veszélye kifejezetten, az e) az államműködés folytonosságát sértő vagy veszélyeztető súlyos esemény esetlegesen tartozik a katasztrófavédelem ágazati felelősségi körébe.

A Vbö. a védelmi és biztonsággal összefüggő kötelezettségek rendszerét és alapvető szabályait tartalmazza. Változás az Alaptörvény jelenlegi XXXI. cikkében foglalt kötelezettségekhez képest, hogy a törvény a korábbi harmadik hellyel szemben a második helyen említi a polgári védelmi kötelezettséget, illetve újként rögzíti a védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettséget, ami a katasztrófa, vagy annak közvetlen veszélye, illetve az élet- és vagyónbiztonságot jelentős mértékben veszélyeztető létfontosságú rendszer üzemzavara, illetve károsításának jelentési kötelezettségét jelenti szakmai szempontunkból.

⁷⁵ MNBS 174. pont

2.1.5 A KATASZTRÓFAVÉDELEM IDŐSZAKAI, FELADATAI

A katasztrófavédelmi tevékenység magában foglalja az alább feladatokat: Megelőzés/ felkészülés, Védekezés, beavatkozás és a Helyreállítás/ újjáépítés. [135, 134, 24]

Megelőzés/Felkészülés

A Kat. 3. § 16. pontja meghatározza a megelőzés fogalmát: „Megelőzés: *minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.*” A megelőzés komplex feladatrendszer, mely műszaki, szervezési és jogi feladatokat foglal magában, a különböző feladatokban eltérő súllyal. A megelőzés összességében tartalmazza a katasztrófavédelmi szakmai részfeladatok megelőzési tevékenységeit az iparbiztonság, a tűzvédelem és a polgári védelem területeken. [26, 136] A megelőzés időszak fő feladatai a jogszabályalkotás, hatósági, szakhatósági, engedélyezési, szankcionálási tevékenység végzése, szabályzók, irányelvek, ajánlások, útmutatók kidolgozása, igazgatás rendszerének működtetése. A katasztrófa megelőzés célja:

- Káresetek, káresemények, katasztrófaveszélyek, katasztrófák bekövetkezésének csökkentése, a katasztrófák késleltetése, megakadályozása.
- Az eredményes beavatkozási, veszélyhelyzet-kezelési, kárfelszámolási, helyreállítási tevékenység előkészítése.
- Az eredményes védekezés feltételeinek megteremtése. [137]

Kockázatcsökkentés feladatai a veszélyforrások felmérése, nyilvántartása, veszélykockázatelemzések és hatásvizsgálatok készítése, az integrált veszélyelemzés, a várható kritikus események modellezése, települések katasztrófavédelmi besorolásának elkészítése, védelmi tervezés, a műszaki védelmi rendszerek tervezése és kialakítása, ipari balesetelhárító rendszerek létrehozása, elhárító és helyreállító rendszerek tervezése, létrehozása és működtetése, a védelmi szervezet kialakítása, fenntartása, folyamatos információfeldolgozás és adatszolgáltatás, a mérő-, figyelő-, jelzőberendezések, valamint riasztórendszerek kialakítása, hatósági és szakhatósági eljárási tevékenység végzése, a lakosság széleskörű tájékoztatása, felkészítése, intézményi felkészülés, felkészítés feltételeinek a megteremtése, a tudományos-elméleti kutatás és fejlesztés, a hazai és nemzetközi tapasztalatok értékelése és hasznosítása, nemzetközi együttműködés kialakítása, koordináció végzése, jogszabályalkotás, jogszabályi háttér biztosítása, gazdasági tervezés, a megelőző feladatok anyagi-pénzügyi feltételeinek biztosítása és az azokkal történő gazdálkodás végzése. Felkészülés feladatai az alkalmazás és bevetés tervezése, a beavatkozási rendszer létrehozása, működési feltételeinek biztosítása, az elhárítás és helyreállítás anyagi-technikai, pénzügyi feltételeinek megteremtése, az anyagi-technikai tartalékképzés, továbbá a kitelepités és befogadás tervezése, az adattároló és feldolgozó, valamint az értesítő-tájékoztató rendszer működése, az oktatás-kiképzés, gyakorlás, a nemzetközi együttműködés. [137, 120, 138]

„A nagyobb ipari katasztrófák elkerüléséhez a hatóságoknak, a fejlesztőknek és az üzemeltetőknek közösen, a korábbi események tanulságait felhasználva a felkészülés és a megelőzés komplex módozatainak fejlesztésével mindig egy gondolattal a káresetek bekövetkezése előtt kell járniuk.” [139, p. 129]

Védekezés/Beavatkozás

A védekezés az azonnali élet és vagyonmentés vagy annak késleltetése érdekében zajlik a katasztrófa, illetve a katasztrófaveszély elhárításának időszakában. A védekezés időszak feladatai:

- Értesítés, bejelentés, tájékoztatás (helyi, nemzeti és nemzetközi szinten).
- Az operatív és irányítói szint riasztása. Életveszély esetén az azonnali beavatkozás és segítségnyújtás. Speciális erők és eszközök, integrált elhárító rendszer mozgósítása.
- Élet-, vagyon- és műszaki mentés. Lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása.
- A kialakult helyzet értékelése. A minősített helyzet kihirdetése. A további tennivalók, rendkívüli rendszabályok meghatározása.
- Védelmi célú helyek, építmények fenntartása.
- A káros hatások tovább terjedésének megakadályozása. Védelmi intézkedések végrehajtása (rendkívüli közbiztonsági, vagyonvédelmi, államigazgatási, népegészségügyi, szociális, járványügyi intézkedések).
- A védekezés megvalósítását akadályozó vagy a katasztrófa következtében sérült infrastruktúra ideiglenes helyreállítása.
- Rendkívüli közszolgálat, közszolgáltatás, közellátás bevezetése. Rendkívüli költségvetési intézkedések foganatosítása.
- A védekezésben részt vevő szervezetek a riasztási tervekben foglalt személyi állománya és technikai eszközei meghatározott időn belül és helyen kell, hogy elérjék az alkalmazási készenlétüket.
- A veszély típusához igazodó (pl. járvány, árvíz, földrengés, ipari baleset stb.) vezetői döntések előkészítése és azok gyakorlati végrehajtása speciális szervezeti funkciók működését ismerő szakmai vezetők, szakértők bevonásával történik. [120, 134]

Helyreállítás/Újjáépítés

A helyreállítás időszak feladatai:

- Keletkezett károk és következmények felmérése, felszámolása. Az élet feltételeit biztosító alapellátás és közszolgáltatás, közellátás normalizálása.
- Tényfeltárás, kárfelmérés, kárfelszámolás. Vagyonmentés.
- Az egészségügyi és szociális ellátáshoz anyagi és dologi segélyek folyósítása. A közegészségügyi és járványügyi megelőzés és védekezés.

- Közbiztonság és vagyonvédelem biztosítása. Lakosság tájékoztatása és ellenőrzése, visszatelepítése.
- A jogsegélyszolgálat működtetése. A közigazgatási intézményrendszer normalizálása. A felelősségvizsgálat, kártérítési kötelezettség és jogosultság megállapítása.
- Hatósági és szakhatósági eljárások megkezdése. A nemzetközi tájékoztatási és adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítése. Tapasztalatok összegzése következtetések levonása. [129, 120, 138]

2.1.6 A KATASZTRÓFAVÉDELEMI RENDSZER JELENE, IRÁNYÍTÁSÁNAK SZINTJEI, A KATASZTRÓFAVÉDELEM HIVATÁSOS SZERVEI

A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szervek

- Országos illetékességgel működő központi szerv.
- Megyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek.
- Helyi szervek a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltóságok.⁷⁶

Katasztrófavédelmi rendszer irányításának szintjei

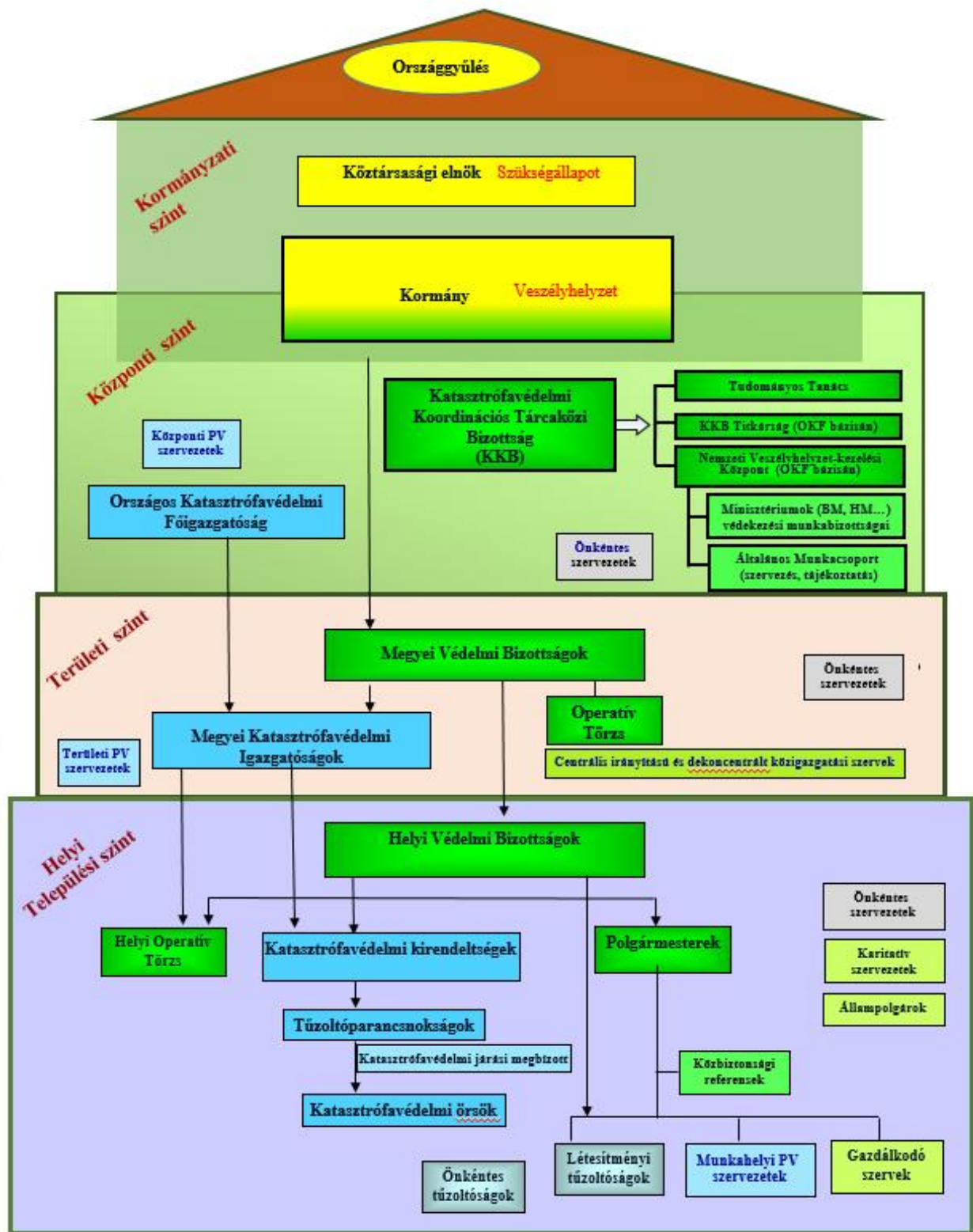
Központi szinten működik a Kormány, a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság, a Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, (jelenleg a belügyminiszter), a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a Központi közigazgatási szervek. Területi szinten működik a Megyei (Fővárosi) Védelmi Bizottság, a Megyei (Fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóság⁷⁷, a Helyi Védelmi Bizottság és a Katasztrófavédelmi Kirendeltségek. Helyi szinten működik a polgármester, a közbiztonsági referens, a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok és a katasztrófavédelmi őrsök.

A 2013. évi CCIII. törvény 34.§ (2) d pontja alapján módosult a Kat. 22.§. (2) pontja az alábbiak szerint „A hivatásos katasztrófavédelmi szerv államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, (a kormánytisztviselők, köztisztviselők és közalkalmazottak helyett) rendvédelmi alkalmazottak, munkavállalók és tisztjelöltek”.

2022. november 1-től a védelmi és biztonsági reform keretében végbemenő változások miatt a szükségállapot idején Kormány joga rendkívüli rendeletekkel kormányozni az országot.

⁷⁶ A 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény 22. §. (1) pontja alapján.

⁷⁷ A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság elnevezés Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság elnevezésre módosul 2023. január 1-től.

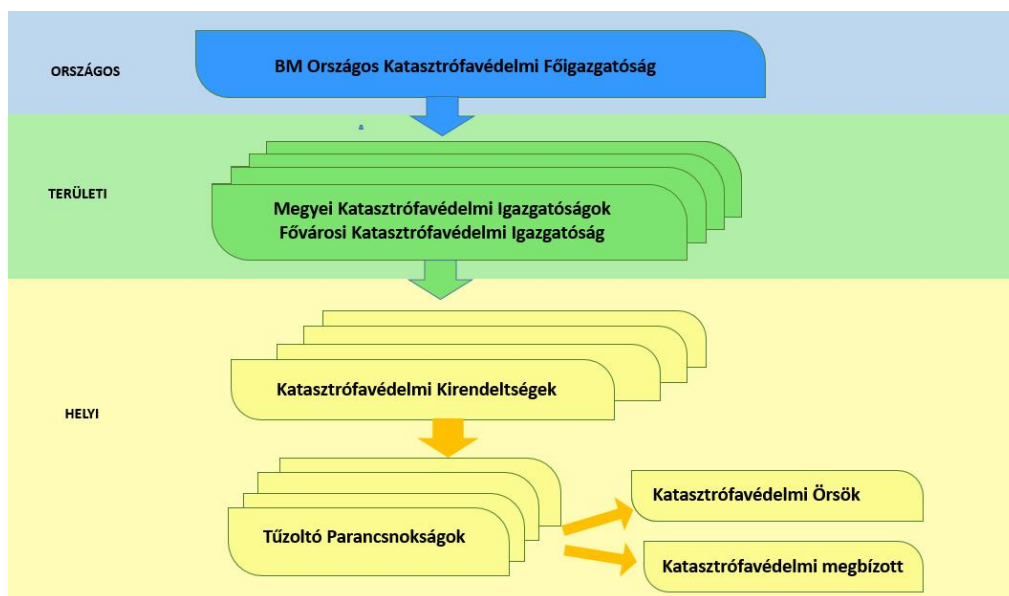
5. ábra A katasztrófavédelem szervezeti és irányítási rendszere 2022. november 01-ig.

Készítette: a szerző. Forrás: [23, p. 63].

A katasztrófavédelem megvalósításában résztvevő hivatásos katasztrófavédelmi szervek

- BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (országos illetékességgel működő központi szerv).
- Megyei, fővárosi igazgatóság (megyei, fővárosi illetékességű területi szervek).
- Katasztrófavédelmi kirendeltségek (helyi szervek).

- Hivatásos tűzoltó-parancsnokságok. [128, 140]
- Katasztrófavédelmi őrök.

6. ábra Hivatásos katasztrófavédelem szervezet felépítése

Készítette a szerző. Forrás [23]

Megyei (Fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóság

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei a megyei, illetve fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok, melyek a BM Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság alárendeltségében működnek. Az MKI területi hatáskörű, államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv.

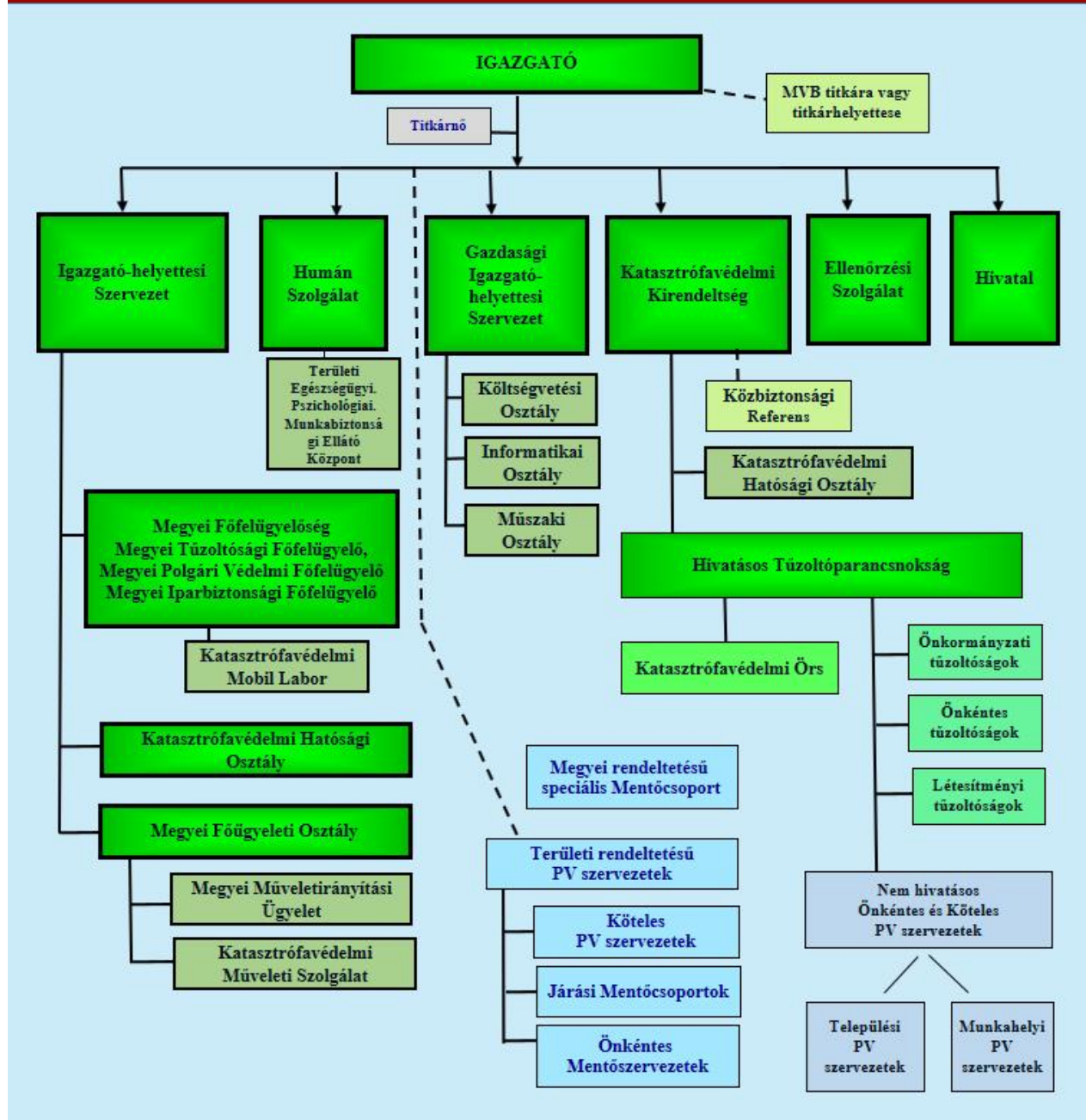
Alapvető rendeltetése a megye lakossága élet- és vagyónbiztonságának, a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének védelme. Feladata a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés, a lakosság védelme, a veszélyhelyzetek megelőzése, megelőzés céljából más hatóságok tevékenységének koordinálása, a károk felszámolásában való közreműködés. Hatósági, szakhatósági jogköröket gyakorol az iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi, vízügyi és vízminőségvédelem területén, ennek keretében előír, engedélyez, tilt, korlátoz, ellenőriz és különféle szankciókat alkalmaz. Fontos hatásköröket gyakorol a létfontosságú rendszer elemek, kritikus infrastruktúrák beazonosításában, felügyeletében, a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelmi igazgatásban kiemelt. Szakmai irányítási jogkört gyakorol a közbiztonsági referensek feladatellátása tekintetében. Megyei szinten műveletirányítási tevékenységet végez, a kirendeltségek tevékenységét közvetlenül irányítja. Működteti a Megyei Védelmi Bizottság katasztrófavédelmi munkacsoportját, az Operatív Törzset. Szabályozza, irányítja és teljeskörűen felügyeli a megyei tűzvédelmi rendszert, hivatásos szervezeti egysége tűzoltóparancsnokságai útján végzi a tűzoltást, a műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását, továbbá irányítja az önkormányzati, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben. Feladatainak ellátása során együttműködik a

rendvédelmi szervekkel, a Magyar Honvédséggel, egyéb más állami és önkormányzati szervekkel, a társadalmi és gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal, civil- és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, valamint a külföldi és nemzetközi katasztrófavédelmi szervekkel és szervezetekkel. [23] A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság főigazgatójának feladatát az 4. (i) melléklet mutatja be.

A Megyei (Fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóság szervezeti felépítése

Az MKI szervezeti felépítése hasonló a BM OKF felépítésével. A jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként járnak el, irányítják a katasztrófavédelmi kirendeltségeket. [137] Vezetője az igazgató, munkáját két helyettes segíti. Az MKI szervei az irányítási és vezetési feladataiknak megfelelően elkülönült szakmai és funkcionális szervezeti elemekre tagozódnak. Az igazgató alárendeltségében működő szervezeti elemek az Igazgatóhelyettesi Szervezet, a Gazdasági Igazgatóhelyettesi Szervezet, a Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Humán Szolgálat, az Ellenőrzési Szolgálat, a Hivatal és a Területi Polgárvédelmi Szervezet és a Megyei speciális mentőcsoportok. A megyei igazgató irányításával az Igazgatóhelyettesi Szervezet alárendeltségébe tartozik a Megyei Főfelügyelőség, ahol a szakmai szervezeti elemek egy-egy önálló szervezeti egységet képeznek. E szakterületeket a főfelügyelővel három megyei szakmai főfelügyelő irányítja (a Megyei Tűzoltósági Főfelügyelő, a Megyei Polgári Védelmi Főfelügyelő és a Megyei Iparbiztonsági Főfelügyelő). Az igazgatóhelyettes alárendeltségébe tartozik még a Katasztrófavédelmi Hatósági Osztály és a Megyei Főügyeleti Osztály. A Főfelügyelőség alárendeltségében a Katasztrófavédelmi Mobil Labor (a továbbiakban KML), a Megyei Főügyeleti Osztály alárendeltségében pedig a Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat és a Megyei Műveltiirányítási Ügyelet tartozik (7.ábra).

A Katasztrófavédelmi Kirendeltség alárendeltségében működik a Katasztrófavédelmi Hatósági Osztály és a Hivatásos Tűzoltóparancsnokság (melynek része a Katasztrófavédelmi Örs). A katasztrófavédelem területi rendeltetésű hivatásos szerveihez, a megyei igazgatóságok alárendeltségébe kerültek 2012. január elsejétől a korábbi hivatásos önkormányzati tűzoltóságok (HÖT). A megyei igazgatóságok ellátják az önkormányzati tűzoltóságok, a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek szakmai felügyeletét is. Az igazgatóság szakmai feladatainak ellátását logisztikailag a Gazdasági igazgató-helyettesi szervezet biztosítja, amely a költségvetési, informatikai és műszaki osztályokat foglalja magába. [23] A szervezeti egységek tevékenységeinek szabályozásáról szóló 4/2017. sz. BM OKF főigazgatói intézkedés szerint a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknek területi illetékességgel, hatáskörrel rendelkező készenléti jellegű szolgálatot kell működtetni.

7. ábra A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szervezeti felépítése

Készítette a szerző. Forrás [23]

Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat (a továbbiakban KMSZ) területi hatáskörrel rendelkező 24/48 órás, készenléti jellegű szolgálat, mely magasabb szintű káresemények irányítását segítő és végrehajtó tevékenységet folytat. A káresemény helyszínén a beavatkozó állomány biztonságosabb beavatkozását felügyeli és ellenőrzi. A KMSZ feladata a tűzoltás, műszaki mentés irányítása, ellenőrzése, katasztrófavédelmi műveletirányítás, katasztrófavédelmi tevékenység irányítása, beavatkozás-elemzés végrehajtása, gyakorlatok megszervezése, tűzoltósági gyakorlatok ellenőrzése, biztonságos beavatkozáshoz szükséges feltételek meglétének folyamatos figyelemmel kísérése, szolgálatellátás ellenőrzése, az Irányítói Törzsek igénybevételének szervezése, irányítása. A KMSZ

káreseti tevékenységén keresztül megteremti a napi munkarendben dolgozó irányítói és koordinatív feladatokat ellátók és a készenléti jellegű szolgálatban operatív feladatokat végzők közötti valós idejű kapcsolatot. Egységes elvek szerint történő hatékony, eredményes és biztonságos kárelhárítást végez. [120]

A Katasztrófavédelmi Mobil Laborok (a továbbiakban KML) a veszélyes anyagok jelenlétével, kiszabadulásával, környezetbe kerülésével járó balesetek, természeti és civilizációs katasztrófák esetén a lakosság és az anyagi javak védelme érdekében látják el feladataikat. A KML-ek tevékenységének koordinálásáért (szolgálatszervezés, kiképzés, eszközállomány meglátének, állapotának figyelemmel kísérése, hatósági tevékenység stb.) az iparbiztonsági főfelügyelő a felelős. A veszélyes anyagok jelenlétében bekövetkező események esetén a mobil laborok *feladata* az beavatkozó állomány (tűzoltók, mentők, rendőrök) biztonságos munkafeltételeinek megteremtése, a veszélyes anyagok felderítése és kimutatása. A laborok biztosítják a veszélyhelyzet értékelését szolgáló kiinduló adatok gyűjtéséhez, rendszerezéséhez és feldolgozásához, valamint a mérgező vagy sugárzó anyagok helyszíni és laboratóriumi meghatározásához szükséges feltételeket, és szükség esetén közreműködnek a mentesítési feladatok koordinációjában. [141] A laborok (jelenleg 20 KML) munkájukat a BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség és a megyei, fővárosi iparbiztonsági főfelügyelők szakmai irányításával végzik. A veszélyes vagy ismeretlen anyag jelenlétében a felderítés végrehajtását és a szükséges mérések elvégzését a KML járműveken található vegyi-, sugár- és biológiai felderítő, értékelő, elemző műszerek és eszközök teszik lehetővé, jelenleg tizenkilenc megyei KML-ADR jármű, valamint a Főváros nagyfelépítményes KML járművel látja el feladatát. [120]

Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egységeket (a továbbiakban KSE) 2014-2015-ben rendszeresítették a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság alárendeltségébe tartozó 7 megyei Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar és a Szabolcs-Szatmár-Bereg és a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságokon. [142] A KSE, (mely mobil vezetési pontként is működhet) feladata hazánkban átmenő tranzitútvonalakon a radioaktív és nukleáris anyagok felderítése, szállítási tevékenységének ellenőrzése, a megyei és fővárosi KML-ek radiológiai és nukleáris anyagokkal kapcsolatos munkájának segítése, sugárfelderítő tevékenységükkel szükség esetén az ADR, RID, ADN és ICAO telephelyi ellenőrzések támogatása, valamint az iparbiztonsági és supervisor ellenőrzések segítése, a káreseménnyel kapcsolatos adatokat gyűjtése és továbbítása, valamint javaslatot tesznek lakosságvédelmi intézkedésekre, amellyel biztosítják a lakosság gyors helyszíni riasztását, illetve szükség esetén közreműködnek a feladat végrehajtásában. [141]

Katasztrófavédelmi Kirendeltségek

A MKI területi szervek alárendeltségébe tartoznak helyi szervként a Katasztrófavédelmi Kirendeltségek, önálló feladat- és hatáskörrel működnek, melyek kiterjednek illetékességi területén működő tűzoltó-parancsnokságokra, katasztrófavédelmi megbízottakra. Élén a kirendeltségvezető áll, a három szakmai ágazat irányítását a tűzvédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági felügyelők végzik. A katasztrófavédelmi kirendeltség szervezeti elemei a hivatásos tűzoltóság és a katasztrófavédelmi őrök. A hivatásos tűzoltóság élén a tűzoltóparancsnok áll, aki a kirendeltségvezető közvetlen alárendeltje. [135] A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok, melyek 1995-től az önkormányzatok intézményeként működtek, újra államivá váltak, és a 65 katasztrófavédelmi kirendeltség állományába kerültek. A hivatásos tűzoltó-parancsnokságon a parancsnokság alárendeltségében dolgoznak a polgári védelmi, tűzoltósági és iparbiztonsági feladatokat is ellátó katasztrófavédelmi megbízottak, akik összefogják a polgármesterek és a közbiztonsági referensek tevékenységét is. A hatósági feladatokat főként a kirendeltség hatósági osztálya végzi. A katasztrófavédelmi kirendeltség alárendeltségében a hivatásos tűzoltóságok katasztrófavédelmi őröket működtetnek. A tűzoltóparancsnok irányítja a tűzoltóság, a katasztrófavédelmi őr tűzoltási, műszaki mentési tevékenységét és a katasztrófavédelmi megbízott tevékenységét. Tűzoltási feladatot ellátó szervezetek a hivatásos tűzoltóság, az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság és az önkéntes tűzoltó egyesületek. A katasztrófavédelemben helyi szinten legjelentősebb változás, hogy a polgári védelmi feladatok ellátása a tűzoltó parancsnokhoz került. [23]

A polgári védelmi szervezetek

A polgári védelmi szervezetek a központi, területi, települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek. A területi polgári védelmi szervezetet olyan polgári védelmi feladat végrehajtására hozzák létre, amelyet a települési polgári védelmi szervezetek nem képesek ellátni. Felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján. Tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője jelöli ki. A települési polgári védelmi szervezetet létre kell hozni olyan községben, városban, megyei jogú városban, fővárosi kerületben, ha a település katasztrófavédelmi besorolása azt indokolja. Létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg. Tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője jelöli ki. A munkahelyi polgári védelmi szervezetet a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében hoznak létre, tagját a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki. Önkéntes polgári védelem esetén a polgári védelmi feladat ellátására önkéntesen jelentkeznek az állampolgár, majd nyilatkozatot tesz, amely alapján a polgármester polgári védelmi szervezetbe osztja be. A polgári védelmi szervezetek egymás mellé rendelve, tevékenységüket a

védekezés irányításáért felelős személy irányítja. A polgári védelmi szervezetbe a polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyt a lakóhelye szerint illetékes polgármester osztja be, a szervezet állományát a polgári védelmi feladatok ellátása érdekében az önként jelentkezett személyekkel ki lehet egészíteni. „A lakosság életének és anyagi javainak megóvása érdekében a hivatásos, önkéntes és köteles szervek együttműködnek, kiegészítik egymásképeségeit, tudását”. [143, p. 65]

Megállapítottam, hogy a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok és a katasztrófavédelem hivatásos szervei rendeltetésüknek megfelelően látják el a megye lakossága élet- és vagyonbiztonságának, a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének védelmét, megelőzés céljából a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülést, a veszélyhelyzeti tervezést.

2.1.7 KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS RENDSZERE

HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN

Hajdú–Bihar megyében a katasztrófavédelmi feladatokat területi szinten a Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság végzi.⁷⁸ Helyi szinten, Debrecenben a HB MKI alárendeltségébe tartozó Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség, valamint ennek alárendeltségében működő Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság látja el. Ez a fejezet részletesen mutatja be a HB MKI szervezeti felépítését, működését, feladatrendszerét, tűzvédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági szakmai feladatait.

2.1.7.1 HAJDÚ-BIHAR MEGYEI KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÓSÁG SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

A Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságnak jogelőd intézményei:

- Hajdú –Bihar Megyei Polgári Védelmi Parancsnokság és a
- Hajdú –Bihar Megyei Tűzoltóparancsnokság.

Az alárendeltségükbe tartoztak az alábbi szervezetek: Debrecen Hivatásos Tűzoltóság, Püspökladányi Hivatásos Tűzoltóság, Berettyóújfalu Hivatásos Tűzoltóság, Hajdúböszörmény Hivatásos Tűzoltóság, Hajdúnánás Hivatásos Tűzoltóság, Hajdúszoboszló Hivatásos Tűzoltóság. A tűzoltóságok önkormányzati tűzoltóságként működtek, a mostani hivatásos tűzoltóság helyett. A jogelőd intézmények időszakában polgári védelmi kirendeltségek és polgári védelmi irodák voltak.

2012 év első felében a Kat. törvény rendelkezéseinek megfelelően a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, valamint az irányítása alá tartozó helyi szervek szervezeti átalakítása megtörtént. Helyi szervei a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltó-

⁷⁸ A Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság elnevezés Hajdú-Bihar Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság elnevezésre módosul 2023.január.1-én.

parancsnokságok (HTP), melyek felett irányítási jogkört gyakorol. [23] A kirendeltségek a megyei igazgatóság közvetlen alárendeltségébe tartoznak. A katasztrófavédelemhez kapcsolódó törvények módosításával Hajdú–Bihar Megyében három Katasztrófavédelmi Kirendeltség került kialakításra (Debrecen, Püspökladány, Hajdúnánás). A hivatásos önkormányzati tűzoltóság helyébe egységes katasztrófavédelmi szervezetrendszeren belül működő állami Hivatásos tűzoltó-parancsnokság került (Debreceni, Püspökladányi, Hajdúnánási és a Berettyóújfalui HTP). A kirendeltségek irányítása alatt működő tűzoltó-parancsnokságok alárendeltségében három helyen Hajdúszoboszló, Nyíradony és Hajdúböszörmény településen hoztak létre Katasztrófavédelmi Őrs-öt.

A HB MKI illetékességi területe Hajdú-Bihar megye területére terjed ki. A HB MKI látja el a tűzoltóparancsnokságok pénzügyi, költségvetési, vagyongazdálkodási feladatait.

8. ábra Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Kirendeltségei

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI ^{79, 80}

Hajdú-Bihar megyében működő kirendeltségek esetében a Debreceni KvK 29, a Hajdúnánási KvK 16, a Püspökladányi KvK pedig 37 település biztonságáért felel (8. ábra). A kirendeltség élén a kirendeltségvezető áll, a szakmai feladatokat tűzvédelmi, iparbiztonsági és polgári védelmi felügyelők végzik. A Kirendeltség szervezeti eleme a hivatásos tűzoltóság, melynek élén a tűzoltóparancsnok áll, aki a kirendeltségvezető közvetlen alárendeltje.

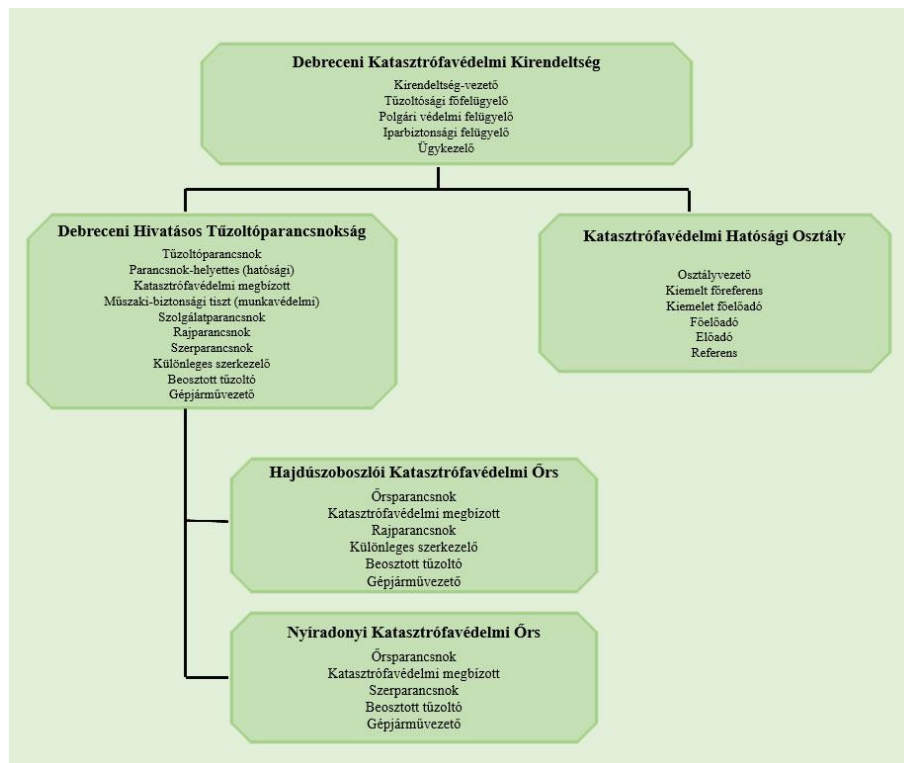
2.1.7.2 DEBRECENI KATASZTRÓFAVÉDELMI KIRENDELTSÉG FELÉPÍTÉSE

Debrecenben a katasztrófavédelem helyi szerve a Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség. A Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség illetékességi területéhez négy járás tartozik a Debreceni, Hajdúszoboszlói, Nyíradonyi és a Derecskei Járás. A Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség alárendeltségébe tartozik a Debreceni Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság (Debreceni HTP), melynek alárendeltségébe két Őrs tartozik a Hajdúszoboszlói Katasztrófavédelmi Őrs és a

⁷⁹ Forrás: <https://hajdu.katasztrofavedelem.hu/34356/illetekességi-terulet>

⁸⁰ 2011. évi CXCV. törvény 8./A § alapján létrehozott Alapító okirat (A-186/1/2016)

Nyíradonyi Katasztrófavédelmi Őrs. A Debreceni HTP a 2021-es évben két önkormányzati tűzoltóság, tizenegy önkéntes tűzoltó egyesület, valamint két létesítményi tűzoltóság felett gyakorolta a szakmai felügyeletet és irányítást. A Debreceni HTP, valamint a Hajdúszoboszlói és Nyíradonyi Katasztrófavédelmi Őrsök 171 készenléti tűzoltóval és 14 tűzoltó gépjárművel látják el a működési terület, mentő, tűzvédelmi feladatait. Összesen 36 településen (2531 km²).⁸¹

9. ábra HB MKI Debrecen helyi szerveinek szervezeti felépítése

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI⁸²

A hivatásos tűzoltóparancsnokságon a parancsnokság alárendeltségében dolgoznak a polgári védelmi, tűzoltósági, iparbiztonsági és hatósági feladatokat ellátó katasztrófavédelmi megbízottak, akik összefogják a polgármesterek és a közbiztonsági referensek tevékenységét is. Debrecen (Hajdú-Bihar megye) város katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzoltósági, iparbiztonsági és hatósági) feladatait részletezik a következő fejezettrészek.

Debreceni HTP állományába tartozó katasztrófavédelmi megbízottak látják el a Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség illetékességi területéhez tartozó 29 település közbiztonsági referensének, illetve polgári védelmi ügyintézőjének a szakirányítását. A közbiztonsági referensi feladatkör ellátása a települések katasztrófavédelmi besorolásának függvénye. Jogszabályi előírás alapján az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken kötelező közbiztonsági státusz betöltése. A Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség illetékességi területén 2021. évben I. katasztrófavédelmi osztályba 5 település, II. katasztrófavédelmi osztályba 10 település, III.

⁸¹ Debreceni Hivatásos Tűzoltóparancsnokság 2021. évi beszámolója

⁸² <https://hajdu.katasztrofavedelem.hu/24515/szervezeti-felepites>

katasztrófavédelmi osztályba 14 település volt sorolva. Csak 15 település kötelezett közbiztonsági referensi státusz betöltésére, ennek ellenére referens 20 településen van kinevezve a polgármesteri hivataloknál, minden esetben csatolt munkakörben. A többi településen a referensi feladatokat polgári védelmi ügyintézők látják el. Nyolc településen a referensi feladatokat ellátó helyettesek is meg lettek bízva.⁸³

2.1.7.3 HAJDÚ-BIHAR MEGYEI KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÓSÁG ALAPTEVÉKENYSÉGEI

A Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság alaptevékenysége megegyezik a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság feladataival, melyet már a 2.2.1. fejezetben részletes bemutatam. A szervezeti és működési szabályzat alapján Debrecenben kiemelt fontossággal látják el az alábbi feladatokat:

- Irányítja a hivatásos tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi kirendeltségeket. Ellátja az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét.
- Ellenőrzi a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét. Jogszályban meghatározott ügyekben hatóságként jár el, ellátja a jogszályokban részére meghatározott feladatokat.
- Első fokon szakfelügyeletet lát el a védelmi létesítmények nyilvántartásának szakszerűségéért, illetve folytonosságáért. Jogszályban meghatározott esetekben első és másodfokú tűzvédelmi hatósági és szakhatósági, valamint elsőfokú polgári védelmi ügyekben eljár Hajdú-Bihar megye területén; - szakhatóságként közreműködik az építésügyi hatóság engedélyezési eljárásában.
- Kötelező továbbképzést és szakmai tájékoztatást szervez a jogszályban meghatározott szervek és személyek részére.
- Ellenőrzi a veszélyes anyagok szállítását. Élő kapcsolatot tart fenn a kormányhivatallal, a társ- és rendvédelmi szervekkel, civil szerveződésekkel és a térség gazdasági életét meghatározó, munkájuk szempontjából jelentőséggel bíró gazdasági szereplőkkel (rendőrség, mentőszolgálat, vízügy, energiaszolgáltatók, Büntetés-végrehajtási Intézet, Nemzeti Adó és Vámhivatal, vöröskereszt, TEVA Gyógyszergyár Zrt. stb.). [144]

A Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság az ország második legnagyobb városában látja el szerzőgázó feladatait. A jól megtervezett és létrehozott szervezeti egységeiben a törvényi szabályozásnak megfelelően tudja ellátni feladatait, felel a megye lakosainak védelméért, a megye tűzbiztonságáért, a természeti, ipari katasztrófák elleni védekezésért, a megye veszélyhelyzeti tervezésért, árvízvédelem tervezésért, a nemzetközi kapcsolattartásért.

⁸³ Debreceni Hivatásos Tűzoltóparancsnokság 2021. évi beszámolója

2.2 A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – A TŰZVÉDELEM

A katasztrófavédelem szakterületei a tűzvédelem, a polgári védelem és az iparbiztonság. [36]

2.2.1 A TŰZVÉDELEM ALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Hazánk első tűzvédelmet szabályozó dokumentuma Szent István idejéből maradt ránk, mely meghatározta, hogy a tűz figyelését a Tűzőrök végzik, még vasárnap is, felmentést kapva a templomba járás alól. [145] A XII. századtól a városi és vármegyei rendeletek alapján az örök, éjjeli örök feladata volt a tűz figyelése. [146] 1514-ben megjelent a Werbőczy-féle Hármaskönyv (Tripartitum), mely kimondta, hogy börtönbüntetésre vagy akár halálbüntetésre is ítélték a közösséget közvetlenül veszélyeztetőket, a szándékos gyújtogatás elkövetőit, valamint azt a személyt, aki csak fenyegetőzött azzal. 1699-ben kiadott magisztrátus rendelete mondta ki, hogy „*tűz esetén a harangokat kondítsák meg*”.

A történelmi Magyarország területén a kollégiumok épületeinek védelmére diáktűzoltóságok szerveződtek⁸⁴, melyek az 1600-as évektől már a városban támadt tüzek oltásában is részt vettek. A diáktűzoltósággal jelent meg az első igazán jól szervezett tűzoltóerő, ezt tekintjük az önkéntes tűzoltóságok elődjének. Az 1723-ban megjelent II. dekrétum, mely foglalkozik a tűzvédelem feladataival évtizedekig nem hozott változást a tűzvédelem szervezetében. 1788-ban II. József Tűzrendészeti Pátenst adott ki, mely az országos tűzoltalmi intézkedés feladatait négy (megelőzés, tűzjelzés, tűzoltás teendői és az építkezésben alkalmazandó tűzvédelmi követelmények) csoportba sorolta. [147] A XIX. század közepéig a tűzoltást az arra kötelezett céhek tagjai, majd mellettük az önkéntes egyesületekbe tömörült emberek végezték.

Európában az első önkéntes tűzoltó szervezetet az akkor még a Magyar Királysághoz tartozó Aradon hozták létre 1835-ben. 1863-ban alapították hazánkban az első önkéntes tűzoltóegyletét a soproni polgárok, munkájukat 1866-ban kezdhették meg, majd 1870-től Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egyletként működtek. Magyar Tűzoltóság létrehozása gróf Széchenyi Ödön nevéhez köthető, kezdeményezésére 1866-ban jóváhagyták a Pesti Önkéntes Tűzoltóság alapszabályát, valamint kezdeményezte a hivatásos tűzoltóság megalakítását, Ő lett az első hivatásos tűzoltóság parancsnoka. [22, 148] Az Országos Tűzoltó Szövetség 1870. évi megalakítása Rösch Frigyes nevéhez kötődik. [149, 150] 1903. szeptember 20-i Belügyminiszter 94.004-1903. III. b. számú rendelete tartalmazta a tűzoltószövetségek megalakítását. Az I. világháborúban romlott a tűzvédelem színvonala, mivel a tűzoltóknak is katonai szolgálatot kellett teljesíteni. A légoltalom létrehozásával felgyorsult a tűzoltók kiképzése.

⁸⁴ Először Debrecenben, majd Sárospatak, Hódmezővásárhely, Kunszentmárton, Marosvásárhely, Nagyenyed, Gyulaféhérvár, Székelyudvarhely, Eperjes, Nagyszombat, Kalocsa városokban.

A tűzrendészet fejlesztéséről szóló 1936. X. törvénycikk⁸⁵, és annak végrehajtásáról rendelkező 180.000/1936. számú BM rendelet a tűzrendészetet országosan egységesé tette. A tűzoltóságokat négy kategóriába sorolta a hivatásos, önkéntes, köteles, és magán tűzoltóságokba.

A második világháború befejezését követően az 1945-46 évi törvények új alapokra fektették a tűzoltóságok szervezetét, megszüntették a különböző elnevezésű és jellegű tűzoltóságokat és kialakították az egységes magyar tűzoltóságot. Az 10280/1945. ME rendelet elrendelte az egységes Magyar Tűzoltóság megszervezését, és hogy minden községnek tűzoltóságot kell fenntartania. 1947-ben létrejött az Országos Tűzoltó-parancsnokság a belügyminiszter irányítása alatt. 1948-ban megtörtént a tűzoltóság államosítása az 5090/1948. kormányrendelet értelmében. 1954-ben létrehozták a BM Országos Tűzrendészeti Parancsnokságot az Országos Tűzoltó Főparancsnokság helyett. A tűz elleni védekezésről és a tűzoltóságról szóló 1973. évi 13. számú törvényerejű rendelet, módosításokkal ugyan, de egészen 1996-ig hatályban maradt. A centrális irányítású tűzoltóságok 1972-től a tanácsok, 1990-től az önkormányzatok hatáskörébe kerültek, így létrejött a hivatásos önkormányzati és az állami tűzoltóság.

1990-ben a rendszerváltás után a tűzoltás és műszaki mentés az államtól az önkormányzatok hatáskörébe került. Az 1990. évi LXV. törvény a tűzvédelemről való gondoskodást az önkormányzatok választható feladatává tette, az 1991. évi XX. törvény kimondta, hogy a hivatásos tűzoltóságokkal rendelkező önkormányzatoknak kötelező feladata a tűzoltás, a műszaki mentés végrehajtása, a tűzvédelmi hatósági jogkör a tűzoltó parancsnokság székhelyének önkormányzati jegyzőjéhez kerül. [148] Létrejött ismét a hivatásos tűzoltóság. 1993-ban megalakult a Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság, ez egy kezdetleges összevonási kísérlet volt a tűzoltási és a polgári védelmi szakterület egybeolvasztására.

Hazánkban a tűzvédelmi rendszer már 1996-tól törvényileg teljességében szabályozott volt. 1996-ban megjelent 1996. évi XXXI. (új Tűzvédelmi) törvény és a Polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény hatálybalépésével két új országos hatáskörű rendvédelmi szerv jött létre: a BM Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága. Az állami tűzoltóságok önkormányzati kézbe kerültek. A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény (a továbbiakban Tű.tv.) 4. § b) pontja alapján a tűzvédelem tartalma: *„Tűz elleni védekezés (tűzvédelem): a tűzesetek megelőzése, a tűzoltási feladatoknak az ellátása, a tűzvizsgálat, valamint ezek feltételeinek biztosítása.”* A tűzvédelem feladatrendszerben a megjelenő tevékenységeket a Tű.tv. 4. § c) pontja szabályozta: *„Tűzmegeelőzés: a tüzek keletkezésének megelőzésére, tovább terjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során*

⁸⁵ A törvénycikk átfogóan szabályozta a tűzvédelmet, a tűzoltóságok jogait, kötelezettségeit, szervezetit, felügyeleti rendszerét.

megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, szabványok, hatósági előírások rendszere és az azok érvényesítésére irányuló tevékenység.” A biztonság, ezen belül a tűzbiztonság megteremtése és megfelelő szinten tartása ösztársadalmi feladat.

A tűzvédelem magába foglalja az alábbi területeket:

- Tűzoltás feladat, a Tű.tv. 4. § c) pontja alapján a *„Tűzoltási feladat: a veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása.”*
- Műszaki mentés, a Tű.tv. 4. § g) pontja alapján a *„Műszaki mentés: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba juttatása vagy egyéb cselekmény által előidézett vészhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről- a rendelkezésre álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel- végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.”*
- Műszaki, technológiai, építési előírások.
- Tűzvédelemhez kapcsolódó tevékenységek.
- Tűzvizsgálati tevékenység. Fogalma a Tű.tv. 4. § f) pontja alapján a *„Tűzvizsgálat: a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység, melynek célja olyan tűz megelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűz megelőzési ismeretek bővítésére és a mentési beavatkozási feltételek javítására.”*
- Tűzvédelemhez tartozó szolgáltatások. (tűzoltókészülékek karbantartása, tűzvédelmi technika felülvizsgálata, javítása, tűzvédelmi oktatás, képzés, vizsgáztatás, szakvizsga oktatásszervezése, tűzvédelmi tervezői tevékenység, szakértői feladatok ellátása).

A Tű.Tv. értelmében a komplex tűzvédelem három alappillére a tűz megelőzés, a tűzoltás és a tűzvizsgálat.

Az 1999. évi LXXIV. (már nem hatályos) törvény 2000. január 1-vel összevonta az állami tűzoltóságot és a polgári védelem szerveit, a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága összevonásával létrejött az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, így a tűzoltóság a katasztrófavédelem integrált része lett. [22] E szervezet látja el azóta a tűzoltóság felügyeletét.

A 2004-es európai uniós csatlakozással járó jogharmonizáció korszerűsítette a tűzvédelmi törvényt. A tűzvédelmi hatósági jogkör átkerült a jegyzőktől a hivatásos önkormányzati tűzoltóságokhoz. A tűzvédelmi törvénnyel párhuzamosan sok tűzvédelmi tárgyú miniszteri rendelet is korszerűsödött, Országos Tűzvédelmi Szabályzat került kiadásra 2008-ban,⁸⁶ majd 2014-ben,⁸⁷

⁸⁶ 9/2008. (II. 22.) ÖTM rendelet, 54/2014. (XII. 5.)

⁸⁷ 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról

2022-ben.⁸⁸ 2011 végéig Magyarország tűzvédelmét a Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok (a továbbiakban HÖT), az önkéntes köztisztviselői tűzoltóságok, valamint a külön megállapodásban rögzített működési területeken a létesítményi tűzoltóságok látták el, egyes önkéntes tűzoltó egyesületek segítségével. A helyi tűzoltóságok önkormányzati kézben működtek 1995-től, 2012.január 1-ig. 2012. január 1-jén hatályba lépő 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény, értelmében „a tűzoltás és a műszaki mentés állami feladat”. Megalakult az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság (2012. január 1-től), a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság és a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság integrálásával.

2012. január 1-jétől a szervezeti változások miatt, a 111 db Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok megszűnt, közvetlen állami felügyelet és szakmai irányítás alá került. A HÖT helyett Hivatásos Tűzoltó-parancsnokságok (a továbbiakban HTP-k) jöttek létre a katasztrófavédelmi kirendeltségek alárendeltségében. A BM OKF 2012. április 1-én elindította a katasztrófavédelmi őr programot, melynek keretében létrejött katasztrófavédelmi őrök a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok alárendeltségében működő kisebb létszámú, hivatásos tűzoltóságok. Helyi szinten létrehozták a tevékenykedő katasztrófavédelmi megbízotti beosztást a hivatásos tűzoltóparancsnok alárendeltségében. A települési védelmi képességet az önkéntes tűzoltó egyesületek (a továbbiakban ÖTE-k) adják. [83]

Az önkormányzati önkéntes tűzoltóságok létesítéséről, működésük feltételeiről és feladataikról szóló 239/2011. (XI.18.) Korm. rendelet szerint az önkormányzatok fenntarthatnak önkormányzati tűzoltóságot a tűzoltási és műszaki mentési célokra, valamint a közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén követendő biztonsági intézkedések végrehajtásában való közreműködés céljából. E törvény rendelkezik a létesítményi tűzoltóságok működéséről is, melyek gazdálkodó szervezetek által létrehozott magán tűzoltóságok. [151] Az önkéntes tűzoltó egyesületek tűzoltási és műszaki mentési feladatokban működhetnek közre. A 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet előírja a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályait.

A tűzoltóság hosszú történetéből is megállapítható, hogy napjainkban is sokszínű a mentő tűzvédelmet végrehajtó tűzoltóság szervezete, azaz van hivatásos, önkormányzati, egyesületi, üzemi, létesítményi. Meglátásom szerint ezeknek a tevékenységének az összefogása nem egyszerű, valójában akkor tudnak hatékonyan működni, ha a működési kárhelyszínen mindannyian alárendelődésre kerülnek az állami tűzoltóságnak, azaz a katasztrófavédelmet irányító tűzoltást vezetőnek.

2.2.2 TŰZVÉDELEM HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN

Hivatásos Tűzoltó-Parancsnokságok

⁸⁸ 8/2022. (IV. 14.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról

2012. január 1-jétől a szervezeti változások miatt Hajdú-Bihar Megyében korábban működő, öt Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóság (Debreceni, Hajdúnánási, Püspökladányi, Berettyóújfalui, Hajdúszoboszlói HÖT) a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság alárendeltségébe került. Debrecenben, Hajdúnánáson és Püspökladányban Katasztrófavédelmi Kirendeltségek jöttek létre, e kirendeltségekben alakultak a Hivatásos Tűzoltó-Parancsnokságok és ezek részeként a Katasztrófavédelmi Őrsök. A Hajdúszoboszlói HÖT a Debreceni Hivatásos Tűzoltóság Katasztrófavédelmi Őrseként látja el feladatait. 2012. december 31. napjáig megszűnt Hajdúböszörmény, valamint Vámospercs-Nyíradony Önkormányzati Tűzoltó Parancsnokság (ÖTP), átalakult 2013. január 1-jével. A Nyíradonyi HÖT a Debreceni Hivatásos Tűzoltóság-parancsnokság Katasztrófavédelmi Őrseként, a Hajdúböszörményi HÖT a Hajdúnánási Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság Katasztrófavédelmi Őrseként látja el feladatait.

A Hivatásos Tűzoltó-Parancsnokságok állandó készenléti jellegű szolgálatot tartanak fent, tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet végeznek, közreműködnek közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában, tűzvédelmi hatósági feladatokat látnak el, székhelyén az önkormányzat kérésére közreműködnek egyes, speciális felkészültséget vagy eszközöket igénylő és a középületek biztonságos üzemeltetését szolgáló feladatok ellátásában, valamint ellenőrzik az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság és az önkéntes tűzoltó egyesület tevékenységét. [151]

Önkormányzati Tűzoltó Parancsnokság

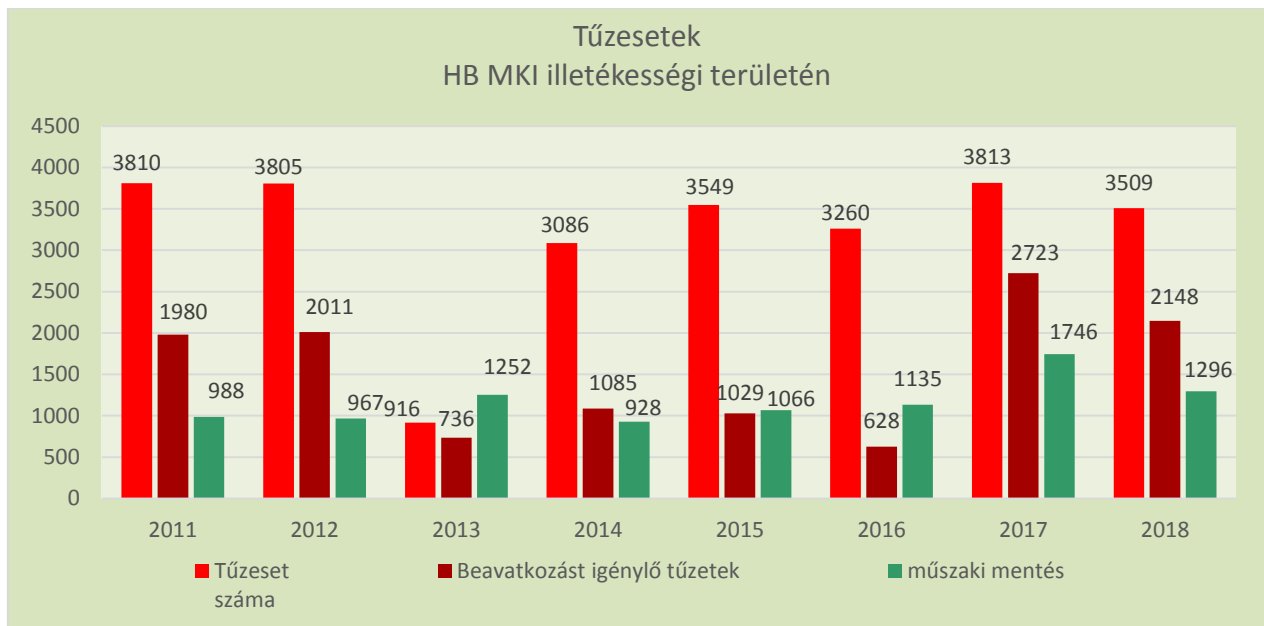
HB MKI illetékességi területén működik négy Önkormányzati Tűzoltó Parancsnokság a Balmazújvárosi Önkormányzati Tűzoltóság, az Egyeki Önkormányzati Tűzoltóság, Komádi Önkormányzati Tűzoltóság és a Létavértesi Önkormányzati Tűzoltóság. Az ÖTP-k a tűzoltási és műszaki mentési tevékenységüket a működési terület szerinti Hivatásos Tűzoltó-Parancsnoksággal kötött együttműködési megállapodás alapján, a megállapodásban foglalt településeken, elsődleges műveleti körzetükben végzik.

Önkéntes Tűzoltó Egyesület

Hajdú-Bihar MKI illetékességi területén jelenleg 21 ÖTE működik, 2017-ig számuk 26 volt.

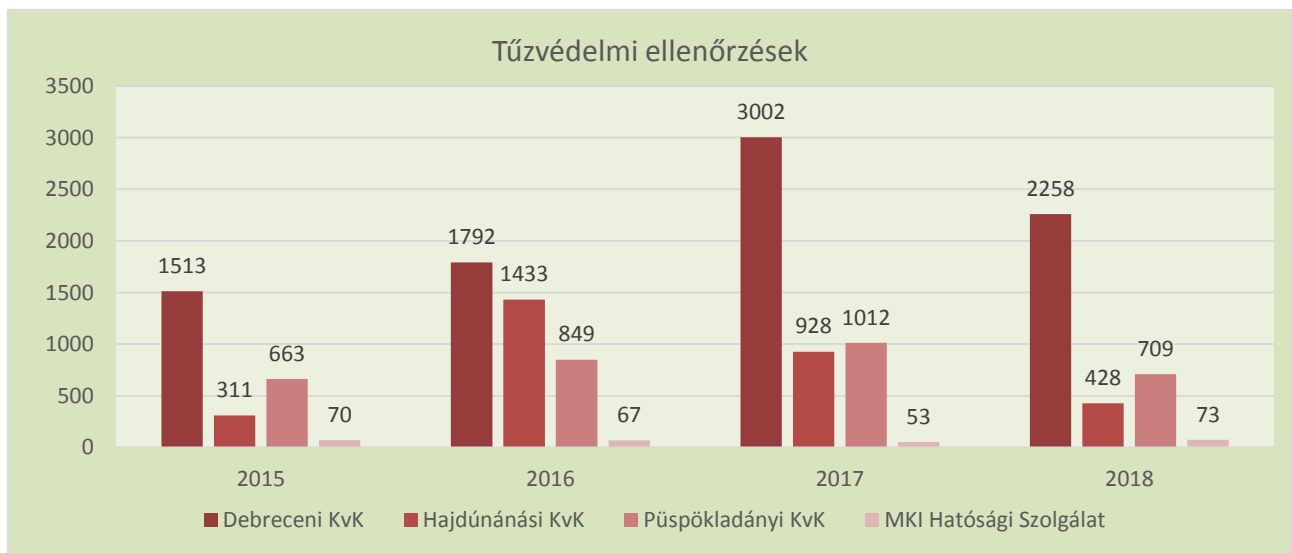
Létesítményi Tűzoltó Parancsnokság

A Hajdú-Bihar MKI illetékességi területén jelenleg két Létesítményi tűzoltóság (a továbbiakban LTP) működik, a TEVA LTP és a DELOG Kft. telephelyén működő alkalomszerűen igénybe vehető LTP. Korábban, 2014-ig még volt a Hajdúsági Iparművek LTP.

10. ábra Tűzesetek HB MKI illetékességi területén
Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

A Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság területén történt tűzesetek, beavatkozást igénylő tűzesetek és a műszaki mentések számait mutatja be a 10. ábra. 2011–2018. évek vonatkozásában. A Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség végezte legnagyobb számban a tűzvédelmi ellenőrzéseket minden évben. A 2015–2018. évi ellenőrzések számát mutatja a 11. ábra.

11. ábra Tűzvédelmi ellenőrzések HB MKI illetékességi területén
Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

Megítélésem szerint a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság illetékességi területén működő katasztrófavédelmi kirendeltségek, és ezek alárendeltségében működő hivatásos, önkormányzati, létesítményi tűzoltó-parancsnokságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek megfelelően látják el a tűzoltás és műszaki mentés feladataikat.

2.3 A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – A POLGÁRI VÉDELEM

Az emberek biztonság utáni vágya mindig erős volt, a különböző korokban az embereket más és más veszélyforrások, természeti csapások (árvíz, földrengés, tüzesetek, villámcsapás), ipari veszélyek, harcok, háborúk, nukleáris támadások... betegségek, járványok fenyegették. Ezek elleni védekezés és a kárelhárítás központi irányításának bevezetésére sokat kellett várni.

2.3.1 A POLGÁRI VÉDELEM KIALAKULÁSA

A polgári védelem hazai jogelődje a légoltalom. A polgári védelem kezdetekben a természeti csapások, az árvíz, földrengés, tüzesetek, később az ipari veszélyek, majd a harcok, háborúk elleni védekezésre terjedt ki. Az ipari fejlődés lehetővé tette a repülőgépek és bombázók részvételét a háborúkban, melyek a hátszágban lévő civil lakosságot is fenyegették. Már 1915-ben megszülettek a polgárok védelmét szolgáló fényálcázás és elsötétítés alkalmazásával kapcsolatos intézkedések. [152] Az I. világháború idején még nem épültek védelmi céllal óvóhelyek. A kevésbé erős szerkezetű épületek a romteher viselésére alkalmatlanok voltak, gyakran nem nyújtottak megfelelő oltalmat. A második világháborút megelőzően megkezdődött az intenzív óvóhelyépítés. [153]

A háborús körülmények szükségessé tették olyan szervezetek kialakítását és olyan intézkedések meghozatalát a hátszágban, melyek a lakosság és a gazdaság védelmét hivatottak megvalósítani. 1917-ben Magyarországon a honvédelmi miniszter egy légi figyelő és riasztó szolgálat létrehozását kezdeményezte, a feladatot már a polgári szervekre és a polgármesterekre bízta. [22] Mivel ez a szervezet elsősorban a légi támadóeszközök hatása elleni oltalmat, védelmet szolgált, ezért a „Légoltalom” nevet kapta. [154] A légoltalom megszervezésére az európai államok az olasz és német mintát vették alapul. Magyarországon a Légoltalom megszervezésére csak 1935-ben került sor⁸⁹ a trianoni békeszerződés kötöttségei miatt, ezt követően gyors fejlődésnek indult. [36, 40, 35] A honi légvédelem kettős fogalma alakult ki, a légvédelem két részre lett osztva, egyik a tényleges fegyveres légvédelem (aktív védelem), a másik pedig a lakosság, a személyek, vagyontárgyak védelmére hivatott légoltalom (passzív védelem). [155, 156] A Légoltalom első fogalma 1935-ből „a Légoltalom a hátszág légitámadások elleni szükséges védelmi lehetőségeket előkészítő és a légitámadások erkölcsi és anyagi javakat, életet fenyegető káros hatásokat elhárító szervezete”. [157] A légoltalom katonai jelleggel a Honvédelmi Minisztérium irányításával, valamint az Országos Légoltalmi Liga közreműködésével tevékenykedett. Az országos Légoltalmi Liga 1937-ben történő megalakulásával kezdetét vette a

⁸⁹ 1935. évi XII. törvénycikk a légvédelemről, és annak végrehajtási utasítása a „Légoltalmi Utasítás”.

társadalmi és önkéntes szerveződés. „A Liga feladataiként szerepelt a lakosság felkészítése, oktatása az ellenséges légitámadások pusztító hatásai elleni védekezésre, óvóhelyek építése, felszerelése és berendezése, az állampolgárokra háruló tűzvédelmi feladatok megvalósítása, a sérült állampolgárok elsősegélynyújtásban részesítése, a kárt szenvedettek életének, anyagi javainak mentése.” [35, p. 190]

A honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk 1939. március 11-én lépett életbe, és a magyar légvédelmet, illetve légoltalmat is új alapokra helyezte. [36] A veszélyeztetett városokban, üzemekben hatékony óvóhelyrendszert alakítottak ki. A II. világháború idején hazánk nagyvárosait (Debrecen is), valamint a közlekedési objektumokat, vasúti csomópontokat, a repülőtereket, mivel az ipartelepeket sorozatos légi támadás érte. [40] A magyar légoltalom Európa leghatékonyabb légoltalmaként működött. Korábban a fegyveres támadás elleni védelemre készült, később a tömegpusztító fegyverek elleni védekezésre, valamint a lakosság és az anyagi javak védelmére. [158] Magyarország légoltalma a II. világháborúban az országot ért súlyos csapások következményeként szétesett, majd a II. világháborút követően a Magyar Légoltalom országos szinten újjászerveződött 1949. október 18-án. A szervezetet fegyveres testületté nyilvánították, a belügyminiszter irányítása alá került [35, 36], megalakult a Légoltalom központi szerve a Belügyminisztérium VI. Főosztálya. [159] Az 1951-ben létrejött Központi Légoltalmi Zászlóalj, mint katonai alakulat lőszer és bombamentesítést végzett az ország területén. [35] A lokális védelem helyett a területi védelem vette át a szerepet, a légoltalom vezetési egysége a megye lett. A légoltalom szerveit 1950-51-ben szervezték újjá a fővárosban, a megyékben, a városokban, a főváros kerületeiben és az üzemekben. A későbbiekben jöttek létre a járásokban, községekben, mezőgazdasági üzemekben, valamint a lakóházakban. A lakosság védelme érdekében minősített óvóhelyeket hoztak létre. [158] A kormány védelmi kérdéseket tárgyaló testülete, az Üzemgazdasági Tanács határozatban megfogalmazta a légoltalom célját: Az állampolgárok előkészítése az emberi élet, a nemzeti vagyon oltalmazására, valamint a légitámadások és egyéb ellenséges támadó fegyverek által okozott károk csökkentésére és felszámolására. 1953. augusztus 23-án alakult meg a BM Légoltalmi Országos Parancsnokság, ezzel lezárult az újjászervezés 1949-től tartó folyamata. [22]

1956 után az atom- és rakétafegyverek rendszerbe állítása miatt a légoltalom feladatrendszerében prioritást élvezett a tömegpusztító fegyverek elleni védelem. 1958-tól a légoltalom új fejlődési szakaszba lépett, az 1961-es berlini, majd az 1962-es kubai konfliktusok hatására átszervezték a légoltalmat. Új elvként előtérbe került a lakosság veszélyeztetett területekről történő ki- és széttelepítése, 1961-től megszűnt a kötelező óvóhelyépítés. A Kormány Honvédelmi Bizottsága átrendelte 1962. november 1-vel a belügyi tárcától a honvédelmi miniszterhez az egész feladat komplexumot és szervezetet. [35, 36] Több döntő jelentőségű területen minőségi változás

következett be, melyeket 1964-ben az Elnöki Tanács 1. sz. rendelete összegezte. E rendelet előírta a „Légoltalom” helyett a „Polgári védelem” elnevezés használatát, mely tartalmában már többet jelentett. [40] Megkezdődött a polgári védelem szabályozása,⁹⁰ fő figyelem a nukleáris fegyverek elleni védelemre, valamint egy esetleges atomcsapás utáni mentési, helyreállítási munkák végrehajtására összpontosult. Ezt követően a katonai veszélyeztetettség enyhülésével háttérbe szorult a Magyar Polgári Védelem fejlődése [158], de idővel igény jelent meg az újjá szerveződésre a természeti katasztrófák, árvizek, és az egyre sűrűbben előforduló ipari balesetek következményeként. A magyar polgári védelem az 1963-72 közötti évtizedben nemcsak bepótolta a lemaradást, a korszerű követelmények színvonalára emelkedett.

A hátországvédelem egységes rendszerének irányítására 1972. január 1-15 között alakult meg a Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága, mely március és november között vette át a polgári védelem összes katonai szervezetét (kivéve a fővárosi, megyei, fővárosi kerületi, városi, járási törzseket és raktárakat). 1974-től fejlődött a polgári védelem igazgatásának szabályozása [36], újra fogalmazták a polgári védelem célját, helyét, szerepét, rendeltetését, feladatait az országvédelem rendszerében, fejlesztésének feladatait és pénzügyi lehetőségeit.⁹¹ [160] A polgári védelem szempontjából jelentős volt az 1976. évi Honvédelmi Törvény elfogadása, mely fejlesztést, módosulást, szakmai profilbővítést jelentett, kiterjesztette a szervezet feladatait az elemi csapások és más rendkívüli események időszakára.

1977. december 13-án Genfben a Magyar Népköztársaság kormánya Külügyminisztériumának megbízottja aláírta az 1949. évi négy Genfi Egyezmény kiegészítésére alkotott két Jegyzőkönyvet és elvállalta, hogy beépíti a magyar jogrendbe, az Országgyűlés 1986-ban ratifikálta. [36] A jegyzőkönyv szabályozta a polgári védelem helyét és szerepét. Az I. Jegyzőkönyv az első olyan jogszabály, ahol a polgári védelmi szervezet nemzetközi jogi szabályozása megvalósult, a jegyzőkönyv rendelkezik a polgári védelem állományának és eszközeinek a fegyveres összeütközések időszakában történő védelméről. [23] A Genfi Egyezmények I. számú Kiegészítő Jegyzőkönyvének 61. cikk (a) pontja tartalmazta a polgári védelmi feladatok leírását. A jegyzőkönyv polgári védelem alatt ért minden olyan humanitárius feladatot, melynek célja a polgári lakosság számára történő védelemnyújtás az ellenségeskedés, a háborús cselekmények és a katasztrófák bekövetkezésének időszakában, valamint segítse ezek hatásainak leküzdését, a túlélés feltételeinek biztosítását. Magyarország vállalását, jogrendbe illesztéssel teljesítette. [35]

1990. július 1-vel a polgári védelem irányítása a Honvédelmi Minisztériumtól a Belügyminisztériumhoz került.⁹² 1992. február 27-én Pécelen megalakult a Magyar Polgári

⁹⁰ A 6/1964. (II.21) és a 2002/1966. (I.23) Kormányhatározatok alapján.

⁹¹ 1974. évi polgári védelemről szóló 2041/1974. (XII. 11.) MT. h. számú határozat

⁹² Minisztertanács 3344/1989. sz. határozata

Védelmi Szövetség a Légoltalmi Liga jogutód intézményeként újjá szerveződve. [161] 1993-tól 1996-ig a polgári védelem feladatai a Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság látta el. A Magyar Köztársaság Honvédelmi alapelvei c. dokumentum a polgári védelem feladatait⁹³ úgy határozta meg, hogy a polgári védelem békeidőszakban működjön közre az elemi csapás, ipari vagy egyéb szerencsétlenségek (katasztrófák) következményeinek, hatásainak csökkentésében, valamint a katasztrófák másodlagos hatásaiból adódó veszélyhelyzetek elhárításában. Az országot ért fegyveres támadás esetén a polgári védelem feladata a polgári lakosság és objektumok ellen irányuló csapások, rombolások okozta károk következményeinek felszámolása, a lakosság életének, és anyagi javainak megóvása [35]

A kormány 1996. január 1-jei hatállyal önálló szervezetként ismét létrehozta a Polgári Védelem Országos Parancsnokságot⁹⁴ (PVOP) és megkezdte működését a területi és helyi szervei is. [35] A polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. (Pvtv.) törvény 1950 óta először szabályozta a polgári védelem feladatrendszerét mindenre egyformán érvényes törvényi megfogalmazásban. Fogalmaként meghatározta, hogy „a polgári védelem a honvédelem rendszerében megvalósuló szervezet, feladat és intézkedési rendszer”, amelynek célja a fegyveres összeütközés, a katasztrófa és más veszélyhelyzet esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint az állampolgárok felkészítése az azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.⁹⁵ A törvény a polgári védelmi feladatává tette a fegyveres összeütközés, a katasztrófa, továbbá más veszélyhelyzet, élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javakat fenyegető hatások elleni védekezést, a lakosság oltalmazása érdekében a védekezésre való felkészülést. [40]

A polgári védelmi tervezés rendszerét és követelményeit a már nem hatályos 20/1998. (IV. 10.) BM rendelet határozta meg, melynek típusai a veszélyelhárítási terv és az általános polgári védelmi terv, melynek szintjei lehetett alapterv, összesített terv, központi terv. A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről szóló 1999. évi LXXIV. (első Kat. már nem hatályos) törvény hatálybalépésével a polgári védelem átszervezése valósult meg.

A polgári védelem jelene

2000-ben a PVOP és a TOP integrálásával megalakult a katasztrófavédelem hivatásos szerve az BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, létrejöttek a megyei (fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóságok a polgári védelem és a tűzoltóság országos és megyei szerveinek összevonásával. Nem a feladatok változtak, hanem azok irányítása és a szervezet. [36] A katasztrófavédelem egyik fő feladata a lakosságvédelem lett, 2000. júliusában elkészült a

⁹³ 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről IV. fejezet.

⁹⁴ A 140/1995. (IX. 11.) számú rendelet alapján.

⁹⁵ 1996. évi XXXCVII. törvény a polgári védelemről Értelmező rendelkezések 2 § (1) a.)

lakosságvédelmi koncepció. A polgári védelem feladatai az állami tűzoltósággal integrált működésben kerültek végrehajtásra egészen 2012. január 1-ig. [35]

A polgári védelem feladatrendszerre megoszlik háború és béke időszakára. A 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvény 8. fejezete tartalmazza a fegyveres összeütközés időszakában végrehajtandó háborús polgári védelmi feladatokat, a 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény pedig a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait foglalta magába. [11]

A korábbi Pvtv. rendelkezései megújulva a Kat. VI. fejezetbe kerültek, melyben rendelkezett a polgári védelmi szervezetek működéséről, a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatairól.⁹⁶ A korábbi törvényi szabályzás nagy részét változatlanul, vagy kis módosítással emelte át. Ezek a lakosság felkészítése, a polgári védelmi szervezetek létrehozása, a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás, az egyéni védőeszközökkel ellátás, a kárterületi tevékenységek. [35] 2012. január 1-től a polgári védelem „nem a honvédelem rendszerében megvalósuló szervezet, feladat és intézkedési rendszer, hanem összetársadalmi feladat-, eszköz – és intézkedési rendszer”. [36, p. 107] A polgári védelem fogalma a Kat. alapján: „olyan összetársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.”⁹⁷ A Kat.-ban törölték az elsötétítést, fényálcázást, a lakosság légiriasztásában való közreműködés, az óvóhelyi védelem nem szerepel benne, helyette a védelmi célú építmények fenntartása jelent meg kiegészítve a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása feladatokkal. További változás, hogy a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme kiegészült a kritikus infrastruktúrák védelmével, valamint a települések veszélyeztetettségének felmérése bővült annak a kockázatértékelésre való alapozásával. A polgári védelmi helyett „veszélyelhárítási” tervezést, szervezést írt elő. A kulturális javak védelme helyett a „kulturális örökség védett elemeinek védelmében” kell közreműködni. A polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait részletezi az 4. (j) melléklet.

A 2011. évi Hvt. 8. fejezete tartalmazza a polgári védelmi kötelezettségeket. A törvény 11.§ (1) pontja alapján a polgári védelmi szervezetek humanitárius feladatokat látnak el, fegyveres vagy súlyos erőszakos cselekmények elhárítására nem használhatók fel. A Hvt. 11. § (2) pontjában új elemként jelent meg a fegyveres összeütközés miatt szükséges polgári védelmi feladatok, melyeknek célja a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint az állampolgárok felkészítése azok hatásának leküzdésére és a túlélés feltételeinek megteremtésére. Ezek hasonlóak a katasztrófavédelemmel kapcsolatos polgári védelmi feladatokkal, valamint a lakosság védelme érdekében végrehajtandó feladatok. A fegyveres

⁹⁶ A 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény 60–71.§-a

⁹⁷ A 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény 3. § 20. pontja

összeütközés időszakában végzendő polgári védelmi feladatok⁹⁸ sorában nevezte meg a tűzoltást, a riasztást, kiürítést és befogadást, az óvóhelyek létesítését, fenntartását és működtetését, az elsőtétítési rendszabályok kidolgozását. Az ország fegyveres védelmi terve tartalmazza a felkészítés, képzés, anyagi készletképzés feladatait. E változások a polgári védelem szervezetében, irányításában, feladatainak átcsoportosításában egy modernebb, hatékonyabb rendszer kialakítása céljából jöttek létre. [36]

A polgári védelmi kötelezettség tényét az Alaptörvény is megfogalmazza 18 éves kortól kezdve a mindenkori öregségi nyugdíjas korig. A polgári védelem feladatrendszerben megjelenő feladatok (4. (j) melléklet) megkövetelik az állam, az önkormányzat és a lakosság szoros együttműködését. Az állam a megfelelő szervek létrehozásával, a megelőzési jogszabályok alkotásával, a finanszírozás biztosításával, az önkormányzatok a jogszabályban számukra meghatározott feladatok végrehajtásával, a polgármester egyszemélyi felelősségén keresztül, az állampolgárok önkéntes és köteles, valamint hathatós közreműködésével valósul meg. Katasztrófák bekövetkezése esetén fő feladat a károsító hatások csökkentésével egyidőben a lakosságvédelmi intézkedések megtétele. [162] A polgári védelem megelőzési rendszere tervezési, szervezési feladatokat foglal magában. [26] Hazánkat érhető fegyveres támadás esetén nagy figyelmet kell fordítani a katasztrófavédelem, a polgári védelem eredményes működőképességéhez szükséges gazdaságmozgósítási feladatok, a visszabiztosítás és a polgári védelmi szervezetbe beosztottak, valamint a lakosság légi és katasztrófavédelmi riasztásának, felkészítésének lehetőségeire.

Napjainkban megvalósuló védelmi és biztonsági reform keretében megjelenő 2021. évi Vbő. törvény a polgári védelemmel kapcsolatos kérdések zömét átemeli a Kat.-ból. A II. fejezet 4. pontja határozza meg a polgári védelmi kötelezettség alapvető szabályait. A 8.§ (1) pontja alapján a polgári védelmi kötelezettség *„fegyveres összeütközések és katasztrófa időszakában az emberi élet védelme, az emberi létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme, a vagyonbiztonság megóvásának jogszabályban meghatározottak szerinti előmozdítása, továbbá a humanitárius feladatok ellátása érdekében elrendelt személyes kötelezettség.”* A 9.§ alapján a polgári kötelezettség feladatai az adatszolgáltatás, a bejelentési, a megjelenési és a polgári védelmi szolgálat teljesítésére irányuló kötelezettség. A törvényben új elemként jelenik meg a védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettség. A Kat. is tartalmazta a polgári védelmi kötelezettséget (a polgári védelmi szervezetek működéséről szóló fejezetében), melyben először foglalkozott a mentesség szabályaival, majd utána a kötelezettség valós tartalmával. Ezzel ellentétben a Vbő. először írja le, hogy mi a polgári védelmi kötelezettség tartalma, azaz mi a feladat, majd utána határozza meg az ez alól való mentességet, illetve, hogy hivatása gyakorlásával ki tesz ennek eleget.

⁹⁸ Hvt. 11. § (3) pontja alapján.

A Kat. rögzíti, hogy a polgári védelmi feladatok ellátása, ha más módon nem elégíthető ki, akkor a szolgáltatás igénybevételével kell biztosítani, mely esetén a felmerült vagyoni hátrányért kártalanítás jár. Az új törvény módosítja a kártalanítás igénybevételének és a fellebbezésnek az eljárásrendjét. [11]

Polgári védelmi szervezetek

A Kat. 3. § 21) pontja alapján a polgári védelmi szervezet: „*az a szervezet, amely önkéntes és köteles személyi állománya útján az e törvényben meghatározott, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el*”. Megkülönböztetünk köteles és önkéntes polgári védelmi szervezeteket. A köteles polgári védelmi szervezetek lehetnek központi, területi, települési és munkahelyi szervezetek. Önkéntes polgári védelmi szervezetek az önkéntes mentőszervezetek, a társadalmi és karitatív szervezetek, valamint az önkéntes állampolgárok.

Polgári védelmi szervezetek létszáma

A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól 18. § értelmében az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a települések lakosságának függvényében a polgári védelmi szervezetek létszáma:

- 100 000 lakos felett legalább 750 fő,
- 50 000–100 000 lakos esetén legalább 500 fő,
- 10 000–50 000 lakos esetén legalább 300 fő,
- 5000–10 000 lakos esetén legalább 150 fő,
- 1000–5000 lakos esetén legalább 50 fő,
- 300–1000 lakos esetén legalább 20 fő,
- 300 lakos alatt legalább 6 fő.

A III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken az I.-II. besorolású települések szervezetei létszámának a fele.

A polgári védelmi szervezetek létrehozásának szempontjai az ország településeire lefolytatott kockázatbecslés eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások, a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása, valamint a veszélyelhárítási tervekben szereplő feladatok. Ennek megfelelően infokommunikációs, logisztikai, egészségügyi, illetve lakosságvédelmi egységet foglalnak magukba, melyeket az egyes részfeladatok végrehajtására alakítottak ki. A polgári védelmi szervezet egységébe beosztott személy polgári védelmi szakkiképzésben részesül az egység tevékenységének és az egységben elvégzendő feladatának megfelelően.⁹⁹ A polgári védelmi felkészítést az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szervezi a hivatásos katasztrófavédelmi szerv személyi állománya, továbbá a központi, területi és helyi polgári védelmi szervezet tagja, a

⁹⁹ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól 49. § (1) pontja alapján.

területi és a helyi védelmi bizottság tagjai, a polgármester, az önkéntes mentőszervezet tagja, valamint az egészségügyért felelős miniszter által kijelölt szervezet területi és helyi szervezeti egységének állománya részére.¹⁰⁰

Megítélésem szerint Muhoray pv. vezérőrnagy Úrral egyetértve a polgári védelmi infrastruktúra megújítás részét képezhetné új képzési, a honvédséggel vegyes használatú bázisok létesítése is. [13]

A polgári védelem önkéntes mentőszervezetei

Az állampolgárok többféle önkéntes kategória közül választhatnak [163], hivatásos jogviszony által (pl. HUNOR mentőszervezet), speciális (mentő)szervezeti tagsággal (önkéntes mentőszervezetek), karitatív szervezeten keresztül, továbbá egyéb társadalmi, civil szervezeti tagsággal, valamint aktuálisan fellépő probléma esetén adhoc módon.

A polgári védelem területén az önkéntes mentőszervezetek feladatait, kötelezettségeit, a katasztrófavédelmi rendszerben betöltött helyét a 2011. évi katasztrófavédelmi törvény (2013. évi módosításával) és a 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet határozza meg. Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény értelmében az Országgyűlés elismeri, hogy Magyarország fejlődéséhez az emberek önkéntes összefogása elengedhetetlen, továbbá Magyarország Alaptörvénye támogatja az önkéntességet a Szabadság és Felelősség VIII. cikk 2) bekezdése értelmében. [135, 164] A katasztrófavédelem szervezetének célja, hogy önkéntes alapon szerveződő mentőszervezetek jöjjenek létre, amelyek egységes követelményrendszer alapján, megfelelő szakmai képességekkel rendelkezve tudnak együttműködni szervezetükkel. A mentésbe bevonható hazai önkéntes mentőszervezetekkel szemben a Nemzeti Minősítési Rendszer alapján támasztott szervezeti és műveleti irányelvek minimális szakmai követelményeit a 6/2013.(X.31.) BM OKF utasítás tartalmazza. A minimum szakmai követelményrendszer hét szakterületet (mentő-keresőkutyás tevékenység, bűvár tevékenység, műszaki mentő tevékenység, kötéltechnikai mentő tevékenység, városi kutató- és mentő tevékenység, alapvető vízkár elhárítási tevékenység, árvízi és vízi mentési tevékenység és vezetés-irányítás és logisztika) érint. A katasztrófavédelmi önkéntesek szükségességét és hatékonyságát számos példa mutatja. [163] A kárhelyszíneken csak a katasztrófavédelem szervezetével együttműködő és képzett önkéntes mentőszervezetek tevékenykedhetnek.

A mentőszervezetek rendszerének kiépítése 1996-tól elkezdődött. 2004. évben több érdekvédelmi szövetség jött létre, az önkéntes mentőszervezetek képviselőjét felvállalására például a közepes minőségű Magyarországi Mentőcsoportok Szövetsége (MMSZ), továbbá a Karitatív Szervezetek Szövetsége (KARISZ), az Önkéntes Mentőszervezetek Ligája. A Fővárosi Polgári

¹⁰⁰ 402/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a polgári védelmi kötelezettségről 9. §

Védelmi Igazgatóság bázisán került létrehozásra a Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezete (FKRMSZ), mely 2005-ben már INSARAG Nehéz kategóriaminősítést is elnyerte. A mentőszervezetek rendszerének kiépítése a 2011. évi Kat. törvény megalkotását követően 2012-ben a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelősége irányításával folytatódott. [164, 165] Ezekben az években már minden megyében volt mentőcsapat.

Az önkéntes polgári védelmi szervezetek az ország szinte minden pontján megtalálhatóak, központi, területi és helyi szinten működnek [166], melyek létszáma 2020-ban már meghaladta a 20.000 főt.¹⁰¹ Központi szinten elsőként hozták létre az országos, önkéntes Huszár Mentőszervezetet, melynek speciális egységei a nemzetközi, ENSZ¹⁰² irányelveknek megfelelő, közepes városi kutató-mentők minősítéssel bír. A HUNOR mentőszervezet¹⁰³ Magyarország hivatalos speciális, nehéz kutató-mentő, különleges mentőszervezete, mely nemzetközileg is bevethető hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként. Nemzetközi bevetésű riasztásuk, vezetésük és irányításuk a gyors reagálási képességgel történő beavatkozás érdekében központosítottan, a BM OKF jogköre. [24] A központi szint létrehozását követően kezdődött meg a megyei, majd a járási mentőcsoportok megalakítása, Hajdú-Bihar megyében a HORTOBÁGY Mentőcsoport. Helyi szinten a járási és a települési mentőcsoportok egymásra építve vesznek részt a védekezésben. Magyarországon már több mint 1300 mentőszervezet szerezte meg minősítését a nemzeti minősítési rendszer keretein belül. A mentőcsoportok ötévente ismételt minősítő gyakorlaton vesznek részt, tudásukat folyamatosan frissítik képzések, felkészítések és bemutatók formájában. [167, 168] Az önkéntes szervezetek létszáma, a meglévő, illetve fejleszhető képességei jelentősen növelik az ország védelmi képességét. [143]

2.3.2 POLGÁRI VÉDELEM

HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN

Debrecenben a polgári védelmi feladatokat a hivatásos szervek részéről a 2012-ben történő átalakítást követően a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, valamint az irányítása alá tartozó helyi szervek végzik.

A polgári védelmi egységek megalakítása során figyelembe kellett venni Debrecen lakosainak számát. A 62/2011. (XII.29.) BM rendelete - a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályai – 18. § (1) bekezdése alapján az I. és a II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a 100 000 lakos feletti legalább 750 főben kellett a polgári védelmi szervezetek létszámát megállapítani, ezért

¹⁰¹ Forrás: <https://www.katasztrofavedelem.hu/192/onkentes-mentocsoportok>

¹⁰² Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) angolul United Nations (UN) egy nemzetközi szervezet, amely az államok közti együttműködést hivatott elősegíteni a nemzetközi jog és biztonság, a gazdasági fejlődés, a szociális ügyek és az emberi jogok terén, valamint a világbéke elérésében. 1945-ben a Nemzetek Szövetsége utódjaként jött létre.

¹⁰³ HUNOR (Hungarian National Organisation For Rescue Services) Szakfeladata a romok alatt rekedt áldozatok keresése, mentése, szükség szerint elsősegélynyújtás.

Debrecen tekintetében ezt a létszámot 750 főben állapította meg a polgármester a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján.

Megalakítási terv. Debrecen Megyei Jogú Város Megalakítási Tervet dolgozott ki a polgári védelmi feladatok ellátása, illetve felkészülése érdekében, mely háromévente felülvizsgálatra kerül.

A polgári védelem szervei Debrecenben

Debrecenben a polgári védelem feladatainak ellátására a polgármester vezetésével a köteles polgári védelmi szervezet került megalakításra, összesen 750 fővel. A feladatok végrehajtását vezető és végrehajtó operatív munkaszervek végzik. Vezető operatív munkaszerv a Parancsnokság, a települési polgárvédelmi Parancsnokság (15 fő). A végrehajtó operatív munkaszervek a különböző szakfeladatot ellátó egységek: a műszaki egység (200 fő), logisztikai egység (50 fő), egészségügyi egység (50 fő), lakosságvédelmi egység (285 fő), és az infokommunikációs egység (150 fő). Összes létszámuk 750 fő. A vezető és végrehajtó operatív munkaszervek feladatait Debrecen település Veszélyelhárítási Terve határozza meg. A 750 köteles polgári védelemre kijelölt főt a települési és polgári védelmi szervezetbe történő beosztásáról egyedi határozatban értesítette a Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala a 2013. (IX.18) PM határozattal a Kat. tv. 55. (1) bekezdése értelmében. A polgári védelmi szolgálatra beosztott lakosok a kiképzést követően akkor hívhatók be szolgálatra, ha veszélyeztető források keletkeznek, ezáltal a károk felszámolásában kötelesek részt venni.

12. ábra Debrecenben a polgári védelmi feladatokat ellátó szervezeti egységek létszámai

Készítette a szerző. Forrás: A Debrecen Megyei Jogú Város Megalakítási tervének kimutatásai alapján.

Polgári Védelmi Parancsnokság

A Polgári Védelmi Parancsnokság vezetője a polgármester, egyben a települési polgári védelmi parancsnoka. Debrecen Polgári Védelmi Parancsnokság létszáma 15 fő. Összetétele: 1 fő Parancsnok, 1 fő Parancsnok-helyettes, 2 fő infokommunikációs előadó, 2 fő lakosságvédelmi

előadó, 2 fő egészségügyi előadó, 2 fő logisztikai előadó, 2 fő műszaki előadó, 2 fő tájékoztatási előadó, 1 fő jogi előadó.

A Polgári Védelmi Parancsnokság feladata:

- A veszélyeztetettség mértékének és jellegének megfelelő lakosságvédelmi és mentés-szervezési feladatok irányítása, koordinálása. Polgármester irányításával a település helyi védelmét biztosító polgári védelmi szervezetek vezetése.
- A településre lefolytatott kockázatbecslés eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások alapján, a veszély-elhárítási tervekben szereplő katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának, a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésének és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő lakosságvédelmi és mentésszervezési feladatok irányítása.
- Parancsnokság feladata a helyzet folyamatos értékelésével, tevékenységek összehangolásával más önkormányzati, karitatív és rendvédelmi szervekkel, gazdálkodó szervezetekkel és a mentésben más egyéb résztvevőkkel való kapcsolattartás, intézkedések fogadása, feldolgozása, kiadása.

Infokommunikációs egység

Debrecenben az infokommunikációs egység létszáma 150 fő. Összetétele: 6 fő parancsnok, 12 fő parancsnok-helyettes, riasztó előadó és 66 fő vezetésbiztosító előadó. Az infokommunikációs egység 3 órás készenléti idővel dolgozik. Az infokommunikációs egység feladata a lakosság helyi riasztása, tájékoztatása, a polgári védelmi szervezetek állományának riasztása, a riasztásra szolgáló technikai eszközök működtetése, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, a polgári védelmi szervezetek, az irányító és együttműködő szervezetek közötti kommunikáció biztosítása, az informatikai és kommunikációs eszközök üzemeltetése, a vezetés infokommunikációs feltételeinek biztosítása, a katasztrófa-elhárítási feladatok során igénybe vett kormányzati célú hálózatok üzemeltetőjével való kapcsolattartás.

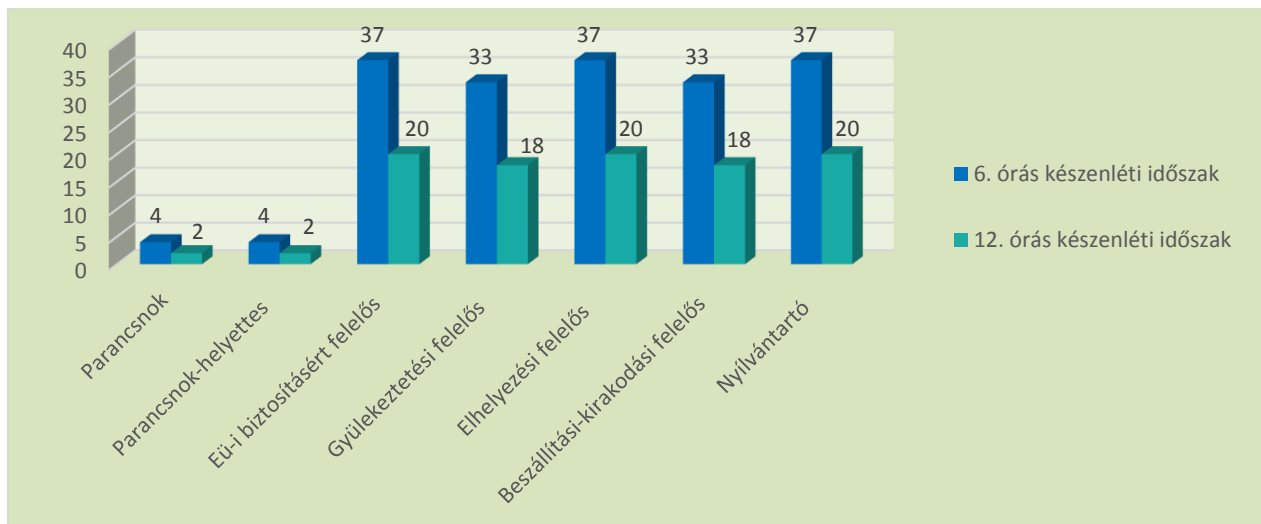
Lakosságvédelmi egység

Lakosságvédelmi egység feladata a veszélyeztetett területről a lakosság kitelepítése, kimenekítése, továbbá a kitelepítéssel, befogadással összefüggő feladatok ellátásának megszervezése és végrehajtása. Debrecenben a lakosságvédelmi egység összes létszáma 285 fő.

Az egység 2 részre bontható:

- az első a 6. órás készenléti időszakra osztható, mely 185 főt tartalmaz,
- a második a 12. órás készenléti időszakra osztható, mely 100 főt tartalmaz.

Az egység összetételét és létszámait a 18. ábra mutatja. A lakosságvédelmi egység munkáját segíti az EU-i biztosításért felelős, a gyülekeztetési felelős, az elhelyezési felelős, a beszállítási kirakodási felelős és a nyilvántartó.

13. ábra A lakosságvédelmi egység felépítése, létszáma

Készítette a szerző. Forrás: A Debrecen Megyei Jogú Város Megalakítási tervének kimutatásai.

Egészségügyi egység

Az egészségügyi egység létszáma 50 fő. Az egység két részre bontható 25-25 fő állat és növényvédelmi részleg, valamint az elsősegélynyújtó raj. Az egészségügyi egység feladata a járványos növény- és állatbetegségek megelőzésében, terjedésének megakadályozásában, felszámolásában, a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan feladatok végrehajtásában való közreműködés, valamint a járványos megbetegedések, fertőzések által veszélyeztetett lakosság védelme érdekében szükséges megelőző intézkedések, fertőtlenítő munkák elvégzése, a sérült személyek felkutatása, elsősegélynyújtásban való részesítése, a sérültek gyűjtőhelyre, kórházba való szállítása, a polgári védelmi szervezetek egészségügyi biztosítása, továbbá a vegyi és radiológiai mentesítési feladatok ellátása.

Logisztikai egység

A logisztikai egység feladata a polgári védelmi szervezetek működéséhez szükséges anyagi-technikai feltételek biztosítása, a polgári védelmi szervezetek és az ideiglenesen ellátatlanná vált lakosság ellátása, szállítási feladatok végrehajtása, védelmi célú építmények és a kettős rendeltetésű építmények rendeltetésszerű használatának, valamint a tartózkodási szabályok betartásának biztosítása, a vagyonvédelmi létesítményként alkalmazható szakaszaiban a védelem feltételeinek biztosítása, továbbá a sürgősségi intézetek logisztikai támogatása. A logisztikai egység munkáját segíti az étkeztető kiszolgáló, a szállítási, illetve a logisztikai beosztott.

A logisztikai egység létszáma 50 fő. Összetétele: egy parancsnok, egy helyettes, nyolc étkeztető kiszolgáló személyzet, nyolc szállítási beosztott és hét logisztikai beosztott. A logisztikai egység esetében megkülönböztetünk gyors és rövid a készenléti idővel, tervezett feladatokat. A gyors készenléti időre tervezett létszám 25 fő. A logisztikai egység esetében rövid készenléti idővel tervezett feladatokra 25 főt csoportosítottak.

Műszaki egység

A műszaki egység feladata a rendkívüli időjárási viszonyok következményeinek felszámolása, a romosodott épületekben lévő személyek felkutatása, mentése, közreműködés az épületekben, kritikus infrastruktúrában keletkezett és egyéb műszaki károk felmérésében, csökkentésében, felszámolásában, szükség szerinti helyreállításában, továbbá közreműködés a védelmi célú építmények létesítésében, építésében, a vizek kártételei elleni védekezésben, a kulturális örökség védett elemei védelmében, valamint a lakosság és az anyagi javak megelőző műszaki védelmének végrehajtásában. A műszaki egység létszáma 200 fő. Az egység 2 részre bontható:

- Műszaki mentő csoportot (100 fő), 50 fő gyors és 50 fő rövid készenléti idővel.
- Gépi részleget (100 fő), 50 fő gyors és 50 fő rövid készenléti idővel.

Mindkét egységben 1 fő parancsnok, 1 fő parancsnok-helyettes és 48 fő beosztott tevékenykedik.

Megvizsgálva Debrecen településen a polgári védelmi feladatokat végrehajtó operatív munkaszervek (a műszaki egység, logisztikai egység, egészségügyi egység, lakosságvédelmi egység és az infókommunikációs egység) működését, feladatait, azt állapítottam meg, hogy feladatuk sokoldalú, összes létszámuk 750 fő. Kutatásom részeként keresem azokat a lehetőségeket, hogy a polgári védelmi feladatokat végrehajtó operatív munkaszervek munkáját, miként lehetne segíteni a védelmi feladatokat ellátó honvédelmi szervezetek bevonásával (a MH Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait ellátó szervezeten túl).

Hajdú-Bihar megye polgári védelmének önkéntes mentőcsoportjai

Hajdú-Bihar megyében megyei mentőcsoportot (Hortobágy Mentőcsoport), a járásokban járási mentőcsoportokat (Debrecen járás – Gerundium, Balmazújváros járás, Berettyóújfalu járás, Hajdúböszörmény járás, Hajdúhadház járás, Hajdúnánás járás - Kálló, Hajdúnánás járás - Köseley, Nyíradony járás - Ligetalja, Püspökladány járás - Sárrét mentőcsoport). Alapvető vízkárelhárítás mellett a Debrecenben működő Gerundium mentőcsoport kutyás kereső, a derecskei Kálló Mentőcsoport pedig kutyás kereső és alpin technika tevékenységet is végez. A megye 59 településén települési mentőcsoportot hoztak létre. Az önkéntes mentőcsoportok létszáma Hajdú-Bihar megyében ma már meghaladja az 1000 főt.¹⁰⁴ Helyi szinten a járási és a települési mentőcsoportok működésének előnye, hogy nagy helyismerettel rendelkeznek és a riasztástól számított reagálási idejük igen minimálisra csökkenthető. Tevékenységük része a valós veszélyeztető hatások, kockázatok kivédése és gyakori az alapvető viharok és vízkár elhárítási tevékenységük. Különleges kiképzéssel, speciális technikai eszközökkel és képességekkel is bírnak, mentenek romok alól, de akár alpin- vagy bűvár technikával is felkutatják az eltűnteket.

¹⁰⁴ Forrás: <https://hajdu.katasztrofavedelem.hu/24530/mentocsoportok>

Hortobágy Mentőcsoport

Hajdú-Bihar megyében Debrecen székhellyel az önkéntes Hortobágy Mentőcsoport működik, elsősorban Hajdú-Bihar megye védelmére, mely civil alapon szerveződő, speciális képességekkel bíró szervezet.

A Hortobágy Mentőcsoport működésének területe:

- Hajdú-Bihar megye közigazgatási területén a veszélyeztetett település polgármestere kezdeményezésére, a HB MKI igazgatójának javaslata alapján, az MVB elnökének döntésére, vagy a BM OKF főigazgatója elrendelésére történhet a vonatkozó jogszabályok szerint. [168]
- Hajdú-Bihar megye közigazgatási határain kívül, országhatáron belül, más megye felkérésére, a HB MKI igazgatójának javaslata alapján, az MVB elnökének döntésére, vagy a BM OKF főigazgatója elrendelésére a vonatkozó jogszabályok szerint.
- Katasztrófa sújtotta szomszédos ország területén a beavatkozás a 234/2011. (XI.10) Kormányrendelet 66.§-a alapján történik.

A Hortobágy mentőcsoport összlétszáma: 53 fő. Hortobágy Mentőcsoport szervezeti felépítése: Vezetési komponens, Kutatási-felderítési komponens, Műszaki-mentő komponens, Egészségügyi komponens, Logisztikai komponens. A Hortobágy Mentőcsoportoz tartozik a LEGOTT Kutató Mentőcsoport a görögkatolikus Hajdúdorogi Egyházmegye támogatásával.

2.3.3 HELYI VÉDELEM – ÓVÓHELYEK VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Helyi védelem esetén a védekezés a veszélyeztetett területen valósul meg. Megvalósítható elzárkózással és óvóhelyi védelemmel. Elzárkózást abban az esetben alkalmazhatunk, ha nincs elegendő idő a kitelepítésre, kimenekítésre, a veszélyeztetett terület elhagyására. Óvóhelyek esetében a védelmet egy életvédelmi építmény biztosítja.

Az óvóhelyek definíciója az építésügyi ágazati műszaki irányelv¹⁰⁵ alapján: „*az óvóhely a kollektív védelem szabályainak megfelelően kialakított olyan létesítmény, amely a vonatkozó méretezési előírásoknak megfelelő határoló szerkezetei, berendezései, felszereltsége révén védelmet nyújt a különböző fegyverek, bizonyos ipari és természeti katasztrófák, terrorcselekmények hatásai ellen*”. [155] Egy másfajta értelmezésben „*óvóhelynek nevezzük azokat a mesterségesen létrehozott földfeletti, földalatti, vagy természetes földalatti tereket (barlangokat, tárókat), valamint az épületek pincéit, amelyek különleges kialakításuk folytán meghatározott mértékű védelmet nyújtanak a tömegpusztító (nukleáris, vegyi, biológiai) és hagyományos támadófegyverek hatásai ellen.*” [169]

¹⁰⁵ Építésügyi ágazati műszaki irányelv MI-04-260-1. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium. Budapest, 1993.

Az óvóhelyekkel kapcsolatos felmerülő fogalmak:¹⁰⁶

Óvóhelyi védelem: az emberi élet életvédelmi létesítményben történő védelmének módszere fegyveres összeütközések és egyes katasztrófák esetén. *Életvédelmi létesítmény:* az óvóhely, a szükségóvóhely, valamint a kettős rendeltetésű létesítmény. *Óvóhely:* céljának megfelelően kiépített vagy átalakítható műszaki létesítmény, amely határoló szerkezete, berendezése, felszerelése és műtárgyai révén meghatározott szintű védelmet nyújt a támadófegyverek és katasztrófák hatásai ellen. *Kettős rendeltetésű létesítmény:* olyan építmény, amely elsősorban békeidőszaki polgári felhasználásra szolgál, fegyveres összeütközés és katasztrófa esetén életvédelmi létesítményként használható. *Szükségóvóhely:* olyan építmény vagy megfelelően átalakított természeti képződmény, amely fegyveres összeütközés idején korlátozott védelmet nyújt a hagyományos fegyverek hatásai ellen. [155]

Védőképessége alapján az óvóhely lehet:

- Minősített, osztályba sorolt, mely a támadófegyverek komplex hatásai ellen nyújt védelmet és a túlélés feltételeit tartósan tudja biztosítani.
- Osztályba nem sorolt régi ház óvóhely, mely az épületek rombolása esetén a romteher elviselésére minden megerősítés nélkül alkalmas (1950 előtt épült épületek alatt kialakított óvóhelyek).
- Szükségóvóhely céljára alkalmas, adott időszakban használható, statikailag megerősítendő pincék, tárolók, közúti aluljárók, parkolók, alagutak.
- Épületen kívül létesített vasbetonszerkezetből óvóhely. Épületen belül kialakított elsősorban vegyi és radioaktív hatások elleni „biztonsági helyiségek”.

Az óvóhelyi védelemről írt az 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya. Az életvédelmi létesítmények elsősorban tömbházak aljában légópincék kialakítása egészen 1962-ig kötelező volt. Az óvóhelyi védelem, az egyéni védőeszköz ellátás, a lakosság riasztása, valamint a kitelepítés és befogadás általános szabályairól rendelkezett a ma már nem hatályos 60/1997. (IV.18.) Kormányrendelet. A kormányrendelet kimondta, hogy az óvóhelyek állapotának fenntartását és ellenőrzését nagy gonddal kell végrehajtani. E kormányrendelet már megszűnt, ezért megítélésem szerint Kormányzati szinten célszerű lenne ezt újra gondolni. A hatályos Kat. törvény konkrétan nem rendelkezik az óvóhelyekről, de 52.§ e) pontja a védelmi célú építmények fenntartását a polgári védelmi feladatok közé sorolja. A Hvt. 78. § (2) pontja alapján a lakosság védelmének biztosítása érdekében életvédelmi létesítmények, óvóhelyek kialakítása, építése rendelhető el.

¹⁰⁶ Az óvóhelyi védelem, az egyéni védőeszköz-ellátás, a lakosság riasztása, valamint a kitelepítés és befogadás általános szabályairól szóló 60/1997. (IV. 18.) Korm. rendeletet 1. §-a. (már nem hatályos)

Az óvóhelyekkel szemben támasztott követelmények

- földi vagy légi robbanásakor keletkező lökeshullám elleni védelem
- radioaktív sugárzás elleni védelem,
- vegyi, biológiai, sugárzó anyagok elleni védelem
- romteher viselésének bírása.

Az óvóhelyekkel szemben támasztott követelmények teljesítése különböző védelmi vonalak alkalmazásával biztosítható. Ide sorolható a mechanikai védelmi vonallal a határoló falak, zárófödém, alaplemez, védőajtók, légbeszívó-kibocsátó nyílások alkalmazása, a külső szennyezett, fertőzött levegő bejutását megakadályozó gázvédelmi vonal, a gamma és neutron sugárzás dózisének megengedett szintre csökkentő sugárvédelmi vonal és a túlmelegedést megakadályozó hő-védelmi vonal. [170] Az óvóhelyeket különböző gépészeti rendszerekkel - a léglökés elleni védelmi rendszer, a lézellátó rendszer, víz és csatorna-rendszer, energia ellátó rendszer és fűtési rendszer berendezéseivel - szükséges felszerelni.

Magyarországon az 1980-as évek elején a lakosságnak csak 4 %-a volt elhelyezhető biztonságos körülmények között, ez napjainkig tovább csökkent, mivel a meglévő óvóhelyek állaga romlott és az üzemi óvóhelyek felszámolásra kerültek, továbbá nagy befogadóképességű, új óvóhelyek nem létesültek. Az óvóhelyek száma nemzetközi viszonylatban is változó. Kiemelkedően magas lakosságelhelyezési aránnyal rendelkezik Svájc, továbbá Svédország, Finnország, Dánia, Hollandia, viszont hazánkhoz hasonlóan alacsony arányszámot mutat Németország. [169] A Skandináv országokban (Dánia, Svédország, Norvégia) a „teljes védelem” koncepciójának nevezett védelmi rendszert alkalmazzák, amely békeidőszakban is és háborús időszakban is hatékonyan és eredményesen alkalmazható a lakosság védelmének érdekében. [171]

Egy háborús helyzetben az ország egészére kiterjedő védelmi feladatok egyik legfontosabb eleme a lakosság biztonságos helyre történő kimenekítése, az életben maradás érdekében. Ezt a célt szolgálják az elsődleges helyi védelmet biztosító óvóhelyek. A történeti visszatekintés és a szomszédunkban, tőlünk alig pár száz km-re dülő háborús helyzet alátámasztja, hogy a polgári védelemnek az legfontosabb dolga a lakossági védelmének szervezése, a klasszikus légoltalmi feladatok elvégzése. A védelmi létesítmények, óvóhelyek kialakításának további célja, hogy képes legyen a lakosságot hosszabb-rövidebb ideig a külvilágban lévő egészségre káros anyagoktól is elszeparálni, a nukleáris fegyverek, atomerőművek, vegyi üzemek káros hatásai ellen védeni.

2.3.4 DEBRECEN POLGÁRI VÉDELME NEK ÓVÓHELYEI

Hajdú-Bihar megyében csak Debrecenben van számottevő óvóhely. Debrecen város óvóhelyeinek száma összesen 165. Minősített, osztályba sorolt ebből összesen három, melyek rendelkeznek saját vízhálózattal, levegőszűrő berendezéssel, csatornával és áramfejlesztővel.

- MÁV üzemi óvóhelye

(600 ember befogadására alkalmas. 1962-ben épült. Földfelszín felett létesített négyszintes atom, gáz- és bombabiztos óvóhely. Kommunikációs központként ma is üzemképes, vezetési központ, aktív óvóhely. Telefon-, és informatikai rendszere, tárgyalóterme van. Fala két és fél méter vastag, vasbetonszerkezet, ólombetétekkel ellátva, ami miatt a rádióhullám sem jut át. Ablaka nincs, csak a külső falra festett vakablakok. 600 fő részére, kétharmad rész ülőhely, egyharmad részt fekvőhely lett alakítva. Egy főre fél négyzetméter terület jut. 25 főre jut egy vécé, 50 főre egy kézmosó, egy főre napi 30 liter víz. Az épületnek két szárnya van. A bal szárny földszintjén 1953-as Ganz aggregátor és akkumulátorok vannak áram biztosításához, de lendkerekes tekerőkkel egyszerre hat ember váltásban is termelheti a feltétlenül szükséges áramot. A fölötté lévő emeleteken szobák, mosdók lettek kialakítva. A legfelső szinten vannak a kiegyenlítő tartályok, amit a városi vízhálózat tölt fel automatikusan. A tartályokba 1.200 liter víz fér. A jobb szárnyban van a vezetési központ, a kiértékelő helységgel, a távíroda, a telefonközpont vezetékes telefontal, minden vezetőknek saját csatlakozással. Itt található a szakaszegységek számára előre megírt feladatait egy esetleges támadás idejére. A legfelső emeleten kilenc levegőszűrő található, mely egy atomtámadás esetén a belső levegőt újra hasznosítja 10 órán át. A szűrőket 1964 óta nem cserélték. Egészségügyi szoba is van. A földszinten alakították ki a halottak gyűjtőhelyét. A földbe vájt, zárt lyukakat szerencsére soha nem kellett használni. Az épület tetején megfigyelő állás és egy légoltalmi sziréna van, ami jelenleg kézi vezérlésre van állítva, de telefonról és távirányítással is indítható. Földalatti járatokon eljutni sehova nem lehet innen, szándékosan nem alakították ki körülötte felszín alatti folyosókat. 1986-ban felújították a levegőrendszert, a világítást és minden helyiséget kifestettek. A létesítmény titkosítását három éve oldották fel, de az épület alaprajza még most is titkos. [172]

- Magyar Gördülőcsapágygyár óvóhelye

Kassai út végén (2.000 fő befogadására alkalmas, 8700 négyzetméteres alapterületű. A térség legmodernebb óvóhelye, az 1980-as években építették a föld alá. Betonfalai közel egy méter vastagságúak, a tizenöt cm vastagságú bejárati tolóajtók acélból készültek, hermetikusan zárnak. A bunker, a betonoszlopokat összekötő acél- és betongerendáknál szakaszolható, lezárható. Nem vezetési központ, azaz telefon-, és informatikai rendszert, tárgyalótermet nem tartalmaz. A lenti levegő cseréjéről kompresszorok gondoskodnak, vízvételi lehetőség biztosított. A bunkerek célja az üzem dolgozóinak megvédése, szükség esetén a termelés földalatti folytatása volt. Élelmiszerkészlet felhalmozása mellett hosszabb idő is eltölthető a föld felszíne alatt. Jelenleg a bunker két oldalát végig, összesen negyvennégy garázs foglalja el, mind 3 m széles és 5 m hosszú. Minden kocsitárolóba bevezették a villanyt. [173]

- Osztályba nem sorolt, szükség óvóhely, régi elnevezéssel légópince.

12 ezer ember védelmére szolgálnak ezek a debreceni óvóhelyek. Rövid időn belül minősített óvóhellyé alakíthatók. Jelenleg raktárként vagy egyéb célra hasznosulnak bérletbe. Többségük a Piac, a Csapó, a Kossuth, a Hatvan, a Dobozi és Hajnal utcák, a Kassai út és az Egyetem sugárút épületei alatt találhatóak pl. Hatvan utcai Posta, Apolló mozi). A társasházaknál a pincében, a tároló helyiségek mellett találhatóak, hermetikusan záródó, vastag, dupla reteszes vasajtókkal, a kijárat pedig az utcára nyílt. A 165 életvédelmi létesítményen kívül az 1950 előtt épült belvárosi pincék szinte mindegyike kibírja a felette lévő ház rom terhet.

A polgári védelem a polgármester által jóváhagyott éves ütemterv szerint ellenőrzi az óvóhelyeket. Vizsgálják a meszelést, a szellőztetést és a gépészeti berendezéseket. Ezen kívül pedig azt, hogy azok a helyek, amelyeket békeidőben más célra, tárolónak vagy üzlethelyiségnek használnak, azok legyenek az előírásoknak megfelelően 24 órán belül kiüríthetők.

Hajdú–Bihar megye óvóhelyeit vizsgálva megállapítottam, hogy nagyszámú befogadóképességgel az ipari létesítmények területén létrehozott óvóhelyek rendelkeztek. Napjainkban Debrecenben és vonzáskörzetében folyamatosan, komoly, nagyméretű, magas műszaki tartalmú beruházások valósulnak meg, melyek a későbbiekben több ezer fő foglalkoztatását biztosítják. Átgondolást igényel az új ipari létesítmények engedélyeztetésénél az óvóhelyek kialakításának előírása.

Kutatásaim során megállapítottam, hogy a II. világháborút követő békeidőszakban veszély esetén prioritást élvezett a kitelepítés, kimenekítés. Napjainkban a szomszédos országban fennálló orosz-ukrán háború közelsége szükségessé teszi az óvóhelyek fontosságának átgondolását, a meglévő óvóhelyek fenntartásának biztosítását, esetleg új óvóhelyek kialakítását.

Javaslom, hogy új nagyméretű épületek (bevásárlóközpontok, lakóparkok, ipari létesítmények) építési engedélyezésénél előírás legyen új óvóhelyek kialakítása, például megfelelő védelmet nyújtó romteher viselésére alkalmas mélygarázs. A költségtakarékos fenntartás érdekében javaslom az épületek kettős rendeltetésének kialakítását, az óvóhelyi funkció, mint másodlagos működési alternatíva biztosításával.

Javaslom az új óvóhelyek kialakításánál a statikai előírásokon kívül további követelményként meghatározni, hogy önálló szellőző, légbeszívó-légszűrő rendszerrel, víztárolóval, önálló elektromos energiaellátással, aggregátorral, akkumulátor beépítésével, léglökés elleni védelemmel rendelkezzen. A betörésbiztos légzáró nyílászárók alkalmazása segítheti a por, tűz, hő és füstgázok hatása elleni megfelelő védelem biztosítását.

2.4 A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZAKTERÜLETE – AZ IPARBIZTONSÁG

2.4.1 AZ IPARBIZTONSÁG KIALAKULÁSA

Az iparbiztonság szakterületének első szabályozása már megjelent „az ipartörvény”-ről szóló 1872. évi VIII. törvénycikkben, amely egységesen szabályozta pl. az engedélyköteles „veszélyes tevékenységek” működését a Magyar Királyság területén. [33] Az iparbiztonság kialakulását a II. világháború utáni évtizedek technológiai fejlődése gyorsította fel, melynek nemkívánatos következménye az elmúlt 70 évben az ipari katasztrófák számának növekedése. [138] A káresemények nagy része veszélyes anyagokkal, nagy mennyiségű veszélyes vegyszerekkel kapcsolatos tevékenység végzése közben következik be, általában emberi mulasztás következményeként pl. az üzemi szabályok be nem tartása, szakmai hiányosság, figyelmetlenség. [174] Az iparbiztonság fogalma „*Mindazon veszélyforrás (üzem) specifikus jog-, intézmény és feladatrendszer, eljárás és eszközrendszer, illetve módszertan, amely a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel, a veszélyes áru szállítással, a nukleáris balesetek elhárításával, valamint a létfontosságú rendszerek és létesítmények biztonságával kapcsolatos üzemeltetői, hatósági és önkormányzati feladatok teljesítése útján a lakosság életének, és egészségének, a környezetnek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javaknak a magas szintű védelmét szolgálja.*” [28]

Az utóbbi évtizedekben egyidejűleg több országot is érintő súlyos ipari balesetek bekövetkezése rámutatott a megelőzés fontosságára, az összehangolt nemzetközi fellépésre, az egységes jogi szabályozás szükségességére, valamint az azonos szemlélet szerint kialakított eljárások és módszerek alkalmazására. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek megelőzése, az egészségre és környezetre ártalmas következmények csökkentése, valamint az ember és környezetének védelme érdekében az Európai Unió országaiban az alábbi irányelvek léptek életbe, melyeket a tagállamok integrálták saját jogrendszerükbe:

Seveso I. Irányelv

Az egyes ipari tevékenységek súlyos baleseti veszélyeiről szóló 82/501/EGK tanácsi irányelv, azaz az eredeti Seveso I. irányelv 1985. január 8-án lépett hatályba, mely az egyes ipari tevékenységekből eredő súlyos balesetek megelőzésére és ezeknek az emberre és a környezetre gyakorolt hatása következményeinek korlátozására vonatkozik. Ez az irányelv volt a harmonizálási folyamat első fázisa. Nevét az olaszországi Seveso településen 1976-ban bekövetkezett súlyos ipari balesetről kapta. A bophali (India) és baseli (Svájc) események tapasztalati alapján ez az irányelv Magyarországon nem került bevezetésre. [175] Seveso I. Irányelv módosításra került.

Seveso II. Irányelv

Az eredeti irányelv módosításának eredményeként megszületett az Európai Unió Tanácsának a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK (1996. december 9.) irányelve, (Seveso II.), mely 1997. 02. 3-án lépett hatályba. [176, 177] Célja a Seveso I. Irányelv hatékonyabb végrehajtása, alkalmazási körének kiszélesítése, valamint a tagállamok közti információ csere fokozása volt. Új elemként jelent meg a veszélyhelyzeti tervek alkalmazhatóságának gyakorlati kipróbálása, az üzemek létrehozásakor vagy fejlesztésekor a tervekben megfelelő távolság tartása a lakott területektől és a fontosabb objektumoktól. [178] A Seveso II. Irányelv az ipari balesetek országhatáron túli hatásairól szóló ENSZ EGB (Helsinki) Egyezmény EU tagállamok területén történő végrehajtását is szolgálta. [179] Magyarországon az iparbiztonsági jog- és intézményrendszer kiépítése a Helsinki Egyezmény hazai bevezetésével kezdődött, melyet Magyarország 1992-ben írt alá, majd 1994-ben a Kormány a 3118/1994 Korm. határozattal erősített meg. [176] Hazánk a nemzetközi szabályozásból adódó kötelezettségeinek az 1999. évi LXXIV. (ma már nem hatályos Katasztrófavédelmi) törvény IV. fejezete, valamint a 2/2001. (I.17) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló Kormányrendelet és a 42/2001. (XII.23) GM rendelet megalkotásával tett eleget. [180] A szabályozás 2002. január 1-én lépett hatályba.

Seveso II. irányelv módosítása

Az Európai Parlament és Tanács 2003/105/EK Irányelv hatályba lépett 2003. december 16-án. [29] Magyarország a jogharmonizációnak a Katasztrófavédelmi törvény módosításával és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 18/2006. (I. 26) Kormányrendelet megalkotásával, valamint a 2/2001. (I.17) Kormányrendelet hatályon kívül helyezésével tett eleget. [30]

2010. évben jelentős változás, hogy kialakult egy új katasztrófavédelmi szakterület az Iparbiztonság. [176] A 2011. évi CXXVIII. (Katasztrófavédelmi) törvény és a végrehajtását meghatározó 219/2011. (X.20.) Kormányrendelet a Seveso II. és annak módosításának irányelvét beépítve meghatározta a szabályozásba bevont tevékenységek körét, a hatósági feladatokat, a veszélyes anyagokat felhasználó üzemek vezetőinek, a kormánynak és az önkormányzatoknak az ipari balesetek megelőzésével, azok megelőzésével, az elhárítással kapcsolatos feladatokat, kötelezettségeket. [181] A kormányrendelet célja a lakosság biztonságának növelése, a katasztrófák elleni hatékonyabb védekezés, továbbá a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése. [182] Az iparbiztonsági szakmai, hatósági és felügyeleti tevékenység kiteljesedése 2012. évre az önálló iparbiztonsági szakterület létrehozásának időpontjában valósult meg. [176]

Seveso III. Irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-én elfogadta a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és

későbbi hatályon kívül helyezéséről szóló 2012/18/EU Irányelvet, a Seveso III. Irányelvet. [175, 30, 183, 182] Az iparbiztonság hazai egységes hatósági rendszere 2012. január 1-én alakult [176, 184] a 2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény elfogadásával.

Az iparbiztonság szabályozott szakterületei:

- Veszélyes üzemek (engedélyezése, felügyelete, ellenőrzése, szankcionálása). [177]
- Veszélyes áruk szállítása (ellenőrzés, balesetmegelőzés, engedélyezés, felügyelet).
- Kritikus infrastruktúra (létfontosságú rendszerek, rendszerelemek, energia, vízhálózat, árvízvédelmi létesítmények) védelme. A kritikus infrastruktúra magyar értelmezését a hazai Zöld Könyv írja le. [185, 186] A Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szól a 2080/2008. (VI. 30.) kormányhatározat 1. sz. melléklete. A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény 1.§-a tartalmazza a Létfontosságú rendszerelem fogalmát *„eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszereleme, amely elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához-, és amelynek kiesése e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna.”*
- Nukleáris baleset elhárítása. (A nukleáris biztonsági kultúra fogalma az 1986-os csernobili katasztrófát követően keletkezett, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség által kiadott biztonsági kultúrával foglalkozó első útmutató 1991-ben, a nukleáris védelem kultúra 2001-ben született meg a New York-i két torony katasztrófát követően. [187]
- Hatósági tevékenységek egyszerűsítése, hatékonyabbá tétele. [137, 26, 188, 181]

Az iparbiztonsági jogi szabályozás a katasztrófavédelmi szabályozásnak egy speciális része. [33] A kormány a 2011. évi CXXVIII. törvény alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerveken kívül egyéb állami szervezetek (rendvédelmi szervek, Magyar Honvédség) katasztrófavédelmi feladatait is meghatározza. Az iparbiztonsági hatóságok feladatrendszerében fontos szerepet játszik az állampolgárok veszélyhelyzeti tájékoztatása és a nyilvánosság biztosításának jogintézménye. [189]

Veszélyes anyagok, veszélyes üzemek

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek az ún. „Seveso üzemek” a Seveso II. Irányelv szabályai szerinti azonosított (veszélyes anyag fajtája és mennyisége) veszélyes tevékenységeket jelentik. [177] A Kat. törvény 3. § 28. pontja alapján a **veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem** *„egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület egésze, ahol egy vagy több veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményben – ideértve a közös vagy kapcsolódó infrastruktúrát is – veszélyes anyagok vannak jelen a törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott küszöbértéket elérő mennyiségben, és ennek alapján alsó vagy felső küszöbértékűnek minősül.”* A kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény és végrehajtási rendelete szerint történik a veszélyes anyagok (vegyi

anyagok és készítmények) veszélyességi osztályba sorolása. [32] A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szól a 219/2011. (X.20.) Kormányrendelet. A veszélyes ipari üzem azonosításának alapja nem az üzemben folytatott tevékenység, hanem az üzem területén jelenlévő veszélyes anyagok (keverékek vagy készítmények) előfordulása és mennyisége, (függetlenül attól, hogy nyersanyagként, termékként, melléktermékként, maradékként, köztes termékként van jelen), amennyiben az azonosítás során a kormányrendelet mellékletében meghatározott anyagok mennyisége meghaladja az alsó vagy a felső küszöbértéket.

A Kat. törvény 3.§ (14) pontja alapján Küszöbérték alatti üzem: *„egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület, ahol e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerinti alsó küszöbérték negyedét elérő vagy meghaladó, de az alsó küszöbértéket el nem érő mennyiségben veszélyes anyag van jelen, valamint a külön jogszabályban meghatározott, kiemelten kezelendő létesítmények.”* A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet 1.§ (1) pontja alapján Alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: *„ahol az 1. melléklet alapján meghatározható alsó küszöbértéket elérő vagy meghaladó, de a felső küszöbértéket el nem érő mennyiségben veszélyes anyagok vannak jelen.”* Az 1.§ (2) pontja alapján Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: *„ahol a jelen lévő veszélyes anyagok mennyisége a Korm. rendelet 1. melléklet alapján meghatározható felső küszöbértéket eléri vagy meghaladja.”* A veszélyes ipari üzemek a jogszabályi kötelezettségeknek megfelelően több védelmi tervvel rendelkeznek. Ezek a védelmi tervek átfedhetik egymást a párhuzamos szabályozások következtében. Az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemnek biztonsági elemzést, a felső küszöbértékűnek biztonsági jelentést, valamint a küszöbérték alatti üzemeknek súlyos káresemény elhárítási tervet (a továbbiakban SKET) kell készíteni, melynek szintén része a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek kialakulásának megelőzését, a balesetek elhárítását, következményeink csökkentését bemutató terv, továbbá a külső védelmi tervhez adatokat kell szolgáltatniuk. Alsó és felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetőjének belső védelmi tervet kell készíteni és a hatóság részére benyújtani a biztonsági dokumentáció mellékleteként engedélyezésre. A 2021. évi CXXI. törvény 14.§ (2) pontja értelmében változott a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset fogalma a veszélyes anyagokkal kapcsolatos „üzemzavar” helyébe a veszélyes anyagokkal kapcsolatos „esemény” szövegrész került.¹⁰⁷

Veszélyes anyagok szállítása

A KHEM rendelet (RID) szerint veszélyes áru fuvarozása (szállítása): *„a veszélyes áru helyválttatása, beleértve a közlekedési okokból történő megállásokat, illetve minden olyan*

¹⁰⁷ Kat. 3.§. (29) és (30) pontja

közlekedési szempontból szükségessé vált időszakot a helyváltoztatás előtt, alatt és után, amely alatt a veszélyes áru a vasúti kocsiban, tartányban vagy konténerben van. ...”.

A veszélyes anyagok közúti, vasúti, belvízi, nemzetközi szállításával kapcsolatos szabályzók: A 178/2017. (VII. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban ADR) a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás „A” és „B” Melléklete kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről. 177/2017. (VII. 5.) Korm. rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról szóló Európai Megállapodáshoz (a továbbiakban ADN) csatolt Szabályzat kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről. 39/2009. (VIII. 7.) KHEM rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Vasúti Fuvarozásáról szóló Szabályzat (a továbbiakban RID) belföldi alkalmazásáról. 2013. évi CIX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény C Függelékéről. 2011. évi LXXX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény módosításáról Vilniusban elfogadott, 1999. június 3-án kelt Jegyzőkönyv C Függelékéről 2011. évi módosításokkal és kiegészítésekkel egységes szerkezetbe foglalt szövegének kihirdetéséről. 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól. [181, 27]

Kutatásaim során megállapítottam, hogy az Uniós szabályozás nagyon hasznos, hiszen a hazai iparszerkezet kialakulását is jelentősen befolyásolta, fejlesztette. Az üzemeket három kategóriába a felső-, alsó küszöbértékű és küszöbérték alatti üzemekre soroljuk, továbbá le kell fektetni a biztonságpolitikai kérdéseket a biztonsági jelentésben, biztonsági elemzésben. Ennek következtében legalább a veszélyes anyagok tekintetében a gyártási technológiában, raktározásban és a szállításban lévő potenciális veszélyhelyzetet képező szállított veszélyesanyag mennyiségek által okozott balesetek jobban megelőzhetők, mellyel növelni tudjuk a lakosság biztonságát. A nemzetközi szinten történő változásokhoz, elvárásokhoz történő igazodás elengedhetetlen, hiszen például a Seveso feladatoknak a hazai jogrendbe történő implementálása az Európai Unió csatlakozásunk előfeltétele volt.

2.4.2 TERVEK, TERVGYAKORLATOK

A lakosság biztonsága érdekében legfontosabb tervekkel, tervgyakorlatokkal foglalkozom, ezeket mutatom be.

Veszélyelhárítási terv

Veszélyelhárítási tervnek nevezik a katasztrófaveszély, valamint a katasztrófa időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó tervet. [23] A Kat. 3.§ (24) pontja alapján Veszély „*valamely veszélyes anyag természetes tulajdonsága vagy olyan körülmény, amely káros*

hatással lehet az emberi egészségre vagy a környezetre.” A Veszélyelhárítási terv fogalma a Kat. 3.§ (25) pontja alapján korábban „*katasztrófaveszély, valamint katasztrófa időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó, központi, területi (fővárosi), települési (a fővárosban kerületi) és munkahelyi okmányrendszer.*” A kiterjedt káresemény fogalmának bevezetésével a Veszélyelhárítási terv fogalma módosult a 2021. évi CXXI. törvény 5.§-a alapján: „*kiterjedt káresemény időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó, központi, területi (fővárosi), járási, települési (a fővárosban kerületi) és munkahelyi okmányrendszer*”.¹⁰⁸

A katasztrófák elleni védekezés alapjának a Veszélyelhárítási Tervrendszert tekintjük, mely települési, járási, megyei és országos szintű. [23] A veszélyelhárítási tervezést, a terv elemeit a Kat. Vhr. tartalmazza. A törvény 25.§-a értelmében veszélyelhárítási tervezés célja a természeti, civilizációs és egyéb eredetű veszélyekre a kockázatok azonosítása, elemzése és értelmezése alapján egységes okmányrendszerbe foglalni a katasztrófavédelmi feladatokat és az intézkedések rendjét, végrehajtását, az azt biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésével. A veszélyelhárítási terv tartalmazza terv rendeltetését, a település, a járás, illetve a megye bemutatását, a veszélyeztetések megállapítását, a katasztrófavédelmi osztályba sorolást, a védekezés irányításának rendjét, a lakosság védelmére vonatkozó eljárásokat, a logisztikai támogatás rendjét, a gazdasági szolgáltatások igénybevételeinek lehetőségeit, továbbá a védekezésben résztvevőket és azok feladatait. [12] Részletezi a védekezési időszak (lakosság riasztása, kitelepítés, befogadás, visszatelepítés) és a helyreállítási-újraépítési (kár felmérés, dokumentációkészítés, végrehajtás, mentés, eszközök javítása, következtetések levonása) időszak feladatait, valamint a rendkívüli helyzetek kezelését és annak feltételeit biztosító feladatokat, meghatározza a vezetés, irányítás, a kapcsolattartás, riasztás, tájékoztatás, lakosságvédelmi intézkedések, mentés, kárelhárítás, együttműködés, segítségnyújtás, kritikus infrastruktúrák védelmét, valamint a logisztikai biztosítás feladatait és azok végrehajtási módját. A veszélyelhárítási terv kiterjed a tervben lévő önkéntes polgári védelmi szervezetekre, a köteles polgári védelmi szervezetekre, egyéb karitatív szervezetekre és a katasztrófavédelmet érintő szervezetekre (hivatásos tűzoltó-parancsnokságok, katasztrófavédelmi őrsök), valamint az önkormányzat hivatali apparátusának egészére.

A veszélyelhárítási tervezés szintjei¹⁰⁹ központi, területi (fővárosi), járási, települési és a munkahelyi veszélyelhárítási terv. *Területi veszélyelhárítási terv:* Alapdokumentumból és az adattárakat, térképeket tartalmazó mellékletekből áll. *Járási veszélyelhárítási tervkivonat:* A katasztrófavédelmi megbízott készíti, a helyi védelmi bizottság elnöke az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség egyetértésével hagyja jóvá. A katasztrófavédelmi megbízott

¹⁰⁸ Kat. 3.§ (25) pontja

¹⁰⁹ Kat. Vhr. 25.§. (2) pontja

minden év március 31-ig, szükség esetén, soron kívül felülvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének közreműködésével. [23]

Települési veszélyelhárítási terv: Települési veszélyelhárítási tervet a települések katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően készítene, tartalmazza az adott településre készített kockázatelemzés és kockázatértékelés alapján kimutatott veszélyeztető hatásokra és azok következményeinek kezelésére meghatározott elégséges védelmi szint biztosításához szükséges elemeket. A települési konkrét, tervdokumentáció jellegű veszélyelhárítási tervet a polgármester és a katasztrófavédelmi szerv helyi szervezetének együttes közreműködésével alakítják ki, minden év március 31-ig felülvizsgálják, majd azt a helyi katasztrófavédelmi szerv vezetője és a helyi védelmi bizottság elnöke hagyja jóvá. A polgármester a veszély elhárítási terv alapján tájékoztatja a lakosságot a településen fellelhető veszélyekre. A polgármester 3 évente gyakorlatot tart a tervben foglaltak teljesítésére. A veszélyelhárítási tervhez hozzá tartozik annak mellékleteként a külső védelmi terv és a helyi (víz)kár elhárítási terv. [23] A 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 2.§-a értelmében a veszélyelhárítási feladatterv „*a hivatásos katasztrófavédelmi szervek kivételével...a szervek katasztrófavédelmi feladatairól és azok végrehajtásáról szóló okmány*”.

Munkahelyi veszélyelhárítási terv: A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szerv munkahelyi veszélyelhárítási tervet készít a gazdálkodó szerv területén munkát végzők és az egyéb okból ott tartózkodók védelmére. Azok a gazdálkodó szervek, mely jogszabály alapján belső védelmi tervet vagy súlyos káresemény-elhárítási tervet készítenek, mentesülnek a munkahelyi veszélyelhárítási terv készítése alól. [23]

Változás a 2021. évi Vbő. alapján, hogy a Kormány védelmi és biztonsági tervezési rendszert működtet [12] az ország védelmének és biztonságának fenntartása, erősítése és az arra való felkészülés érdekében,¹¹⁰ a részt vevő szervek eseménykezelésre való felkészítése, működésük, fejlesztésük stratégiai meghatározása és az együttműködés kereteinek biztosítása céljából.¹¹¹

Belső védelmi terv

A Kat. 3.§ 1. pontja alapján belső védelmi terv: „*a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek kialakulásának megelőzését, a balesetek elhárítását, következményeinek mérséklését szolgáló intézkedések megtételét, az értesítési, riasztási, felkészítési feladatok veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemen, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményen belüli végrehajtásának rendjét, feltételeit szabályozó üzemeltetői okmány.*” A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a biztonsági jelentésben vagy a biztonsági elemzésben (azok mellékleteként) a benne szereplő veszélyek következményeinek az elhárítására készíti a belső védelmi tervet, majd megteremti a tervben dokumentált feladatok végrehajtásához szükséges feltételeket, a megfelelő eszközökkel

¹¹⁰ 2021. évi XCIII. törvény III. fejezet 20.§ (1)

¹¹¹ 2021. évi XCIII. törvény III. fejezet 20.§ (2)

felszereli a védekezésben érintett végrehajtó szervezeteket, megteremti a védekezéshez szükséges üzemi infrastruktúrát.¹¹² E kormányrendelet alapján az alsó és a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek környezetében veszélyességi övezetet kell kijelölni, mely kockázatelemzés eredményén alapul. [31] A belső védelmi terv felülvizsgálatát háromévente, valamint a biztonsági jelentés vagy a biztonsági elemzés soros (5 évente) vagy soron kívüli felülvizsgálata esetén kell elvégezni.¹¹³ A belső és a külső védelmi terv vizsgálata során a hatóság ellenőrzi, hogy az azokban meghatározott veszélyhelyzeti irányítás, a védekezéssel kapcsolatos infrastruktúra, valamint a védekezést végrehajtó szervezetek alkalmasak-e a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetből fakadó veszélyhelyzeti feladatok ellátására, valamint a végrehajtó szervezet felszereltsége és felkészítése megfelelő-e.

Belső védelmi tervgyakorlat. A tervben foglaltak megvalósíthatóságát ellenőrizni kell évente olyan gyakorlattal, melyen a tervben megjelölt szervezetek egy része van jelen, háromévente pedig a szervezetek mindegyikének részt kell vennie.

Külső védelmi terv

A Kat. 3. § (13) pontja értelmében a *külső védelmi terv*: „a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem környezetében élő lakosság mentése, az anyagi javakban, a környezetben bekövetkező károk enyhítése érdekében a végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó szervezetre, a vezetésre, az adatszolgáltatásra vonatkozó terv, amely a települési veszélyelhárítási terv része.” A Kat. törvény 32. § (2) pontja értelmében „A külső védelmi tervet az iparbiztonsági hatóság helyi szerve a veszélyeztetett települések polgármestereinek közreműködésével készíti el.” A polgármester a hatóságtól érkezett biztonsági jelentés kézhezvételétől 15 napon belül a hatóság helyi szervével együttműködve készíti el a külső védelmi terv koncepcióját, mely tartalmazza a lakosság érdekében alkalmazandó védelmi módszerek és intézkedések leírását. felül kell bíráltni legalább háromévente, ill. az új vagy a módosított biztonsági jelentés hatóság által történő elfogadását követően. A külső védelmi terv a települési veszélyelhárítási terv része.

A külső védelmi terv készítésére vonatkozó normákat, eljárási rendet¹¹⁴ tartalmazza a Kat. törvény és a 219/2011. (X.20.) Kormányrendelet. A Kat. törvény a súlyos ipari balesetek káros hatásai által potenciálisan érintett települések polgármestereinek általános védelmi tervezési kötelezettségeiről is rendelkezik. Külső védelmi tervet kell készíteni, ha az adott települést egy vagy akár több felső küszöbértékű veszélyes üzem veszélyeztetheti. A külső védelmi terv tartalmazza a súlyos ipari balesetek elleni védekezés és a káros hatások csökkentésére irányuló tevékenység alábbi leírását:

¹¹² A 219/2011. évi Korm. rendelet értelmében.

¹¹³ A 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet 16.§ 2. pontja alapján.

¹¹⁴ Korábban a 2/2001. (I.17.) Kormányrendelet 16-22. §-a, majd a 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet vonatkozó rendelkezései részletezték, ma már egyik sem hatályos.

- A súlyos ipari balesetek következtében kialakuló helyzeteket.
- A főbb lakosságvédelmi feladatokat, az ezek végrehajtásába bevonható erőket és eszközöket (a betartandó rendszabályokat és azok tartalmát).
- A lakosság riasztásának módszereit, eszközeit, a riasztás jelzéseit (szirénajelek), a riasztásért felelős szervezeteket, a riasztást követő lakossági tájékoztatás eszközeit (helyi elektronikus és írott sajtó vagy más tájékoztatási formák), és a riasztást követő magatartási rendszabályokat, a lakosságvédelem módszereit (elzárkózás, kitelepítés, kimenekítés, egyéni védőeszközök viselete), és a lakosság ebben való közreműködésének feladatait). [180]

Külső védelmi tervgyakorlat tartalmazza a veszélyeztető hatásokat, azok várható mértékét, az ellene való védekezés módszereit, illetve az ehhez szükséges irányító és végrehajtó szervezetek felhasználható erő- és eszközigényét, kapcsolattartó elérhetőségeit és a végrehajtandó feladatokat. A 219/2011. (X.20.) Korm. rendelet 24.§ 1. pontja értelmében „a hatóság - az illetékes polgármesterrel együttműködve - a külső védelmi tervben foglaltak megvalósíthatóságát rendszeresen ellenőrzi. Évente folytat le olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek valamely részét, valamint háromévente olyan gyakorlatot, ahol a tervben megjelölt szervezetek egészét gyakoroltatja.” [180] A cél az volt, hogy a szervezet alkalmazottjai készségi szinten elsajátítsák a keletkezett helyzetek kezelését, a kialakult veszélyhelyzetben a mentőtevékenységet, illetve a riasztási, tájékoztatási, elzárkóztatási teendők megszervezését és végrehajtását.

Súlyos káresemény elhárítási terv

A Kat. 3.§ 22. pontja alapján súlyos káresemény elhárítási terv: „küszöbérték alatti üzem üzemeltetői okmánya, amely tartalmazza az üzemveszélyeztető hatásainak elemzését, valamint a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, elhárítását és hatásainak csökkentését szolgáló intézkedések végrehajtásának rendjét, feltételeit.” A Kat. törvény 3.§ 14. alapján küszöbérték alatti üzem: „egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület, ahol e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerinti alsó küszöbérték negyedét elérő vagy meghaladó, de az alsó küszöbértéket el nem érő mennyiségben veszélyes anyag van jelen, valamint a külön jogszabályban meghatározott, kiemelten kezelendő létesítmények”. A 219/2011. évi Korm. rendelet 35.§-a értelmében a súlyos káresemény elhárítási tervben az üzemeltető a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének azonosítása és részletes elemzése alapján meghatározza a veszélyes anyagok környezetbe kerülésének lehetőségeit, módját és károsító hatásait, a veszélyes anyagok vagy a fizikai hatások terjedését, a személyek, valamint az anyagi javak és a környezet veszélyeztetettségének mutatóit, valamint bemutatja a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset megelőzésével és hatásai elleni védekezéssel kapcsolatban kialakított üzemi szervezeti és eszközrendszer, amely biztosítja az egészség és a környezet magas fokú védelmét, meghatározza a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel

kapcsolatos feladatokat. Az üzemeltető megjelöli a végrehajtásukkal kapcsolatos feltételeket, személyeket, erőket és eszközöket, megteremti a tervben megjelölt feladatok végrehajtásához szükséges mindennemű feltételt, valamint biztosítja, hogy a meghatározott szervezetek, erők és eszközök legyenek képesek a súlyos balesetek megelőzésére, következményeinek csökkentésére.

Megalakítási terv

A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 2.§-a értelmében a polgári védelmi szervezet megalakítási terve „*a polgári védelmi szervezet személyi és anyagi-technikai felépítését tartalmazó dokumentum*”. A polgári védelmi szervezetek megalakításával, riasztásával, valamint katasztrófaveszély és veszélyhelyzet esetén történő alkalmazásával kapcsolatos feladatokról szóló 6/2018. (VI. 12.) BM OKF utasítás 9. §-a értelmében „*A megalakítási terv a település katasztrófavédelmi besorolása alapján, az egyes veszélyeztető hatásokra való felkészülés érdekében tartalmazza a megalakítandó polgári védelmi szervezeteket.*” A polgári védelmi szervezetek létrehozásának szempontjai az ország településeire lefolytatott kockázatbecslés eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások, a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása és a veszélyelhárítási tervekben szereplő feladatok. A 6/2018. (VI. 12.) BM OKF utasítás 12.–14. §-a alapján a központi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a BM OKF országos polgári védelmi főfelügyelője dolgozza ki és a BM OKF főigazgatója hagyja jóvá, a területi polgári védelmi szervezet megalakítási tervét a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke véleményének kikérésével, a megyei veszélyeztetettségre tekintettel a katasztrófavédelmi igazgató dolgozza ki és a BM OKF főigazgatója hagyja jóvá, a települési polgári védelmi szervezet megalakítási tervét pedig a katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a jegyző a katasztrófavédelmi kirendeltségvezető közreműködésével dolgozza ki, és a település polgármestere hagyja jóvá, mely háromévente felülvizsgálatra kerül. A polgári védelmi szervezetek polgári védelmi parancsnokságból és a feladatok ellátására létrehozott egységekből (az infokommunikációs egység, a lakosságvédelmi egység, az egészségügyi egység, a logisztikai egység, valamint a műszaki és kárfelszámoló egység) állnak.

Kutatási tevékenységem során megállapítottam, hogy a súlyos balesetek elleni védekezésben előtérbe került a megelőzés fontossága. Mivel a katasztrófavédelmi szervezet feladat és intézkedési rendszer, ezért nagyon fontos, hogy az által valósul meg a katasztrófavédelmi intézkedés rendszere, hogy az elvégzendő feladatok tervrendszerekbe vannak foglalva a különböző veszélyeztető hatások miatt bekövetkező eseményekre való felkészülés érdekében. A lakosság és a település biztonsága céljából fontosnak tartom a felkészülés érdekében a védelmi tervezést, a veszélyelhárítási terv, a külső és belső védelmi terv, a megalakítási terv, valamint a súlyos káresemény elhárítási terv magas színvonalú létrehozását és az ezzel kapcsolatos gyakorlatok tervezését, végrehajtását, illetve a hatóság általi ellenőrzést az esetleges hiányosságok felkutatása, majd megszüntetése érdekében.

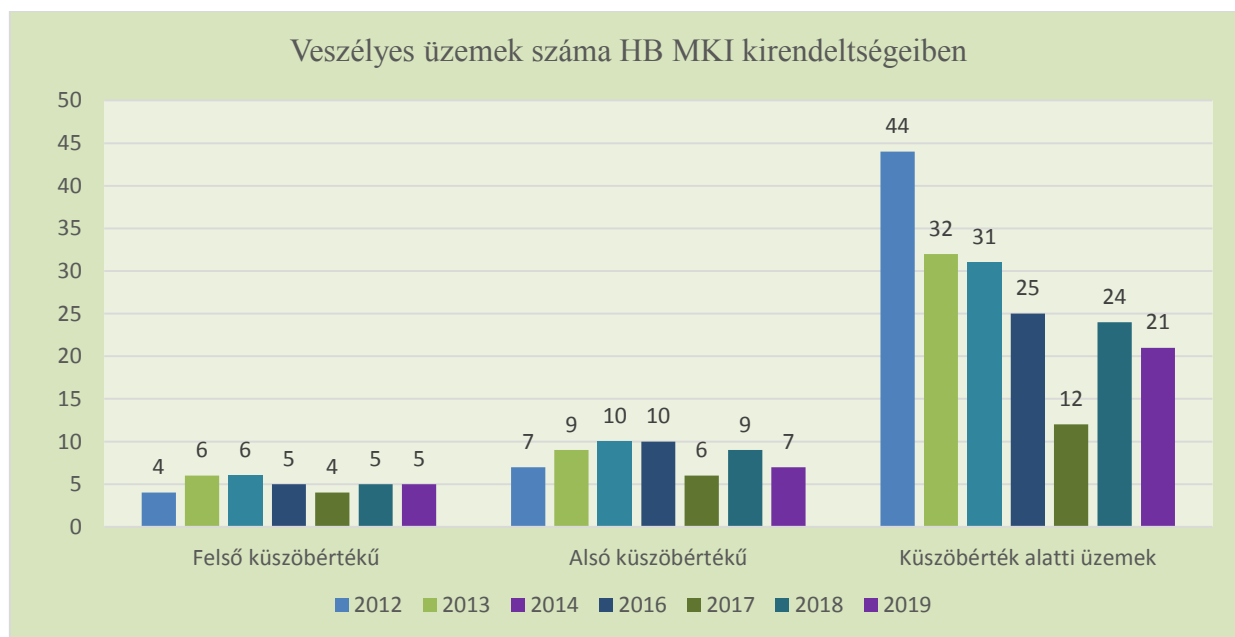
2.4.3 IPARBIZTONSÁG HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN – DEBRECENBEN

Ez a fejezet rész bemutatja Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és Debrecen helyi katasztrófavédelem iparbiztonság szakterületeit, részletezve az alábbiakat:

- a veszélyes üzemek (engedélyezése, felügyelete, ellenőrzése, szankcionálása),
- a veszélyes áruk szállítása (ellenőrzés, balesetmegelőzés, engedélyezés, felügyelet)
- a kritikus infrastruktúra (létfontosságú rendszerek, rendszeres elemek) védelme,
- a nukleáris baleset elhárítása,
- hatósági tevékenységek egyszerűsítése, hatékonyabbá tétele.

A Hajdú-Bihar megye Katasztrófavédelmi Igazgatóságán 2012. első negyedévében megalakult az Iparbiztonsági Főfelügyelőség egy fővel, mely 2012. április 1-ig Hajdú-Bihar megye teljes közigazgatási területén végezte a szakterülettel kapcsolatos feladatokat. 2012. április 01-től kezdte meg működését a Megyei Főügyeleti Osztály. Alárendeltségébe tartozik a Megyei Főügyelet, a Megyei Műveletirányítási Ügyelet, a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat és a Katasztrófavédelmi Mobil Labor. A Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság biztosítja a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, melynek érdekében felügyeli a veszélyes anyagokkal foglalkozó és küszöbérték alatti üzemeket, ellenőrzi a közúti-, vasúti- és légi veszélyes áruszállítást. Létfontosságú rendszereket azonosít, kijelöl és véd, valamint szakhatóságként járt el.

2.4.3.1 VESZÉLYES ÜZEMEK HAJDÚ-BIHAR MEGYE KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÓSÁG ILLETÉKESSÉGI TERÜLETÉN

14. ábra Veszélyes üzemek száma HB MKI kirendeltség területein
Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámoló.

A létesítmények jelentős része a települések belterületén működik. Kiemelten veszélyeztetett a Debreceni Katasztrófavédelmi Kirendeltség illetékességi területe és Debrecen település, mivel a létesítmények jelentős része lakott területre koncentrálódik.

Az illetékességi területet érintő küszöbérték alatti üzemek azonosítási eljárásaiban, valamint veszély anyagok közúti szállításával kapcsolatos ellenőrzésekben a kirendeltség hatósági osztálya, valamint a hatósági feladatokkal megbízott szolgálatot teljesítő állomány működik közre. Az Igazgatóság illetékességi területén 2012-ben 4 felső küszöb értékű, 7 alsó küszöb értékű, illetve 44 küszöbérték alatti beazonosított katasztrófavédelmi engedéllyel rendelkező veszélyes anyaggal foglalkozó üzem működött. A 12. ábra mutatja a veszélyes üzemek számának alakulását a 2012–2019 között. A HB MKI kirendeltség területén a felső és alsó küszöbértékű veszélyes üzemek számában az elmúlt hat évben nem volt jelentős változás, a küszöbérték alatti veszélyes üzemek száma több mint felére csökkent.

Meglátásom szerint, a küszöbérték alatti veszélyes üzemek számnak csökkenésének oka lehet, a veszélyes anyagok szállítási idejének az optimalizálása, az „just in time” aktuális időben történő szállítás azaz, hogy nem a gyárban tárolják hosszú ideig a veszélyes anyagot, hanem akkor rendelik meg amikor szükségük van rá.

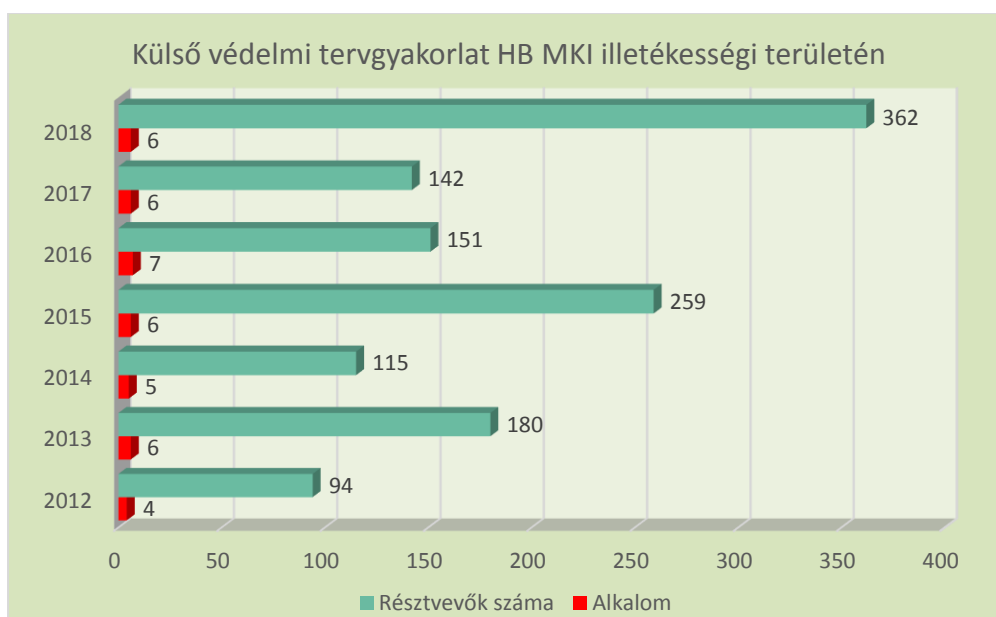
Veszélyes üzemek Debrecenben

Debrecen területén 2014-2019 között jelentősen csökkent a felső küszöbérték alatti veszélyes üzemek száma 5-ről 4-re, az alsó küszöbértékű 7-ről 1-re és a küszöbérték alatti veszélyes üzemek száma 14-ről 4-re. Debrecenben a TEVA Gyógyszergyár Zrt. 2013-ban még alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem volt, 2019-re a település egyetlen Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzeme lett.

Külső védelmi tervgyakorlat

A Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság kirendeltség területén a külső tervgyakorlatok számát és a tervgyakorlatban résztvevők számát a 13. ábra mutatja 2012–2018 évek vonatkozásában. Külső védelmi terv korábban 2017-ben a veszélyes üzemek által képviselt veszélyek alapján öt településen készült Debrecen (TEVA Zrt.), Derecske (KITE Zrt.), Nagyhegyes (Magyar Földgáztároló Zrt.), Nádudvar (Nádudvari Agrokémiai Kft.) és Hajdúszoboszló (Mol Nyrt.) vonatkozásában,¹¹⁵ azóta ezen az öt településen minden évben sor került külső védelmi tervgyakorlat végrehajtására. E gyakorlatok a településen érvényesülő veszélyeztetés tudatosítását és egy esetlegesen bekövetkező ipari baleset hatékony szakszerű kezelésre történő felkészítést szolgálja.

¹¹⁵ Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság éves beszámolóí alapján.

15. ábra Külső védelmi tervgyakorlat HB MKI kirendeltség területén

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

Debrecenben külső védelmi tervgyakorlat 2014–2019 között minden évben végrehajtásra került egy-egy alkalommal, évente változó helyszíneken a Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, a Debreceni Egyetem Klinikai Központja és a TEVA Gyógyszergyár területén.

	db	Helyszín
2014	1	DMJV Polgármesteri Hivatal
2015	1	TEVA Gyógyszergyár (komplex gyakorlat)
2016	1	Debreceni Egyetem Klinikai Központ
2017	1	DMJV Polgármesteri Hivatal
2018	1	TEVA Gyógyszergyár (komplex gyakorlat)
2019	1	DMJV Polgármesteri Hivatal

3. táblázat Külső védelmi tervgyakorlat helye és száma Debrecenben

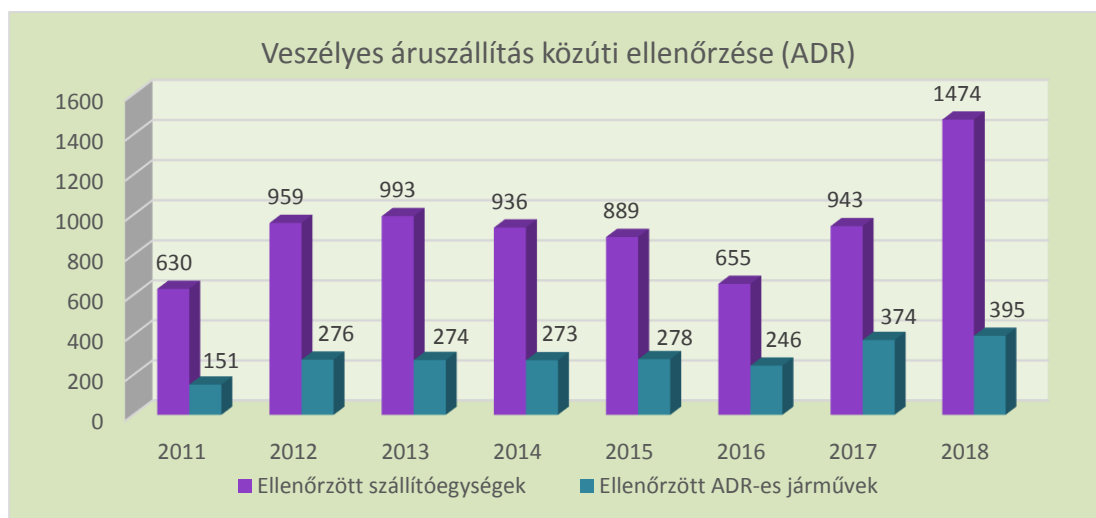
Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

2.4.3.2 VESZÉLYES ÁRUSZÁLLÍTÁS HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN

A HB MKI a veszélyes anyagok szállítására vonatkozó követelmények betartatása érdekében rendszeres közúti-, vasúti- és légi szállítás ellenőrzést hajt végre, amikor elsősorban az ADR, RID és ADN jogszabályok előírásainak betartását vizsgálja. Az ellenőrzéseket saját hatáskörben, társhatóságokkal közösen, egyéni-, regionális- vagy országos akcióban végzik.

A 15. ábra bemutatja a HB MKI területén végzett veszélyes áruszállítással kapcsolatos közúti ellenőrzések és az ellenőrzött ADR-es járművek számát 2011–2018. évek vonatkozásában. Mivel a szabálytalanságok már a szállítás megkezdése előtt is megelőzhetők, ezért a katasztrófavédelem a telephelyeken is végez ellenőrzéseket. Légi veszélyes áruszállítási engedéllyel a Debreceni Nemzetközi

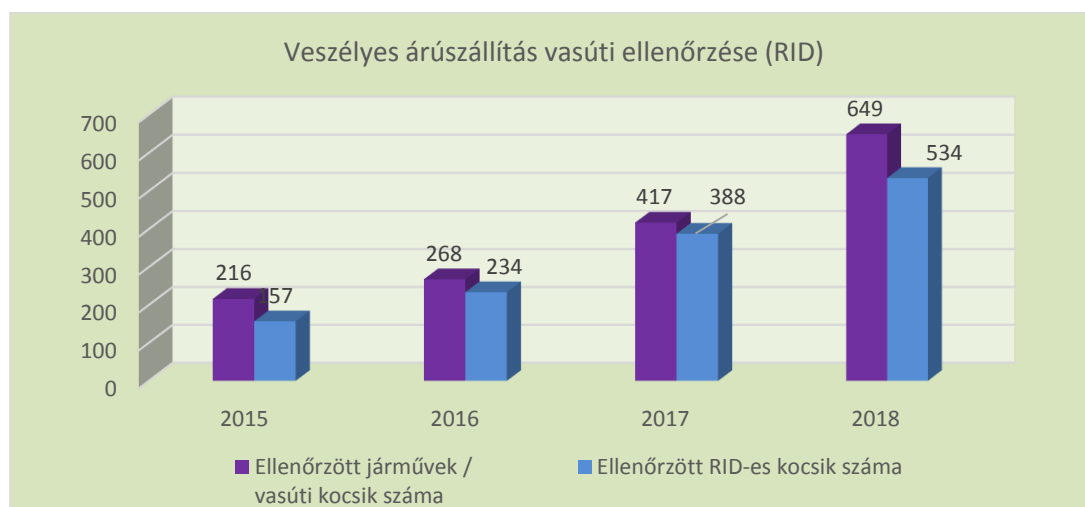
Repülőtér nem rendelkezik, ezért az erre vonatkozó ellenőrzés szűrőpróbaszerű. Az ellenőrzéseket a Katasztrófavédelmi Mobil Labor végzi havi munkaterv alapján. A megyei ellenőrzési minimum számokat a BM OKF határozza meg, a Megyei Igazgatóság pedig a kirendeltségekre lebontva határozta meg az elvégzendő ellenőrzési minimum számot.

16. ábra Veszélyes áruszállítás közúti ellenőrzése

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

A 16. ábra bemutatja a HB MKI területén végzett veszélyes áruszállítással kapcsolatos vasúti ellenőrzések és az ellenőrzött RID-es járművek számát 2015–2018. évek vonatkozásában. 2017-ben a veszélyes áruszállításra vonatkozó ellenőrzési minimum számok csökkentek az előző évhez képest, melynek oka a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 2017. január 13-i módosulása. Az ellenőrzés lefolytatására a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve is jogosulttá vált, így az ellenőrzési minimum számok meghatározásánál az igazgatóság már nem csak a három kirendeltségre, hanem a megyei igazgatóságra és a három kirendeltségre osztotta szét a megyénkre a BM OKF által meghatározott minimum ellenőrzési darabszámokat. (Debreceni KvK 21 ADR és 3 RID, a Püspökladányi KvK 29 ADR és 1 RID, továbbá a Hajdúnánási KvK 11 ADR és 5 RID).

17. ábra Veszélyes áruszállítás vasúti ellenőrzése

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

Az iparbiztonság működését vizsgálva megállapítottam, hogy a káresetek, a katasztrófák bekövetkezésének megelőzésének nagyon fontos szerepe van, így a veszélyes üzemek, veszélyes áruk szállítása szabályainak ellenőrzésére, az ellenőrzések során feltárt hiányosságok helyreigazítása nagy hangsúlyt fordít az HB MKI. Kutatásom alapján megállapítottam, hogy az igazgatóság illetékességi területén évről évre növeli az ellenőrzések számát, mellyel ösztönzi a szabályok maradéktalan betartását, ami várhatóan a balesetek, katasztrófák bekövetkezésének elkerülését eredményezi.

2.4.4 KATASZTRÓFÁK CSOPORTOSÍTÁSA

A katasztrófák csoportosításának több változata létezik, a szakmai és tudományos körökben is több felosztást ismerünk. [22, 32] A katasztrófákkal foglalkozó irodalmakban számos csoportosítás és osztályozási megközelítés létezik. Amiben mindegyik egyetért, az a katasztrófa eredete és jellege szerinti elkülönítés. Eredet és jelleg alapján nemzetközi terminológiával összhangban két fő csoportba sorolhatjuk [22, 190] a katasztrófákat:

- Természeti katasztrófák, melyek az emberi tevékenységtől függetlenül, a természet erőinek hatására elemi csapásként fordulnak elő.
- Civilizációs katasztrófák, melyek az emberi tevékenységgel összefüggésben, helytelen emberi beavatkozás, mulasztás, figyelmetlenség vagy műszaki hibák hatására következnek be.

A Kat. törvény 44. §-a veszélyhelyzet meghatározásánál tartalmazza a katasztrófa három fő típusát és ezek főbb altípusait. Ennek értelmében veszélyhelyzetet az alábbi események [39, 26] válthatnak ki:

- Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek: Árvíz (jégtorlasz vagy töltésszakadás), belvíz, több napon keresztül tartó folyamatos, megmaradó hóesés vagy hófúvás, más szélsőséges időjárás, valamint a földtani veszélyforrások.
- Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek: A veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során (ha a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges mértékben és súlyosan veszélyezteti). Nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés (a lakosság nem tervezett sugárterhelése) esetén. [76]
- Egyéb eredetű veszélyek: Tömeges megbetegedést okozó humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány, ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek szennyezése, valamint bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja, valamint a kritikus infrastruktúrák többnapon keresztül tartó, vagy több megyét érintő működési zavara.

A katasztrófavédelmi törvény hármas csoportosítását kiegészíti A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtására

kiadott 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet 2. melléklet a) pontja. A kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatokat kiemelte az egyéb eredetű veszélyekből [39], ezáltal hangsúlyozta a lakosság számára nélkülözhetetlen, alapvető stb. anyagi javak, infrastruktúrák, létesítmények fontosságát. A végrehajtási kormányrendelet négy csoportja:

- Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek,
- Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek,
- Egyéb eredetű veszélyek,
- Kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatok. [39]

2011-ben elkészült a Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés az Európai Tanács felkérésére, mely ismerteti természeti és civilizációs eredetű főbb kockázatokat Magyarországon, az ár- és belvizet, villámárvizet, rendkívüli időjárást, földrengést, erdőtűzet, a veszélyes ipari üzem által okozott veszélyt, a nukleáris veszélyeztetettséget, a menekültügyet, tömeges méretű migrációt, tömegrendezvényt, terrorcselekményt, az éghajlatváltozás hatását, valamint a rendkívüli időjárással kapcsolatos veszélyeztetettséget. [191]

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat a biztonság katonai dimenziós értelmezésén túl elismert újfajta kihívásokat, a globális éghajlat- és környezetváltozást, víz- és levegőszennyezést, a természeti és ipari katasztrófákat, ipari, biológiai, vegyi és nukleáris létesítmények, valamint a veszélyes áruk közúti, vasúti, légi és csővezetékes szállításának veszélyeit is. Kiemelt feladatként írta le a kritikus infrastruktúrák védelmét, a gazdaság és államszervezet biztonságos működését, a nukleárisbiztonság szervezett kiépítettségét. A 2020-as NBS-ben már nem azzal foglalkozik, hogy milyen fenyegetések vannak, hanem már konkrét, jövőbeni elvárásokat tartalmaz, arra fektetve a hangsúlyt, hogy milyen legyen a védelem.

„Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről” szóló dokumentum az Európai Bizottság felkérésére 2014-ben elkészült, majd még kétszer lett pontosítva legutóbb 2020-ban, ex-ante feltétel teljesítése érdekében.¹¹⁶ E jelentés három részre osztja a kockázati területeket:

- Természeti kockázati kategória (természeti események), melyeknél a szélsőséges időjárás, a vizek kártételei, a földtani kockázatok, járványok és az úridőjárás mint fő kockázati területek jelennek meg.
- Civilizációs kockázati kategória (súlyos balesetek), mely az ipari baleseteket, a közlekedési, szállítmányozási baleseteket, a nukleáris baleseteket tartalmazza).

¹¹⁶ <https://katasztrofavedelem.hu/35894/azonositott-kockazatok-ex-ante-jelentes>

- Szándékolt kockázati kategória (szándékos események), melybe olyan kockázatok vannak nevesítve, mint a terrorcselekmények, a kibertámadás, a biztonságpolitikai válság, az energetikai válság. [191]

Katasztrófák elkülönítése eredete és jellege szerinti	2011. évi CXXVIII. (Kat.) törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 44. §-a	A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtására kiadott 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet 2. sz. melléklet a) pontja	2014 évi Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről
Természeti katasztrófák	Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek	Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek	Természeti kockázati kategória (természeti események)
Civilizációs katasztrófák	Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek	Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek	Civilizációs kockázati kategória (súlyos balesetek)
	Egyéb eredetű veszélyek	Egyéb eredetű veszélyek	Szándékolt kockázati kategória (szándékos események)
		Kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatok	

4. táblázat **Katasztrófák csoportosítása**

Készítette a szerző. Forrás [191]

2.4.5 KATASZTRÓFÁK OSZTÁLYOZÁSA, TELEPÜLÉSEK KATASZTRÓFAVÉDELMI OSZTÁLYBA SOROLÁSA

A katasztrófavédelmi feladatok megoldása, a veszélyhelyzetek kezelése a kockázat alapú megközelítésből vezethető le.

Kockázatbecslés

Egy adott település megfelelő védelmi szintjének létrehozása céljából kockázatbecslést kell rendszeresen elvégezni a katasztrófavédelemről szóló hatályos rendelkezések alapján az adott településre vonatkozóan az ott fellelhető kockázati tényezők figyelembevételével. A kockázatbecslés, melyet az önkormányzatok és a hivatásos katasztrófavédelmi szervek végeznek közösen, tartalmaz:

- Kockázatazonosítást (települést veszélyeztető hatások, kockázatok számbavétele),
- Kockázatelemzést (azon eljárások összegzése, amelyekkel a veszélyhelyzetek kialakulása vizsgálható, a kockázati tényezők behatárolhatók, a kockázati tényezők befolyásolására, a

veszélyhelyzetek kialakulásának az előrejelzésére alkalmas eljárások, módszerek kidolgozhatók, a fejlesztési, építési követelmények szabályozhatók), [23]

- Kockázatértékelést (településen milyen kockázati veszélyek lehetségesek és rámutat azok várható következményeire is).

A kockázatok azonosítási, elemzési és értékelési folyamata a katasztrófavédelmi rendszer egyik alappillére. A katasztrófavédelmi rendszer alapfeladatait a kockázatbecslés eljárás eredményei alapján tervezi és látja el. A települések katasztrófavédelmi osztályokba sorolása kockázatértékelési eljárás keretében kerül megállapításra, ahol figyelembe veszik a katasztrófavédelmi jogszabályokat, az azonosított veszélyeztető hatásokat, azok várható következményeit, az események bekövetkezésének gyakoriságát és a már bekövetkezett katasztrófák elemzését. [26] A veszélyhelyzeti tervezés a veszélyhelyzetek kezelésére való felkészülés tervezése. [23]

Települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása

Magyarország településeinek kockázatalapú besorolását először 1995-ben végezték, a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről szóló 114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet alapján, e szabályozás értelmében 4 sorolt osztály I.-IV. kategória volt és egy nem sorolt osztály, így összességében 5 csoport volt. [131] A 2011. évi katasztrófavédelmi jogszabályi változások lehetőséget biztosítottak a települések besorolási folyamatának újra gondolására és átdolgozására, a reális veszélyeztetettség meghatározására és a települések valós kockázaton és veszélyeztetettségen alapuló új osztályba sorolási elveinek létrehozására. A 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a településeket katasztrófavédelmi besorolását 3 osztályba I.-II.-III. katasztrófavédelmi osztályba sorolja 22 veszélyeztető hatás vizsgálatán keresztül. Figyelembe veszi azt az elvet, hogy nincs olyan település, amelyet ne veszélyeztetne valamely természeti, ipari, vagy egyéb veszélyeztető hatás. E kormányrendelet 2. melléklete értelmében a vizsgálatok során négy féle veszélyeztető területet különböztet meg:

- Természeti eredetű veszélyek, elemi csapások (árvíz, belvíz, rendkívüli időjárás és a földtani veszélyforrások: földrengés, földcsuszamlás, beszakadás, talajsüllyedés, partfalomlás).
- Ipari szerencsétlenség és civilizációs veszélyek (a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem; más ipari, mezőgazdasági létesítmény általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata; távolság nukleáris létesítménytől, atomerőműtől, kutató reaktortól; közlekedési útvonalak és csomópontok, veszélyes áruk szállítása, jelentős forgalom; veszélyes katonai objektum).
- Kritikus infrastruktúrával kapcsolatos veszélyek (lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége; a közlekedés sérülékenysége, a közigazgatás és a lakosság ellátását közvetve biztosító infrastruktúrák sérülékenysége).

- Egyéb eredetű veszélyek (felszíni és felszín alatti vizek, ivóvízbázisok sérülékenysége; humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány; a riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség).

Az ország településeinek katasztrófavédelmi besorolását a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet határozta meg. Magyarország településeinek jelenlegi katasztrófavédelmi besorolását a 44/2021. BM rendelet 1. melléklete részletezi. A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolását évenként felül kell vizsgálni, ezt a védelmi igazgatás szereplői (önkormányzatok, területi és helyi szintű védelmi bizottságok, hivatásos katasztrófavédelmi szervek, érintett ágazatok, szervek) közösen hajtják végre. Magyarország településein a katasztrófavédelmi osztályok meghatározása a kockázati mátrix felhasználásával történik. [26]

Kockázati mátrix

Kat. 3.§ (11) pontja alapján Kockázat: „egy adott területen adott időtartamon belül vagy meghatározott körülmények között jelentkező egészség-, illetve környezetkárosító hatás valószínűsége.” A kockázati mátrix¹¹⁷ kétdimenziós diagram, mely vízszintes tengelyén a bekövetkezés gyakoriságát, a függőleges tengelyén a veszélyeztető hatás található. [23] (5. táblázat)

Hatás	Bekövetkezési gyakoriság			
	Ritka	Nem gyakori	Gyakori	Nagyon gyakori
Nagyon súlyos	II. osztály	II. osztály	I. osztály	I. osztály
Súlyos	III. osztály	II. osztály	II. osztály	I. osztály
Nem súlyos	III. osztály	III. osztály	II. osztály	II. osztály
Alacsony mértékű	III. osztály	III. osztály	III. osztály	III. osztály

5. táblázat **Katasztrófavédelmi osztályok meghatározása**

Készítette a szerző. Forrás: 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet 2. melléklet.

A bekövetkezési gyakoriság besorolásának szintjei: Ritka (az elkövetkező években – 10 év –nem valószínű a bekövetkezése). Nem gyakori (bekövetkezhet, nem valószínű, hogy néhány – 5 – éven belül). Gyakori (valószínű, hogy bekövetkezik, néhány éven – 3 – belül). Nagyon gyakori (egy éven belül minimum egy, de akár több alkalommal is bekövetkezik). A veszélyeztető hatások szintjei: Nagyon súlyos (halálos áldozatokkal jár, visszafordíthatatlan környezetkárosodást idéz elő, súlyos anyagi következményeket okoz). Súlyos (súlyos sérüléseket okoz, visszafordítható környezetkárosodást idéz elő, anyagi károkkal jár). Nem súlyos (enyhébb sérüléseket okoz,

¹¹⁷ Kat. Vhr. 2. melléklete alapján

környeztkárosodást nem idéz elő, nem számottevő az anyagi kár). Alacsony mértékű (nincs komoly sérülés és nincs jelentős anyagi kár). [26]

Kutatásaim során megállapítottam, hogy a kockázati mátrix lényege, hogy a szükséges védelem elvét meg tudjuk fogalmazni és mátrix segítségével a szükséges és elégséges védelem mértékét, a valós veszélyekkel arányos szervezeti, intézkedési és eszközrendszert meg tudjuk tervezni. A 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet előírja, hogy veszélyeztetettségtől függően milyen legyen a lakosság felkészítése, az induló anyagi készlete, valamint milyen legyen a lakosság riasztása és tájékoztatása. Például minél veszélyeztetettebb egy település, akkor annál precízebben kell megoldani a riasztást, azaz a védekezéshez előírt szükséges állami rendszereket kiépíteni továbbá, ha a településen első fokozatú a veszélyeztetettség akkor ott meghatározott nagyságú induló raktári készleteket kell létrehozni pl. homokzsákból. Az említetteken kívül az is fontos, hogy a védekezés erőit, a polgári védelmi szervezetek létszámát milyen nagyságban hozzuk létre lakosság számának függvényében a veszélyeztetettség elhárításának megfelelő szakemberekből, például az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken 100 ezer lakos felett legalább 750 fős alegységet kell létrehozni, míg a III.-as fokozatú besorolású 120 ezer fős város esetében elég a 750 fő fele nagyságrendű védekezési erőket létrehozni.

2.4.6 HAJDÚ-BIHAR MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KATASZTRÓFAVÉDELMI OSZTÁLYBA SOROLÁSA

2.4.6.1 HAJDÚ-BIHAR MEGYÉT VESZÉLYEZTETŐ KATASZTRÓFÁK

- **Árvíz.**

Hajdú-Bihar megyében árvízveszélyt okozhat a Tisza, a Berettyó, a Sebes-Körös és a Hortobágy-Berettyó vízfolyások. Árvízvédelmi szempontból a járások területén a Berettyó- menti Esztár, Kismarja és Pocsaj települések veszélyeztetettek leginkább. Részben veszélyeztetett Nádudvar település, mely a Hortobágy-Berettyó főcsatorna lezárásakor ki van téve a Hortobágy kistáj területén felgyülemelő felszíni vizek veszélyeztető hatásainak.¹¹⁸ A Tiszán és a Berettyón veszélyes vízjárás alakulhat ki a téli, január-márciusi időszakban, ekkor a jeges árvizek kialakulásának van valószínűsége, illetve a tavaszi időszak, amikor a zöldár levonulására lehet számítani. Árvízvédelmi készültséget elérő vízállások is előfordulhatnak rendkívüli hidrometeorológiai helyzetből kialakuló árhullámokból, valamint a Körösökön levonuló árhullámok visszaduzzasztó hatására is. Árvízvédelmi szempontból a megyében létrehozott szükségtározók: a Kutas szükségtározó (Csökmő térségében) és az Ér szükségtározó (Pocsaj térségében). Az árvíz elleni védelemben (közvetlen árvízvédekezésben, életmentésben, a kritikus infrastruktúra megvédésében, valamint

¹¹⁸ Debreceni Hivatásos Tűzoltóparancsnokság 2021. évi beszámolója

szükség esetén az árhullám levonulását követő helyreállítási munkálatokban) a Magyar Honvédség szervezetei a HKR-ben kijelölt munkacsoportjaival vesznek részt. Debrecenben a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár rendelkezik a védelmi feladatok ellátásához szükséges erővel és eszközökkel, melyek elsősorban a Tisza-Körösök mentén kerülnek bevetésre. A MH 5. Bocskai István Lövészdandár Debrecen központi irányítással felelős az árvíz elleni védekezés 4. körzetében Tiszacseke – Tiszafüred (Tiszabecs, Uszka, Marosliget) területeken a védelmi feladatok ellátásáért. A Magyar Honvédség Debrecen székhellyel rendelkező „Tisza” Zászlóalj” vesz részt az Ukrajna, Románia, Szlovákia műszaki alegségeivel közösen az árvízi védekezés feladataiban, a védekezés segítésében. A Tisza Műszaki Zászlóalj Magyar Százada egy műszaki utász szakaszból és egy deszantátkelő szakaszból került megszervezésre.

- Belvíz.

Belvíz veszélyeztetettség elsősorban a megye déli részére jellemző, de a kedvezőtlen időjárási körülmények hatására a megye más területein is kialakulhat.

- Rendkívüli időjárási viszonyok.

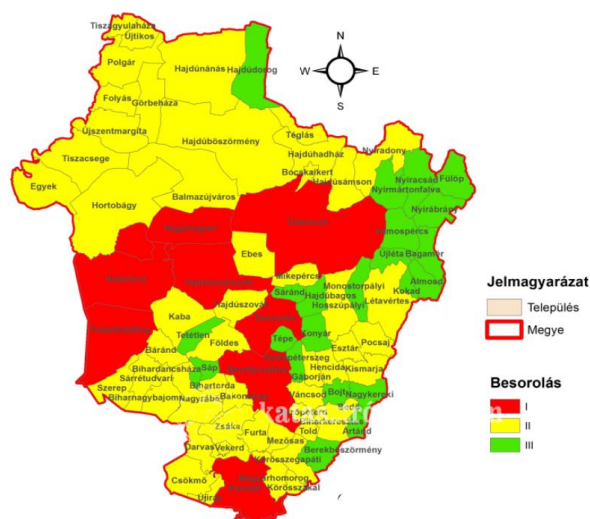
Hajdú-Bihar megyében a téli időszakban fordul elő a rendkívüli időjárási viszonyok hatására a több napig tartó havazás, a rövid idő alatt lehulló nagy mennyiségű hó, ami erős széllel, hófúvással társulva hótorlaszokat képezhet, valamint az ónos esővel együtt járó jegesedés. Nyáron a rendkívüli időjárási viszonyok hatására jellemző az aszály és az azt kísérő tüzesetek, az özönvíz jellegű felhőszakadások, jégesők, viharok, valamint tornádó okozta károk. Előfordulhat a tartósan magas hőmérséklet vagy a rövid idő alatt többször előforduló, jelentős hőmérsékletingadozás. Az erős szél, a nagy sebességű légáramlások 80 km/h felett okoznak jelentős károkat.

- Ipari katasztrófák.

Potenciális veszélyhelyzetet a megye területén található, folyamatosan jelen lévő veszélyes üzemek okozhatnak.

2.4.6.2 HAJDÚ-BIHAR MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KATASZTRÓFAVÉDELMI OSZTÁLYBA SOROLÁSA

Hajdú-Bihar megyében a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolását az új szabályozás alapján első alkalommal 2012-ben hajtották végre, amely 2013-tól lépett hatályba. A kockázati mátrix segítségével megállapították, hogy Hajdú-Bihar megye településein (köztük Debrecen település) a veszélyeztető hatások mekkora károkat tudnak okozni, illetve az egyes beazonosított veszélyeztető hatások milyen gyakorisággal következnek be. Ezt a kimutatást minden év június 30-ig kell megvizsgálni, és a polgármester tesz javaslatot, a település átsorolására. A 12. ábra mutatja Hajdú-Bihar megye településeinek osztályba sorolását.

18. ábra Hajdú-Bihar megyei települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása

Forrás: HB MKI¹¹⁹

Hajdú-Bihar megye 82 településének (köztük van Debrecen település) katasztrófavédelmi besorolásának összesítését a 7. táblázat mutatja a 2012–2019 évek vonatkozásában. Debrecen várost veszélyeztető katasztrófák a belvíz, rendkívüli időjárás, helyi vízkár, felső küszöb értékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, jelentős forgalom (ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek esetén). Debrecen városát nem veszélyezteti az árvíz, mivel nagy folyó nincs a közelben, a patakok, erek, kisebb vízfolyások pedig kezelhetők.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
I. osztály	7	7	8	8	8	8	8	8
II. osztály	52	52	51	50	50	50	50	50
III. osztály	23	23	23	24	24	24	24	24

6. táblázat Hajdú-Bihar megye településeinek katasztrófavédelmi besorolása

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI

Debrecen katasztrófavédelmi osztályba sorolása

Debrecen jelenleg is az I-es, legmagasabb, legkritikusabb osztályú települések közzé tartozik. Debrecen katasztrófavédelmi besorolását 2012–2019 évek vonatkozásában a 8. táblázat mutatja.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DEBRECEN	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály	I. osztály

7. táblázat Debrecen város 2012–2021. évi katasztrófavédelmi besorolása

Készítette a szerző. Forrás: HB MKI éves beszámolóí.

¹¹⁹ Forrás: <https://hajdu.katasztrofavedelem.hu/34214/kockazatok-azonositasa>

Debrecen település az alábbi osztályba lett sorolva a települést érintő speciális kockázatok szempontjából:

I. Osztály

Belvíz, helyi vízkár szempontjából. Rendkívüli időjárás veszélyei szempontjából. Jelentős forgalom, tömegtorlódás okozta kockázatok szempontjából (településnek nagy gyakorisággal, elsősorban a nyári időszakban szervezett rendezvényein több tízezer fős látogatója van). Riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség szempontjából. Nagy kiterjedésű tüzek által okozott veszély (Nagyerdő). Nemzetközi Repülőtér (Debrecen területén nemzetközi repülőtér működik a Debrecen Airport Zrt. üzemeltetésében (4030 Debrecen, Mikepércsi út 0493/4. hrsz. 52/518-800). A település felett áthaladó légifolyosók és a nemzetközi repülőtér működése a bajbajutott légi jármű okozta veszélyhelyzet kialakulásának kockázatát jelentősen növeli. 267/2011. (XII. 13.) Korm. rendelet szabályozza a bajba jutott légi járművek megsegítését, valamint a katasztrófák elleni védekezéssel és a mentéssel összefüggő tevékenységet). Migráció 1995-2015. Mára ez megszűnt. (Migrációból adódóan problémát jelentett a Debrecen városban 1995-től működő Menekülteket Befogadó Állomás, mely az év nagy részében teljes kapacitással üzemelt, egy időben 1000 fő menekültet fogadott, majd a menekültügyi eljárást követően tovább adott. Az állomás 20 év alatt 73.000 embert fogadott be. A sok probléma, zavargás miatt 2015. december 16-án végleg megszűnt a befogadó állomás.)

II. Osztály

Veszélyes anyagot tároló üzemek okozta kockázatok szempontjából (a városban 11 db veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem működik, 14 telephelyen, ebből 4 alsó küszöbértékű üzem és 7 küszöbérték alatti üzem). Veszélyes áruk szállítási útvonala okozta kockázatok szempontjából (a település belterületén haladnak át a 4. illetve 47-es sz. főutak, ahol jelentős veszélyes áruszállítás zajlik). Létfontosságú rendszerelemek sérülésének kockázata szempontjából (Az energia, közlekedés, élelmiszer, egészségügy, pénzügy, ipar, infokommunikációs technológiák, víz, jogrend - kormányzat, közbiztonság - védelmi ágazatok valamelyikébe tartozó eszköz, létesítmény, rendszer vagy ezek része, amely elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához. A legfontosabb az elektromos hálózat működése, mivel a többi rendszert is az áramszolgáltatás működteti. Felszíni és felszín alatti vizek ivóvízbázisok sérülékenysége. Humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány (Az állatjárvánnyal járó kockázatok a humánjárvánnyal kapcsolatos vírus génvariálódásából származnak. Az állattartás a településen közepes mértékben (elsősorban külterületen) jellemző. Az állatjárvánnyal kapcsolatos kockázatok is ezzel arányosak).

III. Osztály

Debrecen város belső nukleáris veszélyeztetettsége III. veszélyhelyzeti kategóriás a Püspökszilágyi Radioaktív Hulladék feldolgozó és Tároló Telep, valamint a nagy sugárforrásokat alkalmazó

intézmények (Debreceni Egyetem, Debrecen, Nagyerdei krt. 98. és a Dispomedicor Rt. Debrecen, Füredi út 98.) végett. A HB MKI munkatársai végzik Nukleárisbaleset-elhárítási területen a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek sugárvédelmi ellenőrző rendszerének működési szabályairól szóló 7/2012. (III. 7.) BM rendelet alapján a háttérsugárzási adatszolgáltatást, melynek eredményéről havonta tájékoztatják a megyei védelmi bizottság elnökét, valamint a nukleáris fűtőelem szállítással kapcsolatos feladatokat.

Kutatásaim során vizsgálva Hajdú-Bihar megyét és településeit, arra a megállapításra jutottam, hogy ezt a területet leginkább veszélyeztető katasztrófák a belvíz, a rendkívüli időjárási viszonyok, az ipari katasztrófák és az árvíz. Ezek ellen a katasztrófaveszélyek ellen kell védekezni területi és helyi szinten. Hajdú-Bihar megye területének észak-nyugati határa a Tisza, mely mellett a Berettyó, a Sebes-Körös és a Hortobágy-Berettyó vízfolyások is veszélyeztetik a megye településeit és lakóit, ezért nagyon fontos az ár és belvíz elleni védekezés a megyében, így minden egyes árvízvédelmi tevékenysége kiemelt fontossággal bír. A megye nagyobb városaiban, így Debrecenben is több veszélyes anyagot tároló üzemek okozhatnak kockázatot, továbbá a belső nukleáris veszélyeztetettsége sem elhanyagolható. A kockázatokat vizsgálva, a fennálló legveszélyesebb bekövetkehető káreseményt figyelembe véve Debrecen városa I. kategóriába került a katasztrófavédelmi osztályba sorolás tekintetében. A Debrecenben állomásozó honvédelmi alakulatoknak is fontos szerepe van a védekezésben, a HKR feladatok ellátásában. Megítélésem szerint a fenyegető tényezők felszámolásában, a veszélyek elleni védekezésben részt tudna venni aktívan az önkéntes tartalékos rendszer Debrecenben működő alakulata is.

2.5 FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

1. A Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság éves beszámolója alapján a katasztrófavédelmi igazgatóság az alaprendeltetését betöltve látja el feladatait, biztosítva a lakosság élet és vagyonbiztonságát különös tekintettel az iparbiztonság és a tűzvédelem területein.
2. A katasztrófavédelmi igazgatóság által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek végzésébe be lehet vonni olyan katonai szervezetet a MH Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait ellátó szervezeten túl, melynek feladatkörébe tartozik a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állománya bevonható a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásába katasztrófavédelmi felkészítést követően, melyről javaslataim a disszertáció 3. fejezetében kerül kifejtésre. Hajdú-Bihar megyét és településeit (Debrecen) veszélyeztető katasztrófák az árvíz, belvíz, a rendkívüli időjárási viszonyok és az ipari katasztrófák. Ezek ellen a katasztrófaveszélyek ellen kell védekezni területi és helyi szinten. Megítélésem szerint a fenyegető tényezők felszámolásában, a veszélyek elleni védekezésben részt tudna venni aktívan az önkéntes tartalékos rendszer Debrecenben működő alakulata. Előnye, hogy a tartalékosok nagy helyismerettel rendelkeznek és a riasztástól számított reagálási idejük igen minimálisra csökkenthető.
3. A jelenlegi (2022. február 24-e óta tartó) orosz-ukrán háború szükségessé teszi új óvóhelyek kialakításának, meglévők karbantartásának átgondolását. A II. világháborút követő békeidőszakban veszély esetén prioritást élvezett a kitelepítés, kimenekítés. A szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus kiterjedése esetén, a kitelepítés és kimenekítés mellett fontos szerepet kaphat a helyben történő lakosság védelme, amit az óvóhelyek tudnak ideiglenesen biztosítani. A háború közelsége miatt azonnali felülvizsgálat szükséges a meglévő óvóhelyek állapotáról, használhatóvá tételükről. További átgondolást igényel, hogy új nagyméretű épületek (bevásárlóközpontok, lakóparkok, ipari létesítmények) építési engedélyezésénél előírás legyen megfelelő védelmet nyújtó romteher viselésére alkalmas mélygarázs, mint új óvóhelyek kialakítása is (légbeszívó-légszűrő rendszer, aggregátor, víztároló, akkumulátor, megfelelő teherbírású szerkezet alkalmazásával).

3 A HONVÉDELEM ALAKULATAINAK BEVONÁSÁVAL TÖRTÉNŐ KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁNAK KORSZERŰSÍTÉSE TERÜLETI SZINTEN

A honvédelmi igazgatás a közigazgatás rendszeren belül, a védelmi igazgatás egyik alrendszere. Az államigazgatás/közigazgatás feladat- és hatásköri rendszerében számos olyan állami feladat van, melyeket különböző állami szervek végeznek a honvédelem rendszerében valamely részterület kiszolgálása céljából. [192] A honvédelmi igazgatás magába foglalja a honvédelem megszervezését, az ország honvédelmi felkészítésének irányítását, az államhatalmi szervek honvédelmet érintő, a békeidőszaki és különleges jogrend egyes időszakaiban jelentkező tevékenységét és a honvédség működésének igazgatását. [41] A honvédség hadkiegészítési feladatait a katonai igazgatási szervek végzik. A honvédelmi ágazat katasztrófavédelmi feladatait a katasztrófavédelmi rendszer részét képező honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer irányítja és hajtja végre.

Ebben a fejezetben foglalkozok a védelmi igazgatás egyik alrendszerével a honvédelmi igazgatás rendszerével és ennek részét képező katonai igazgatás rendszerével, valamint a honvédelmi katasztrófavédelmi rendszerrel, továbbá az önkéntes tartalékos rendszer vizsgálatával. Bemutatom a vizsgált rendszerekben működő szervezeteket és azok működését, feladatait.

A fejezet három részre tagolódik. A fejezet első részében bemutatom a honvédelmi igazgatás rendszerét. Ismertetem a honvédelem fogalmát, célját, rendeltetését, az igazgatási rendszerét, irányításának szintjeit. Bemutatom a honvédelmi igazgatás részét képező katonai igazgatás szerveit, a Magyar Honvédség feladatait, irányítását, szervezeti egységeit, továbbá bemutatom Hajdú-Bihar megye honvédelmének jelenét, a megyében állomásozó honvédelmi alakulatok munkáját. A második részben bemutatom a Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer működését, feladatait és speciálisan a Hajdú-Bihar megyében működő Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár HKR rendszerét, tevékenységeit. A harmadik részben bemutatom a Honvédelem Önkéntes Tartalékos Rendszer működését, jelenét, továbbá ismertetem a Hajdú-Bihar megyében működő a MH 2. Vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj tevékenységeit. Ismertetem a megyében állomásozó területvédelmi zászlóalj összetételének vizsgálati eredményeit, fejlesztési lehetőségét a képzési struktúrájába illeszthető új képzési egység bevezetésének opciójával. Vizsgálom a Hajdú-Bihar megyében működő katasztrófavédelmi feladatot ellátó szervezetek tevékenységének összekapcsolódásának új lehetőségeit.

3.1 HONVÉDELMI IGAZGATÁSI RENDSZER

Már a középkorban az egész Árpád-dinasztia legnagyobb hatású reformere II. András király (1176-1235) uralkodása idején szabályozva volt a haza védelmének biztosítása külső támadás esetén. Az 1222. évi VII. törvénycikk „a királynak az országon kívül való hadakozásáról” címmel rendelkezik arról, hogy valamennyi nemes saját költségen közreműködni köteles. A honvédelem kizárólag a fegyveres védelmet jelentette korábban. A honvédelem feladata hagyományos értelemben az ország megvédése külső fegyveres támadásától. A honvédelem napjainkban magában foglalja a védelemmel kapcsolatos irányelveket, a védelmi feladatokat ellátó szervezeteket, a szervezetek működésére, irányítására, szerepére vonatkozó szabályokat, a védelemben közreműködő szervezetek állományának jogállási szabályrendszerét és az összes olyan tényezőt, amely ezeket lényegileg meghatározza. A honvédelem szorosan kapcsolódik a szervezett állam működésének komplex rendszeréhez. A honvédelem területén működő szervezetek jellemzője, hogy szerveik hierarchikus felépítésűek, feladatrendszerük több szinten differenciált, működésük hatékonysága nagyban függ felszerelésüktől, állományuk rendelkezésre állásától, a szakterületre vonatkozó szabályozók kidolgozottságától és békeidőszaki begyakorlottságától. [1] A honvédelem rendszere működésében kiemelt jelentőségű az ország fegyveres ereje, a Magyar Honvédség. A védelmi igazgatás szervezi és koordinálja a honvédelmi rendszer elemeinek feladatát és tevékenységét a béke és a különleges jogrendi időszakokban, háborúban, katasztrófák estén, valamint más rendkívüli helyzetekben (időszakokban). [193]

3.1.1 A HONVÉDELEM FOGALMA, A HONVÉDELEMBEN RÉSZTVEVŐK KÖRE

A honvédelem fogalma a Hadtudományi Lexikon I. alapján: „*A honvédelem az ország külső fegyveres támadástól való megvédésével kapcsolatos elvek, szervezetek, tevékenységek és az azt meghatározó tényezők összessége. [...] más államok hasonló értelmű fogalmainak magyarra való fordításakor is más (például országvédelem, nemzetvédelem, összvédelem) kifejezéseket használnak.*” [89, p. 563] „*A magyar nyelv a XIX. század közepétől a korábbi országvédelem fogalmat a honvédelem szóval, a hadügyi igazgatást a honvédelmi igazgatás kifejezéssel váltotta fel.*” [41] A hazai jogrendszerben az évszázadok során alakult, változott, finomodott a fogalom, mára a tartalma jelentősen kiszélesedett, már a XIX. században elnyerte maihoz hasonló tartalmát. [194]

Az 1900-as évek végén szükségessé vált az ország biztonság- és védelempolitikai alapelveinek újragondolása. mivel országunk az euro-atlanti térség országai közösségének tagjává vált.¹²⁰ Elfogadásra került a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről szóló

¹²⁰ Magyarország 1999. évben a NATO-tagja lett, majd 2004. május 1-től csatlakozott az Európai Unióhoz.

94/1998. (XII. 29.) OGY határozat.¹²¹ E határozat 3. pontja értelmében a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának fő célja, hogy: *„szavatolja az ország függetlenségét, szuverén államiségát és területi épségét; megfelelő körülményeket teremtsen az Alkotmányban lefektetett elvek érvényre jutásához, elősegítse a jogállamiság érvényesülését, a demokratikus intézmények és a piacgazdaság zavartalan működését, hozzájáruljon az ország belső stabilitásához; előmozdítsa a Magyar Köztársaságban az állampolgári, az emberi, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok teljes érvényesülését; megfelelő feltételeket biztosítson a Magyar Köztársaság területén élők élet-, vagyon- és szociális biztonságának érvényesüléséhez, a nemzeti vagyon megőrzéséhez; hozzájáruljon az Észak-atlanti Szerződésben foglaltak megvalósulásához, szövetségi biztonságához; elősegítse a nemzetközi béke fennmaradását, az euroatlanti térség, Európa és szűkebb régiója biztonságának, stabilitásának erősítését; hozzájáruljon a Magyar Köztársaság nemzetközi gazdasági, politikai, kulturális és egyéb kapcsolatai, együttműködése feltételeinek biztosításához.”*

Hazánk 1999-ben vált NATO taggá. A Magyar Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez¹²² történő csatlakozásáról és a Szerződés szövegének kihirdetéséről szóló 1999. évi I. törvény 5. cikke kimondta, hogy a felek *„Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek”* és a béke és biztonság visszaállítása céljából az egyéni és a kollektív védelem jogát gyakorolva védik és támogatják egymást. Simicskó Istvánnal [195] egyetértve hangsúlyozom a 3. cikk fontosságát, mely kimondta, hogy *„a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és fejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben”*

„A honvédelmi rendszer rendeltetése a védelemben részt vevő szervek tevékenységének szervezése, összehangolása, irányítása a rájuk háruló védelmi- (honvédelmi) feladatok hatékony és szakszerű végrehajtása érdekében.” [193] A honvédelem rendszerének működtetése alapvetően a kormány feladata. A honvédelem össznemzeti ügyként való jogszabályi megjelenítéséből adódik a honvédelemben részt vevők összetettsége. A honvédelmi igazgatás alanyai az állampolgárok, a jellemzően államigazgatási szervek (települési szinten az önkormányzati), a rendvédelmi szervek, a gazdálkodó szervek, a kijelölt vagy a honvédelmi feladatokban önkéntesen részt vevő társadalmi szervek és szervezetek, továbbá hazánk esetében a fegyveres erőt jelentő Magyar Honvédség is. [3]

A honvédelemben közreműködő szervek a 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvény 18. § (1) pontja alapján a rendvédelmi szervek és az Országgyűlési Őrség, továbbá a (2) pont alapján a honvédelmi felkészülés egyes feladatainak ellátásában részt vesznek *„a központi államigazgatási szervek, a*

¹²¹ Ezzel hatályát veszítette a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelveiről szóló 11/1993. (III. 12.) OGY, valamint honvédelmének alapelveiről szóló 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat.

¹²² Más néven Washingtoni Szerződés, aláírása 1949. április 4. Washington.

települési önkormányzatok irányítása alatt álló szervek, a bírósági és az ügyészi szervezet, az egészségügyi szolgáltatók és gyógyszerellátást végző szervek, az oktatási, kulturális, tudományos intézmények, a műsorszolgáltatók, a nemzeti hírgyűjtés, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap, a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek és a posta szervei, a Magyar Nemzeti Bank, a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek, továbbá minden olyan szerv, amely jogszabály alapján honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles". A 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet (Hvt. Vhr.) 1. §-a alapján: *„a honvédelemre való felkészülésben és a honvédelmi feladatok végrehajtásában honvédelmi törvényben meghatározott keretek között a törvény alapján létrehozott jogalanyok és minden Magyarországon tartózkodó ember a szolgáltatások, az állampolgárok pedig a személyes szolgálat teljesítésével vegyenek részt.*”

A napjainkban zajló védelmi és biztonsági reform keretében létrejövő új Hvt.¹²³ törvény 11. § (1) alapján a honvédelemben közreműködők körében lesz változás. A rendvédelmi szervek és az Országgyűlési Őrség mellett megjelennek a nemzetbiztonsági szolgálatok is. A honvédelmi felkészülés egyes feladatainak ellátásában részt vesznek a Vbö. 49. § (1) bekezdése szerinti szervek és szervezetek. A Hvt. néhány elemét megtartotta, némelyeket módosította, bővítette. A korábbi központi államigazgatási szervek helyett a kormányzati igazgatási szervek, a települési helyett a helyi önkormányzatok és az irányításuk alatt álló szervek, a műsorszolgáltatók helyett a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság jelent meg. Ezekon túl új a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal. Változás még, a korábbi” honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles” helyett *„a társadalom alapvető szükségleteinek ellátásában nélkülözhetetlen létfontosságú rendszerek üzemeltetői”* szövegrész megjelenés, ami bővebben értelmezi a résztvevők körét.

3.1.2 A HONVÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZER FOGALMA, CÉLJA

A Hvt. 80.§ 12. pontja értelmében a honvédelmi igazgatás fogalma: *„a védelmi igazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják a meghatározott jogalanyok honvédelemre való felkészítésével, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos feladatokat”*.

A honvédelmi igazgatás fogalma is módosul az értekezés lezárását követően 2023. január 1-től. Az új Hvt. 3.§ (12) pontja értelmében *„a védelmi és biztonsági”* igazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint az e feladatra

¹²³ 2021. évi CXL. törvény. A törvény hatályos lesz 2023.január 1-től.

kijelölt „*Vbö. szerinti*” közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják a honvédelemre való felkészítéssel, az országvédelemmel, „*a honvédelmi válsághelyzettel*” és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos, „*továbbá egyes szövetségi kötelezettségből eredő*” feladatokat.” Az új fogalom tartalmazza a védelmi és biztonsági szövegrészt, már nemcsak meghatározott jogalanyok felkészítéséről szól, megjelenik benne közigazgatási szervekre történő hivatkozás, további változás, hogy kiegészült a honvédelmi válsághelyzettel és egyes szövetségi kötelezettségből eredő feladatokkal.

A honvédelmi igazgatás célja az ország külső támadás elleni védelmének megszervezése, a katonai védelmet ellátó fegyveres erő (Magyar Honvédség) működéséhez szükséges feltételek megteremtése, az ország anyagi és személyi erőforrásainak mozgósítása, valamint a hadsereg fenntartása és a haderő tevékenységének állami irányítása.

Az állam közhatalommal felruházott szervei ennek érdekében végzik tevékenységüket, amelynek tárgya maga az egész társadalom (és nem csupán a hadsereg, mint azt a közgondolkodás oly gyakran leegyszerűsíti) – tehát a honvédelmi igazgatás alanya a teljes államapparátus, tárgya pedig a társadalom teljes terjedelmében, annak minden személyi és anyagi erőforrása. [3]

A honvédelmi igazgatás funkciója:

- A védelmi igazgatási rendszer honvédelmi feladatainak irányítása.
- Az ország honvédelmi felkészítésének biztosítása.
- A honvédség különleges jogrendben való működése feltételeinek biztosítása és támogatása.
- A honvédelmi kötelezettségek teljesítésével összefüggő közigazgatási és katonai igazgatási feladatok végzése.
- A védelmi felkészítés és országmozgósítás honvédelmi feladatainak koordinálása.
- A vállalt nemzetközi kötelezettségek teljesítésével összefüggő nemzeti honvédelmi feladatok biztosítása. [41, 196]

A honvédelmi igazgatás olyan közhatalmi tevékenység, mely kiterjed az állami lét, a függetlenség, szuverenitás fenntartására, valamint „*magában foglalja az ország békeidős honvédelmi felkészítésének állami feladatait és az államhatalmi szervek honvédelmet érintő, azzal összefüggő, a különleges jogrend egyes időszakaiban jelentkező tevékenységét is.*” [3]

3.1.3 A HONVÉDELMI IGAZGATÁS IRÁNYÍTÁSÁNAK SZINTJEI

A honvédelmi igazgatás rendszerének szintjei a honvédelem központi, területi és helyi igazgatás szintjei. A honvédelmi igazgatás általános hatáskörű szervei centrális irányítási rendszerben működnek, így biztosítják a honvédelemben résztvevők felkészítését normál időszakban, illetve aktivizálását, mozgósítását, alkalmazását a különleges jogrendi időszakokban. [41] A honvédelem irányítása lefedi a honvédelmi feladatok megvalósítását béke és a háborús időszakokban is.

Békeidőszakban a honvédelem (ezen belül a honvédség) központi irányítására jogosult az Országgyűlés, a köztársasági elnök, a Kormány, a honvédelmi miniszter, valamint egyes honvédelmi feladatok vonatkozásában (feladat- és hatáskörének megfelelően) az illetékes miniszter. A honvédelmi igazgatási szervek élén Magyarország Kormánya áll. Magyarországon a honvédelemért a Honvédelmi Minisztérium a felelős, mely működését 1848. április 11.-én kezdte¹²⁴, működése azóta is jogfolytonos. A HM központi kormányzati igazgatási szervként látja el a honvédelmi ágazat és a Magyar Honvédség működésével kapcsolatos tárcaszintű szakigazgatási feladatokat. A Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség integrációja 2019-ben megszűnt, megalakult a Magyar Honvédség Parancsnoksága a Honvéd Vezérkar és az Összhaderőnemi Parancsnokság (a továbbiakban ÖHP) egybeolvadásával. Egy felsőszintű stratégiai vezetés jött létre, mely a katonai szervezetek szakmai vezetését látja el. Rendkívüli állapot idején a Honvédelmi Tanács illetékes a honvédelem központi irányítására.

Jelentős változást hozott az Alaptörvény kilencedik és tizedik módosítása és a 2021. évi Vbő. törvény. 2022. november 1-től a rendkívüli állapot jogrendi időszak beleolvad az újonnan létrejövő Hadiállapot jogrendi időszakba, ahol a különleges jogrendi időszakban a Honvédelmi Tanács helyett a Kormány joga rendkívüli rendeletekkel kormányozni. [21]

A honvédelmi válsághelyzet tényállás, mely egy összehangolt védelmi tevékenység az új típusú kihívások hatékony kezelése érdekében került bevezetésre, melyről rendelkezik az új Hvt. XV. fejezete. A honvédelmi válsághelyzet bevezethető különleges jogrend kihirdetése nélkül a Magyarországgal szomszédos államban kialakult, katonai kezelést is igénylő és Magyarország biztonságát közvetlenül veszélyeztető válság magyarországi hatásaira tekintettel, valamint külső fegyveres támadás vagy hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű cselekménnyel történő fenyegetés esetén, valamint az Európai Unió válságkezelési tevékenységébe tartozó katonai kihívások esetében.¹²⁵ A Kormány számára rugalmasabb felhatalmazást biztosít a válságok kezelésére való felkészülés, illetve az eskaláció elleni fellépés hatékonyságának növelése érdekében.

A honvédelem területi és helyi igazgatása a honvédelem területi és helyi igazgatási szerveinek, valamint a katonai igazgatás területi szerveinek a feladatkörébe tartozik. A védelmi és biztonsági reform keretében további változások várhatók, jelenleg ezek alakulóban vannak. Tervezetten 2023. január 1-től a Magyar Honvédség Parancsnoksága jogutód szervezete lesz a Honvéd Vezérkar.

¹²⁴ Honvédelmi Minisztérium Alapító okirata 3. pontja.

¹²⁵ Az új Hvt. XV. fejezet 107.§ (2) pontja értelmében.

3.1.3.1 A HONVÉDELEMI IGAZGATÁS TERÜLETI ÉS HELYI SZINTJE

A honvédelem igazgatása területi szinten a megyei, fővárosi védelmi bizottságok hatáskörébe tartozik, a helyi szinten a járási illetékességű helyi védelmi bizottságok (melynek illetékességi területe a járásokhoz és a fővárosi kerületekhez igazodik), települési szinten a polgármesterek hatáskörébe tartozik.

A honvédelemi igazgatás területi szintje

A megyei védelmi bizottság illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. A bizottság egyedi határozattal megállapítja a honvédelemben közreműködő szervek részére a honvédelmi felkészítés követelményeit és feladatait, összehangolja azok végrehajtását és a hibrid fenyegetések elleni védelem, valamint a polgári felkészültség területi feladatait. Irányítja a rendkívüli intézkedésekkel hatáskörébe utalt feladatok végrehajtását, ellátja a hatáskörébe utalt, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokat, valamint biztosítja a védelmi igazgatási szervek működésének feltételeit.

A honvédelemi igazgatás helyi és települési szintje

A honvédelem helyi és települési igazgatási szervei a Megyei (fővárosi) Katonai igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság katonai igazgatási központjai, a helyi védelmi bizottságok, a települési polgármesteri hivatalok és a megyei önkormányzatok. A helyi honvédelmi igazgatási feladatok a települések polgármesteri hivatalainak hatáskörébe tartoznak, amelyek elsőfokú hatóságként járnak el. A polgármesteri hivatalok belső szakigazgatási szervei látják el a szakirányú (egészségügyi, szociális stb.) honvédelmi érdekű igazgatási feladatokat.

Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság

A honvédelmi igazgatás szakigazgatási – általános hatáskörű szervek irányításával tevékenykedő – szerveit a katonai igazgatást végző Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság (a továbbiakban MH KIKNYP) és alárendelt szervezetei (Hadkiegészítő és Töborzó Központok, Hadkiegészítő és Töborzó Irodák) képezik. Ezen katonai szervezetek a honvédség hadrendjébe tartoznak, igazgatási hatáskörrel rendelkeznek, békeidős feladatrendszerük a katonai igazgatási törvény által jelentősen kibővült. Igazgatási jellegű tevékenységük mind a normál jogrend, mind a különleges jogrend időszakában a lakosságra, az állampolgárookra, törvény által létrehozott jogalanyokra egyaránt vonatkozik. [41]

3.1.4 KATONAI IGAZGATÁS

A katonai igazgatás a közigazgatás rendszerében, a honvédelemi igazgatás része. A katonai igazgatás nem irányul a honvédelem egészére, a honvédelmi igazgatás szélesebb spektrumú

tevékenység, mely az ország honvédelmi felkészítését és a honvédség működésének igazgatását jelenti. A katonai igazgatási szervek végzik a Honvédség hadkiegészítési feladatait.

A Hvt. 80.§. (20) pontja értelmében a katonai igazgatás fogalma: „ a közigazgatási szervek jogilag szabályozott és a honvédelmi igazgatás részét képező olyan tevékenysége, amely a haza fegyveres védelme feltételeinek megteremtése és megvalósítása érdekében a jogalanyok honvédelmi kötelezettségeinek és önként vállalt honvédelmi feladatainak tervezésére, valamint a kötelezettségek és a vállalt feladatok végrehajtására irányul.”

A honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról szóló 2013. évi XCVII. (Haktv.) törvény értelmében a katonai központi igazgatás magában foglalja az aktív katonai szolgálatot teljesítők személyügyi, fegyelmi, pénzügyi szolgálatteljesítési nyilvántartási rendszerét, a tartalékosok és potenciális hadkötelesek nyilvántartását. Az igazgatási feladatok kiterjednek a meghagyásba bevont szervezetek és munkakörök nyilvántartására, szakterületi ellenőrzésére, a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítésének ellenőrzésére, valamint a központi toborzó és érdekvédelmi nyilvántartás vezetésére is. Régi-új feladat a tartalékosok behívásával összefüggő tevékenység és az önkéntes tartalékosokat foglalkoztató munkáltatókkal való kapcsolattartás.” [47]

A védelmi és biztonsági szabályozás átfogó reformja keretében a 2021. évi CXL. (új Hvt.) törvény 3.§ (17) pontja alapján változik a katonai igazgatás fogalma „a Vbö. szerinti közigazgatási szervek és a Honvédség törvényben kijelölt szervei jogilag szabályozott és a honvédelmi igazgatás részét képező olyan tevékenysége, amely Magyarország fegyveres védelme feltételeinek megteremtése és megvalósítása érdekében a jogalanyok honvédelmi kötelezettségeinek és önként vállalt honvédelmi feladatainak tervezésére, valamint a kötelezettségek és a vállalt feladatok végrehajtására irányul.” További változás, hogy az új Hvt-be átkerültek a katonai igazgatási szervek feladatai a Haktv.-ből, miközben a honvédelmi adatkezelésekről szóló 2022. évi XXI. (új Haktv.) törvény hatályon kívül helyezte a 2013-as Haktv.-t.

Az új Hvt. új fogalmi elemként bevezeti a kiképzett, illetve a kiképzetlen hadköteles kategóriákat. A hadkötelezettség az Alaptörvény szerinti katonai szolgálati kötelezettségből és annak járulékos kötelezettségeiből - adatszolgáltatási, a bejelentési, valamint a megjelenési kötelezettségből - áll. A szabályozás azzal egészült ki, hogy a járulékos kötelezettségek elrendelhetők hadkötelezettség bevezetése nélkül is, akár békeidőszakban. Tényleges katonai szolgálatra való behívásra kizárólag a hadiállapot kihirdetését követően kerülhet sor. A törvény szabályozza katonai szolgálatra való egészségi alkalmasság megállapítását már békeidőszakban, meghatározható a behívhatósági korhatárt be nem töltött kiképzett és kiképzetlen hadkötelesek előzetes egészségi alkalmassága a rendelkezésére álló adatok alapján.

Változás, hogy az új Hvt. a „sorozás” megnevezés helyett a „katonai szolgálatteljesítés tervezése” kifejezés szerepel. Ennek megfelelően a hadkiegészítő és toborzó központok hadkötelezettség fennállása idején nem sorozó központokká, hanem hadkiegészítő központokká alakulnak, a katonai szolgálatteljesítés tervezését pedig első- és másodfokú katonai szolgálatteljesítést tervező bizottság végzi. A törvény megteremtette az önkéntes katonai szolgálatvállalás lehetőségét, mely alapján kizárólag a különleges jogrend időszakában minden magyarországi lakóhellyel rendelkező 18. életévét betöltött magyar állampolgár jelentkezhet katonai szolgálatra.

A honvédelmi célú gazdasági és anyagi szolgáltatások (a továbbiakban: GASZ) biztosításának, a kötelezettség teljesítésének eljárási szabályait a Hvt. Vhr. helyett a Vbő. egységesen újra szabályozza, a honvédelmi és katasztrófavédelmi szabályozásban korábban létező, párhuzamosan szabályozott kötelezettségek egységes kereteit meghatározza.

A katonai igazgatási szervek

A ma működő Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság (a továbbiakban MH KIKNYP) működésének a története visszanyúlik egészen az 1970-es évekig. MH KIKNYP jogelőd intézményei:

- 2016-tól MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság (MH KIKNYP)
- 2011. nov. 15-től MH Hadkiegészítő és Központi Nyilvántartó Parancsnokság (HKNYP)
- 1992-től MH Katonai Igazgatási és Adatfeldolgozó Központ (MH KIAK)
- 1987-től Információs és Katonai Igazgatási Központ
- 1973-tól MN Hadköteleseket Nyilvántartó és Információs Központot (MN HANYIK)
- 1967-től MNVK Központi Mozgósítási Törzs

MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság a Honvédség katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szerve,¹²⁶ illetékessége az egész ország területére kiterjed. A Katonai Igazgatási Központok illetékességi területének meghatározása módosításra került a Hvt. Vhr. 34§. (1-4) pontja értelmében¹²⁷:

- 1. Katonai Igazgatási Központ - Budapest központtal - illetékessége kiterjed Budapest, Bács-Kiskun, Békés, Csongrád-Csanád és Pest megye közigazgatási területére,
- 2. Katonai Igazgatási Központ - Debrecen központtal - illetékessége kiterjed Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közigazgatási területére,

¹²⁶ Hvt. Vhr. 33.§-ának értelmében (a 168/2016. (VII. 1) Kormányrendelet 6.§ megállapítása alapján).

¹²⁷ Módosult a 281/2018. (XII.21) Korm. rendelet, a 371/2020. (VII.30.) Korm. rendelet és a 280/2021. (V.26) Korm. rendelet értelmében.

- 3. Katonai Igazgatási Központ - Székesfehérvár központtal - illetékessége kiterjed Baranya, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém és Zala megye közigazgatási területére.

19. ábra Katonai Igazgatási Központok illetékességi területei

Készítette a szerző. Forrás: Hvt. Vhr. 34§.

2016. július 1-én megalakult a Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság (HFKP), mely jogelődje a 2000-ben hasonló névvel létrejött MH Hadkiegészítő és Kiképző Parancsnokságnak (HKP). 2016. novemberében az MH KIKNYP kikerült a Honvéd Vezérkar főnökének közvetlen szolgálati alárendeltségéből, a MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság alárendeltségébe került. Két területvédelmi ezred alakult meg az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred és az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred. A dolgozat 3. fejezete bemutatja a Debrecenben működő MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred alárendeltségébe tartozó MH 3. Oláh Sándor TVZ-t.

2019. január 1-jei hatállyal alakult meg a Magyar Honvédség Parancsnoksága, mint új katonai szervezet a Honvéd Vezérkar és az Összhaderőnemi Parancsnokság összeolvadásával, azok jogutód szervezeteként. 2020. július 31-ei hatállyal két új szervezet jött létre az MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság (a továbbiakban MH TTP), valamint az MH Transzformációs Parancsnokság. Mindkettő az MH parancsnoka (a továbbiakban MH PK) közvetlen szolgálati alárendeltségébe került. Megszűnt az MH Logisztikai Központ, jogutódja lett az MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság, valamint megszűnt az MH HFKP, melynek jogutódja az MH Transzformációs Parancsnokság. Az MH TTP megalakulásával egyidejűleg szolgálati alárendeltségébe tíz katonai alakulat tagozódott be, többek között az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság, az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred.

Az MH KIKNYP vezetési-irányítási rendszerében változás következett be a honvédségi adatkezelésről és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási

feladatokról szóló 2013. évi XCVII. törvény módosítása alapján, mely rendelkezik a központi és a területi katonai igazgatási szervekről, azok feladatairól.

Az MH KIKNYP szervezeti átalakítása 2021. március 15-től megtörtént. Korábban négy helyszínen volt (Szolnok, Szeged, Veszprém, Kaposvár) Toborzó és Érdekvédelmi Központ (TÉK),¹²⁸ a többi megyében Katonai igazgatási és Érdekvédelmi Irodák (KIÉI) voltak. Ezek megszűntek. 2021-ben a három Katonai Igazgatási Központ átalakult, szervezeti felépítésükben végrehajtói szinten történt változás. Az átalakulást követően a KIK és TÉK helyén alakult 7 Hadkiegészítő és Toborzó Központ (HTK), és ezek alárendeltségében a fővárosban és valamennyi megyében alakult egy-egy összesen 20 Hadkiegészítő és Toborzó Iroda (HTI). A HTI-k illetékességi területe megyei, a HTK-k illetékességi területe három megyére terjed ki. Kivétel egy HTK Budapest és Pest megye alárendeltjei (1. HTI Főváros és a 2. HTI Pest megye. A központok középszintű szakmai irányító szervként az alárendeltségükbe tartozó megyei irodák működéséért felelnek, rajtuk keresztül valósul meg a megyei hadkiegészítési szervek szakmai vezetése így a feladatok koordinálása regionálisan, a helyi sajátosságok figyelembevételével valósul meg. [197]

3.1.5 MAGYAR HONVÉDSÉG

A honvédség kifejezés először gróf Széchenyi István *Világ* című művében jelent meg. [26] A Magyar Honvédség polgári irányítás alatt álló, függelmi rendszerben működő és centrálisan vezetett fegyveres állami szervezet. A honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozik. A haderő békében az önkéntességen, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban az általános hadkötelezettségen alapul. Magyarország Alaptörvénye a Magyar Honvédséget Magyarország fegyveres erejeként nevezi meg, alaprendeltetéseként az ország katonai védelmét határozza meg. A Magyar Honvédség közreműködik a katasztrófák megelőzésében, következményeik elhárításában és felszámolásában. [198] A Magyar Honvédséget a szerződéses és hivatásos katonák alkotják. Különbség a két szolgálati jogviszony között az, hogy a szerződéses katonák határozott időre vállalnak katonai szolgálatot, míg a hivatásos katonák határozatlan időtartamú jogviszonyban szolgálnak.

3.1.5.1 A MAGYAR HONVÉDSÉG IRÁNYÍTÁSA, VEZETÉSE

Korábban békeidőszakban a Magyar Honvédséget a Kormány, az Országgyűlés, a köztársasági elnök és a honvédelmi miniszter irányítja, rendkívüli állapot idején a Honvédség legfelsőbb irányító szerve a Honvédelmi Tanács, majd Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosításával 2022. november 1-től a Magyar Honvédség működését a Kormány irányítja továbbá irányítására az Alaptörvényben és sarkalatos törvényben meghatározott keretek között az

¹²⁸ Módosította a 371/2020. (Vii.30.) Korm. rendelet 20. § b.

Országgyűlés, a köztársasági elnök, a Kormány, valamint a feladat- és hatáskörrel rendelkező miniszter jogosult.

Magyar Honvédség Parancsnoksága

A Magyar Honvédség Parancsnoksága 2019. január 1-jei hatállyal alakult meg, mint új katonai szervezet a Honvéd Vezérkar és az Összhaderőnemi Parancsnokság összeolvadásával, azok jogutód szervezeteként, ezzel egy időben különvált a Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar. MHP az ország katonai védelemre való felkészítésének stratégiai szintű tervező-szervező és a Magyar Honvédség katonai tevékenységének felső és műveleti szintű feladatait irányító vezető szerve. Alapvető rendeltetése Magyarország szuverenitásának, határainak ezen belül területe, légtere és kibertere [98] védelme, valamint a nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatokat ellátása, a szövetségi rendszerekben vállalt kötelezettségek ellátásához szükséges katonai képességek kialakítása és fenntartása, továbbá az ezekhez szükséges feltételrendszer biztosítása, humanitárius tevékenységek végzése. Az MHP székhelye Székesfehérvár, jelenleg azonban két helyőrségben működik¹²⁹ (Székesfehérvár és Budapest).

A Nemzeti Katonai Stratégia alapján *„A Magyar Honvédség hatékony működésének nélkülözhetetlen feltétele a stabil, ugyanakkor rugalmasan alkalmazkodó szervezet, megfelelő haderőnemi és fegyvernemi arányok, operatív vezetés, egységek, alegységek önálló tevékenységének képessége, szervezeti elemek integrálhatósága.”*¹³⁰

3.1.5.2 A MAGYAR HONVÉDSÉG FELADATA

Magyarország Alaptörvénye 45. cikke (1) pontja az alábbiakban határozza meg a Magyar Honvédség feladatrendszerét: *„Magyarország fegyveres ereje a Magyar Honvédség. A Magyar Honvédség alapvető feladata Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása, valamint a nemzetközi jog szabályaival összhangban humanitárius tevékenység végzése.*

Az Alaptörvény (3) pontja alapján a Magyar Honvédség működését a Kormány irányítja.¹³¹

2004–2008 között a NATO-hoz való teljes katonai integráció időszakában előtérbe került a képességalapú haderő megteremtésének, létrehozásának igénye. 2009–2015 között uralkodó vált a képességen alapuló haderő jellege. A Magyar Honvédség biztonságot és kiszámíthatóságot nyújtó zömében hivatásos jellegű, korszerűen a kor katonai kihívásának megfelelően felszerelt haderővé alakult. A Kat. törvény alapján *„a védekezést és a következmények felszámolását az erre a célra*

¹²⁹ Forrás: <https://honvedelem.hu/alakulatok/a-magyar-honvedseg-parancsnoksaga/>

¹³⁰ 1009/2009. (I.30.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról IV. fejezet, 25.pontja.

¹³¹ Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása alapján, mely hatályos 2022. november 1-től. Korábban a (3) pontban az alábbi szöveg szerepelt: *„A Magyar Honvédség közreműködik a katasztrófák megelőzésében, következményeik elhárításában és felszámolásában”*

létrehozott szervek és a különböző védekezési rendszerek működésének összehangolásával [...] a Magyar Honvédség, bevonásával, illetve közreműködésével kell biztosítani". A Hvt. 35. § (2) bekezdés alapján a Magyar Honvédség a feladatait a honvédelemben közreműködő más szervekkel együttműködve hajtja végre.

3.1.6 HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ HONVÉDELMI ALAKULATOK

Debrecen város védelmi igazgatásában a Honvédség mindig is nagy szerepet töltött be, nem véletlenül nevezik Debrecent híres katonavárosnak. A múltban Debrecen városban kapott helyett a császári és királyi 39. gyalogezred (Debrecen „háziezrede”), császári és királyi 16. és 7. huszárezred, a 2. honvéd huszárezred, 3. honvéd gyalogezred, majd a Magyar Királyi Honvédség szárazföldi, lovas és repülő alakulatai. [199, 200] Ebben a részben betekintést nyújtok a jelenleg Debrecenben állomásozó alakulatokról, azok tevékenységeiről. Napjainkban az alábbi honvédségi alakulatok működnek Debrecenben:

- Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság
- 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ és a 3. Hadkiegészítő és Toborzó Iroda.
- Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár.
- Magyar Honvédség 24. Bornemissza Gergely Felderítő Ezred.¹³²
- Debrecen Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszere. MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, Magyar Honvédség 3 Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj.
- Debreceni Katonai Ügyészség.

Dolgozatomban az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszert és a 3.3. fejezet, a Debrecenben működő alakulatát (MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, Magyar Honvédség 3 Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj tevékenységét) részletesen a 3. fejezet mutatja be, a Debreceni Katonai Ügyészség és a MH. 24. Bornemissza Gergely Felderítő Ezred működését, feladatait a dolgozat nem tárgyalja.

3.1.6.1 MAGYAR HONVÉDSÉG KATONAI IGAZGATÁSI ÉS KÖZPONTI NYILVÁNTARTÓ PARANCSNOKSÁG 2. HADKIEGÉSZÍTŐ ÉS TOBORZÓ KÖZPONT, 3. HADKIEGÉSZÍTŐ ÉS TOBORZÓ IRODA

A Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnoksága a Magyar Honvédség országos illetékességű, katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szerve, mely MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság alárendeltségébe tartozik. A MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ székhelye Debrecen.

¹³² Névváltozás várható 2023. januárjától. Tervezett új név: Magyar Honvédség Bornemissza Gergely 2. Felderítőezred.

A 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ alárendeltségébe három 3–4–5. számú hadkiegészítő toborzó iroda tartozik (melyek illetékességi területe Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), ezek közül a 3. számú Hadkiegészítő toborzó iroda működik Debrecenben. A toborzó központok feladatkörébe tartozik a katonai toborzás és a katonai életpálya népszerűsítése. Eredményes munkájukat bizonyítja a hivatásos és szerződéses katonák toborzása mellett az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos katonák sikeres toborzása is.

3.1.6.2 MAGYAR HONVÉDSÉG 5. BOCSKAI ISTVÁN LÖVÉSZDANDÁR

A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár katonai szervezet Magyarország legnagyobb szárazföldi alakulata. Bázislaktanyái Debrecenben a Kossuth Laktanya és Hódmezővásárhelyen a Zrínyi laktanya. A dandár feladata a haza fegyveres védelme, az államhatár biztosítása, a válságkezelés és a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel, valamint a személyi állomány, továbbá az alegységek általános katonai és szakkiképzése, harcászati felkészítése.¹³³ A NATO csatlakozás után a dandár feladatrendszere számos új nemzetközi kötelezettséggel bővült, elsősorban békefenntartói feladatok végrehajtásával, valamint missziós szolgálatok teljesítésével (Koszovó, Afganisztán, Irak). Az katonai alakulat bázislaktanyáinak biztosítja és fenntartja a bázislaktanyával szemben támasztott követelményeket. Együttműködik a meghatározott megyei védelmi bizottságokkal, valamint a meghatározott vízügyi igazgatóságokkal. Területi szinten, Hajdú-Bihar megyében a dandár végzi a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait a HKR végrehajtó erőinek részeként.

3.2 A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER

A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer a Védelmi Igazgatásnak és a Katasztrófavédelmi Rendszernek is része. Ebben a fejezet részben bemutatom a Magyar Honvédség Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerét, ismertetem a HKR fogalmát, feladatait, felépítését, irányítását, elemeit, azok működését, készenléti rendszerét, a riasztást.

Katasztrófák esetén a Magyar Honvédség számára az Alaptörvényben rögzített feladatait, a katasztrófák elleni felkészülésben, védekezésben, a következmények felszámolásában való közreműködését a 2005-ben létrehozott Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer látja el. A HKR a védelmi igazgatás rendszerébe illeszkedik, elsődlegesen a honvédelmi ágazatot érintő katasztrófa esetén kerül aktivizálásra erők megóvása céljából. A kormány a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság javaslatára elrendelheti a közreműködést a hazai vagy nemzetközi védekezési feladatok érdekében. A Magyar Honvédség a katasztrófavédelmi feladatait az országos szintű,

¹³³ Forrás: <https://www.bocskaidandar.hu/index.php/dandarrol/tortenet>

központi koordinációt igénylő esetekben, alapvetően az országos katasztrófavédelmi rendszer részét képező, Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer működtetése útján hajtja végre, a MH PK eseti döntése alapján a kijelölt katonai körzetekben, azok bázislaktanyái támogatási képességei alkalmazásával. [201] A HKR a Magyar Honvédség képességalapú rendszere. A Magyar Honvédség a katasztrófavédelmi feladatokban képességeivel (személyi állományával és technikai eszközeivel) vesz részt. A 2011. évi CXIII. törvény 36. § (2) a) pontja fegyverhasználati jog nélküli feladatként határozza meg a MH katasztrófavédelemmel kapcsolatos kötelezettségét. Az MH szervei, szervezetei és a HKR-be kijelölt katonai szervezetek a felkészülés, megelőzés, valamint a végrehajtás időszakában az MH KT-ban meghatározott rend szerint együttműködnek a védelmi igazgatás területi és helyi szerveivel, a központi államigazgatási szervekkel, valamint azok helyi képviselőivel.

3.2.1 A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER FOGALMA, FELADATA

HKR fogalma

A honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól szóló 1/2019. (I. 31.) HM rendelet 2.§ 1 pontja értelmében a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer „*honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer, amely az országos katasztrófavédelmi rendszer részét képező, a honvédelmi ágazat katasztrófavédelmi feladatainak irányítására, végrehajtására, valamint az országos katasztrófavédelmi feladatokhoz való közreműködés érdekében létrehozott, a Magyar Honvédség meglévő képességein alapuló, kijelölt szervezeti elemekből felépülő, ideiglenes szervezet.*” A HKR az Magyar Honvédség egyik képességalapú rendszere, amely katasztrófavédelmi feladatait az MH PK eseti döntése alapján a kijelölt katonai körzetekben, azok bázislaktanyái támogatási képességei alkalmazásával hajtja végre.

A HKR feladata

A HKR fő feladata katasztrófahelyzetek megelőzése, bekövetkezése esetén a személyek, javak mentése, a következmények hatásainak csökkentése. A HKR elemei katasztrófa bekövetkezésekor vagy katasztrófaveszély esetén kerülnek aktivizálásra.

A HKR kijelölt elemei közreműködnek a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülésben,¹³⁴ a katasztrófaveszély időszaki¹³⁵ tevékenységekben, a katasztrófa időszakában történő védekezésben, a következmények felszámolásában, a helyreállításban, valamint a nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtásban. A HKR feladata a honvédelmi ágazatot érintő

¹³⁴ A honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól szóló 1/2019. (I. 31.) HM rendelet 3. § (1) alapján

¹³⁵ Kat. 3. § 9. pontja szerint

veszélyhelyzet, súlyos szerencsétlenség esetén a veszélyeztetett személyi állomány és vagyoni javak megóvása, mentése, a következmények hatásainak csökkentése, ágazaton belüli felszámolása, valamint közreműködés a hazai és nemzetközi katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában.¹³⁶

HKR rendeltetése az országos katasztrófavédelmi rendszer keretén belül a katasztrófavédelemre rendelt szervekkel együttműködve, a felkészített honvédségi erőkkel és eszközökkel közreműködés a katasztrófák károsító hatásai elleni védekezésben, helyreállításban, valamint a honvédelmi ágazaton belül bekövetkező veszélyhelyzet kialakulásának, súlyos szerencsétlenség, baleset bekövetkezésének megelőzése, a veszélyeztetett személyi állomány, vagyontárgyak megóvása, mentése, továbbá felkérés esetén részvétel a nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtásban a vonatkozó jogszabályokban meghatározott keretek között.¹³⁷

A Magyar Honvédség katasztrófavédelmi feladatok ellátásában képességeivel, azaz személyi állományával és technikai eszközeivel vesz részt. A képességei, elsődlegesen honvédelmi célokat szolgálnak, de jellegük, létszámuk, technikai paramétereik és széles körű alkalmazhatóságuk alkalmassá teszik őket a katasztrófavédelmi feladatok ellátására is. Különleges jogrend esetén előfordulhat olyan időszak (rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, váratlan támadás, terrorveszélyhelyzet), amikor a MH erőivel, képességeivel nem számolhatunk, hiszen azok a MH alaprendeltetésből adódó feladatainak ellátásához szükségesek.

3.2.2 A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER FELÉPÍTÉSE, IRÁNYÍTÁSA

A HKR felépítése, igazgatási szintjei, elemei

Felső szintű vezetési elemei

A HKR Honvédelmi Minisztériumban működő felsőszintű vezetési eleme a Honvédelmi Igazgatási Katasztrófavédelmi Készenléti Szolgálat (HIKKSZ).¹³⁸ A HKR Magyar Honvédségben működő felsőszintű vezetési elemei a Stratégiai Művelet Központ / Integrált Műveleti Központ 2020 tavaszától és a Telepíthető Összhaderőnemi Vezetési Elem. Az MH katasztrófavédelmi tevékenységét vezeti a Magyar Honvédség parancsnoka, a MH Katasztrófavédelmi Terve alapján, az MH Művelet Vezetési Rendszer keretein belül. [201] A Magyar Honvédség HKR katasztrófavédelmi feladatait az MH PK közvetlen alárendeltségében, az Stratégiai Művelet Központ irányítása alapján hajtja végre. Az MH PK eseti döntése alapján a katasztrófavédelmi feladatok vezetése és végrehajtása a kijelölt katonai körzetek parancsokai útján valósul meg. Felső

¹³⁶ A honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól szóló 1/2019. (I. 31.) HM rendelet 3. § (2) pontja alapján

¹³⁷ A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról szóló 4/2019. (01.31.) HM utasításának 1. melléklete alapján.

¹³⁸ A honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól szóló 1/2019. (I. 31.) HM rendelet 6. §-a alapján.

szintű vezető szervek: MHP Hadművelési Csoportfőnökség, MHP Infokommunikációs és Információvédelmi Csoportfőnökség, MHP Logisztikai és Gazdálkodási Csoportfőnökség, MHP Személyzeti Csoportfőnökség, MHP Kiképzési Csoportfőnökség és a MH KIKNYP.

A HKR Magyar Honvédségben működő közép szintű vezetési elemei:

- Műveletvezetési központok (a továbbiakban MVKP). Aktivizálásra kerül az összes állomány az MH parancsnokának vagy az SMK parancsnok intézkedése alapján. Katasztrófa időszakában az SMK irányítása alapján vezetik az alárendelt végrehajtó erőket közvetlenül vagy a vezetési pontokon keresztül. Adatokat gyűjtenek, elemeznek és továbbítanak az SMK részére, a védekezési feladatok befejezése után irányítják az alárendelt erők visszatelepítését, és értékelik a végrehajtást, elkészítik az összefoglaló jelentéseket, összegyűjtik és elemzik a tapasztalatokat, javaslatokat terjesztenek fel a szükségesnek ítélt változtatásokról a döntésre jogosult vezetőknek.
- Ágazati Információs Központ.
- Járványügyi Védekezési Csoport. [201, 202]

Alsó szintű vezetési feladatokat ellátó elemek a Vezetési pontok és a végrehajtó erők.

HKR tevékenységet támogató szervezetek: MH Egészségügyi Központ, MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság, MH Logisztikai Központ, MH Görgői Artúr Vegyivédelmi Információs Központ, MH Geoinformációs Szolgálat, MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ, MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár. A katonai körzetek bázis alakulatai: MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár - I. Katonai Körzet (KK), MH Altiszti Akadémia (I/A. KK), MH 25. Klapka György Lövészdandár (VI. KK), MH 12. Arrabona Légvédelmi Rakétaezred (VII. KK), MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred (V. KK), MH 86. Szolnok Helikopterbázis (III. KK), MH 5. Bocskai István Lövészdandár (II. - IV. KK).

3.2.3 A DANDÁROK HKR TEVÉKENYSÉGÉNEK SZERVEI

A dandárok HKR feladatainak ellátását munkacsoportok végzik. A katasztrófavédelmi munkacsoportok vezetését, irányítását 2020-tól műveletvezetési központok végzik (korábban Operatív Csoportok irányították). Az MVKP állománya állandó jelleggel, laktanyán kívüli készenléti szolgálat keretein belül látják el feladataikat. A műveletvezetési központok összetétele: MVKP parancsnok 1–1 fő tiszt, továbbá 1–1 fő Hadművelési tiszt, Hadművelési tiszt/altiszt, Logisztikai tiszt/altiszt, Híradó informatikai tiszt/altiszt, Személyügyi tiszt/altiszt (helyőrségenként). Összesen 12 fő (helyőrségenként 6–6 fő). A központ állományának létszáma feladattól függően csökkenthető, illetve növelhető. A MVKP külön parancsra, a készültségi foktól függetlenül kerülhet aktivizálásra, döntéstől függően helyőrségenként külön is. Az MVKP

feladatainak ismertetését a dolgozat 4. fejezete tartalmazza. Debrecenben a Magyar Honvédség HKR katasztrófavédelmi feladatait a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandárja látja el.

3.2.4 HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER

A Magyar Honvédség HKR katasztrófavédelmi feladatait a Debrecenben a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár látja el.

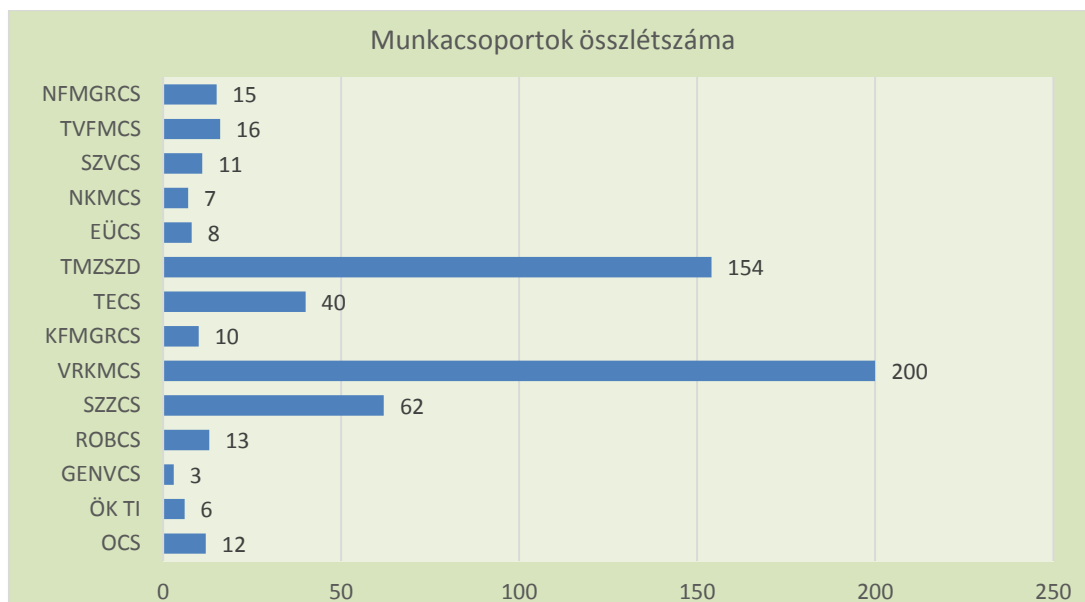
3.2.4.1 MAGYAR HONVÉDSÉG 5. BOCSKAI ISTVÁN LÖVÉSZDANDÁR MŰKÖDÉSE A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZERBEN

A lövészdandár a HKR végrehajtói szintjén részt vesz katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában: Természeti (elemi) csapásokkal összefüggő katasztrófák (áradás, földrengés, tüzesetek, rendkívüli időjárási helyzet, jégeső, hóvihár, tornádó, villámcsapás). Ipari, vegyipari anyagok felhasználásával összefüggő katasztrófák, továbbá járványügyi katasztrófák, közlekedési (légi, közúti, vasúti, vízi) balesetek, nukleáris tevékenységgel összefüggő katasztrófák (nukleáris és radioaktív anyagokat tartalmazó és tároló létesítmények) és migráció által okozott katasztrófák. [203]

A felkészülés és a megelőzés időszakában dandár HKR katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak koordinálását a törzsfőnök irányításával a hadműveleti főnökség végzi.

Az MH 5. LDD munkacsoportjai

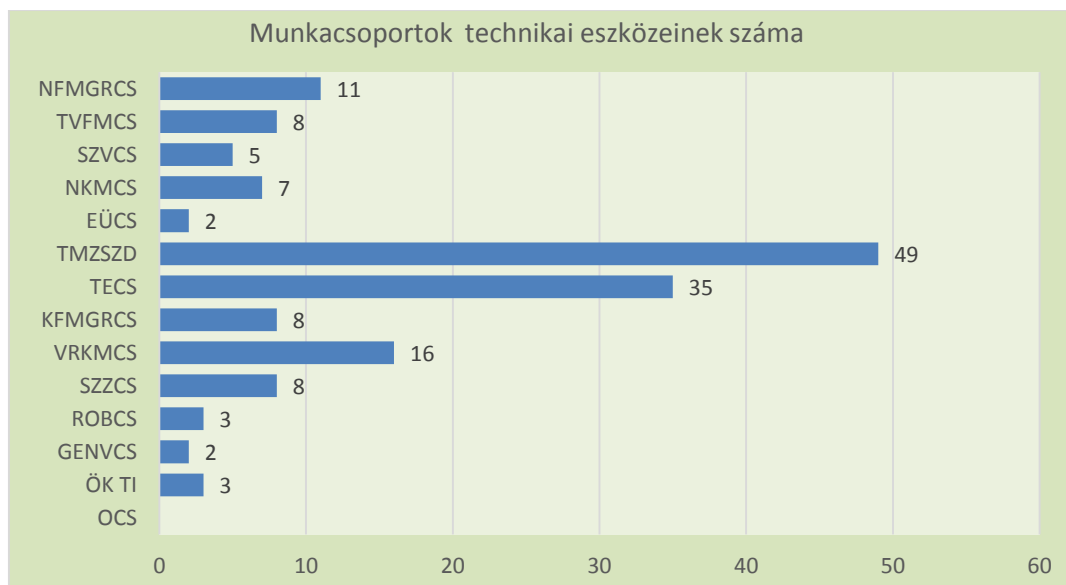
A szervezet HKR feladatainak ellátását munkacsoportok végzik. Debrecenben a szervezet állományából az alábbi katasztrófavédelmi munkacsoportok kerültek kialakításra: Egészségügyi Csoport (EÜCS), Áramellátást és Világítást Biztosító Csoport (GENVCS), Nehéz Földmunkagép és Gépi Romeltakarító Csoport (NFMGRCS), Könnyű Földmunkagép és Gépi Romeltakarító Csoport (KFMGRCS), Nehéz Kételtű Mentőcsoport (NKMCS), Robbantó Csoport (ROBCS), Szállító-Vontató Csoport (SZVCS), Szárazföldi Utak, Területek Zárását Biztosító Csoport (SZZCS), Téli Veszélyhelyzetet Felszámoló és Mentő Csoport (TVFMCS), Védelmi Romeltakarító Kézi Munkát Végző Csoport (VRKMCS), Vízátemelő és Szivattyú Csoport (VÍZÁTEM), Táborigényellátó Csoport (TECS), Könnyű, Vízi Mentő/Szállító, Vízi Utak, Területek Zárását Biztosító Csoport (KVMCS), Vízátemelő és Szivattyú Csoport (VÍZÁTEM), Áramellátást és Világítást Biztosító Csoport (GENVCS), Tisza Műszaki Zászlóalj Magyar Század (TMZSZD), melynek része a Műszaki utász szakasz, Deszantátkelő szakasz, Pontonos szakasz.

20. ábra Munkacsoportok összlétszáma 2019-ben

Készítette a szerző. Forrás: MH 5. LDD.

A 20. ábra szemlélteti a munkacsoportok összlétszámát. A 21. ábra szemlélteti a munkacsoportok eszközeinek számát.

21. ábra Munkacsoportok technikai eszközeinek száma 2019-ben

Készítette a szerző. Forrás: MH 5. LDD.

Az MH 5. LDD együttműködése más szervezetekkel

A dandár a védekezésben érintett szervezetekkel együttműködve végzi katasztrófavédelmi feladatait. A felkészülés és a megelőzés időszakában együttműködést szervez a felelősségi körzeteiben lévő Megyei Védelmi Bizottságokkal, Vízügyi Igazgatóságokkal és a Megyei Kormányhivatalok népegészségügyi szakigazgatási szerveivel, mely a során a kapcsolattartás összekötő tiszteken keresztül történik. A MH 5. LDD-nak a Védelmi Bizottságokkal való együttműködése a következő területekre terjedhet ki:

- Információcsere, tájékoztatás. Összekötők útján a felkészülés, beavatkozás összehangolása. Válságkezelő szervek információinak folyamatos cseréje.
- Beavatkozások során szerzett tapasztalatok cseréje. Az MH Atom, Biológiai, Vegyi Riasztási és Értésítési Rendszer szervezeti adatainak kölcsönös cseréje.
- Állandó, közvetlen kapcsolattartás az ügyeleti szolgálatok útján. A helyszíni feladatok ellátására kirendelt erők közvetlen irányítására kijelölt katonai parancsnok együttműködik a védekezést a helyszínen vezető területi és helyi szervekkel.
- A védekezés helyszínén a feladatokat a helyi védelemvezető határozza meg a kirendelt erők parancsnokai útján.
- A katasztrófavédelmi tevékenységet végző honvédségi erőket elsősorban élet- és vagyonmentésre, a lakosság alapellátásához nélkülözhetetlen élelmiszerek, egészségügyi anyagok és pihentetési eszközök felszerelések szállítására lehet kirendelni. [203]

A Hvt. törvényben meghatározott rendkívüli intézkedés bevezetésével, vagy külön rendelet kiadása esetén a Magyar Honvédség eszközei adott feladat elvégzése céljából ideiglenesen vagy végleges jelleggel átengedésre kerülhet. A helyreállítás befejeztével az elvégzett feladatok értékelése és a tapasztalatfeldolgozás végrehajtása a további alkalmazások hatékonyság növelése céljából kerül végrehajtásra.

3.3 A MAGYAR HONVÉDSÉG ÖNKÉNTES TARTALÉKOS RENDSZERE

Ebben a fejezet részben bemutatom a Magyar Honvédség Önkéntes Tartalékos (a továbbiakban ÖT) Rendszer jelenét és átalakításának jelenlegi terveit. Vizsgálom Hajdú-Bihar megyében működő tartalékos rendszer állományának összetételét, fejlesztési lehetőségeit, valamint a tartalékosok részére új képzési lehetőség kialakítását a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába történő bevonásuk céljából. A tartalékos rendszer kialakulását és a különböző tartalékos rendszereket részletesen mutatom be az 5. mellékletben.

3.3.1 AZ ÖNKÉNTES TARTALÉKOS RENDSZER KIALAKULÁSA

Nemzetközi szinten a XX. század végére megerősödött az a tendencia, hogy az adott ország fegyveres védelmi feladatait elsősorban egy önkéntes alapon szerveződő, fegyveres, professzionális erő lássa el és az önkéntességen alapuló haderő működésének támogatása békeidőben önkéntességen alapuló tartalékos erőkkel történjen. [90] A tartalékos rendszer nemzetközi szinten történő vizsgálata alapján megállapítható, hogy az eltérő közjogi berendezkedés és az országok különböző történelmi hagyományainak hatására sajátosak a nemzetállamok haderejéhez tartozó tartalékos rendszer struktúrája, feladata, működési feltétele és létszáma. Egységes a NATO országokban az a nézet, hogy a haderő létszámát csökkentették, de egy bizonyos létszám alá nem

csökkenhet, valamint az összlétszámban a reguláris haderő és a tartalékos erők létszáma fordított arányosságban jelenik meg. A tartalékos katona fogalmával elsőként 1868-ban találkozhatunk.¹³⁹ Az önkéntes haderőnek, a tartalékos rendszer kialakulásának Magyarországon nincs történeti múltja, a magyar hadtörténet korai időszakában az önkéntesség alkalmi jellegű volt, ad hoc jelleggel hozták létre az aktuális igények hatására. Az önkéntes tartalékos rendszer létrehozásának szükségszerűségét az határozta meg, hogy a hadkötelezettség szerepe jelentősen megváltozott, politikai és társadalmi elfogadottsága az ezredforduló elejére hazánkban is átalakult különösen a békeidejű sorkötelezettséget illetően. [49] 1993-ban definiálták a tartalékos és a póttartalékos állománykategóriákat.¹⁴⁰ 1999-ben a Honvéd Vezérkar Katonai Tanácsa elfogadta az önkéntes tartalékos rendszert megalapozó koncepciót. Létrejött egy új szolgálati forma az önkéntes tartalékos (a továbbiakban ÖT) szolgálat. A 2001. évi XLIV. törvény már konkrétan leírta az önkéntes tartalékos állománykategóriát: „*a tartalékos állományból önkéntesek azok, akik meghatározott ideig, szerződés alapján önként vállalják a tartalékos katonai szolgálatot*”¹⁴¹ Az alkalmazott tömeghadsereget egy professzionális, önkéntesen alapuló haderő váltotta fel.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. (régi Honvédelmi) törvény megszüntette a sorkatonai szolgálatot, az általános hadkötelezettséget, és megteremtette a kizárólag önkéntes haderőre történő áttérés jogszabályi alapját [204] Az önkéntes tartalékosokat a potenciális hadkötelezettekkel együtt hadkiegészítési állományba, míg a ténylegesen szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékosokat a katonai állományba sorolta. Az önkéntes tartalékos rendszer fejlődése megtorpant, majd újra előtérbe került a 2011. évi Hvt. törvény megalkotásával. A törvény 41.§ (2) pontja értelmében „*A tartalékos állományba az önkéntes tartalékos, a kiképzett tartalékos, valamint a potenciális hadköteles tartozik.*”¹⁴² A honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. (Hjt.) törvény 2.§ (31) pontja¹⁴³ alapján önkéntes tartalékos katona az a katona, aki szerződésben „*önként vállalja, hogy törvényben meghatározott feltételrendszer szerint rendelkezésre áll, és behívását követően tényleges szolgálata teljesítésével közreműködik a Honvédség feladatai ellátásában*” A Hjt. XVIII. fejezete tartalmazza az ÖT katonára vonatkozó külön szabályokat. Az ÖT szolgálati viszony típusait és további részletszabályokat a Hjt. Vhr. írja le.¹⁴⁴ A 2011-ben létrehozták az Önkéntes Védelmi Tartalékos (a továbbiakban ÖVT) rendszert, 2012-ben az Önkéntes Műveleti Tartalékos (a továbbiakban ÖMT) rendszert, 2017-ben az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos (a továbbiakban ÖTT) rendszert, melyet a következő fejezetrészben mutatom be részletesen.

¹³⁹ 1868. évi XLI. törvénycikk - a honvédségről.

¹⁴⁰ 1993. évi CX. törvény a honvédelemről.

¹⁴¹ 2001. évi XLIV. törvény a sor- és tartalékos katonai szolgálat teljesítése rendjének változásával érintett törvények módosításáról

¹⁴² 2011. évi CXIII. (Hvt.) a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedések

¹⁴³ Módosult 2016. évi CLXXXIV. törvény 31. § (2). pontja alapján és tartalmazza a Hvt. 41.§ (5) pontját.

¹⁴⁴ A honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet.

2020-ban alakult meg az MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság, az MH Logisztikai Központ jogutód szervezeteként, mely az MH parancsnokának közvetlen szolgálati alárendeltségébe tartozik. 2020. július 1-től elindult a Speciális Önkéntes Területvédelmi Tartalékosok szolgálati formája, 2021 júliusától pedig a honvédség legújabb állandó szolgálati formája az Önkéntes Katonai Szolgálat.

A Magyar Honvédség tartalékos rendszerében a tartalékos állományba tartoznak az önkéntes tartalékosok, önkéntesség alapján (első pillér) az Önkéntes Műveleti Tartalékosok, Önkéntes Védelmi Tartalékosok, Önkéntes Területvédelmi Tartalékosok, Speciális Önkéntes Területvédelmi Tartalékosok és az Önkéntes Katonai Szolgálatot teljesítők, valamint a törvényi kötelezettség alapján (második pillér) a Kiképzett tartalékosok és a Potenciális hadkötelesek.

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos rendszer jelene

2017-ben a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program részeként kezdődött meg az addig működő tartalékos rendszer megújítása, a területvédelmi erők megszervezése. A területvédelmi tartalékos rendszer rendeltetése, hogy a Magyar Honvédség fő erőit kiegészítő képességekkel támogassa. Az ÖTT rendszer célja, hogy központi szakmai irányítás mellett, gyorsan és rugalmasan, a veszély mértékéhez igazodóan legyen képes a területi (megyei), helyi (járási) vagy települési szinten jelentkező honvédelmi feladatok támogatására, részbeni ellátására. 2017-ben bevezetésre került az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálati forma. Az önkéntes területvédelmi tartalékosok a civil és családi életük, munkahelyük, tanulmányaik mellett, azok feladása nélkül szerződésben vállalja, hogy előre meghatározott és jól kiszámítható feltétel és követelményrendszer szerint rendelkezésre áll, és behívás esetén közreműködik a honvédség feladatainak ellátásában, szükség esetén és az adott helyzetnek megfelelően vesznek részt a számukra meghatározott feladatok ellátásában. A toborzás és a jelentkező ÖTT szolgálatot vállalók állományba vétele 2017 júliusában kezdődött, a felkészítés 2017 őszétől folyamatosan zajlik. [51]

A Magyar Honvédség tartalékos rendszerének fejlesztése 2018-ban jelentős mérföldkőhöz érkezett. A fejlesztés eredményeként a Magyar Honvédség hadrendjében aktív katonai szervezetként két ezredet hoztak létre 2018. október 1-én a nyugati országrészben Székesfehérvár székhellyel megalakult az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred és a keleti országrészben az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, székhelye megalakulásakor Nyírtelek, majd Debrecen, 2019. szeptember 30-tól Nyíregyháza. Az ezredek állományába kerültek a HFKP Területvédelmi Osztály régióparancsnokai, a megyei előkészítő részlegek és a kiképzőszázadok hivatásos, szerződéses állománya, a teljes ÖTT, SÖTT és ÖVT állomány, valamint a járási századok ÖMT állománya is. [51]

A területi alapon szervezett önkéntes tartalékos rendszer alapját Magyarország közigazgatási felosztása adja meg. A két ezredben összesen 21 db (19 megye+2 Budapest) területvédelmi zászlóalj (TVZ.) működik:

- MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred (Székesfehérvár)

1. TVZ. Budapest I., 29. TVZ. Budapest II., 30. TVZ. Pest Megye, 44. TVZ. Somogy Megye, 52. TVZ. Baranya Megye, 48. TVZ. Zala Megye, 69. TVZ. Tolna Megye, 17. TVZ. Fejér Megye, 12. TVZ. Komárom-Esztergom Megye, 19. TVZ. Győr-Moson-Sopron Megye, 83. TVZ. Vas Megye, 31. TVZ. Veszprém Megye.

- MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred (Nyíregyháza)

68. TVZ. Jász-Nagykun-Szolnok Megye, 60. TVZ. Heves Megye, 25. TVZ. Nógrád Megye, 38. TVZ. Bács-Kiskun Megye, 46. TVZ. Csongrád Megye, 101. TVZ. Békés Megye, 10. TVZ. Borsod-Abaúj-Zemplén Megye, 3. TVZ. Hajdú-Bihar Megye, 5. TVZ. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye.

Az alegységeket, a területvédelmi tartalékos századokat járásonként (fővárosi kerületenként) alakítják ki. Minden magyarországi járásban (197 járásban, beleértve Budapest 23 kerületét is) megalakításra került egy önkéntes területvédelmi tartalékos század. Minden magyar állampolgár, kifejezve a haza védelme iránti elkötelezettségét és tenni akarását, jelentkezhet a járási századokba önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálatra. A területi alapon szerveződő önkéntes területvédelmi tartalékosok vonatkozásában cél, hogy a tervidőszak végére (2026), Magyarország mind a 197 járásában legyen legalább egy századnyi jól felkészített és kiképzett, szükség esetén azonnal alkalmazható tartalékos katonai erő.

Önkéntes területvédelmi tartalékosok feladatai

Az önkéntes területvédelmi tartalékosok feladatrendszere igen széleskörű. Alkalmazhatóak béke és különleges jogrend időszakában. Feladata béke időszakban a tényleges szolgálatteljesítés keretein belül részvétel a katasztrófák elleni védekezésben és következményei felszámolásában, a tömeges bevándorlás elleni védekezés feladataiban, kiemelt rendezvények biztosításában, valamint őrzésvédelmi feladatokban való részvétel, közlekedési infrastruktúra katonai célra történő igénybevételhez történő megerősítése előkészítésének támogatása, befogadó Nemzeti Támogatás katonai feladataiban történő részvétel, honvédelmi nevelés programjainak szervezésében, végrehajtásában való részvétel, szemlélet formálása, hazafias nevelés erősítése, honvédelmi táborok sportfoglalkozásainak szervezése, levezetése, a Honvédelmi Sportszövetséggel való együttműködés, az önkéntes tartalékosok fizikai felkészítésének biztosítása, sportobjektumok közös használata, toborzási feladatok támogatása, protokolláris feladatok ellátása nemzeti ünnepeken, valamint katonai alapfelkészítés, a tartalékos kiképzés és gyakorlás tervezésében, szervezésében, és végrehajtásában való részvétel, a Mobil kiképző csoportok alkalmazásának támogatása. A

tartalékos feladata veszélyhelyzetben részt venni a katasztrófák elleni küzdelemben és annak következményeinek felszámolásában. Területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, mozgásszabadság fenntartásának segítése, őrzésvédelmi, járőrözési feladatok végrehajtása, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

Az önkéntes területvédelmi tartalékos feladatait elemezve arra a megállapításra jutottam, hogy mivel feladataik között szerepel a katasztrófák elleni küzdelemben és annak következményeinek felszámolásában való részvétel mind béke, mind veszélyhelyzet időszakában, ezért nagy hangsúlyt lehetne helyezni a tartalékosok bevonására ezen feladatok ellátásában.

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos (ÖTT) rendszer tervezett jövője

A Magyar Honvédség a jövőben 2026-ig további öt, vagyis összesen hét területvédelmi ezred felállítását tervezi: MH 1. Területvédelmi Ezred (Gödöllő), MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred (Nyíregyháza), MH 3. Területvédelmi Ezred (Szolnok), MH 4. Területvédelmi Ezred (Szeged), MH 5. Területvédelmi Ezred (Kaposvár), MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred (Székesfehérvár), MH 7. Területvédelmi Ezred (Győr)

Az aktuális koncepció szerint, amennyiben egy régióban a meglévő állomány létszáma eléri a rendszeresített beosztások 50%-át, új ezred alakul. Magyarország 19 megyére van felosztva, valamint a fővárosra. Budapest, Pest megyével együtt alkot egy egységet. Minden ezred szervezetében három megyei zászlóalj, valamint az adott megye járásaival megegyező számú századot állítanak fel.

Az eredeti tervek szerint 2026-ra kell felállnia a hét önkéntes tartalékos ezrednek, de a tartalékos szolgálat iránti igény és a tartalékos létszám növekedésével, valamint országos szinten az új helyszínek előkészítésével lehetőség adódik minden tervezett ezred működésének megkezdésére akár már 2022-től. [205] Rendeltetésük szerint, a felkészített és kiképzett területvédelmi tartalékos erők gyorsan és rugalmasan mozgósíthatók a megyei, járási vagy települési szinten jelentkező védelmi feladatok támogatására, részbeni ellátására a honvédség szervezeti keretei között. Megítélésem szerint további átgondolást igényel az önkéntes tartalékos rendszer (ÖTT, SÖTT, ÖMV, ÖVT, ÖKSZ) egyszerűsítése.

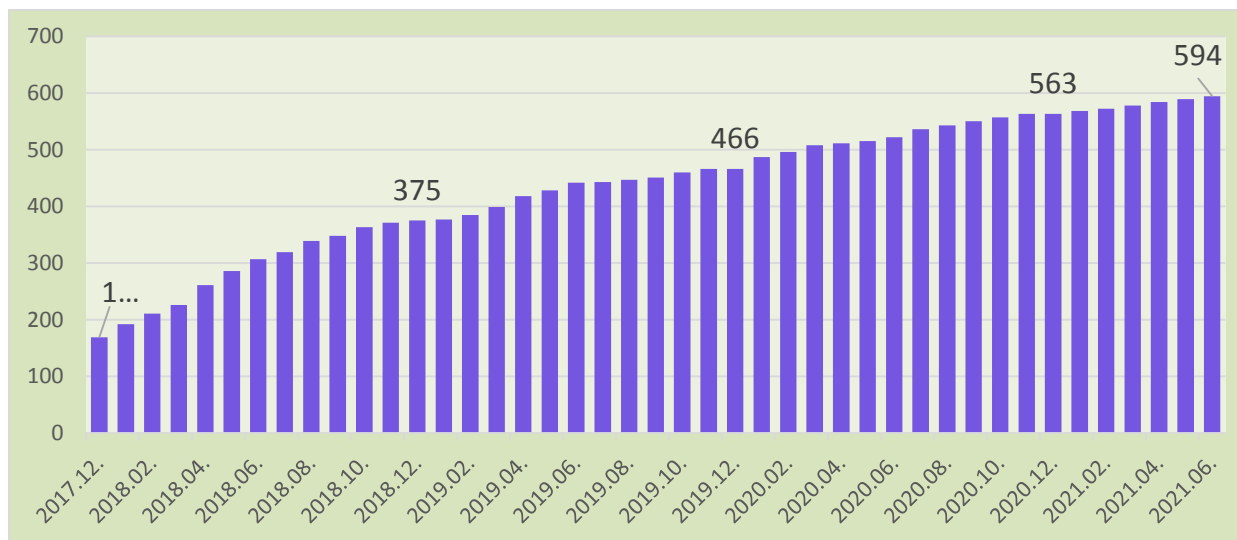
3.3.2 HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN MŰKÖDŐ ÖNKÉNTES TERÜLETVÉDELMI TARTALÉKOS RENDSZER ÁLLOMÁNYÁNAK VIZSGÁLATA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

Ez a fejezet rész Hajdú-Bihar megyében működő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszert mutatja be. Ismerteti az önkéntes tartalékosok toborzását végző MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság tevékenységeit, bemutatja a Magyar Honvédség 2. vitéz Vattay Antal

Területvédelmi Ezred és az alárendeltségébe tartozó Debrecen székhellyel működő Magyar Honvédség 3. Oláh Sándor területvédelmi zászlóalj tevékenységét, feladatait, járásait, az önkéntes területvédelmi tartalékos állomány összetételét, kiképzését.

3.3.2.1 MH KATONAI IGAZGATÁSI ÉS KÖZPONTI NYILVÁNTARTÓ PARANCSNOKSÁG

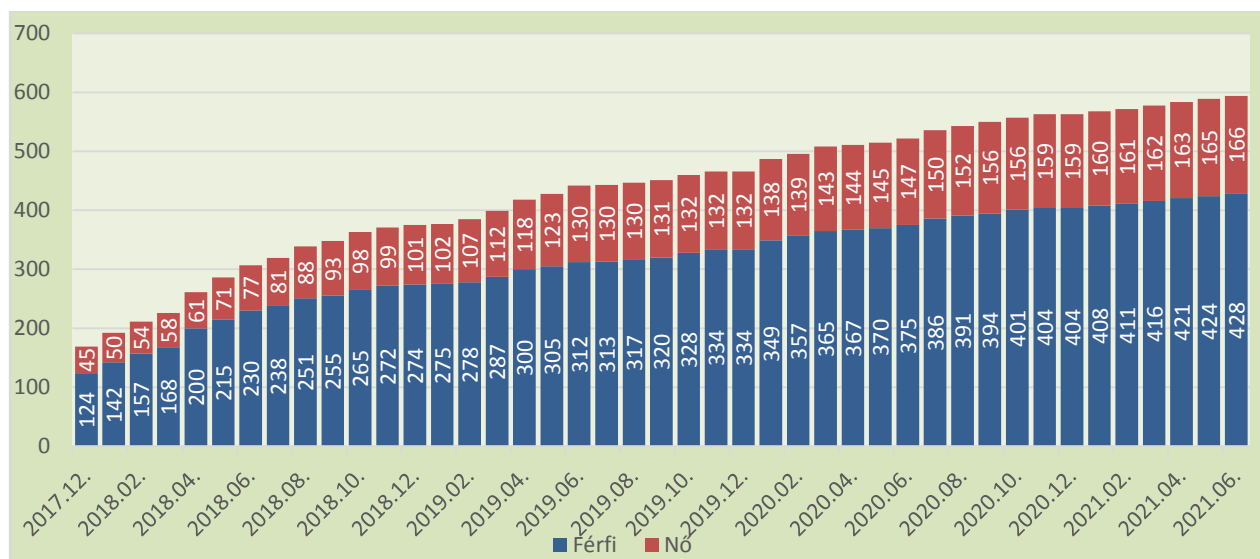
Az önkéntes tartalékos rendszerbe történő toborzás Debrecenben MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság keretében 2017 évben kezdődött.

22. ábra Önkéntes Tartalékosok létszámának alakulása

Készítette a szerző. Forrás: MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság.

A 22. ábra részletesen mutatja a 2017–2021. évi létszámgyarapodást havi bontásban, melyben jól látható, hogy a jelentkezők száma folyamatosan, egyenletesen növekedett az elmúlt három évben, a szerződés kötők számában nem volt visszaesés.

23. ábra Önkéntes Tartalékosok létszámának nemek szerinti megoszlása Hajdú-Bihar megyében

Készítette a szerző. Forrás: MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság Hadkiegészítő és Toborzó Központ

Az önkéntes tartalékosoknak jelentkezettek létszáma 2021. június végén már 594 fő. Az önkéntes tartalékos rendszerbe jelentkező létszámnak a különböző hónapokban a nők 25–29%-ban, a férfiak 71–75%-ban tették ki. A jelenlegi nemek szerinti megoszlást vizsgálva megállapítható, hogy a nők számának aránya néhány százalékkal (1–2%) növekedett, a férfiak számának aránya néhány százalékkal csökkent a kezdeti 2017-es évi létszámokhoz képest. A 23. ábra mutatja a jelentkezettek nemek szerinti kimutatását havi bontásban.

A MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központban toborzottak szerződéskötésüket követően tartalékos katonaként nagy létszámban kerülnek az MH 2. TVE 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj, illetve kis létszámban az MH 5. LDD kötelékébe. A MH 2. TVE 3. TVZ állományában tartalékos szerződéskötések formái az ÖTT, SÖTT, ÖMT és az ÖKSZ jogviszony. Az ÖTT jogviszony esetében 5 év időtartamra - 3 hónap próbaidő kitöltésével, a SÖTT jogviszony esetében 6 hónap időtartamra - 3 hónap próbaidő kitöltésével történik a szerződéskötés. Az ÖMT jogviszony esetében a szerződéskötő első alkalommal a KIKNYP és 8 hónaphatározott időre – 6 hónap próbaidő kitöltésével, majd az MH 2. TVE 3. TVZ szervezetébe szerződésmódosítással áthelyezve 5 év határozott időtartamra - 6 hónap próbaidő kitöltésével történik az állományba helyezés. Az MH 2. TVE 3. TVZ-ben szolgálók legtöbben az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálati formát választották.

3.3.2.2 MH 2. VITÉZ VATTAY ANTAL TERÜLETVÉDELMI EZRED

MH 3. OLÁH SÁNDOR TERÜLETVÉDELMI ZÁSZLÓALJ

MH 2. Vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred

Az újonnan létrejövő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálati formát 2017-ben hozták létre hazánkban. A Magyar Honvédség tartalékos rendszerében az országban elsőként Nyírtelek (majd Debrecen, 2019-től Nyíregyháza) székhellyel létrehozott területvédelmi ezrede a Magyar Honvédség 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred. Az MH 2. TVE szervezetében Területvédelmi Zászlóalj (a továbbiakban TVZ) kerültek létrehozásra a területi elven szervezett tartalékos rendszer megyei szintű tervezése, szervezése, vezetése, az önkéntes tartalékos állomány felkészítését végző szervezeti elemek által végzett kiképzési feladatok végrehajtásának összehangolása, valamint a tartalékosok szerződésének előkészítése, a bevonultatásuk és elbocsátásuk tervezése érdekében az. [206]

MH 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj

Az MH 2. TVE ezred alárendeltségébe 9 zászlóalj tartozik. Ezek közül az MH 2. TVE 3. TVZ Hajdú-Bihar megyei illetékességű tevékenységet folytat. Székhelye Debrecen Péterfia u. 58/A. Megbízott zászlóaljparancsnok a szolgálati elöljárója a személyiállományának és az adott megyébe települő Kiképző Századnak, valamint az ÖT kötelékeknek. A MH 2. TVE 3. TVZ személyi

állománya a parancsnokság-törzsből és a kiképző század állományából áll. A parancsnokság működési helye Debrecen Péterfia u. 58/A., a kiképző század az 5. Bocskai István Lövészdandár működési helyén a Debrecen Füredi u. 59-63. szám alatt teljesíti szolgálatát. A zászlóalj feladatkörébe tartozik a kiképzési, katasztrófavédelmi, protokolláris, reprezentációs, hagyományörző és hadisírgondozási, társadalmi kapcsolatépítő és honvédelmi nevelési feladatok ellátása.

Az MH 2. TVE 3. TVZ rendeltetése az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos rendszer kialakítása, fenntartása, fejlesztése. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos állomány területvédelmi feladatokra történő felkészítése. Vezeti és irányítja az alárendeltségébe tartozó Kiképző Századok és területvédelmi járási századok tevékenységét.

- Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi feladatok ellátása.
- Humanitárius tevékenység végzése a nemzetközi jog szabályaival összhangban.

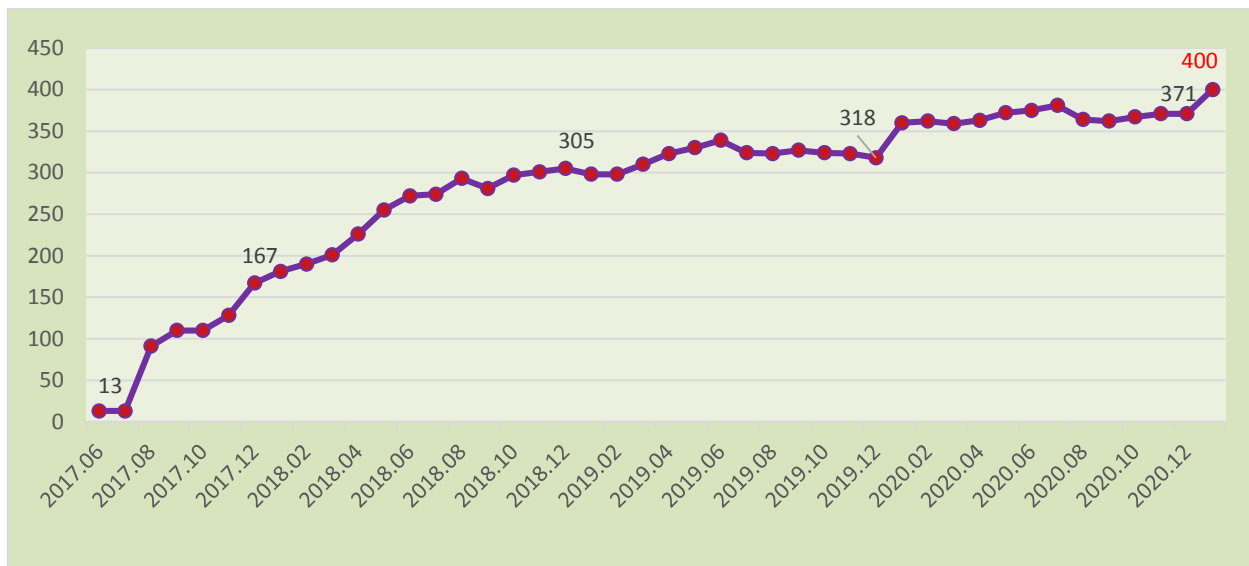
Az MH 2. TVE 3. TVZ feladatai:

- Járási századok szakmai irányítása, területvédelmi rendszer működtetése, fejlesztése.
- A kiképzés tervezésével, korszerűsítésével, végrehajtásával kapcsolatos koordinációs tevékenység végzése az MH HFKP szakmai irányítása mellett.
- Heti, havi és éves munkaterv kidolgozása, végrehajtása. Éves kiképzési tervokmányok elkészítése.
- Kapcsolattartás a katonai igazgatás területi és helyi szerveivel. Együtt működni a MH más katonai alakulataival.
- Az ÖTT állomány kiképzésének irányítása, a kiképzések naprakész nyilvántartása. Az ÖTT állomány kiképzésre és tényleges szolgálatteljesítésre való behívás, annak tervezése. Kapcsolattartás az ÖTT kompenzációs szerződést kötött munkáltatóval.
- Humánerőforrás-gazdálkodás tervezése, szervezése, irányítása és a nyilvántartás végrehajtása.
- Hazánk államterületének védelmi biztosítása.
- Válságkezelés, katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel.
- Biztosítani a hátszágban folyó katonai igazgatási feladatok végrehajtásának irányítását, vezetését, a hátszág létfontosságú rendszerlemeinek védelmét, a lakosság élet- és vagyonbiztonságának védelmét és részt venni a Befogadó Nemzeti Támogatás katonai feladataiban.
- Készenléti szolgálat készenlétkben tartása, rendszabályok meghatározása. Hadisírok, katonai, illetve hősi emlékművek fenntartásával kapcsolatos feladatokban, valamint kegyeleti tevékenységekben való részvétel.
- Kapcsolattartás honvédelem ügyeit felvállaló önkormányzati és civilszervezetekkel.

- Fiatalok hazafias- honvédelmi nevelése, Honvéd Kadét Programban való részvétel.
- Hagyományőrzési tevékenység végzése. [206]

A zászlóalj feladatait vizsgálva megállapítottam, hogy a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel része feladatkörüknek. Javasolom a zászlóalj állományát katasztrófavédelmi, polgári védelmi feladatokba aktívan bevonni, mivel előnyt jelenthet a területi szinten végzett feladatok végzésekor a helyismeret és a gyors reagáló képesség megléte, a lakóhelyükhöz közeli akár azonnali bevetetőség.

Az MH 2. TVE 3. TVZ -ben az önkéntes tartalékosok létszáma

24. ábra Az önkéntes tartalékosok létszámának alakulása a MH 2. TVE 3. TVZ-ben

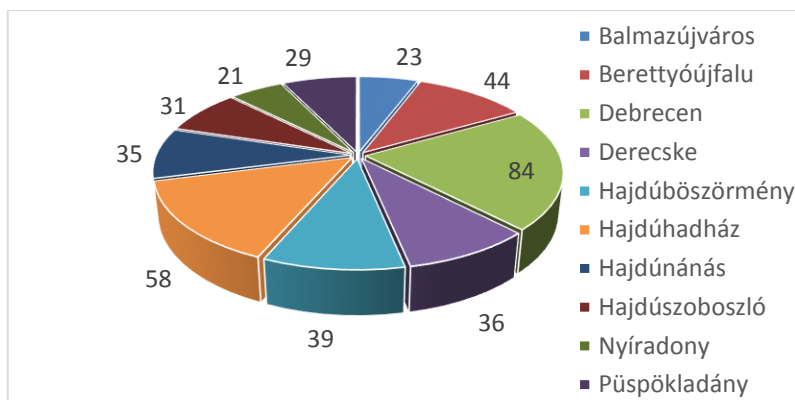
Készítette a szerző. Forrás: MH 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj.

2017-től 2021. január 3-ig a MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központjában toborzott és szerződést kötöttek közül 400 fő a szerződéskötésüket követően a MH 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj kötelékébe kerültek önkéntes tartalékos katonaként, létszámuk folyamatosan emelkedett. Létszámuk alakulását mutatja a 24. ábra.

Az MH 2. TVE 3. TVZ járásai, önkéntes tartalékosok létszáma járásonként

A 3. Oláh Sándor területvédelmi zászlóalj felállítása Magyarország közigazgatási felosztását és működését vette alapul. Helyi szinten, tíz járási alegység/század létrehozásával valósult meg. Minden járásban Önkéntes Területvédelmi Tartalékos századot hoztak létre.

Önkéntes tartalékos állományba az MH 3. Oláh Sándor területvédelmi zászlóalj járásából az alábbi létszámban kerültek be Balmazújváros 23 fő, Berettyóújfalú 44 fő, Debrecen 84, Derecske 36 fő, Hajdúböszörmény 39 fő, Hajdúhadház 58 fő, Hajdúnánás 35 fő, Hajdúszoboszló 31 fő, Nyíradony 21 fő, Püspökladány 29 fő.

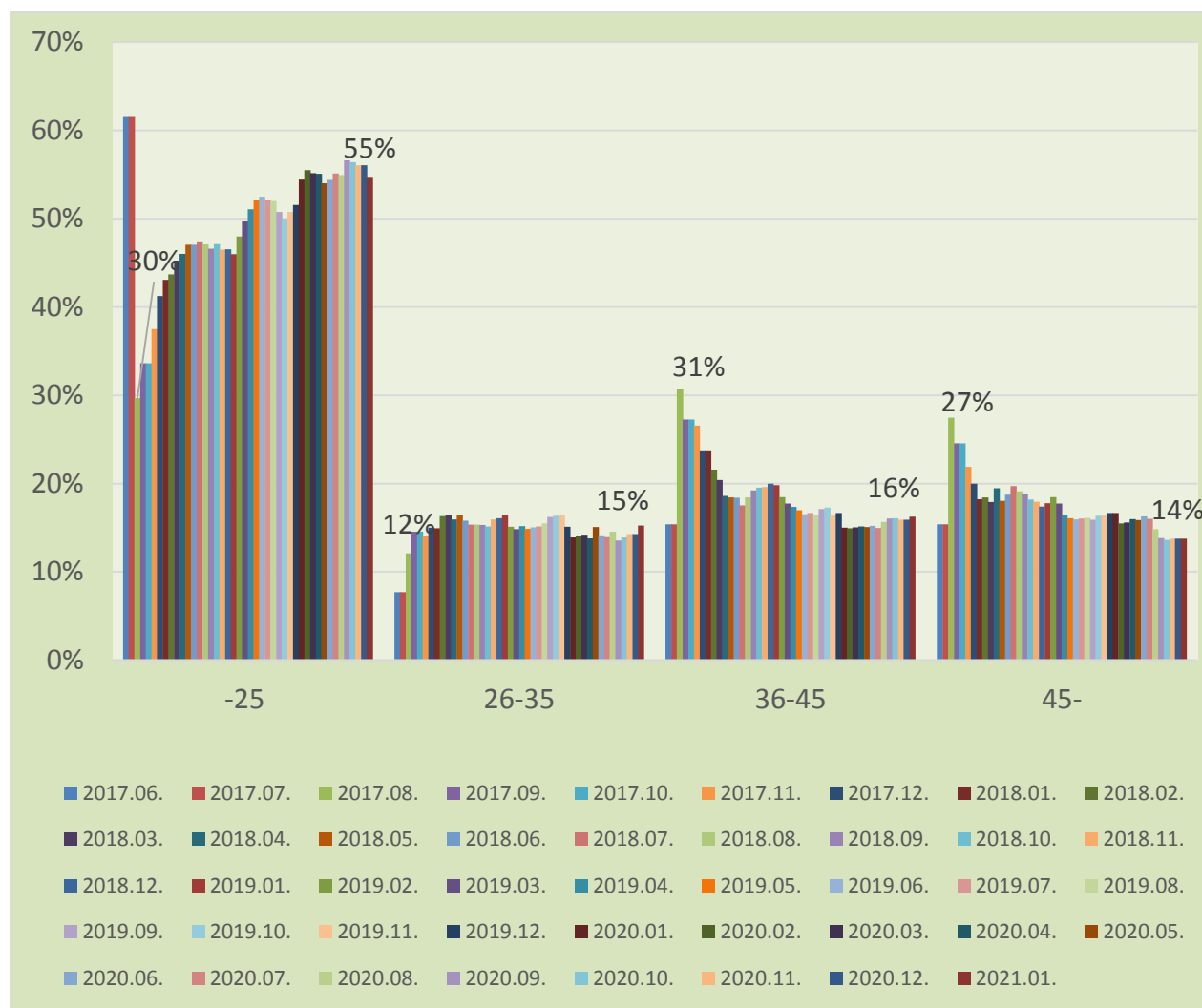

25. ábra A MH 2. TVE 3. TVZ járásai, önkéntes tartalékosok létszáma járásonként

Készítette a szerző. Forrás: <http://www.terport.hu/tematikus-terkepek/hajdu-bihar-megye-jarasai-terulet-62086-km2-nepesség-549-515-fo-jarasok-szama-10->, MH 2. TVE 3. TVZ.

Az MH 2. TVE 3. TVZ állomány létszámának életkor szerinti megoszlása

Az MH 2. TVE 3. TVZ-be, önkéntes tartalékos állományba került 400 fő életkori megoszlásának alakulását mutatja be havi bontásban a 26. ábra.

26. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ -ben az állomány létszámának életkor szerinti megoszlása

Készítette a szerző. Forrás: MH 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj.

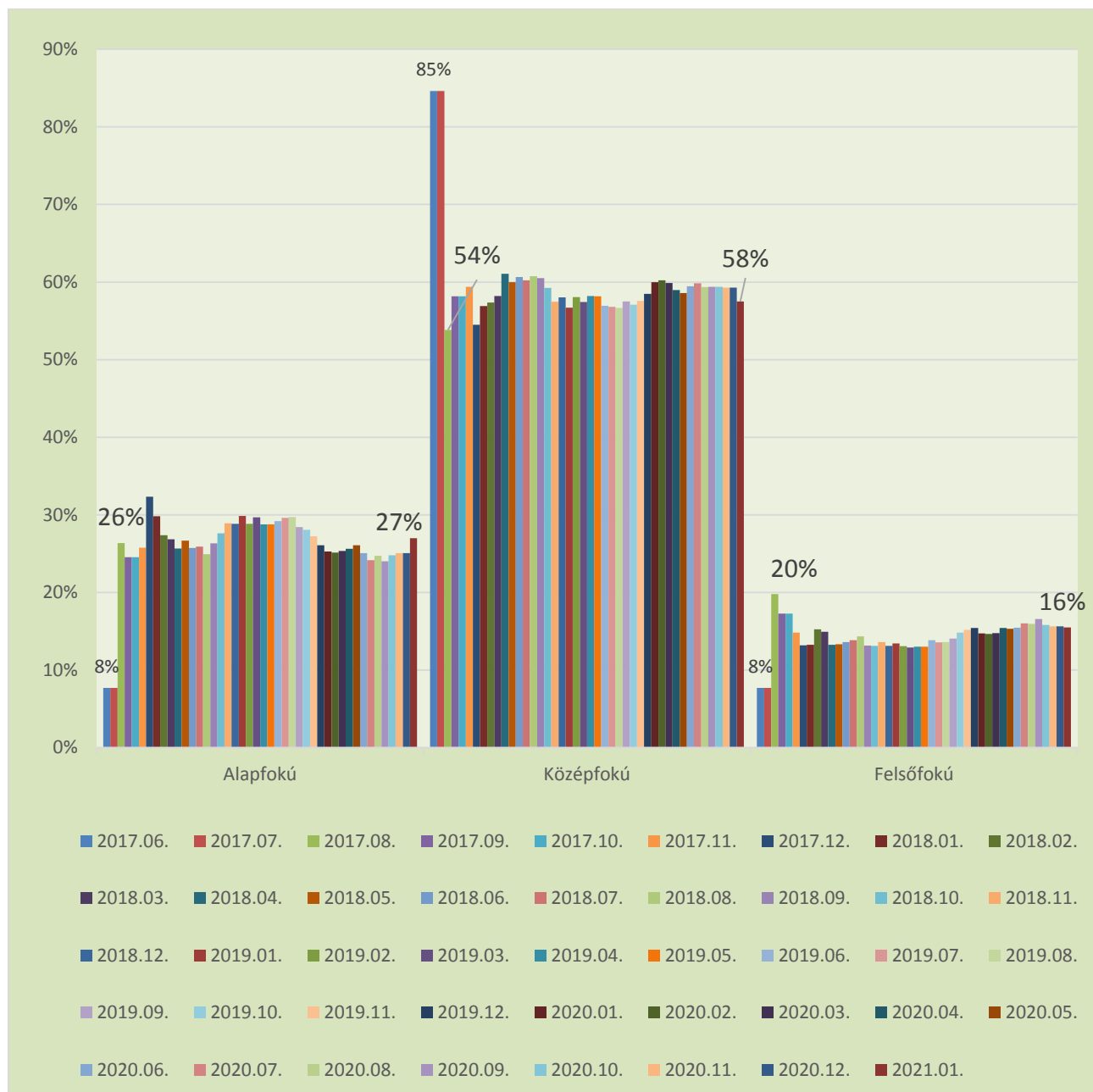
Az első két hónapban 2017. 06–07.-ben az állományba jelentkezők 62 %-a 25 évnél fiatalabb volt, nagyon kevesen 8%-ban voltak a 26–35 éves korosztályban, 36–45 és a 45-től idősebbek a létszám 15%-át tették ki. Ezt követően 2017.08.-tól az életkori megoszlásra jellemző, hogy a legnagyobb számban, az összes jelentkező 30–58%-ában a 25 év alatti életkorral rendelkezők jelentkeztek. A 36–45 éves korosztály a jelentkezők 15–31%-ban, a 45 év feletti a jelentkezők 14–27%-ában vannak jelen. Legkisebb arányban a 26–35 éves korosztály képviselteti magát, ők a jelentkezőknek csak a 12–16%-át teszik ki. A jelentkezési idő előre haladtával a rendszerben a 25 évnél fiatalabbak aránya növekedést, míg a 35 évesnél idősebbek esetében, mindkét korcsoportban a létszám arányának csökkenése figyelhető meg. A 26–35 év közötti korosztály aránya nem változott jelentősen.

Meglátásom szerint bizonyos védelmi feladatok (pl. árvíz elleni védekezés során homokzsák pakolása) végzéséhez igen komoly fizikai állóképesség szükséges, ami leginkább a fiatal 26-35 éves korosztálytól várható el, ők azok, akik nagyobb fizikai megterhelést is bírnak. Megítélésem szerint ennek a korosztály számának növelésére nagy hangsúlyt kell fektetni. Növelni lehet arányukat pl. ösztönző elemek beépítésével, munkáltatójuknak további kedvezményben való részesítésével, nagyobb anyagi megbecsüléssel.

Az MH 2. TVE 3. TVZ állományának iskolai végzettség szerinti megoszlása

A 27. ábra jól tükrözi, hogy a teljes létszámhoz képest a különböző végzettséggel rendelkezők arányában az idő előre haladtával nincs jelentős változás. Az önkéntes tartalékosok iskolai végzettségének alakulását havi bontásban a 27. ábra mutatja be. 2017. június és július hónapban a jelentkezők 85 %-a volt középfokú végzettségű, alap és felsőfokú végzettséggel csak kevesen (8–8%) rendelkeztek. Ezt követően 2017. 08.-tól 2021.01-ig az állományba jelentkező 400 fő iskolai végzettségének havi megoszlására jellemző, hogy legtöbben szintén középfokú végzettséggel rendelkeznek, mely a jelentkezők 54–58%-a, továbbá a jelentkezők 24–30%-a alacsony fokú végzettséggel, 13–20%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Véleményem szerint a különböző (informatikai, egészségügyi, vízügyi, építő-, gépész-, repülőmérnöki) felsőfokú végzettséggel rendelkező önkéntes tartalékosok létszámát célszerű növelni, mivel a védelmi feladatokat ellátó szervezetek feladatainak ellátásába könnyen bevonhatók, tudásuk jól hasznosítható. Megítélésem szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők létszáma növelhető a civil szférához viszonyított versenyképes fizetéssel.

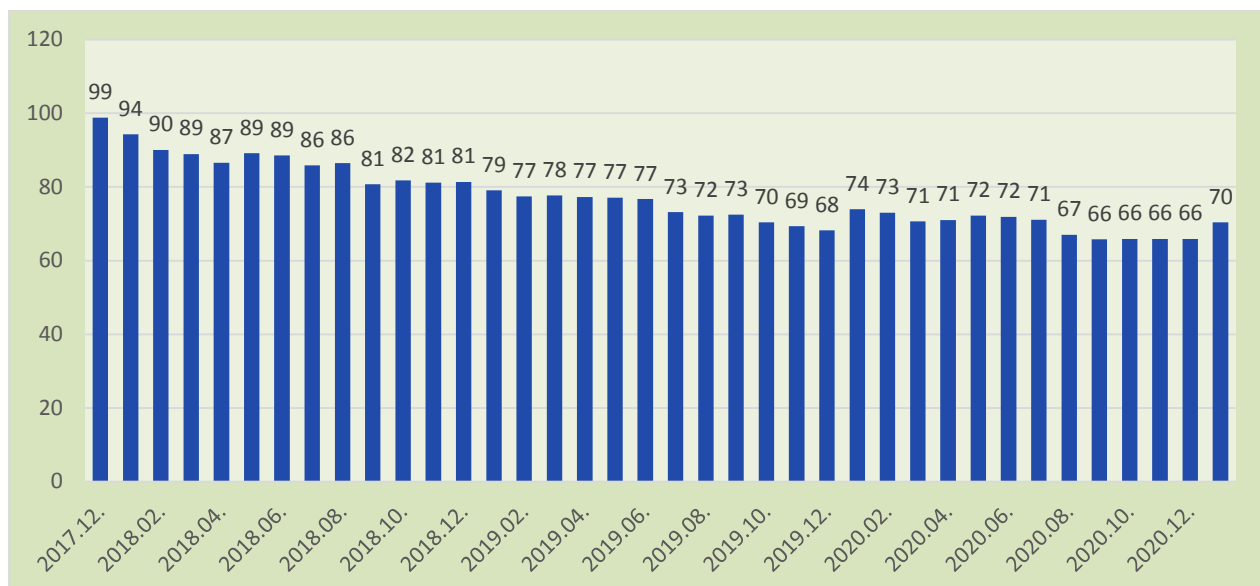

27. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ állományának iskolai végzettség szerinti megoszlása

Készítette a szerző. Forrás: MH 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj.

Az MH 2. TVE 3. TVZ önkéntes tartalékos létszámának változása, pályaelhagyók

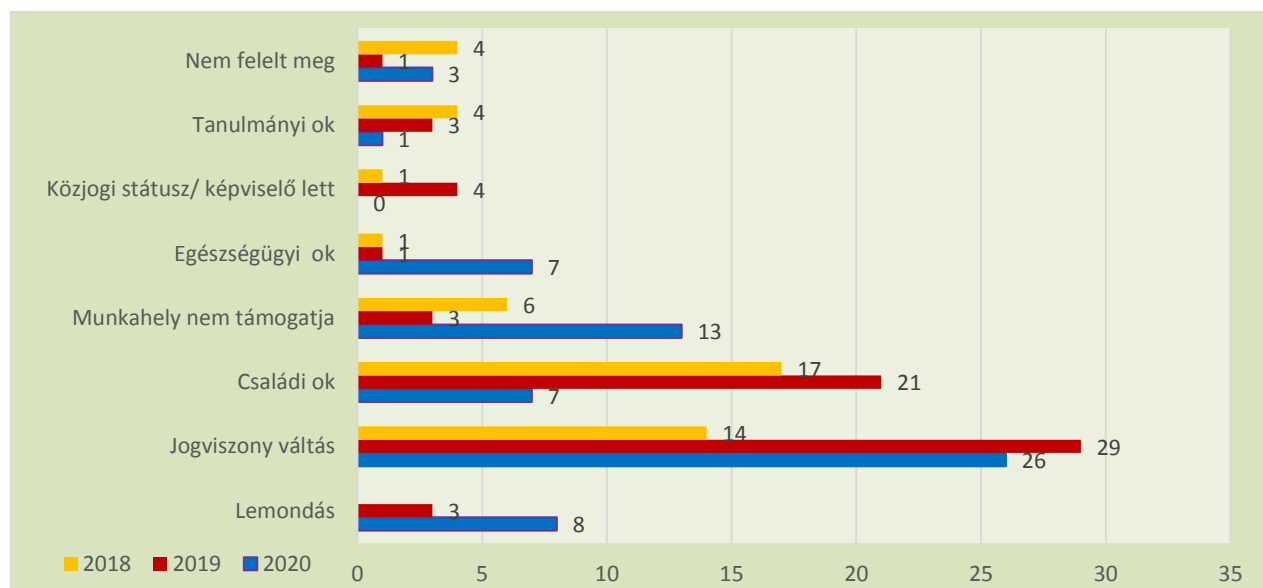
Sajnos lemorzsolódás is tapasztalható az állományban lévők létszámában. A szerződést kötött önkéntes tartalékosok közül a MH 2. TVE 3. TVZ -ben szolgáló önkéntes tartalékosok számának aránya az idő előrehaladtával egyre csökken, ami azt jelenti, hogy hiába az új, egyre több szerződést kötő száma, a tartalékos rendszert elhagyók száma is egyre növekszik.

28. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ -ben az állományban maradók és a szerződést kötők létszámának aránya %-ban

Készítette a szerző. Adat forrás: MH 3. Oláh Sándor TVZ kiképzési parancsnokság.

A pályaelhagyás indokaként a pályaelhagyó tartalékosok leggyakrabban a jogviszonyváltást és a családi okot jelölték meg. Az elmúlt évben több esetben a munkahely nem támogatta az önkéntes vállalat kötelezettségét.

29. ábra Önkéntes tartalékosok pályaelhagyásának okai

Készítette a szerző. Adat forrás: MH 2. TVE 3. TVZ.

Az MH 2. TVE 3. TVZ állományának feladatellátásai

A zászlóalj állományának elsődleges feladatvégzése a tartalékos rendszer állományának kiképzése, a feladat végzésekre történő felkészítés. A COVID 19 veszélyhelyzet idején az MH 2. TVE 3. TVZ állománya részt vett kórházfeladatok ellátásában, idősotthonok fertőtlenítésében, továbbá nagy számban, rendszeresen vesz részt határvédelmi feladatok ellátásában a 'Közös akarat' feladatellátás

keretében.¹⁴⁵ TVZ állománya a honvédelmi és hazafias nevelés céljából 2021. év nyarán három, 2022-ben öt honvédelmi tábort szervezett 12–18 éves korosztály számára. A zászlóalj illetékességi területén az iskolák Honvéd Kadét Programba történő csatlakozását koordinálja, az oktatást segíti. Az önkéntes tartalékosok a felkészítések mellett idén is részt vettek számos toborzást támogató feladatban, járőrversenyeken, emléktúrákon, lő versenyeken, nemzeti ünnepeink alkalmából szervezett eseményeken teljesítenek katonai tiszteletadást, missziós feladatokat végeznek.

Megvizsgálva a zászlóalj eddig végzett feladatait, megállapítottam, hogy katasztrófavédelmi, polgári védelmi feladatok ellátásában csak a COVID járvány idején vettek részt, miközben folyamatosan bevethető lenne az állomány.

3.3.3 A TARTALÉKOS RENDSZER ÁLLOMÁNYÁNAK KÉPZÉSE JAVASOLT ÚJ KÉPZÉSI TERVE

3.3.3.1 A TARTALÉKOS RENDSZER ÁLLOMÁNYÁNAK KÉPZÉSE

A Magyar Honvédség állományának képzésében napjainkban változások vannak. Napjainkig a Magyar Honvédség Egységes Alap kiképzés Programja keretében valósult meg az állomány kiképzése, a tartalékos rendszerben pedig modulrendszer keretében. Jelenleg a változások, átállás időszakában az önkéntes tartalékos állomány alap kiképzése két féle módon valósul meg, az eredetileg bevezetett modulrendszer, valamint 2022-től bevezetésre kerülő egységes alap kiképzés keretében.

A KIKÉPZÉS MODULRENDSZERÉNEK BEMUTATÁSA

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos állomány kiképzése során a 20 napos, 120 órás, 10 kiképzési modult tartalmazó alapfelkészítésben vesz részt a saját életéhez és munkájához igazítottan. A modulok tematikailag egymásra épülnek, egy modul 12 óra időtartamban 2 nap alatt kerül elsajátításra. A kiképzés moduljainak témakörei: 1. modul: Újonnan szerződött tartalékosok bevonultatása, beöltöztetése, 2. modul: Katonai tereptan, 3. modul: Híradó, informatikai kiképzés, 4. modul: Műszaki kiképzés, 5. modul: Egészségügyi kiképzés, 6. modul: Nem háborús műveletek, 7. modul: I. Harcászati kiképzés, 8. modul: II. Harcászati kiképzés, 9. modul: I. lőkiképzés, 10. modul: II. lőkiképzés. 2019. év őszétől került bevezetésre a két modul a 11. modul: ABV védelem és a 12. modul: általános lőkiképzés. Ez a képzési modulrendszer az értekezés lezárásáig nem változott.

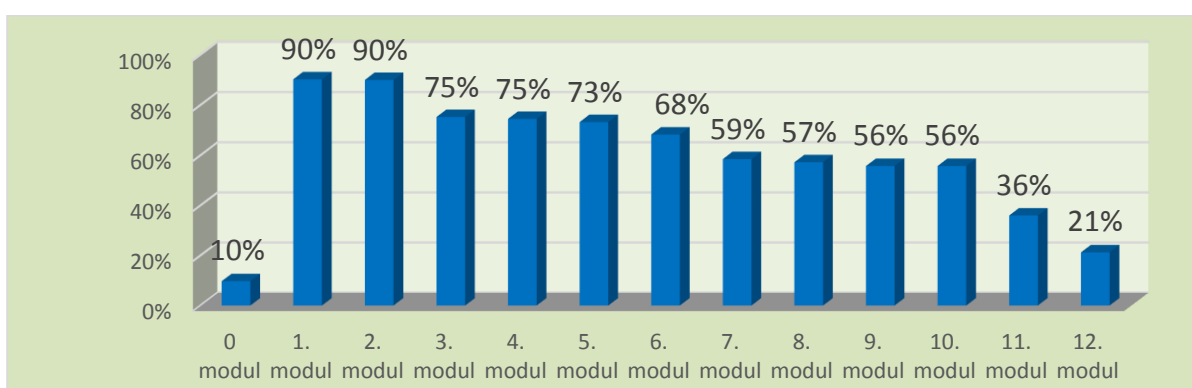
A 120 órás alapfelkészítés 20 napos programban kerül végrehajtásra. Egy alkalommal minimum egy modult (2 nap) sajátít el az önkéntes tartalékos. A kiképzési program adta rugalmasság lehetővé teszi, hogy a 20 napot több alkalommal történő behívás alatt lehessen végrehajtani (pl.: 10x2; 4x5;

¹⁴⁵ Forrás: MH 2. TVE 3. TVZ. napi jelentések alapján.

5x4; 1x20). Főleg diákok és tanárok részére kínál lehetőséget az MH nyaranta 1x20 napos kiképzés formájában is, ami a leghatékonyabb végrehajtás. A kiképzés rugalmassága megengedi azt is, hogy a kiképzés hétvégén legyen. A megyei TVZ-k szervezik a kiképzéseket, s általában az állomány többsége által preferált rendszerben kerülnek végrehajtásra a kiképzési foglalkozások. Az ÖTT szolgálatot vállalók alapesetben az adott járásban, illetve megyében kerülnek kiképzésre. A kiképzési időpontok előzetesen egyeztetésre kerülnek.

Hajdú-Bihar megyében működő MH 2. TVE 3. TVZ önkéntes tartalékos állományának kiképzése, a modulok teljesítése

A kutatás részeként 2020-ig vizsgáltam Hajdú-Bihar megyében működő az MH 2. TVE 3. TVZ önkéntes tartalékos állományának kiképzését. Megállapítottam, hogy az alapfelkészítés minden követelményét, mind a 10 modul teljesítését a rendszerbe jelentkező tartalékos katonák 56%-a már teljesítette. Az 1. modult teljesítette a jelentkezők 90 %-a, a 2. modult 90 %-a, a 3. és a 4. modult 75 %-a, az 5. modult 73 %-a, a 6. modult 68 %-a, a 7. modult 59 %-a, a 8. modult 57 %-a, a 9. és 10. modult 56 %-a. (30. ábra) A jelentkezők 10%-a egyetlen modult sem végzett még el a jelentkezés közelsége miatt. A 11. modult a tartalékosok 36%-a, a 12. modult 21 %-a végezte el.¹⁴⁶

30. ábra Kiképzés teljesítése modulonként

Készítette a szerző. Adat forrás: MH 2. TVE 3. TVZ évvértékelő beszámoló.

Megítélésem szerint a kiképzés magas arányú sikeres teljesítése a rugalmas tervezésnek, a kiképzők magas szintű szakmai képzettségének és az élményszerű oktatásnak az eredménye. A sikeres képzés eredményességét bizonyítja az is, hogy a területvédelmi századokban szolgálók 13%-a szerződéses katonai szolgálatot, 11 %-a műveleti tartalékos jogviszonyt létesített, 9%-a más katonai alakulathoz került, 8%-a altisztképzésre ment és 1 %-a honvédségi közalkalmazottként helyezkedett el.

A SÖTT 1. kiképzés 2020.07.01.-től vette kezdetét 23 fővel, a SÖTT 2. kiképzés 2020.09.01.-től indult meg 21 fővel. Az 1–2. modul kiképzés 3 alkalommal - 20fővel, a 3. modul 3 alkalommal - 21 fővel, a 4. modul 3 alkalommal - 25 fővel, és az 5. modul 2 alkalommal - 22 fővel került

¹⁴⁶ Forrás: MH 2. TVE 3. TVZ évvértékelői alapján.

végrehajtásra. A SÖTT 3–4. kiképzés jelentkező hiányában nem valósult meg. A SÖTT 5. kiképzés 2021.06.01-től indult 18 fő jelenlétével.

A kiképzés helyszíneit vizsgálva megállapítottam, hogy a lövészetek a megyében két helyen Debrecenben és Hajdúhadházon, a Vay Ádám kiképző bázison biztosítottak, a megye többi részén a zászlóaljnak nincs biztosítva a lövészeti helyszín. A lövészeti helyszínek sokszor Natura 2000-ek így engedélyeztetni kell annak használatát. Megállapítottam, hogy a képzési modulrendszer nem tartalmazza a katasztrófavédelmi feladatokra történő felkészítést, Hajdú-Bihar megyében sem kaptak ilyen jellegű kiképzést az MH 2. TVE 3. TVZ állományának tagjai.

EGYSÉGES ALAPKIKÉPZÉS

2022. szeptember 1-től jelentősen megváltozott a Magyar Honvédség alapkiképzési rendszere. Országosan összevont és egységesített kiképzés lett bevezetve, melyben mind a tartalékos, mind a szerződéses állományba vonulók, ugyanazt a katonai alapkiképzést kapják. Az új rendszer elem elnevezése: MH Egységes Alapkiképzési és Lövész Alapozó Felkészítési Program, röviden az EAP.

A korábbi egységes alapkiképzés 5+1 hetes időtartamú bentlakásos alapkiképzés volt, e helyett, került bevezetésre 5+1+2 hét időszak alatt választható napi bejárásos vagy bentlakásos, étkeztetéssel ellátott felkészítés került bevezetésre a Területvédelmi Tartalékos katonai szolgálati formában.

Korábban az egységes alapkiképzés keretében a bevonulásukat követően minden kiképzendő megkötötte szerződését azzal az alakulattal, ahol katonai szolgálatát szándékozott a későbbiekben teljesíteni. Az új rendszerben a kiképzés végéig mindenki tartalékos jogviszonyban áll, majd a végén kötik a szerződést, így lehetőség van annak eldöntésére, hogy valaki marad tartalékosnak, vagy szerződéses katonaként szeretné folytatni a Magyar Honvédség állományában. Aki szerződéses állományba készül az alapkiképzésen felül egy további 2 hetes képzésen kell részt vegyen. A szerződés megkötésére azután kerül sor, hogy az EAP-ot sikeresen befejezte, azaz eleget tett a felkészítés követelményeinek és a program közepén lefolytatott 1 hetes adminisztrációs héten az alkalmassági vizsgálaton is megfelelt.

A korábbi egységes alapkiképzés is elméleti és gyakorlati foglalkozás keretében valósult meg. Az első héten leginkább a tantermi foglalkozások, ezt követően pedig alaki kiképzés, katonai tereptan foglalkozás, ABV védelmi kiképzés, általános lökiképzés, harcászati kiképzés, műszaki-robbantási foglalkozások keretében. Az új MH Egységes Alapkiképzési és Lövész Alapozó felkészítés három fő részből áll, melyben öt hét az alapkiképzés, egy hét az adminisztrációs hét, két hét pedig a lövészalapozó felkészítés. A kiképzés 40 nappól áll, melynek része az alaki foglalkozás, továbbá az egészségügyi, műszaki, harcászati, híradó, jogi-hadijogi és katonai tereptan ismeretek. Az adminisztrációs hét során pszichikai és fizikai alkalmassági vizsgálaton esnek át a bevonulók.

A katonai szolgálatra jelentkezők részére az alapkiképzéssel kapcsolatos feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása 2022. október 3-tól egységesen a területvédelmi ezredek hatáskörébe tartozik.

A képzés struktúráját, tartalmát vizsgálva megállapítottam, hogy sem a korábbi, sem az új egységes alapkiképzési rendszerben nincs jelen az állomány katasztrófavédelmi feladatok ellátására történő felkészítés, miközben a polgári védelmi feladatok ellátására hatékonyan bevetetők lennének a tartalékos állomány tagjai.

3.3.3.2 A TARTALÉKOSOK SZÁMÁRA JAVOST ÚJ KÉPZÉSI EGYSÉG TERVE

Vizsgálva a MH 2. TVE 3. TVZ tevékenységét az állomány kiképzési rendszerét (moduljait, egységes kiképzési tervét) ajánlom a tartalékosok további képzését, a képzés tartalmának, témaköreinek bővítésével. Javaslom egy „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű egység kidolgozását, bevezetését, mely tartalmazná a lakosságvédelmi feladatok végzésére történő felkészítést természeti eredetű katasztrófák (ár- belvív), veszélyhelyzet és rendkívüli időjárás esetén a lakosság és anyagi javak védelme céljából.

Az új képzési egység javasolt tematikája:

- Veszélyeztetett területről a lakosság kitelepítése, kimenekítése, befogadása (a kitelepítés végrehajtásában való közreműködés, a kitelepülő lakosság gyülekeztetését, a kitelepítés útvonalaira való szervezett ráterelést, a lakosság tovább irányításában és szállításában, valamint azoknak a befogadási helyre történő elhelyezésében való közreműködés, együttműködés a kitelepítési útvonalon és a befogadási helyeken az egészségügyi, ételmezési ivóvízellátást biztosító szervekkel).
- Árvíz, belvív, vízkár elleni védekezés feladatai (árvízvédelmi falak, mobilgát felállítása, védvonalak magasítása, homokzsák szakmai meg és egymásra pakolása, nyúlgát építése, bordás megtámasztás készítése gátszakadás esetére történő felkészülés, ellennyomó medence készítése, Vízzivattyúzás elsajátítása pincékből mélygarázsokból).
- Rendkívüli időjárás esetén végzendő feladatok (kidőlt fa láncfűrészsel és kézi erővel történő eltávolítása, az épületek tetőhéjazatán támadt hiányosságok, sérülések fóliával történő letakarása, épület dúcolása, vízzivattyúzás).
- Külső irányítási pont telepítése (sátorállítás, agregátor beüzemelése).
- Állatállomány, mezőgazdasági termékek (növényzet, takarmány stb..) védelmére vonatkozó előzetes intézkedések végrehajtásában való közreműködés (mentés, mentesítés és fertőtlenítés).
- Kárterületen az anyagi javak őrzése.

A tervezett „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű egység része az elméleti és a gyakorlati kiképzésnek.

Elméleti kiképzés

A javasolt elméleti képzés megvalósításának módja: Javaslatom a 3. TVZ kiképző század kiképzőtiszt/altisztjeinek polgári védelmi feladatokra történő felkészítését a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság irányításával, szakemberinek, eszközeinek igénybevételével. Ezt követően a zászlóalj már felkészített kiképzői végeznék a teljes 3. TVZ állomány felkészítését.

A javasolt elméleti képzési időtartama: 2 nap 12 óra (igazodna a többi témakör képzési idejéhez). Meglátásom szerint a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és az MH 2. TVE 3. TVZ együttműködési megállapodásban szabályozott keretek között megvalósuló kiképzés által a zászlóalj állománya bevethetővé válik a katasztrófavédelmi (árvíz, belvíz, polgári védelmi) feladatok ellátásába.

Gyakorlati kiképzés

Az MH 2. TVE és ennek részeként a 3. TVZ szoros munkakapcsolatban áll az MH 5. Bocskai István Lövészdandár szervezeti egységgel. Az MH 2. TVE Debrecen helyőrségbe települt elemeinek (MH 2. TVE 3. TVZ - Kiképző Század) egyes logisztikai gazdálkodási feladatait az MH 5. Bocskai István Lövészdandár látja el. Jelenleg Debrecenben az MH 5. Bocskai István Lövészdandár végzi a HKR feladatait, melyek végzésébe napjainkig, szervesen még nem kapcsolódott be a MH 2. TVE 3. TVZ. Vizsgálva a Magyar Honvédség HKR katasztrófavédelmi feladatait ellátó Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár működését megállapítottam, hogy az MH 5. LDD Magyarország legnagyobb szárazföldi katonai szervezeteként rendelkezik nagy létszámú élő erővel és speciális védelmi feladatok ellátásához szükséges gépjárművekkel, valamint könnyen mozgósítható a HKR feladatainak ellátásába a jelenlegi egyéb napi feladatai mellett. Megítélésem alapján az MH 2. TVE 3. TVZ katasztrófavédelmi feladatainak végzéséhez szükséges ismeret és tapasztalatok megszerzését segítené a HKR-ben kiválóan működő 5. Bocskai István Lövészdandárral megvalósuló szoros szakmai együttműködés. Javaslom az MH 2. TVE 3. TVZ állomány katasztrófavédelmi feladatok ellátására felkészítő egység gyakorlati képzését az MH 5. Bocskai István Lövészdandárral közösen megvalósítani, a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szakmai irányítása alatt.

Megítélésem szerint az MH 2. TVE 3. TVZ alakulata alkalmassá válna speciális katasztrófavédelmi feladatok elvégzésére az MH 5. LDD-vel történő közös, ütemezett katasztrófavédelmi gyakorlatok végrehajtásával. Felvetésem alapján a területvédelmi zászlóalj állománya támogatni tudná a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és alárendeltségébe tartozó kirendeltségek, tűzoltó parancsnokságok, katasztrófavédelmi őrsök, valamint az MH 5. Bocskai István Lövészdandár által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek végzését a zászlóalj állományának megfelelő felkészítésével, a tervezett képzési egység elvégzésével.

A gyakorlati képzéshez szükséges műszaki tartalom, speciális járművek/eszközök (ajánlás)

Megítélésem szerint a katasztrófavédelmi feladatok ellátásához a zászlóalj állományának az alábbi eszközpark ismeretére van szüksége:

- tehergépkocsi (MAN TGS 33.510 típusú 12 m³-es önküürítő tehergépjármű)
- darus gépkocsi (KATO BERGER NK-160, TÁTRA 148, CKD AD-20, IFA ADK-125, Rába H25 Palift, Rába H25 önrakodó)
- üzemanyag szállító tehergépkocsik (Rába H25, URAL 4320)
- vízszállító eszközök (VSZU-1000)
- hűtő- és kenyeres tehergépkocsi (Rába H18)
- sebesült szállító gépjármű
- Szállító harcjármű (A BTR-80/80A)
- páncélozott katonai terepjáró (HMMWV M1151A1 vagy International MaxxPro MRAP)
- páncélozott harcjármű (Cougar)
- műszaki-mentő harckocsi (BPz3 Büffel)
- lánctalpas úszó gépjármű (PTSZ, PTSZ-M közepes)
- lánctalpas buldózer (BAT-2 gyorsjáratú)
- önjáró lánctalpas munkagép (A PT 300-as)
- benzinmotoros láncfűrész
- motoros betonvágó
- professzionális erőgépek (New Holland T5.110 EC típusú traktort)
- univerzális földmunkagép (Komatsu WB 97S kis és közepes teljesítményű (Alapgép + négy az egyben homlokrakodó kanál, árokásó kanál, rakodóvilla, hidraulikus bontókalapács, hidraulikus fűrőberendezés + fűrőszárak)
- kotró-rakodógép
- kőzúzó gép (Red Rhino 5000 plus)
- nehézhidrakó felszerelés (TMM-3, Kraz 255/B, és Kraz 260-ra szerelt hidrakó)
- vontató tárcsa
- tolólap

Jelenleg a területvédelmi tartalékos rendszer nem rendelkezik ilyen eszközparkkal, ezért is szükséges a HKR feladatokat végző szervezetekkel a közös együttműködés, a közös gyakorlat. Javaslom a tartalékos rendszer számára is hasonló eszközök beszerzését, logisztikai biztosítását.

3.4 FEJEZETI ÖSSZEFOGLALÓ, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

1. A honvédelemi igazgatás hazánk komplex védelmi igazgatás rendszerének az egyik alrendszere. Katasztrófák esetén a Magyar Honvédség feladatait a katasztrófák elleni felkészülésben, védekezésben, a következmények felszámolásában való közreműködését a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer irányítása alatt végzi.
2. A Magyar Honvédség Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerében a katasztrófavédelmi feladatokat ellátó Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár Magyarország legnagyobb szárazföldi katonai szervezeteként rendelkezik nagy létszámú élő erővel és speciális védelmi feladatok ellátásához szükséges gépjárművekkal, valamint könnyen mozgósítható a HKR feladatainak ellátásába a jelenlegi egyéb napi feladatai mellett. Az MH 5. LDD működése megfelelő, technikai felszereltsége folyamatos fejlesztést igényel, mely jelenleg tervezetten a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében valósul meg. A HKR fenntartása szükségszerű, mivel sem a katasztrófavédelem, sem más szerv eszközparkjában nem található olyan jellegű és mennyiségű technikai eszköz a kiképzett kezelő állományról nem is beszélve, mely nélkülözhetővé tenné a MH erőit a katasztrófavédelmi rendszerben. A nehéz terepen történő mozgás, szállítás, a kételtű járművek, a mobil víztisztító berendezések, hídépítő eszközök telepítése és egyéb speciális képességek csak a MH erőinél állnak rendelkezésre.
3. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer Debrecenben működő a MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 3. Oláh Sándor területvédelmi zászlóalj állományának a kiképzése a modul, illetve az egységes alapkiképzési rendszerben valósul meg. Az Önkéntes Tartalékos jelenlegi állományának az 56 %-a már teljesítette a modul képzés minden követelményét, az alapkiképzés mind a 10 modulját. Az MH 2. TVE 3. TVZ elvégzendő feladatkörének része a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel, valamint a lakosság élet- és vagyonbiztonságának védelme. Az állomány se modul, se az újonnan bevezetett egységes kiképzési rendszere sem tartalmazza a katasztrófavédelmi feladatok ellátására történő felkészítést, így a zászlóalj állománya nem kap felkészítést katasztrófavédelmi feladatok ellátására, annak ellenére, hogy feladatkörében szerepel. Szükségszerű az állomány felkészítése katasztrófavédelmi – polgári védelmi feladatok ellátására, mely egy „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű képzési egység részletes kidolgozásával és bevezetésével megvalósítható.

Az általam tervezett képzés tartalma igazodik a katasztrófavédelmi igazgatóságok alárendeltségébe tartozó kirendeltségek, tűzoltó parancsnokságok, katasztrófavédelmi őrsők, polgárvédelmi szervezetek lakosságvédelmi feladataihoz pl. természeti eredetű katasztrófák

(ár- belvíz) ill. veszélyhelyzet esetében a veszélyeztetett területről a lakosság kitelepítése, kimenekítése, valamint a kitelepítéssel, befogadással összefüggő feladatok ellátásának megszervezéséhez és végrehajtásához. Javaslatom alapján a zászlóalj alakulatának elméleti kiképzése a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság irányításával valósulna meg erre vonatkozó együttműködési megállapodás keretében, első körben a MH 2. TVE 3. TVZ kiképző század kiképzőtiszt/altisztjeinek polgári védelmi feladatokra történő felkészítésével, majd a felkészített kiképzők által az egész 3. TVZ állomány felkészítésével. Jelenleg Debrecenben az MH 5. Bocskai István Lövészdandár végzi a HKR feladatait, melyek végzésébe napjainkig, szervesen még nem kapcsolódott be a MH 2. TVE 3. TVZ. A zászlóalj katasztrófavédelmi feladatainak végzéséhez szükséges ismeret és tapasztalatok megszerzését segítené az MH 5. LDD-vel megvalósuló szoros szakmai együttműködés. Az MH 2. TVE 3. TVZ állomány katasztrófavédelmi feladatok ellátására felkészítő képzési egység gyakorlati részét célszerű az MH 5. LDD-vel közösen megvalósítani, a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szakmai irányítása alatt.

4. Az MH 2. TVE 3. TVZ alakulata alkalmassá válik speciális katasztrófavédelmi feladatok elvégzésére az MH 5. LDD-vel történő közös, ütemezett katasztrófavédelmi gyakorlatok végrehajtásával. A területvédelmi zászlóalj állománya a tervezett képzési egység elvégzését követően támogatni tudná a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és alárendeltségébe tartozó kirendeltségek, tűzoltó parancsnokságok, katasztrófavédelmi őrsők, valamint az MH 5. Bocskai István Lövészdandár által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek ellátását.
5. Az MH 2. TVE 3. TVZ állománya határvédelmi feladatok ellátásában jelenleg nagy létszámban, folyamatosan vesz részt. Napjainkban valósul meg a határvédelem biztosításának módosítása tervezetten a rendőrség keretében, új Határvadász századokkal. E változás lehetővé teszi a tartalékos erők felszabadulását, más tevékenységekbe történő aktív bevonását pl. katasztrófavédelmi/polgári védelmi feladatok ellátásába történő részvételüket.
6. Az MH 2. TVE 3. TVZ Szervezeti és Működési Szabályzat feladatrendszerében és végzett feladatai között ugyan jelen van a háttország létfontosságú rendszerlemeinek védelme, ennek ellenére a tartalékos katonák jelenleg nem végeznek katasztrófavédelmi (veszélyes áruszállítás biztosítása) és őrzés védelmi feladatokat (vízmű, közlekedési csomópontok, veszélyes üzemek őrzése). További átgondolást igényel az MH 2. TVE 3. TVZ állományának bevonása a katasztrófavédelmi (veszélyes áruszállítás biztosítása) és őrzés védelmi feladatok (vízmű, közlekedési csomópontok, veszélyes üzemek őrzése) ellátásába járási szinten és Debrecenben. Az MH 2. TVE 3. TVZ parancsnoksága és a kiképző század két különböző helyszínen működik Debrecenben. Működési feltételeinek fejlesztése szükséges. Átgondolást igényel az MH 2.

TVE 3. TVZ teljes (Parancsnokság és kiképzési század) állományának területi összevonása Debrecen közigazgatás területén, mely lakóövezeten kívül helyezkedne el, de nem természetvédelmi területen. A zászlóalj parancsnoksága alá tartozó kiképzések helyszínei járási szinten nem kellőképpen biztosítják az önkéntes területvédelmi tartalékosok kiképzéseinek helyszíneit pl. lövészet kiképzés. Járási szinten még mindig nem biztosított a megfelelően kialakított infrastruktúra, a járási székhelyen helyben még nem megoldott az eszközök, járművek és a fegyverek tárolása sem. Érdemes lenne együttműködési megállapodásokat kötni sport szövetségekkel (pl. Honvédelmi Sportszövetség), és velük együttműködve kialakítani olyan löteret, mely alkalmas nemcsak kis hatótávolságú kézi fegyverek (pisztolyok), hanem nagyobb lőtávolságú gépkarabélyok használatára is. Ezzel bővíthető lenne a kiképzések helyszínének száma.

7. Az MH 2. TVE 3. TVZ állományának életkori megoszlására jellemző, hogy a 26-35 év közöttiek képviselik legkisebb arányban magukat. Ők azok, akik már tanulmányaikat elvégezték és fiatal munkaerőként dolgoznak jelenlegi munkahelyükön. Bizonyos védelmi feladatok (pl. árvíz elleni védekezés során homokzsák pakolása) végzéséhez igen komoly fizikai állóképesség szükséges, ami leginkább a fiatal 26-35 éves korosztálytól várható el, ők azok, akik nagyobb fizikai megterhelést is bírnak. Az életkori összetétel vizsgálatának eredménye rávilágított arra, hogy a fiatal 26-35 éves korosztály számát növelni kell a tartalékos rendszerben. Ez történhet további ösztönző intézkedések bevezetését.
8. Az MH 2. TVE 3. TVZ állományában az iskolai végzettség alapján a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak jelen legkisebb arányban, az alacsony végzettséggel rendelkezők aránya is alacsony, az állomány 54-58%-a középfokú végzettséggel rendelkezik. A jelentkezés időben történő előre haladtával nem változik jelentősen sem az alap, sem a közép, sem a felsőfokú végzettségűek aránya. Az iskolai végzettség vizsgálatának eredménye rávilágított arra, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát növelni kell a tartalékos rendszerben. A különböző (informatikai, egészségügyi, vízügyi, mérnöki) felsőfokú végzettséggel rendelkező önkéntes tartalékosok létszámát célszerű növelni, mivel a védelmi feladatokat ellátó szervezetek feladatainak ellátásába könnyen bevonhatók, tudásuk jól hasznosítható. Szükséges a felsőfokú végzettséggel rendelkező önkéntes tartalékos katonák állományon belüli nagyobb anyagi megbecsülése, valamint szaktudásának megfelelő magas színvonalú munkakörülmény biztosítása, ezzel ösztönözve a magas szakképzettségű civileket az önkéntes területvédelmi rendszerhez történő csatlakozáshoz. Megítélésem szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők létszáma növelhető a civil szférához viszonyított versenyképes fizetéssel.

BEFEJEZÉS

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

1. Tanulmányozva Magyarország védelmi igazgatását, a védelmi igazgatás szintjeit megállapítottam, hogy Magyarországon a régiós szintű irányítása nincs jelen. Azt feltételeztem, hogy hazánk védelmi igazgatás rendszerében egy újonnan megjelenő, több megyét összefogó három katonai igazgatási központhoz igazodó, jelenleg nem létező regionális–körzetrendszer kialakítása nagymértékben elősegítené a különböző megyékben területi szinten működő megyei fővárosi védelmi bizottságok együttműködését. A védelmi igazgatás felépítését és működését alaposan megvizsgálva jelenleg nem tartom szükségesnek a regionális szint létrehozását.
2. Vizsgáltam a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság munkáját, a bizottság összetételét és együttműködését az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszerrel. Megállapítottam, hogy a HB MVB-ban az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszernek (Debrecenben az MH 2. TVE 3. TVZ-nek) nincs képvisellete sem állandó tagként, sem állandó meghívottként. Véleményem szerint a megyei védelmi bizottság munkáját segíteni tudná az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer vezetője/képviselője, amennyiben a bizottságban tanácskozási joggal, állandó meghívottként részt venne.
3. Vizsgáltam a katasztrófavédelmi feladatokat területi szinten végző, jól működő szervezetek munkáját. Megállapítottam, hogy az MH Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait ellátó MH 5. LDD szervezetén túl az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer MH 2. TVE 3. TVZ állománya bevonható a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásába egy katasztrófavédelmi feladatok végzésére történő felkészítést követően.
4. Vizsgáltam a MVB munkacsoportjait, azok tevékenységeit, összetételét. Megállapítottam, hogy a HB MVB Katasztrófavédelmi Munkacsoport tagjait delegáló szervezeteket bővíteni lehet, mivel a munkacsoport nem teljes tagi létszámmal működik jelenleg. További átgondolást igényel a HB MVB Katasztrófavédelmi Munkacsoport tagjait delegáló szervezetek bővítése. Meglátásom szerint a Debrecenben működő MH 2. TVE 3. TVZ védelmi feladatok végzésére kiképzett katonái egyre nagyobb számban bevonhatók a katasztrófavédelmi, polgári védelmi, lakosságellátási feladatok végzésébe, így a zászlóaljából célszerű lenne tagot delegálni a HB MVB KMCS munkacsoportjába.
5. Vizsgálatam a Debrecenben fellelhető óvóhelyeket. Megállapítottam, hogy az Orosz-Ukrán háború közelsége miatt indokolt az óvóhelyek szükségességének felülvizsgálata, az óvóhelyek megfelelő állagának fenntartása, esetleg új óvóhelyek építése.

6. Tanulmányoztam a MH 2. TVE 3. TVZ tevékenységét, az állomány modul, illetve egységes alapkiképzési rendszerét. Megállapítottam, hogy a zászlóalj állománya nem kap felkészítést katasztrófavédelmi feladatok ellátására. Véleményem szerint egy „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű képzési egység (melynek tartalma polgári védelmi feladatok végzésére történő kiképzés) részletes kidolgozásával és bevezetésével a katasztrófavédelmi feladatok ellátására történő felkészítés megvalósítható. A képzési egység elvégzését követően a zászlóalj kiképzett állománya támogatni tudja a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és alárendeltségébe tartozó kirendeltségek által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek végzését.
7. Vizsgáltam a HKR feladatokat végző MH 5. LDD tevékenységét, működését. Megállapítottam, hogy az MH 2. TVE 3. TVZ katasztrófavédelmi feladatainak végzéséhez szükséges ismeret és tapasztalatok megszerzését segítené az MH 5. LDD-vel megvalósuló szoros szakmai együttműködés, közös, ütemezett katasztrófavédelmi gyakorlatok végrehajtása, melynek elvégzésével a zászlóalj állománya a HKR feladatok végzésébe bevonhatóvá válik.
8. Elemeztem MH 2. TVE 3. TVZ állományának életkori megoszlását. Megállapítottam, hogy az állomány életkori megoszlására jellemző, hogy a 26-35 év közöttiek képviseltetik legkisebb arányban magukat. Ők azok, akik már tanulmányaikat elvégezték és fiatal munkaerőként dolgoznak jelenlegi munkahelyükön. Meglátásom szerint bizonyos védelmi feladatok végzéséhez igen komoly fizikai állóképesség szükséges, ami leginkább a fiatal 26-35 éves korosztálytól várható el, ők azok, akik nagyobb fizikai megterhelést is bírnak. Véleményem szerint a 26-35 éves korosztály hatékonyabb támogatásával, a juttatások további motiváló, ösztönző elemek beépítésével növelni lehet ennek a korosztálynak a létszámát.
9. Elemeztem az MH 2. TVE 3. TVZ állományának a végzettség szerinti megoszlását. Megállapítottam, hogy az állományban végzettség szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak jelen legkisebb arányban a szervezetben. Megítélésem szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát érdemes növelni ösztönző elemek beépítésével.
10. Tanulmányozva az MH 2. TVE 3. TVZ működését, megállapítottam, hogy az MH 2. TVE 3. TVZ parancsnoksága és a kiképző század két különböző helyszínen működik Debrecenben. Működési feltételeinek fejlesztése szükségszerű. Átgondolást igényel az MH 2. TVE 3. TVZ teljes (Parancsnokság és kiképzési század) állományának területi összevonása Debrecen közigazgatás területén. Vizsgáltam a zászlóalj parancsnoksága alá tartozó kiképzések helyszíneit járási szinten. Meglátásom szerint a járásokban történő kiképzés, az önkéntes tartalékosok felkészítési helyszínei nem kellőképpen biztosítottak pl. lövészet kiképzés. Átgondolást igényel az újabb kiképzési és felkészítési helyszínek kialakítása.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A területi szinten működő megyei védelmi bizottság feladatainak és összetételének vizsgálatával feltártam, hogy a bizottságnak nem tagja a területi szinten működő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka. Elsőként **tettem javaslatot** a területi védelmi bizottság meghívott tagjainak az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnokával/képviselőjével történő bővítésére.
2. A helyi védelmet biztosító óvóhelyek kialakulását, fejlődését vizsgálva feltártam, hogy Hajdú-Bihar megyében Debrecenben a jelenlegi óvóhelyek száma és műszaki állapota nem biztosítja a lakosság nagy részének a napjainkban jellemző veszélyforrások okozta veszélyhelyzetek elleni megfelelő védelmét. **Javaslatot tettem** a meglévő óvóhelyek karbantartásának átgondolására, valamint új óvóhelyek kialakítására. Javaslatot tettem, hogy új, nagyméretű épületek (bevásárlóközpontok, lakóparkok, ipari létesítmények) építési engedélyezésénél előírás legyen új óvóhelyek kialakítása, például megfelelő védelmet nyújtó romteher viselésére alkalmas mélygarázs kialakításával. A költségtakarékos fenntartás érdekében javaslom az épületek kettős rendeltetésének kialakítását, az óvóhelyi funkció, mint másodlagos működési alternatíva biztosításával.
3. A katasztrófavédelmi feladatokat területi szinten végző szervezetek (Debrecenben a HB MKI) és a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer irányítása alatt működő szervezetek feladatainak, működésének vizsgálatára alapozva, **javaslatot tettem** a katasztrófavédelmi igazgatás és a honvédség által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi, illetve HKR feladatok végzésébe bevonni a felkészített Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állományát. Javasoltam a tartalékos rendszer képzési tartalmának kiegészítését, egy „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű képzési egység bevezetésével, mely tartalmazza a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásához szükséges alapismereteket. Elsőként dolgoztam ki a tervezett elméleti és gyakorlati képzési egység tartalmát, módját, szükséges műszaki eszközeit.
4. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer Debrecenben működő 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj állományának összetételét vizsgálva, az életkor és az iskolai végzettség adatainak elemzésével feltártam, hogy a zászlóalj megalakításától (2017-től) napjainkig a 26-35 éves korosztály képviselteti magát legkisebb számban, továbbá az iskolai végzettség alapján legkisebb arányban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak jelen a rendszerben. **Javaslatot tettem** a 26-35 éves korosztály és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának további növelésére, mivel pontosan ennek a két csoportnak a tagjai a leginkább bevethetők a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába.

ÉRTEKEZÉS AJÁNLÁSAI

Az értekezést ajánlom:

Honvédelmi Minisztérium Védelmi Igazgatási Főosztály szakembereinek és a védelmi igazgatás egyéb szakembereinek a figyelmébe, a védelmi igazgatás hatékonyságának növelése érdekében, a korszerűsítési lehetőségek átgondolásához;

Debrecen védelmi igazgatásában résztvevők, a védelmi feladatot végrehajtók egymás feladatainak, munkájának megismerésére;

Debrecen védelmi igazgatásában résztvevők hatékony együttműködéséhez szükséges megfelelő iránynak a meghatározásához;

Debrecenben a védelmi feladatok ellátásában résztvevő (Katasztrófavédelem, Honvédelem, HKR, Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer) vezetők, döntéshozók számára szemléletbeli formálás és a jelenleg működő rendszer további fejlesztése céljából;

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet, illetve a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar oktatói, hallgatói számára, továbbá a témával foglalkozó oktatási intézmények oktatói tevékenységéhez;

A védelmi igazgatás és alrendszerének (katasztrófavédelem, iparbiztonság, polgárvédelem, tűzvédelem, honvédelem, HKR, Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer) általános és speciálisan Debrecenre vonatkozó ismereteinek oktatásához, valamint szakmai, továbbképzési anyagok összeállításához alap és segédanyag lehet;

Polgármesterek, közbiztonsági és honvédelmi referensek részére tartandó képzésekhez;

Doktoranduszoknak, a téma további kutatásához, alapkutatásokhoz.

KUTATÁS EREDMÉNYEINEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Doktori értekezésem és javaslataim megalapozhatják újabb kutatások elindítását, a védelmi igazgatási rendszer folyamatos fejlesztését a kor aktuális követelményeihez igazodva.

Javaslatom segíthetik a védelmi igazgatás rendszerében, illetve alrendszerében a döntéshozók szakmai munkáját, mely hozzájárulhat a rendszer további fejlesztéséhez.

Támogatja a szakterület felelős vezetőinek döntéshozatalát.

Hozzájárulhat a döntéshozók szemléletváltozásához.

Kutatásom során feltárt kritikai észrevételek segítséget nyújthatnak a katasztrófavédelem és a honvédelem területén a jelenlegi gyakorlat felülvizsgálatára és további rendszervizsgálatot is eredményezhet, mellyel javíthatók a feltárt hiányosságok.

MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság vezetőinek döntéshozatalát támogatja az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer fejlesztése érdekében.

Vizsgálataim, megállapításaim tovább gondolásával a Debrecenben tevékenykedő védelmi igazgatási szervezetek végrehajtói munkájába aktívan bevonható az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer állománya.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Értekezésem végén kívánok köszönetet mondani Dr. Muhoray Árpád PhD. ny. pv. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár témavezetőmnek és Dr. Ambrusz József t. ezredes PhD. tűzoltósági főtanácsos, mb. tanszékvezető társtémavezetőmnek, valamint a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Műszaki Doktori Iskola vezetőinek, oktatóinak, adminisztratív állományának. Köszönetemet fejezem ki jelenlegi és volt előljárómnak Dr. Ruszin-Szendi Romulusz PhD altábornagynak, a Magyar Honvédség Parancsnokának, a vizsgált szervek vezetőinek (Kovács Ferenc t. dandártábornoknak, Nagy Zoltán alezredesnek, Farkas Zoltán alezredesnek), a konzultációs partnereimnek, munkatársaimnak, volt kollégáimnak és mindazoknak, akik munkájukkal, javaslataikkal segítették a disszertációm elkészítését, továbbá köszönöm családomnak a türelmét és támogatását.

Budapest, 2022. november 01.

Perge János százados

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] J. HORNYACSEK, A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, a fejlesztés lehetséges irányai, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, Nordex Nonprofit Kft., 2019.
- [2] L. LAKATOS, „A védelmi igazgatás szereplőinek együttműködése a rendkívüli helyzetek megelőzése, felszámolása során, különös tekintettel az új típusú kihívások és kockázatok kezelésének honvédelmet érintő feladataira,” in *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, és a fejlesztés lehetséges irányai*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2019, pp. 35-49.
- [3] L. LAKATOS, „A honvédelem és a honvédelmi igazgatás rendszere, azok védelmi igazgatás rendszerében betöltött helye és szerepe,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 81-111.
- [4] L. KESZELY, „A védelmi igazgatás fejlődési irányai 1989-től napjainkig és lehetséges fejlesztési irányai az átfogó megközelítés szempontjából,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 9-29.
- [5] L. LAKATOS, „A honvédelem típusú különleges jogrendek életbelépését igénylő helyzetek és azok korszerű gyakorlati megoldásai,” in *A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 37-61.
- [6] J. HORNYACSEK, „A lakosságvédelem korszerű értelmezése, helye, szerepe a védelmi rendszerben és a védelmi igazgatással való összefüggései,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus KIadó, 2019, pp. 133-152.
- [7] P. KÁDÁR, „A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolt irányítása és keretrendszere,” in *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok*, Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely, 2022/12, pp. 1-20.
- [8] „<https://tudasportal.uni-nke.hu/tudasportal/>,” Nemzeti Közszerológati Egyetem. [Online].

- [9] L. LAKATOS és Á. MUHORAY, „A védelmi igazgatási feladatokra való képzés, kiképzés és felkészítés elméleti és gyakorlati kérdései,” in *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, és a fejlesztés lehetséges irányai*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2019, pp. 89-119.
- [10] Á. MUHORAY, „A katasztrófavédelmi igazgatás rendszere, helye, szerepe a védelmi igazgatási feladatok ellátása során,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 111-152.
- [11] Á. MUHORAY, „A katasztrófavédelem hivatásos és civil ágának fejlődése, feladatai a védelmi igazgatásban,” in *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, és a fejlesztés lehetséges irányai*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2019, pp. 59-73.
- [12] Á. MUHORAY, „A katasztrófavédelem a védelmi és biztonsági feladatok tükrében,” *Polgári Védelmi Szemle*, XIV. évfolyam- Különszám, pp. 64-88., 2022.
- [13] Á. MUHORAY, „A katasztrófavédelem kihívásai a 21. században a Nemzeti Biztonsági Stratégia tükrében,” *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok*, 2021/16, pp. 4-16.
- [14] F. A. VARGA, „Védelmi igazgatás, közigazgatás, válságkezelés,” *Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás*, 2. évfolyam. 1. szám, pp. 204-218, 2014.
- [15] F. A. VARGA, „A védelmi és a honvédelmi igazgatás rendszere, helye, szerepe a közigazgatás rendszerében,” in *Magyarország és a védelmi igazgatás rendszere*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2012, p. 58–97.
- [16] A. VARGA és L. KESZELY, *A védelmi bizottságok feladat- és hatáskörének változása a kezdetektől napjainkig*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2015.
- [17] L. KESZELY, *A védelmi igazgatás szerepe a nemzeti szintű átfogó megközelítés megvalósításában*, PhD disszertáció, Budapest, 2017.
- [18] L. KESZELY, „A különleges jogrend a védelmi igazgatás gyakorlati, jogalkalmazói szemszögéből,” *Iustum Aequum Salutare*, XIII. évfolyam 4. szám, p. 77–89, 2017.
- [19] J. HORNYACSEK, „A védelmi igazgatási feladatok rendszere, a végrehajtás személyi, technikai feltételei, lehetséges módszerei eszközei,” in *A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, pp. 87-101, 2019.

- [20] L. LAKATOS, „A különleges jogrend és a honvédelem szabályozása,” *MTA Working Law Papers*, Magyar Tudományos Akadémia, ISSN 2064-4515, 1. évfolyam, 49. szám, p. 1–10, 2014.
- [21] I. HOFFMANN és P. KÁDÁR, A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I., Budapest: Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok, 2021/2. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely, 05 június, 2021.
- [22] Á. MUHORAY, A katasztrófavédelem területi irányítási modelljének vizsgálata, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Doktori (PhD) értekezés, 2002.
- [23] Á. MUHORAY, *Katasztrófavédelem I.*, Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem, katasztrófavédelmi Intézet, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., ISBN 978-615-5527-85-2, 2016.
- [24] I. ENDRŐDI, *A katasztrófavédelem feladat-, és szervezetrendszere*, Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem Vezető- és Továbbképzési Intézet, 2013.
- [25] G. SCHWEICKHARDT, *Katasztrófavédelmi igazgatás*, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2016.
- [26] G. SCHWEICKHARDT, *A katasztrófavédelem rendszere*, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2018.
- [27] L. KÁTAI-URBÁN, *Iparbiztonság I. Kézikönyv az iparbiztonsági üzemeltetői és hatósági feladatok ellátásához*, Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2013.
- [28] L. KÁTAI-URBÁN, *Veszélyes Üzemekkel kapcsolatos iparbiztonsági jog-, intézmény és eszközrendszer fejlesztése Magyarországon*, Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2015.
- [29] L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Változik a SEVESO II. irányelv a CLP szabályozás bevezetésével,” in *Veszélyes áruk szállítása és tárolása*, M. Frencz, L. Kátai-Urbán, G. Körtvélyessy, K. Nemeskey, G. Sárosi, Á. Sulcz, E. Szentés, G. Vass és G. Sárosi, szerk., Budapest, VerlagDashöfer Szakkiaadó, 2010, pp. 1-6.
- [30] Z. CIMER, L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Veszélyes üzemekkel kapcsolatos üzemazonosítási szabályozás értékelése – Európai szabályozás,” *Hadmérnök*, X. évfolyam 3. szám, pp. 78-91, 2015.
- [31] Z. CIMER, L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Katasztrófakockázatok: a településrendezési tervezés szerepe a megelőzésben,” in *Katasztrófák, kockázatok*,

- önkéntesek tanulmánykötet III*, Szekszárd, Tolna Megyei Polgári Védelmi Munkaműhely, Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, 2020, pp. 56-63.
- [32] I. HOFFMANN, L. KÁTAI-URBÁN, Z. LÉVAI és G. VASS, „Iparbiztonsági kockázatok Magyarországon,” *Védelem Online*, Tűz- és Katasztrófavédelmi Szakkönyvtár 22: (1), p. 546., 2015.
- [33] I. HOFFMANN, Z. LÉVAI, L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Iparbiztonság Magyarországon,” *Védelem Online*, Tűz- és Katasztrófavédelmi Szakkönyvtár 22: (1), p. 549, 2015.
- [34] J. AMBRUSZ, *Katasztrófák következményeinek felszámolása, valamint a helyreállítás, újjáépítés vezetés-irányítási, műszaki feladatainak lehetséges megoldásai*, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, PhD értekezés, 2019.
- [35] Á. MUHORAY, „A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben,” *Hadmérnök*, XII. Évfolyam 2. szám, pp. 188-200, 2017.
- [36] Á. MUHORAY, „A polgári védelem fejlesztési szakaszai,” *Védelem Tudomány*, III. évfolyam 1. szám, március, pp. 97-112, 2018.
- [37] J. HORNYACSEK, *Polgári védelmi alapismeretek I.*, Budapest: Egyetemi Jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Vegyi- és Katasztrófavédelmi Intézet, 2009.
- [38] J. HORNYACSEK, „A polgári védelmi feladatok és azok végrehajtása a fegyveres küzdelem és a katasztrófák által sújtotta területen,” in *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, és a fejlesztés lehetséges irányai*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2019, pp. 73-84.
- [39] L. TEKNŐS, „A lakosság és az anyagi javak védelmének újszerű értékelése napjaink kihívásainak tükrében I.,” *Bolyai Szemle*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2. szám, pp. 57-75, 2017.
- [40] L. TEKNŐS, *A lakosság és az anyagi javak védelmének újszerű értékelése és feladatai a klímaváltozás okozta veszélyhelyzetben*, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Doktori (PhD) értekezés, 2015.
- [41] L. LAKATOS, „Honvédelmi igazgatás,” in *Közigazgatási jog. Szakigazgatásaink elmélete és működése*, A. Lapsánszky, Szerk., Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., ISBN 978 963 295 919 1, 2020, pp. 201-222.
- [42] L. LAKATOS, „Honvédelmi igazgatás,” 2012. [Online]. Available: https://www.ktk.old.uni-nke.hu/srv/www/...es.../honvedelmi_ig_ea_jegyzet.do. [Hozzáférés dátuma: 23 11 2019].

- [43] L. LAKATOS, A védelmi igazgatás helye és szerepe a honvédelem rendszerében, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Doktori (PHD) értekezés, 2001.
- [44] L. LAKATOS és F. A. VARGA, „A magyar honvédelmi igazgatás,” in *Magyarország katonai védelmének közjogi alapjai*, Á. Farkas és P. Kádár, szerk., Budapest, HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016, pp. 159-211.
- [45] P. KÁDÁR, „A honvédelem rendeltetése, szervezeti kialakítása, főbb feladatai,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 29-55.
- [46] P. KÁDÁR, „A honvédelem központi közigazgatási szerveinek rendeltetése,” in *A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 9-25.
- [47] P. KÁDÁR, „A katonai központi igazgatás feladatai és szervezeti evolúciója,” in *A védelmi igazgatás fő területeinek változásai az elmúlt időszakban, és a fejlesztés lehetséges irányai*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2019, pp. 9-35.
- [48] F. PETRUSKA, „A honvédelemi igazgatás jogszabályi háttere,” in *A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 55-80.
- [49] L. LAKATOS, „Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésének időszerű kérdései,” *Új Honvédségi Szemle*, ISSN 2060-1506, 3. szám, p. 8–10, 2009.
- [50] L. URBÁN, A tartalékos erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Doktori (PhD) értekezés, 2010.
- [51] J. HEGEDŰS, „A Magyar Honvédség tartalék erejének aktuális helyzete,” *Honvédségi Szemle*, A Magyar Honvédség központi folyóirata 2060-15061473, Budapest, pp. 46-60, 2019.
- [52] P. KÁDÁR, „Gondolatok a védelmi-biztonsági szabályozás reformjának egyes kérdéseiről,” *Honvédségi Szemle*, 150 (1), pp. 3-19, 2022.
- [53] P. KÁDÁR, „A védelmi-biztonsági szabályozási reform rendszer alapelveinek elemzése és lehetséges perspektívái,” in *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely, 2022/8, pp. 1-32.

- [54] O. DSUPIN és B. BOGNÁR, „A kormányzati koordináció megvalósulása a katasztrófavédelem rendszerében,” *Polgári Védelmi Szemle*, 2. szám, p. 13, 2008.
- [55] E. BERGMANN, *Codex Hammurabbi. Textus primigenius*, Róma, 1953.
- [56] KAUTILYA, *Arthsasztra. A harcművészet ókori klasszikusai*, 1963.
- [57] SZUN-CE, *A hadviselés törvényei*, (Szun-ce; Ping-fa) Szun-ce ci-kiao című kiadás, Sanghaj, 1959.
- [58] J. ZLINSZKY, *Ius publicum – Római közjog*, Budapest: Osiris Kiadó, 1994.
- [59] L. CHRISTIÁN, *Alternatív rendészet*, Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog – és Államtudományi Kar, PhD-disszertáció, 2010.
- [60] J. PARÁDI, *A magyar rendvédelem története*, Budapest: Osiris Kiadó, 1996.
- [61] E. NAGY, L. RÁCZ és G. MÁTHÉ, *Magyar alkotmány- és közigazgatástörténet*, Budapest: HVG-Orac Kiadó, 2007.
- [62] L. HORVÁTH, „Változások a védelmi igazgatás területén - A védelmi igazgatás napjainkban,” *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*, 9.évfolyam. 2.szám, pp. 137-162, 2005.
- [63] Á. SÜTŐ, „A rendészet és a honvédelem közös sajátosságai a különleges jogrend talaján. The common features of Policing and Home Defence in special law,” *Hadtudományi Szemle*, IX. évfolyam, 3. szám, pp. 248-262, 2016.
- [64] A. CSIZMADIA, K. KOVÁCS és L. ASZTALOS, *Magyar állam- és jogtörténet*, Budapest, 1981, pp. 142-143.
- [65] F. ECKHART, *Magyar alkotmány-és jogtörténet*, Budapest: Osiris Kiadó, 2000.
- [66] L. HORVÁTH, *Az országvédelem szervezeti rendszere*, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Egyetemi jegyzet, 7. szám, 2005.
- [67] B. MEZEY, *Magyar Jogtörténet*, Budapest: Osiris Kiadó, 1996.
- [68] J. ZACHAR, „A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában,” in *A dualista Magyarország rendvédelme*, G. Újhelyi, Szerk., Budapest, ORFK Oktatási és Képzési Központ, Rendvédelem-történeti füzetek, HU ISSN 1212-6774, 1992, p. 8–20.
- [69] I. KOVÁCS, „A honvédelmi kötelezettségek törvényi szabályozásának változásai,” *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 1.szám, 2014.
- [70] L. HORVÁTH és L. SZABÓ, *A védelmi igazgatás alapjai*, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Egyetemi jegyzet , 1999.

- [71] L. HORVÁTH és G. SÁPI, A védelmi igazgatás minősített időszakokban, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Egyetemi jegyzet, 2003.
- [72] M. JÁROSCSÁK és M. KASZÁS, 20 év a védelmi igazgatásban 1990–2010, Budapest: Honvédelmi Minisztérium Védelmi Hivatala, 2010.
- [73] M. BAÁN, I. BORS, T. CSIFFÁRY, L. HÁRI, L. KOCSIS és L. SZENTES, Magyarország védelmi igazgatása. A közigazgatás új környezetében, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2014.
- [74] C. VINCZÉNÉ MÉSZÁROS, „A védelmi igazgatás rendszere,” *Hadmérnök*, IV. évfolyam, 2. szám, június, pp. 430-436, 2009.
- [75] T. BABOS és L. A. BEREGI, „A védelemgazdaság biztonságpolitikai összefüggései napjainkban,” *Hadmérnök*, XII. évfolyam 3. szám, szeptember 2018.
- [76] Á. MUHORAY, „A katasztrófák kezelésének perspektívái és összkormányzati kapcsolódások a 21.században,” *Védelmi- biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok*, 2021/8, pp. 3-22.
- [77] É. IGNÁTH, „A 2002-ben és a 2004-ben született magyar nemzeti biztonsági stratégiák összehasonlítása.” 2004.
- [78] L. KESZELY, Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2013.
- [79] V. LÁSZLÓ, „A honvédelmi törvény védelmi igazgatást érintő, 2020. január 1-jén hatályba lépett módosításai, különös tekintettel a védelmi bizottságokat érintő módosításokra,” *Hadtudományi szemle*, 14 évfolyam, 1. szám, pp. 155-172, 2021.
- [80] T. CSIKI VARGA és P. TÁLAS, „Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról. Elemzések,” *Stratégiai Védelmi Kutatóintézet*, Budapest, 2020.
- [81] P. TÁLAS, „A nemzeti katonai stratégia és a magyar stratégiai kultúra. Nemzet és Biztonság,” *Biztonságpolitika Szemle*, 7. évfolyam, 2. szám, pp. 3-16, 2014.
- [82] Z. SZENES, „A Magyar Honvédség nemzetközi szerepvállalásának fejlődése,” in *Magyar biztonságpolitika 1989–2014*, Z. Szenes és P. Tálás, szerk., Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Nemzetközi Intézet Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, ISBN 978-615-5305-50-4, 2014, p. 107–126.
- [83] L. TEKNŐS, „Az önkéntes mentőszervezetek beavatkozási lehetőségeinek elemzése,” in *Katasztrófák, kockázatok, önkéntesek tanulmánykötet*, Szekszárd, Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, III. Tolna Megyei Polgári Védelmi Munkaműhely, 2020, pp. 123-136.

- [84] I. SZÚCS, „Tájékoztató a védelmi és biztonsági tevékenységek átfogó reformjával összefüggő, 2022. november 1-jén hatályba lépő jogszabályok katonai igazgatást érintő változásairól,” MH KIKNYP parancsnok, Budapest, 2022.
- [85] A. F. VARGA, „Tájékoztató a védelmi és biztonsági tevékenységek átfogó reformjával összefüggő, 2022. november 1-jén hatályba lépő jogszabályok honvédelmi igazgatást érintő változásairól,” Budapest, 2022..
- [86] A. BALOGH és S. P. TILL, „Új szabályozás- régi gondolatok, avagy aktuális kérdések a (hon)védelmi tevékenység hatékonyságának jogi alapjai kapcsán (A honvédelem közjogi kereteinek kapcsolódása a védelmi és biztonsági reformhoz),” in *Védelmi-Biztonsági Szabályozási Kormányzástani Műhelytanulmányom*, Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely, 2022/29, pp. 1-43.
- [87] J. HORNYACSEK és L. KESZELY, „A katonai erők, képességek alkalmazása katasztrófák esetén.,” *Hadmérnök*, VIII. Évfolyam 2. szám, pp. 191-209, 2013.
- [88] Római szerződés, 1991. november.
- [89] J. Szabó, Szerk., *Hadtudományi lexikon*, Budapest: Magyar Hadtudományi Társaság, 1995.
- [90] P. KÁDÁR, J. TOKOVICZ, S. KOZMA, R. FEKETE, B. TAMÁSI, Á. BARABÁS, B. BOGNÁR, T. HÁBERMAYER, L. KESZELY, G. VASS, G. LENGYEL és I. T. TÁNCZOS, *Az átfogó megközelítés és a magyar honvédség katasztrófavédelmi rendszere*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2013.
- [91] Z. DALNOKI, „Területi és helyi védelmi bizottságok – változások és hatások,” *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények.*, XIII. Pécs, ISSN 1589-1674, p. 478, 2012.
- [92] B. FORGÁCS, I. GÖCZE, J. SZABÓ, M. SZABÓ és Z. KRAJNC, szerk., *Hadtudományi Lexikon*, Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, ISBN 978-963-531-095-1, 2019.
- [93] L. LAKATOS, Szerző, *Honvédelmi igazgatás*. [Performance]. Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar HH_MN1_KV5921 kurzus hallgatói, 2021.
- [94] J. TOKOVICZ, L. KESZELY, F. MOLNÁR, L. LAKATOS, F. PETNEHÁZI, G. RADNÓTY, L. PRINCZ, L. MUHA, A. MÁDI-NÁTOR, M. ZALA, F. FRÉSZ és B. BIRKÁS, *Átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás. Védelmi igazgatás, hagyomány és megújulás sorozat*, J. Isaszegi és L. Keszely, szerk., Budapest: Zrínyi Kiadó, 2013.

- [95] L. LAKATOS, „Védelmi igazgatás, különleges jogrend, védelmi tervezés,” in *A nemzetbiztonság általános elmélete*, I. Dobák, Szerk., Budapest, Nemzeti Közszerológái Egyetem, 2014, pp. 303-329.
- [96] S. TILL, „Különleges jogrend,” in *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, A. Jakab és B. Fekete, szerk., <http://ijoten.hu/szocikk/kulonleges-jogrend>, 2019.
- [97] L. LAKATOS, Szerző, *Köz- és Védelmi Igazgatás I.*. [Performance]. Nemzeti Közszerológái Egyetem, védelmi igazgatási szak, LBVÉKA1 kurzus Msc., 1. évfolyam, 2014.
- [98] R. RUSZIN, „A katonákkal történő együttműködés fontossága a jövő műveleteiben,” *Hadtudomány*, DOI:10.17048/HADTUD.2015.25.1-2.110, 1-2. szám, pp. 110-115, 2015.
- [99] A. JAKAB és S. TILL, „A különleges jogrend,” in *Bevezetés az alkotmányjogba*, L. Trócsányi, B. Schanda és L. Csink, szerk., Budapest, HVG-Orac, 2019, pp. 435-436.
- [100] L. TRÓCSÁNYI és B. SCHANDA, *Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei*, Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.
- [101] L. CSINK, Mikor legyen a jogrend különleges? *Iustum Aequum salutare*, 4. szám, 2017.
- [102] R. BALOGH, „A védelmi igazgatásban – ezen belül a honvédelemben és a katasztrófavédelemben – résztvevő állami szervek feladatrendszerének elemzése,” *Hadtudományi Szemle*, X.évfolyam 2. szám, pp. 317-331, 2017.
- [103] A. KHAKKEE, „Securing Democracy? A Comparative Analysis of Emergency Powers in Europe,” Policy Paper – No.30, p. 11, 2009.
- [104] B. SCHÄFER, „Das Recht des Ausnahmezustandes im Vergleich. Deutschland: Ungenutztes Notstandsrecht und Intergration des Ausnahmefalls in das einfache Recht,” Wissenschaftlicher Dienst des Europäischen Parlaments, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/651938/EPRS_IDA\(2020\)651938_DE.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/651938/EPRS_IDA(2020)651938_DE.pdf) Letöltve: 2022.12.08., 2020.
- [105] P. BADURA, „Staatsrecht. Systematische Erläuterung des Grundgesetzes für die Bundesrepublik,” 5. kiadás., Deutschland, München: C. H. Beck, 1986.
- [106] Á. SÁGVÁRI, „Különleges jogrenddel a terror ellen – kitekintés az európai gyakorlatra,” 2016. [Online]. Available: <https://jog.tk.hu/blog/2016/02/kulonleges-jogrenddel-a-terror-ellen>. [Hozzáférés dátuma: 24 01 2021].

- [107] F. ERMACORA, *Österreichische Verfassungslehre.*, Wien: Verlag: Taschenbuch. 1. kiadás, 1998.
- [108] V. SLÁDEČEK, „Vláda a nouzový stav,” *Správní právo*, 53(5–6), pp. 266-281, 2020.
- [109] E. DRASKOVICH, „A különleges jogrend és a veszélyhelyzet,” Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, Budapest, 2020.
- [110] P. KÁDÁR, „A kivételes hatalomtól a különleges jogrend idején bevezethető intézkedésekig,” *Magyar katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 1, pp. 5-46, 2014.
- [111] Á. FARKAS és P. KÁDÁR, „A különleges jogrendi szabályozás fejlődése és katonai védelmi vonatkozása,” in *Magyarország katonai védelmének közjogi alapjai*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2016, pp. 275-315.
- [112] S. BÓDI és I. SZUHAI, „A civilizációk összecsapása? A tömeges bevándorlás által életre hívott migrációs válsághelyzet elemzése és a különleges jogrend,” *Hadtudomány*, XXVI. évfolyam 2016/1–2.2016. április. 10.17047/HADTUD.Létöltés ideje: 2018.06.07, pp. 2-41, 2016.
- [113] Á. MUHORAY, „A veszélyhelyzetek kihirdetését igénylő helyzetek és azok korszerű megoldása a gyakorlatban,” in *A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, pp. 61-87.
- [114] C. MOLNÁR, „Az Alaptörvényben a helyzet fokozódik,” 2016. [Online]. Available: <https://arsboni.hu/az-alaptorvenyben-a-helyzet-fokozodik/>. [Hozzáférés dátuma: 07 11 2019].
- [115] Z. VÁMOSI, S. BÓDI, F. A. VARGA, L. SZENTES, J. DOMOKOS, T. TERECSKEI, T. CSIFFÁNY, I. NAGY és Z. NAGY, *Magyarország és a védelmi igazgatás rendszere. Védelmi igazgatás, hagyomány és megújulás*, Budapest: Zrínyi Kiadó, ISBN:2399995121172, 2012.
- [116] I. TEMESI és V. LINDER, *Közigazgatási szakvizsga. Államigazgatás*, Budapest: Nemzeti Közszerkesztési Egyetem, 2018.
- [117] L. SZENTES, *Magyarország védelmi igazgatása a közigazgatás új környezetében*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2014.
- [118] A. LAPSÁNZKY, A. PATYI és A. TAKÁCS, *A közigazgatás szervezete és szervezeti joga*, Budapest: Dialógus Campus Kiadó, 2017.

- [119] P. KÁDÁR , „Szkülla és Kharübdisz között,” in *Tanulmányok a különleges jogrend elméleti és pragmatikus kérdéseiről, valamint nemzetközi megoldásairól*, Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2020.
- [120] I. BUKOVICS, *A katasztrófavédelem szervezetrendszere*, Budapest: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2020.
- [121] G. CSÓKA, „A helyi önkormányzati rendszer,” in *Közigerazgatási szakvizsga - Önkormányzati igazgatás*, Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2022, pp. 6-16.
- [122] *Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata*, Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság, 2020.
- [123] *LGMCS Ügyrendje*, Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság, 2019 .
- [124] *TMCS Ügyrendje*, Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság, 2019 .
- [125] *KMCS Ügyrendje*, Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság, 2019.
- [126] Á. GYŐZŐ-MOLNÁR, „A védelmi igazgatás helyi szintjének működése, egy törzsvezetési gyakorlat tapasztalatai tükrében,” *Védelem Tudomány*, III. évfolyam 4. szám, 2018.12.hó, *Katasztrófavédelmi online tudományos folyóirat*, <http://vedelemtudomany.hu/articles/08-gyozo-molnar>, p. 140, 2018.
- [127] J. HORNYACSEK, „A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, a települések katasztrófa-elhárítási feladatai, a végrehajtáshoz szükséges helyi védelmi képesség alapvető területei, azok kialakításának folyamata.,” in *Biztonságunk érdekében*, J. Hornyacsek, Szerk., Budapest, Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület ISBN: 978-963-08-2606-8, 2011, pp. 1-100.
- [128] T. BONNYAI és R. RÁCZ, *Új katasztrófavédelmi szabályozás*, Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Kiadványa, *Jegyzet és jogszabálygyűjtemény közbiztonsági referensek felkészítéséhez*, 2012.
- [129] J. AMBRUSZ, G. BESENYEI, J. HEGEDŰS és A. HORVÁTH, *Hivatásrendek protokollja. Közszerológálati protokoll IV. Könyv*, Budapest: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2018.
- [130] A. KOZÁK és J. HORNYACSEK, „A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében,” *Katasztrófavédelem*, Budapest, pp. 157-184, 2013.
- [131] Á. MUHORAY, „A katasztrófavédelmi műveletek tervezése és szervezése,” in *II. Tolna Megyei Polgári Védelmi Munkaműhely*, Szekszárd, Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, ATOMIX Kft. Nyomdaüzem, ISBN: 978-615-00-4954-0, 2019, pp. 12-33.

- [132] F. BAKOS, *Idegen szavak kéziszótára*, Budapest: Terra Kiadó, Akadémiai Nyomda, 1960.
- [133] Z. GYENES, *Az ipari biztonságot szolgáló eljárás- és eszközrendszer fejlesztése a külső hatások elleni védekezésben*, Budapest: Doktori értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008.
- [134] I. BUKOVICS, *A katasztrófavédelem szervezetrendszere*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2019.
- [135] L. TEKNŐS, „A lakosság védelmének időszerű kérdései, az önvédelmi képességek jelentősége a katasztrófák elleni védekezésben,” *Hadtudomány*, elektronikus lapszám, pp. 81-110, 2018.
- [136] I. ENDRŐDI, *Polgári védelmi szakismeret I.*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katasztrófavédelmi Intézet, Budapest: Szolgáltató Nonprofit Kft., ISBN 978-615-5527-22-7, 2015.
- [137] L. TEKNŐS, „A katasztrófavédelem és a rendőrség feladatai: a fenntarthatóság biztonsági aspektusai, VIII. rész,” in *A fenntartható fejlődés és az állam feladatai*, G. Baranyai és I. D. Csernus, szerk., Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018, pp. 280-299.
- [138] I. BUKOVICS, *A katasztrófavédelem szervezetrendszere*, Budapest.: Dialóg Campus Kiadó, 2017.
- [139] A. TÓTH, K. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY és I. ENDRŐDI, „A magyar szénhidrogéniparban előfordult katasztrófák, azok tanulságai és a megelőzés módozatai,” *Hadmérnök*, 16. évfolyam, 1. szám, pp. 129-144, 2021.
- [140] T. BONNYAI és Z. BÁRDOS, *Magyarország katasztrófavédelmi rendszere. Jegyzet és módszertani útmutató a védelmi igazgatás szereplői számára*, J. Mógor, Szerk., Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság kiadványa, 2012.
- [141] I. HOFFMANN, I. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Vegy- és sugárfelderítés katasztrófavédelmi technikai eszközrendszerének vizsgálata. II. rész. Mobil eszközök alkalmazása,” *Hadmérnök*, XI. Évfolyam 1. szám március, pp. 98-106, 2016.
- [142] I. NÉGYESI és Á. GYŐZŐ-MOLNÁR, „Katasztrófavédelmi sugárfelderítő egység mobil vezetési pontként történő alkalmazása,” *Hadtudományi Szemle*, 12. évfolyam 2. szám, pp. 129-138, 2019.
- [143] Á. MUHORAY, T. HÁBERMAYER és K. CZINCZÁR, „Önkéntesség és kötelesség a katasztrófavédelmi beavatkozások során,” *Hadtudomány*, XXIX. évfolyam 2019/4. DOI10.17047/HADTUD.2019.29.4.65, pp. 65-79, 2019.

- [144] F. KOVÁCS, *Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzata*, Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, 2019.
- [145] L. ZÁVODSZKY, *A Szent István, Szent László es Kálmán korabeli törvények es zsinati határozatok forrásai*, Budapest: Szent-István-Társulat Tudomány és Irodalom Osztálya, Stephaneum, Szent-István-Társulat Nyomdája, 1904.
- [146] I. HADNAGY, „Adalékok a római birodalom tűzmegeelőzési és tűzvédelmi kultúrájához.,” *Védelem online, História*, 2009. 04.27.
- [147] J. SZILÁGYI és K. SZABÓ, *A tűzrendészet fejlődése – Az őskortól a modern időkig*, Budapest: BM Könyvkiadó, ISBN: 963-7703-13-6, 1986.
- [148] I. BERKI, „A magyar tűzoltóság 150 éves története,” *Belügyi Szemle*, 2020/8. DOI: 10.38146/BSZ, pp. 11-29, 2020.
- [149] B. MARKUSOVSKY, *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870–1890) története*, Budapest: ifj. Kellner Ernő nyomdája, 1911.
- [150] Z. HEIZLER, *A Magyar Tűzoltó Szövetség százötven éve (1870-2020)*, Budapest: Magyar Tűzoltó Szövetség, Kötetészet Interpress Külkereskedelmi Kft., ISBN 978-615-00-5969-3, 2019.
- [151] T. MÜLLER, *Tűzvédelem – Tűzoltószervezetek*, Infojegyzet 2013/33, Képviselői Információs Szolgálat, 2013.
- [152] A. KASZA, „A lakosság védelmének fejlődése, az óvóhelyi védelem kialakulása, a metró óvóhelyi funkciói,” *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI. évfolyam 1-4. szám, pp. 229-250, 2011.
- [153] A. KASZA, „A lakosság védelmének fejlődése, az óvóhelyi védelem kialakulása, a metró óvóhelyi funkciói,” *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI. évfolyam 1-4. szám, pp. 229-250, 2011.
- [154] T. SZABÓ, *Amit a polgári védelemről tudni kell. A polgári védelem helye és szerepe a korszerű küzdelemben*, Budapest: A Polgári Védelem Országos Parancsnokság Kiadványa, 1971.
- [155] Á. MÓROCZA és D. PELLÉRDI, „Az óvóhelyi védelem aktualitásának vizsgálata,” *Hadmérnök*, V. évfolyam, 1. szám, március, 2010.
- [156] L. TIKÁSZ, *Légtalomtól a katasztrófavédelemig; a polgári védelem története, helyzet napjainkban*, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010.

- [157] J. MIHÁLY, *Érted – Velünk.*, Székesfehérvár: Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Typo Print Stúdió, Ifjúsági felkészítő kiadvány, 2007.
- [158] J. HORNYACSEK, *Felkészítők könyve*, Budapest: Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, ISBN: 963005518X, 2000.
- [159] I. PATAKY, *A Magyar polgári Védelem (Légoltalom) története (1935–1992.)*, Kecskemét: Petőfi Nyomda Rt., BM PVOP kiadványa, 1992.
- [160] L. HORNYÁK, *Polgári védelem alapjai - Katasztrófavédelem. Polgárivédelem-Katasztrófavédelem*, Budapest: Szíriusz Stúdió Nyomda, ISBN 963-8180-06-4, 1996.
- [161] I. ENDRŐDI, *Bemutakozik a Magyar Polgári Védelmi Szövetség*, Budapest, [Online]. Available: <http://www.mpvsz.hu/magunkrol> [Hozzáférés dátuma: 05 01 2021], 2017.
- [162] Z. DUDÁS és Á. MUHORAY, „Egyes lakosságvédelmi intézkedések felelősségi rendszere veszélyhelyzet esetén,” *Műszaki Katonai Közlöny*, XXVI. évfolyam, 3. szám, pp. 2-22, 2016.
- [163] T. HÁBERMAYER, J. HORNYACSEK és Á. MUHORAY, „Katasztrófavédelmi önkéntesek motiváció kutatása a védekezések hatékonyságának növeléséhez,” *Hadmérnök*, XIII. Évfolyam 2. szám június, Budapest, pp. 159-171, 2018.
- [164] M. NOVÁKY, „Önkéntes mentőszervezetek a polgári védelemben, történeti áttekintés,” *Műszaki Katonai Közlöny*, XXVI. évfolyam, 2. szám, pp. 118-130, 2016.
- [165] L. TEKNŐS, P. CSEPREGI és I. ENDRŐDI, „Felsőoktatási intézmények önkéntes mentőszervezeteinek jelentősége, helye, szerepe a katasztrófavédelem rendszerében,” *Hadtudomány*, elektronikus lapszám, p. 155–168, 2014.
- [166] K. J. PLÉBÁN és Á. MUHORAY, „Mentőszervezeti fejlesztési keretek az európai uniós polgári védelmi szakpolitika tükrében,” *Bolyai Szemle*, XXVI. évfolyam, 2. szám, pp. 125-141, 2017.
- [167] I. ENDRŐDI, „A magyar önkéntes polgári védelmi szervezetek szerepe az új katasztrófavédelmi törvény alapján,” *Védelem Online*, XIX. évfolyam, 5.szám [Online]. Available: <http://vedelem.hu/letoltes/anyagok/463-a-magyar-onkentes-polgari-vedelmi-szervezetek-szerepe-hazankban-az-uj-katasztrofavedelmi-torveny-alapjan.pdf> [Hozzáférés dátuma: 25 04 2020], p. 11–19, 2012.
- [168] K. J. PLÉBÁN, „A települési önkéntes mentőcsoportok védekezésének feltételrendszere,” *Hadtudomány*, 1–2. szám, pp. 75-85, 2016.
- [169] E. NIKODÉM, „Az óvóhelyek szerepe, funkciója és jelentősége napjainkban,” *Műszaki Katonai Közlöny*, Különszám, pp. 238-252, 2013. július 2.

- [170] V. TAKÁCS, *Vasbeton óvóhelyek című tanulmány*, Budapest: Műszaki Egyetem.
- [171] E. NIKODÉM, „A lakosságvédelem megvalósulása és eszközrendszere hazánkban,” *Hadmérnök*, VIII. Évfolyam 2. szám, pp. 269-282, 2013.
- [172] Á. FABÓK, „Félmillió emberre 165 óvóhely,” *Hajdú-Bihar megyei hírportál*, p. 3, 25 02 2008.
- [173] F. SOMOGYI, „Atombiztos bunker a város szélén,” 2014. [Online]. Available: <http://www.diszpolgar.hu/atombiztos-bunker-varos-szelen>. [Hozzáférés dátuma: 24 07 2018].
- [174] J. DOBOR és R. SZENDI, „Veszélyes üzemek azonosítása és a kapcsolódó hatósági tevékenység(ek).,” *Hadmérnök*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest., pp. 129-140, 2013.
- [175] Z. CIMER, *A veszélyes anyagokat gyártó, felhasználó, tároló küszöbérték alatti üzemek tevékenységéből származó veszélyeztetettség meghatározásának metodikája, a kockázatcsökkentő intézkedések számszerűsítése*, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Doktori (Phd) Értekezés, DOI azonosító: 10.17625/NKE, 2014.
- [176] L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Veszélyes Üzemek és Szállítmányok Biztonsága Magyarországon. 2019. 2. hó.,” *Védelem Tudomány*, Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat – IV. évfolyam, Iparbiztonság különszám, pp. 45-82, 2019.
- [177] L. KÁTAI-URBÁN, „Veszélyes üzemek felügyeletének fejlődése a kezdetektől napjainkig – I. rész 1998-2005,” *Bolyai Szemle*, XXIII.: (3) ISSN: 1416-1443, pp. 177-199, 2014.
- [178] B. BOGNÁR és I. DAMJANOVICH, „A súlyos ipari balesetek megelőzésével és elhárításával kapcsolatos nemzetközi és európai uniós szabályozások összefoglalása,” www.inventor.hu/ceco/kock/konyv/ofoglalo.pdf Letöltés ideje: 2020.09.13., 2013.
- [179] L. KÁTAI-URBÁN és B. KISS, „Nukleáris erőművek, mint veszélyes technológia és az országos nukleárisbalesetelhárítási rendszer,” *Hadmérnök*, IX. Évfolyam, 3. szám, szeptember, pp. 80-97, 2014.
- [180] J. BÍRÓNÉ ÖSZ, I. BOJTI, Z. CIMER, I. DAMJANOVICH, I. HOFFMANN és L. KÁTAI-URBÁN, *Módszertani segédlet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek elleni védekezés területi és helyi feladatainak ellátásához*, J. Mógor, B. Szakál és G. Vass, szerk., Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Közép- és Kelet Európai Környezetfejlesztési Intézet, 2005.

- [181] L. KÁTAI-URBÁN, S. KOZMA és G. VASS, „Veszélyes szállítmányok felügyeletének fejlődése Magyarországon,” 2016. [Online]. Available: <http://vedelem.hu/letoltes/anyagok/-veszelyes-szallitmanyokfelugyeletenek-fejlodesemagyarorszagon.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 12 08 2019].
- [182] R. SZENDI, „A SEVESO III. irányelv magyarországi adaptálásának várható hatásai a veszélyes üzemekre és a hatóság feladataira. II. rész – A módosítások várható hatásai,” *Hadtudományi Szemle*, 7. évfolyam, 2. szám, pp. 199-209, 2014.
- [183] R. SZENDI, „A Seveso III. irányelv magyarországi adaptálásának várható hatásai a veszélyes üzemekre és a hatóság feladataira. I. rész: Az irányelv fő változásai,” *Hadtudományi Szemle*, 7. évfolyam, 1. szám, p. 211–217, 2014.
- [184] B. BOGNÁR, G. VASS és S. KOZMA, „A BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség szakterületeinek bemutatása,” *Új Magyar Közigazgatás*, 5:(6) , pp. 19-27, 2012.
- [185] B. BOGNÁR , T. BONNYAI és Z. VÁMOSI, *Kritikus Infrastruktúrák Védelme I.*, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2019.
- [186] „Zöld könyv a kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó nemzeti programról. A Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szóló 2080/2008. (VI. 30.) kormányhatározat 1. sz. melléklete,” [Online]. Available: <https://www.parlament.hu/web/guest/az-orszaggyules-feladatai>. [Hozzáférés dátuma: 30 05 2020].
- [187] M. SOLYMOSI, J. SOLYMOSI és G. VASS, „A nukleáris biztonsági kultúra és a nukleáris védettségi kultúra történeti áttekintése és hazai alkalmazásai,” *Védelem Tudomány*, Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat – V. évfolyam, 1. szám, január, pp. 181-191, 2020.
- [188] L. KÁTAI-URBÁN, G. VASS, Z. LÉVAI és I. HOFFMANN, „Iparbiztonság Magyarországon,” 2015. [Online]. Available: <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/549-dr-hoffmann-imre-dr-levai-zoltan-dr-katai-urban-lajos-dr-vass-gyula.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 12 08 2021].
- [189] A. NÉMET, L. KÁTAI-URBÁN és G. VASS, „Veszélyes Tevékenységek Biztonsága a Fenntarthatóság Jegyében,” *Védelem Tudomány*, Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat, V. évfolyam, 1. szám, január, pp. 137-152, 2020.
- [190] R. PELLÉRDI, Szerző, *Katasztrófavédelem I.* [Performance]. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2011.

- [191] L. TEKNŐS, Az éghajlatváltozás és a rendkívüli időjárás hatásaiból adódó katasztrófavédelmi feladatok kockázatalapú megközelítése, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2020.
- [192] P. GERMUSKA és M. HORVÁTH, *A magyar honvédelmi igazgatás története, 1945-1990*. Budapest: Magyar Nemzeti Levéltár, p.11., 2020.
- [193] J. HORNYACSEK, P. CSÉPAINÉ SZÉLL és V. VERES, Közigazgatási vezetők felkészítése a védelmi feladatokra. Kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Vegyi- és Katasztrófavédelmi Intézet, 2009.
- [194] Á. FARKAS, A honvédelem jogának elméleti, történeti és kortárs kérdései, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2018.
- [195] I. SIMICSKÓ, „Az önkéntes tartalékos rendszer kiépítésének szükségessége a nemzeti biztonság erősítése érdekében,” *Sereg Szemle*, VIII. évfolyam, külön szám, pp. 15-19, 2010.
- [196] S. NÉMETH és S. PATYI, „Védelmi felkészítés és az ország mozgósítás,” *Új Honvédségi Szemle*, 10. füzet, pp. 1-20, 1997.
- [197] B. MÁRTON, „Megváltozott felépítés, változatlan feladatrendszer,” 18 03 2021. [Online]. Available: <https://hadkiegeszites.hu/cikk/5858>. [Hozzáférés dátuma: 06 04 2021].
- [198] P. GRÓSZ, „A honvédelmi katasztrófavédelmi rendszert meghatározó szabályozók változásai figyelemmel a módosult külső jogi környezetre.,” *Hadmérnök*, VIII. évfolyam 2. szám június, pp. 157-165, 2013.
- [199] J. PERGE és E. PERGE, „Homeland defence of Hungary - Military units and military facilities of Debrecen Part I. Military units and facilities of the Imperial and Royal Army in Debrecen.,” *Hadtudományi Szemle*, 2022/2.
- [200] J. PERGE és E. PERGE, „Homeland defence of Hungary - Military units and military facilities of Debrecen Part II. Units of the Royal Hungarian Honvéd and the Hungarian Defence Forces in Debrecen.,” *Hadtudományi Szemle*, 2022/3.
- [201] F. KOROM, „A Magyar Honvédség Katasztrófavédelmi Terve,” Budapest, Magyar Honvédség Parancsnoksága Hadműveleti Csoportfőnökség, 2019.
- [202] F. KOROM, „Műveleti Elgondolás,” Magyar Honvédség Parancsnoksága, Stratégiai Műveleti Központ, Budapest, 2019.

- [203] F. NAGY, A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár – mint végrehajtó erő – szerepe a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerben, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katasztrófavédelmi Intézet, 2018.
- [204] P. KÁDÁR, „A Magyar Honvédség tartalékos rendszerének fejlesztése – mikor, ha nem most?,” *Honvédségi Szemle*, ISSN 2060-1506 1. szám, p. 2–7, 2011.
- [205] B. RÉVÉSZ, „A katona maga az alapképesség,” 2021. [Online]. Available: <https://honvedelem.hu/hirek/a-katona-maga-az-alapkepesség.html>. [Hozzáférés dátuma: 19 06 2020].
- [206] *SZMSZ Magyar Honvédség 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred Szervezeti és működési rendje*, 2019.
- [207] O. CZUPRÁK, „A tartalékerő szerepe a védelem hatásalapú képességének alakításában,” *Hadtudomány*, 4. szám, 2006.
- [208] O. CZUPRÁK, „Paradigmaváltás a katonai tartalék erőknél,” *Új Honvédségi Szemle*, 9.szám, pp. 118-129, 2006.
- [209] T. KERN, „A Nemzetőrségtől az Önkéntes Tartalékos Rendszer reformjáiig,” *Nemzet és Biztonság*, pp. 75-84, 2010.
- [210] J. L. NÉMETH, „Kihívások és válaszok a honvédség hazai és nemzetközi feladatrendszerében,” in *A Magyar Honvédség negyedszázada*, F. Földesi, J. Isaszegi és Z. Kiss, szerk., Budapest, Zrínyi Kiadó, 2016, pp. 27-65.
- [211] P. KÁDÁR és T. VANYUR, „Szemelvények a magyar önkéntes tartalékos rendszer múltjáról, jelenéről és jövőjéről,” *Hadtudomány*, 3-4. szám, pp. 82-96, 2013.
- [212] L. SZIGETI, „A nemzetőrség megalakításának kérdései,” 2000. [Online]. Available: https://www.mhht.eu/hadtudomany/2000/4_6.html. [Hozzáférés dátuma: 01 09 2021].
- [213] T. KERN, „A Honi Gárda esete a magyar politikai elittel – avagy szükség van-e önkéntes tartalékos erőre Magyarországon is?,” *Kommentár*, 5. szám, 2007.
- [214] P. KÁDÁR, „Megjegyzések az önkéntes tartalékos rendszer felülvizsgálatának margójára,” *Hadtudomány*, ISSN 1215-4121, 1.szám, pp. 47-56, 2009.
- [215] L. URBÁN és L. SZIGETI, „A magyar haderő és a tartalékos katonák,” *Új Honvédségi Szemle*, 5. szám, pp. 107-112, 2006.
- [216] L. LAKATOS , „Kihívások az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésével összefüggésben,” *Sereg Szemle*, VIII. évfolyam, külön szám, pp. 37-41, 2010.
- [217] L. URBÁN, „Tartalékosok a békefenntartó műveletekben,” *Új Honvédségi Szemle*, 10. szám, pp. 38-44, 2006.

- [218] Á. SZÁSZ, „A Magyar Honvédség tartalékos rendszere - jogalkotási kérdések,” *Honvédségi Szemle*, 140. évfolyam, 2. szám, pp. 19-22, 2012.
- [219] I. SIMICSKÓ, „Valamennyi alakulatnál készen állnak a további tartalékos-kiképzésekre in: Magyar Idők,” 12 02 2016. [Online]. Available: <http://magyaridok.hu/belfold/simicsko-valamennyi-alakulatnal-keszen-allnak-a-tovabbi-tartalekos-kikepzesekre-377188/>. [Hozzáférés dátuma: 11 03 2020].
- [220] T. BALLA, „A magyar katonák a dualizmus korabeli haderőben,” in *A magyar hadtörténelem évszázadai*, Budapest, Atlanti Kutató és Kiadó Közalapítvány, 2003.
- [221] T. BALLA, *A magyar királyi honvéd lovasság, 1868-1914*, Budapest: Balassi Kiadó, 2000.
- [222] L. BOMBAY, *A honvédelem négy éve 1990-1994*, Budapest: Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1994.
- [223] T. CSIKÁNY, *A Hazáért. A Magyar Honvédség múltja és jelene 1848-2004*, Budapest: Szaktudás Kiadó Ház, 2006.
- [224] T. CSIKÁNY, „Önkéntesség és kötelező szolgálat a 19. század első felében és az 1848-49-es magyar honvédségben. „Nem kerestek engemet kötéllel, Zászló alá magam csaptam én fel,” in *Korall* 33, 2008, pp. 22-40.
- [225] O. CZUPRÁK, „A katonai tartalékerőről,” *Magyar Honvéd*, 39.szám, 2007.
- [226] L. FENYVESI, *Katonahistóriák Mátyás Király korából*, Budapest: Tankönyvkiadó, 1990.
- [227] I. HELGERT és G. MÉSZÁROS, *A magyar honvédség a rendszerváltás sodrában. Néphadseregből- Magyar Honvédség*, Lakitelek: Antológia Kiadó, 2017.
- [228] I. ILOSVAI, *Szent István Első Magyar Király Dekretomainak Első Könyve. Szent Imre Herczegnek írott tanításai és parancsolatai. Ilosvai István egri prépost 1544.évi kézírata (Ilosvai-codex).*, Corpus Juris Hungarici, 1544.
- [229] D. KISS, „A munkásőrség megalakítása,” *Múltunk politikatörténeti folyóirat*, 3. szám, pp. 238-277, 2009.
- [230] G. KRISTÓ, *Az Árpád-kor háborúi*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 1986, p. 189.
- [231] A. MOLNÁR, „Hadügyi reformkísérletek 1848 előtt,” *Századok*, 133. évfolyam, 6. szám, Budapest, pp. 1193-1214, 1999.
- [232] M. M.SZABÓ, *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története: 1961–1969*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2008.

- [233] M. M.SZABÓ, A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1955–1960. Budapest, Zrínyi Kiadó, ISBN 978-963-327-421-7, 2007.
- [234] Á. NAGY-VARGÁNÉ JUHÁSZ, Az önkéntes haderő tartalék biztosításának szervezési-vezetési kérdései, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtudományi Kar, Hadtudományi Doktori Iskola, Doktori (PhD)-értekezés, 2010.
- [235] E. PATAI, A Magyar Néphadsereg mozgósítási és hadkiegészítési rendszere fejlődésének története 1944 és 1980 között, Hadtörténelmi Levéltár, MN Külön gyűjtemény, 1980.
- [236] L. SZIGETI, A nemzetőrség létrehozásának lehetséges útjai, Budapest: Honvédelmi Minisztériumi kiadvány, 2001.
- [237] P. TÁLAS, „A negyedszázad magyar haderőreform kísérleteinek vizsgálódási kereteiről,” in *Magyar biztonságpolitika 1889-2014*, P. Tálas és T. Csiki, szerk., Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Tanulmányok, 9. szám, 2014, pp. 9-23.
- [238] J. TOKOVICZ, P. KÁDÁR, A. SÜLE, L. BORSOS, L. JUHÁSZ, F. PETNEHÁZI és L. MOLNÁR, A Magyar Honvédség képességei és a katasztrófaelhárítás kihívásai 2000-2011, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2012.
- [239] T. BALLA, „A magyar királyi honvéd lovasság, 1868-1914,” *Biharország folyóirat*, VI. évfolyam 15. (195) szám, pp. 12-14, 2014.
- [240] *HIMCS Ügyrendje*, Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság, 2019.
- [241] J. ZACHAR, „Az osztrák-magyar véderőtörvény megalkotása és megújítása 1868-1898,” in *Honvédelmi reformok haderőátalakítások Magyarországon 1848-1998*. T. Ács és I. Horváth, szerk., Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2000, p. 49–69.
- [242] K. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY, „NATO partnerség: kihívások, értékek és érdekek,” in *Comitatus*, Veszprém, Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata, tavasz, 2017, pp. 43-52.
- [243] K. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY, „70 éves a NATO - Magyarország 20 éve a szövetségben,” *Felderítő Szemle*, XVIII. évfolyam, 2. szám, pp. 36-58, 2002.
- [244] K. SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY, „Ludovikás hagyományok a Nemzeti Közszerződési Egyetemen,” *Fórum*, 6.szám, pp. 120-139, 2020.
- [245] R. RUSZIN, A Magyar Honvédség tábori tüzérségének alkalmazási lehetőségei béketámogató műveletek során, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Doktori (PhD) értekezés, 2010.

- [246] L. LAKATOS, „A honvédelmi igazgatási képzés aktualitása az átfogó megközelítés elvének tükrében,” *Hadtudományi Szemle*, VIII. évfolyam, 4. szám, pp. 432-443, 2015.
- [247] L. LAKATOS, *Köz- és védelmi igazgatás*. [Performance]. Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 2021.

SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

LEKTORÁLT SZAKMAI FOLYÓIRATBAN MEGJELENT CIKKEK

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban idegen nyelven

1. Perge János – Perge Erika: National Defence of Hungary – Military Units and Military Facilities of Debrecen (Part 1) Military Units and Facilities of the Imperial and Royal Army in Debrecen. *Hadtudományi Szemle* 15. évf. (2) 2022. 73-98. doi: 10.32563/hsz.2022.2.5
2. Perge János – Perge Erika: National Defence of Hungary – Military Units and Military Facilities of Debrecen (Part 2) Units of the Royal Hungarian Honvéd and the Hungarian Defence Forces in Debrecen. *Hadtudományi Szemle* 15. évf. (3) 2022. 103-132. doi: 10.32563/hsz.2022.3.7
3. Perge János: *The presence of marketing in defence administration, with particular regard to the Hungarian Defence Forces within it.* *Műszaki Katonai Közlöny* online folyóirat Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar- Magyar Hadtudományi Társaság Műszaki Szakosztálya, Budapest, XXVI. Évfolyam 2016. 2. szám pp. 233-249. ISSN 2063-4986.
4. Perge János: *Role of the Hungarian Defence Force in the field of disaster management.* *Hadmérnök*, XI. Évfolyam 1. szám, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Műszaki Doktori Iskola online tudományos lapja, Budapest, 2016. pp. 152-169. ISSN: 1788-1919.
5. Perge János: *The structure of defence administration and the role of the public safety desk in our country.* *Bolyai Szemle*, XXIV. évfolyam, 4. szám. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Tudományági Folyóirata, Budapest, 2015. pp. 181-194. ISSN 1416-1443.
6. Perge János, Kovács Ferenc: *Industrial safety of Debrecen City with County Rights – with particular regard to hazardous establishments, transport and storage of hazardous substances in relation with national and international measures.* *Hadmérnök*, X. évfolyam, 3. szám, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2015. pp.119-136. ISSN: 1788-1919 (Perge János 90 %, Kovács Ferenc 10 %)
7. Perge János: *Defence administration of the local government of Debrecen City with County Rights.* *Hadmérnök*, X. évfolyam, 3. szám Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és

Honvédtisztképző Kar, Katonai Műszaki Doktori Iskola online tudományos lapja Budapest, 2015. pp.165-177. ISSN: 1788-1919.

8. Perge János: *The operation of the property tax branch*. Debreceni Műszaki Közlemények, 2013/1. pp.61-70. ISSN: 2060-6869.

Magyar nyelvű mértékadó folyóiratban magyar nyelven

9. Perge János: A helyi adó végrehajtásának folyamata és annak változásai Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának működési tevékenységében. Debreceni Műszaki Közlemények, 2013/2. ISSN: 2060-6869.
10. Perge János: Az iparüzési adó ellenőrzésének folyamata és annak változásai 2007-2012. évek között Debrecen Megyei Jogú Város önkormányzatának működési tevékenységében. Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények. 2012. IV. évfolyam 2. szám, 114-154.old. Nyíregyháza, Krúdy Könyvkiadó ISSN: 2061-3156, ISBN: 978-615-5097-47-8.

Poszter

11. Perge János: Defence administration in the fields of engineering. Debreceni Egyetem, Műszaki Kar, Problem-based Learning in Engineering Education.

MELLÉKLET

1. melléklet RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ADN	Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról szóló Európai Megállapodás
ADR	Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Megállapodás
BM OKF	BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
HB MKI	Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
HB MVB	Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság
HIKOM	Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport
HIKKSZ	Honvédelmi Igazgatási Katasztrófavédelmi Készenléti Szolgálat
HIMCS	Honvédelmi Igazgatási Munkacsoport
HKP	Hadkiegészítő és Kiképző Parancsnokság
HKR	Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer
HM	Honvédelmi Minisztérium
HM VIF	Honvédelmi Minisztérium Védelmi Igazgatási Főosztály
HÖT	Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóság
HTP	Hivatásos Tűzoltó-Parancsnokság
HVB	Helyi Védelmi Bizottság
Hvt.	2011. évi CXIII. törvény a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
Hvt. Vhr.	290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
KAT	Katasztrófavédelmi Alkalmazási Terv
Kat.	2011. évi CXXVIII. törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
Kat. Vhr.	219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
KKB	Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság
KKB NVK	Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központja
KKB TT	Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság Tudományos Tanács
KMCS	Katasztrófavédelmi Munkacsoport
KML	Katasztrófavédelmi Mobil Labor

KMSZ	Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat
KSE	Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egység
KvK	Katasztrófavédelmi Kirendeltség
LGMCS	Lakosságellátási és Gazdaságmozgósítási Munkacsoport
LHT	Legfelső Honvédelmi Tanács
LTP	Létesítményi Tűzoltó Parancsnokság
MH	Magyar Honvédség
MHP	Magyar Honvédség Parancsnokság
MN HANYIK	MN Hadköteleseket Nyilvántartó és Információs Központ
MH HFKP	Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság
MH HKNYP	Magyar Honvédség Hadkiegészítő és Központi Nyilvántartó Parancsnokság
MH KIAK	Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Adatfeldolgozó Központ
MH KIKNYP	Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság
MH KIKNYP 2. HTK	Magyar Honvédség Hadkiegészítő és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Hadkiegészítő és Toborzó Központ
MH KT	MH Katasztrófavédelmi Terve
MH ÖHP	MH Összhaderőnemi Parancsnokság
MH PK	Magyar Honvédség parancsnoka
MH TTP	Magyar Honvédség Tartalékképző és Támogató Parancsnokság
MOVCS	Mobil Vezetési Csoport
MVB	Megyei/Fővárosi Védelmi Bizottság
MVKP	Művelet Vezetési Központ
MVP	Mobil Vezetési Pont
MH 2. TVE	Magyar Honvédség 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred
MH 2. TVE 3. TVZ	Magyar Honvédség 2. vitéz Vattai Antal Területvédelmi Ezred, 3. Oláh Sándor Területvédelmi zászlóalj
MH 5. LDD	Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár
NBS	Nemzeti Biztonsági Stratéga
OPT	Operatív Törzs
OPVFŐFE	Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség
OTF	Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség
ÖKSZ	Önkéntes Katonai Szolgálat
ÖMT	Önkéntes műveleti tartalékos

ÖT	Önkéntes Tartalékos
ÖTE	Önkéntes Tűzoltó Egyesület
ÖTP	Önkormányzati Tűzoltó Parancsnokság
ÖTT	Önkéntes Területvédelmi Tartalékos
ÖVT	Önkéntes védelmi tartalékos
PVOP	Polgári Védelem Országos Parancsnokság
RID	Veszélyes Áruk Nemzetközi Vasúti Fuvarozásáról szóló Szabályzat
SKET	Súlyos Káresemény Elhárítási Terv
SMK	Stratégiai Művelet Központ
SÖTT	Speciális Önkéntes Területvédelmi Tartalékos
TMCS	Támogató Munkacsoport
TOP	Tűzoltóság Országos Parancsnokság
TÖVE	Telepíthető Összhaderőnemi Vezetési Elem
Tú. tv.	1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
TVZ	Területvédelmi Zászlóalj

2. melléklet A VÉDELEM, KATASZTRÓFAVÉDELEM ÉS A HONVÉDELEM KÉRDÉSÉVEL FOGLALKOZÓ JOGSZABÁLYOK, SZABÁLYZÓK GYŰJTEMÉNYE

- Alkotmány
- 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról
- 1993. évi CVII. törvény az Alkotmány módosításáról
- 2004. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról
- Magyarország Alaptörvénye
- Magyarország Alaptörvényének módosításai
- T/13647. számú törvényjavaslat Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosításáról)
- 1222. évi VII. törvénycikk
- 1290. évi Dekrétum
- 1486. évi „Decretum Maius” törvénykönyv
- 1715. évi VII. törvénycikk
- 1741. évi LXIII. törvény
- 1830. évi VII. törvénycikk
- 1936 évi X. törvénycikk Magyarország első Tűzrendészeti Törvénye
- 1840.évi II. törvénycikk
- 1848. évi XXII. törvénycikk a nemzeti őrseregről
- 1867. évi XII. törvénycikk A kiegyezésről
- 1868. évi XL. törvénycikk a véderőről
- 1868. évi XLI. törvénycikk a honvédségről
- 1868. évi XLL. törvénycikk a népfelkelésről
- 1868.évi XLII. törvénycikk a népfelkelésről
- 1886.évi XX. törvénycikk
- 1872. évi VIII. törvénycikk
- 1872. évi XVI. törvénycikk
- 1890. évi V. törvénycikk A honvédség háborús mozgósításáról
- 1912. évi LXIII. törvény a háború esetére szól, kivételes intézkedésekről
- 1912. évi XXX törvénycikk a véderőről
- 1912. évi XXXI. törvénycikk a honvédségről
- 1912. évi LXIII. törvény Magyarországon a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről
- 1921. évi XLIX. törvénycikk A magyar királyi honvédségről

- 1935. évi XII. törvénycikk
- 1938. évi IV. törvénycikk az 1914-1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről
- 1939. évi II. törvény a honvédelemről
- 1942. évi XIV. törvénycikk a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk, valamint az 1914-1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938. évi IV. törvénycikk módosításáról és kiegészítését
- 1947. évi XVIII. törvény
- 1948. évi XX. törvény.
- 1949. évi XX. törvény
- 1954. évi X. törvény A tanácsokról
- 1960. évi IV. törvény A honvédelemről
- 1976. évi I. törvény A honvédelemről
- 1990. évi XXI. törvény a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény módosításáról
- 1991. évi XX. törvény
- 1993. évi CX. törvény a honvédelemről
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 1996. évi XXXI. törvény (Tűzvédelmi törvény) A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- 1996. évi XXXVII. törvény A polgári védelemről
- Az Európai Unió Tanácsának 96/82/EK irányelve (1996. december 9.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szól.
- Az egyes ipari tevékenységekkel járó súlyos baleset kockázatáról szóló, 1982. június 24-i 82/501/EGK tanácsi irányelv az egyes ipari tevékenységekből eredő súlyos balesetek megelőzésére és ezeknek az emberre és a környezetre gyakorolt hatása következményeinek korlátozására vonatkozik. Ez az irányelv volt a harmonizálási folyamat első fázisa.
- 1999. évi LXXIV. törvény A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 2001. évi XLIV. törvény
- 2001. évi XCV. törvény
- 2004. évi CV. Honvédelmi törvény A honvédelemről és a Magyar Honvédségről
- 2006. évi LVII. törvény A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról
- 2009. évi CXLII. törvény
- 2010. évi XLIII. törvény (Ksztv.) A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról

- 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.) A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
- 2011. évi CXXVIII (Kat.) törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139408.338506
- 2011. évi CXCV. törvény
- 2011. évi LXXX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény (COTIF) módosításáról
- 2011. évi CLXXV. törvény Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- 2011. évi CLXXXIX. törvényt Magyarország helyi önkormányzatairól
- 2012. évi XXXVI. törvény 15.§
- 2012. évi XCIII. törvény
- 2012. évi CLXVI. törvény
- 2012. évi CCV. törvény (Hjt.) a honvédek jogállásáról
- 2013. évi CIX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény
- 2013. évi XCVII. törvény (Haktv.) A honvédségi adatkezelésről, az egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos katonai igazgatási feladatokról
- 2015. évi CXLII. törvény Az egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról
- 2016. évi CXXXIII. törvény
- 2018. évi V. törvény Magyarország minisztériumainak felsorolásáról
- 2018. évi CX. törvény
- 2018. évi CXIV. törvény A honvédelmi alkalmazottak jogállásáról
- 2018. évi CXXV. törvény
- 2019. évi CV. törvény Az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról
- 2000. évi XXV. törvény A kémiai biztonságról
- 2020. évi XLVI. törvény a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény módosítása
- 2020. évi XLVII. törvény
- 2020. évi LVIII. törvény Járványügyi készültségről
- 2021. évi I. törvény
- 2021. évi XCIII. (Vbő.) törvény a védelmi és biztonsági feladatok összehangolásáról
- 2021. évi CXL. (új Hvt.) törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
- 2022. évi XXI. (új Haktv.) törvény a honvédelmi adatkezelésekről

- 82/501/EGK Irányelv az egyes ipari tevékenységek súlyos baleseti veszélyeiről

- 96/82/EK Tanácsi Irányelv a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről
- 2003/105/EK Irányelv Európai Parlament és Tanács
- 42/2001. (XII.23) GM rendelet
- 85/1993. (V.01.) Kormányrendelet
- 178/1993. (XII. 27.) Kormányrendelet
- 1041/1994. (V.1.) Kormányhatározat
- 114/1995. (IX. 27.) Kormányrendelet a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről
- 60/1997. (IV.18) Kormányrendelet
- 167/1999. (XI. 19.) Kormányrendelet
- 174/1998. (X. 30.) Kormányrendelet
- 2/2001. (I.17) Kormányrendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 131/2003. (VIII. 22.) Kormányrendelet
- 176/2003. (X. 28.) Kormányrendelet
- 18/2006. (I. 26) Kormányrendelet
- 71/2006. (IV. 3.) Kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról 77. § (1-3) pontja
- 219/2011. (X.20.) Kormányrendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet (Kat. Vhr.) A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról
- 239/2011. (XI.18.) Kormányrendelet Az önkormányzati önkéntes tűzoltóságok létesítéséről, működésük feltételeiről és feladataikról
- 267/2011. (XII. 13.) Kormányrendelet
- 290/2011. (XII. 22.) Kormányrendelet (Hvt. Vhr.)
- 294/2011. (XII. 22.) számú Kormányrendelet
- 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól.

- 218/2012. (VIII. 13.) Kormányrendelet
- 41/2016. (III. 9.) Kormányrendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról
- 178/2017. (VII. 5.) Kormányrendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról
- 177/2017. (VII. 5.) Korm. rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról
- 94/2018. (V. 22.) Kormányrendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről
- 281/2018. (XII. 21.) Kormányrendelet
- 268/2019. (XI. 19.) Kormányrendelet
- 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 81/2020. (IV.1.) Kormányrendelet A Magyar Honvédség a veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről
- /2020. (VI. 17.) Kormányrendelet a veszélyhelyzetet megszüntetéséről
- 286/2020. (VI. 17.) Kormányrendelet
- 287/2020. (VI. 17.) Kormányrendelet Az egészségügyi készlet állagának megóvása érdekében szükséges intézkedésekről
- 371/2020. (VII.30.) Kormányrendelet
- 478/2020. (XI. 3.) Kormányrendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 479/2020. (XI. 3.) Kormányrendelet A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedésekről
- 6/1964. (II.21) Kormányhatározat
- 2002/1966. (I.23) Kormányhatározat
- 2112/2004. (V. 7.) Kormányhatározat a terrorizmus elleni küzdelem feladatainak egységes végrehajtási rendjéről
- 2080/2008. (VI.30) Kormányhatározat
- 1032/2009. (III.17.) Kormányhatározat
- 1182/2012. (VI. 1.) Kormányhatározat A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről
- 1150/2012. /V.15./ Kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról
- 1525/2013. (VIII. 12.) Kormányhatározat A Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról
- 1853/2016. (XII. 27.) Kormányhatározat
- 1590/2018. (XI. 22.) Kormányhatározat
- 1405/2019. (VII.8.) Kormányhatározat
- 1570/2019. (X. 4.) Kormányhatározat

- 1754/2019. (XII. 20.) Kormányhatározat
- 1163/2020. (IV. 21.) Kormányhatározat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- 1876/2020. (XII. 2.) Kormányhatározat
- 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs (OPT) felállításáról
- 11/1993. (III. 12.) Országgyűlési Határozat A Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelveiről
- 27/1993. (IV. 23.) Országgyűlési Határozat A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről
- 94/1998. (XII. 29.) Országgyűlési Határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről
- 100/2001. (XII.21.) Országgyűlési határozat A Nemzetőrség létrehozásáról
- 17/2003. (03.7) Országgyűlési határozat
- 51/2007. számú Országgyűlési Határozat A Magyar Honvédség további fejlesztésének irányairól
- 80/2008. (VI. 13.) Országgyűlési Határozat a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének felülvizsgálatáról.
- 124/2008. (XII. 3.) Országgyűlési Határozat a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének felülvizsgálatáról szóló 80/2008. (VI. 13.) OGY határozat alapján elvégzett vizsgálat elfogadásáról és a kapcsolódó feladatokról.
- 51/2009. (VI.18.) Országgyűlési Határozat
- 48/1991-es Alkotmánybírósági Határozat
- 2041/1974. sz. (XII. 11.) Minisztertanács Határozata a polgári védelemről
- 3344/1989. sz. Minisztertanács Határozata
- 3344/1989 sz. Minisztertanács Határozata
- 6/1976. (III. 31.) Minisztertanácsi rendelet a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény végrehajtásáról
- 10/1955. (II. 15.) Minisztertanácsi rendelet
- 26/1990. (II.14.) Minisztertanácsi rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról
- 1/2019. (I. 31.) HM rendelet A honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól
- 22/2002. (IV. 10.) HM rendelet
- 23/2005. (VI. 16.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól
- 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet (Hjt. Vhr.) a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

- 1/2019. (I. 31.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól
- 4/2019. (01.31.) HM utasítás a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról
- 22/1991. (XI. 15.) NM rendelet
- 42/2001. (XII.23) GM rendelet
- 39/2009. (VIII. 7.) KHEM rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Vasúti Fuvarozásáról szóló Szabályzat (RID) belföldi alkalmazásáról
- 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet
- 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosítása
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól
- 7/2012. (III. 7.) BM rendelet Nukleárisbaleset-elhárítási területen a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek sugárvédelmi ellenőrző rendszerének működési szabályairól
- 95/2010. (XI. 16.) számú HM utasítás
- 25/2015. (IX.14.) BM-HM együttes utasítása a Magyar Honvédségnek a rendőrségi feladatok ellátásában történő közreműködése rendjéről
- 6/2013.(X.31.) BM OKF utasítás
- 6/2018. (VI. 12.) BM OKF utasítás A polgári védelmi szervezetek megalakításával, riasztásával, valamint katasztrófaveszély és veszélyhelyzet esetén történő alkalmazásával kapcsolatos feladatokról
- 78/2019. (HK 1/2020.) MH PK intézkedés a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár létesítésével kapcsolatos és a tömeges bevándorlás miatt kihirdetett válsághelyzetre vonatkozó feladatokról
- 82/501/EGK Az egyes ipari tevékenységek súlyos baleseti veszélyeiről
- 96/82/EK Irányelv a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről
- 2003/105/EK Irányelv
- 2012/18/EU Irányelv a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről
- NATO 5. cikkelye
- ENSZ Alapokmány 42. cikk
- ENSZ Alapokmány 51. cikk – egyéni önvédelem
- ENSZ Alapokmány 51. cikk - kollektív önvédelem

- T/8029 számú törvényjavaslat
- T/3478. számú törvényjavaslat
- H/3107 irányszámú képviselői határozati javaslat „A Nemzetőrség létrehozásáról”
- H/2885 irányszámú képviselői önálló indítvány a Honi Gárda tartalékos védelmi erő felállításáról
- H/10853. irányszámú képviselői határozati javaslat „A Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról
- H/10854. irányszámú képviselői határozati javaslat a Kiegészítő védelmi erő létrehozásáról
- H/10919. irányszámú képviselői határozati javaslat a Kiegészítő védelmi erő létrehozásáról
- SZMSZ Magyar Honvédség 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred (MH 2. TVE) Szervezeti és működési rendje
- SZMSZ Hajdú-Bihar megyei Védelmi Bizottság Szervezeti és működési rendje 2020.
- SZMSZ - BM országos katasztrófavédelmi főigazgató 5/2020. (XI. 13.) BM OKF utasítása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatáról
- SZMSZ Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzata
- 2019. 4/2017. sz. BM OKF főigazgatói intézkedés Tevékenységük szabályozásáról
- Honvéd Vezérkar, Hadműveleti Csoportfőnökség, Honvédelmi Ágazat Katasztrófavédelmi Terv Nyt. szám: 1518/147/160-35/
- Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozata (2013. december 17.) az uniós polgári védelmi mechanizmusról, 4. cikke
- A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár Katasztrófavédelmi Alkalmazási Terve
- A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár Parancsnokának 452/2018. MH 5. LDD PK intézkedése a katasztrófavédelmi feladatok megszervezésére és végrehajtására
- A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár Parancsnokának 301/2019. MH 5. LDD PK intézkedése a katasztrófavédelmi feladatok megszervezésére és végrehajtására
- 2013. (IX.18) PM Debrecen Polgármesteri határozat
- Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Honvédelmi Igazgatási Munkacsoport (HIMCS) Ügyrendje, 2015.
- Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Katasztrófavédelmi (Megyei Veszély-helyzet Kezelési Központ) Munkacsoport (KMCS) Ügyrendje, 2015.
- Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Gazdaság-mozgósítási és Lakosság-ellátási Munkacsoport (LGMCS) Ügyrendje, 2015.
- Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság Támogató Munkacsoport (TMCS) Ügyrendje, 2015.
- Debreceni Hivatásos Tűzoltóparancsnokság 2021. évi beszámolója.

3. melléklet ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

Ábrák

1. ábra A védelmi igazgatás helye a közigazgatásban.....	52
2. ábra A védelmi igazgatás szintjei és elemei 2022. november 01-ig.....	54
3. ábra Az MVB felépítése, tagjai és meghívottjai.....	58
4. ábra Megyei védelmi bizottság tagjainak változásai, a területi védelmi bizottság tagjai.....	62
5. ábra A katasztrófavédelem szervezeti és irányítási rendszere.....	94
6. ábra Hivatásos katasztrófavédelem szervezet felépítése	95
7. ábra A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szervezeti felépítése	97
8. ábra Hajdú–Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Kirendeltségei.....	101
9. ábra HB MKI Debrecen helyi szerveinek szervezeti felépítése	102
10. ábra Tűzesetek HB MKI illetékességi területén	109
11. ábra Tűzvédelmi ellenőrzések HB MKI illetékességi területén	109
17. ábra Debrecenben a polgári védelmi feladatokat ellátó szervezeti egységek létszámai	119
18. ábra A lakosságvédelmi egység felépítése, létszáma	121
12. ábra Veszélyes üzemek száma HB MKI kirendeltség területein.....	138
13. ábra Külső védelmi tervgyakorlat HB MKI kirendeltség területein	140
15. ábra Veszélyes áruszállítás közúti ellenőrzése	141
16. ábra Veszélyes áruszállítás vasúti ellenőrzése	141
14. ábra Hajdú-Bihar megyei települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása.....	149
19. ábra Katonai Igazgatási Központok illetékességi területei.....	162
20. ábra Munkacsoportok összlétszáma 2019-ben	171
21. ábra Munkacsoportok technikai eszközeinek száma 2019-ben.....	171
22. ábra Önkéntes Tartalékosok létszámának alakulása.....	177
23. ábra Önkéntes Tartalékosok létszámának nemek szerinti megoszlása Hajdú-Bihar megyében	177
24. ábra Az önkéntes tartalékosok létszámának alakulása a MH 2. TVE 3. TVZ –ben.....	180
25. ábra A MH 2. TVE 3. TVZ járásai, önkéntes tartalékosok létszáma járásonként.....	181
26. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ -ben az állomány létszámának életkor szerinti megoszlása .	181
27. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ állományának iskolai végzettség szerinti megoszlása	183
28. ábra Az MH 2. TVE 3. TVZ -ben az állományban maradók és a szerződést kötők	184
29. ábra Önkéntes tartalékosok pályaelhagyásának okai	184
30. ábra Kiképzés teljesítése modulonként	186

Táblázatok

1. táblázat Különleges jogrendi időszakok 2022. november 01-ig	45
2. táblázat Különleges jogrendi időszakok 2022-től	51
3. táblázat Külső védelmi tervgyakorlat helye és száma Debrecenben.....	140
4. táblázat Katasztrófák csoportosítása.....	144
5. táblázat Katasztrófavédelmi osztályok meghatározása	146
6. táblázat Hajdú-Bihar megye településeinek katasztrófavédelmi besorolása.....	149
7. táblázat Debrecen város 2012–2021. évi katasztrófavédelmi besorolása	149
8. táblázat A megyei illetve a területi védelmi bizottság feladatai	238
9. táblázat A megyei védelmi bizottság elnökének feladatai	239
10. táblázat A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság titkárának feladatai	240
11. táblázat. A helyi védelmi bizottság feladatai.....	241
12. táblázat A polgármester védelmi igazgatási feladatai	242
13. táblázat A polgármester feladata felkészülés és védekezés időszakában	243
14. táblázat A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság főigazgatójának feladata	245

4. melléklet A TERÜLETI, HELYI ÉS TELEPÜLÉSI SZINTEN RÉSZTVEVŐK FELADATAI

a) A megyei védelmi bizottság feladatai

A MVB katasztrófavédelmi igazgatás feladatai a Kat. 11.§-a alapján:
Összehangolja a katasztrófavédelemben érintett szervek jogszabályokban és szakmai irányelvekben meghatározott felkészülési feladatait.
Szervezi a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a civil szervezetekkel területi szintű együttműködését. Szervezi a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek riasztásának és tájékoztatásának előkészítését és végrehajtását.
Felelős a védekezéshez szükséges vezetési rendszer fenntartásáért, működőképességének biztosításáért.
Szervezi a települések (a kerületek) közötti kölcsönös segítségnyújtást, értesítést, riasztást és tájékoztatást.
Gondoskodik más megyékkel és a fővárossal történő együttműködés, kölcsönös segélynyújtás feltételeinek biztosításáról.
Felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek létrehozásáért.
Irányítja a polgármester védelmi felkészülési tevékenységét. Irányítja a hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi tervező tevékenységet.
A MVB honvédelmi igazgatás feladatai:
Az egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CV. törvény 45.§. (1) alapján MVB feladatai között megjelenítette a hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépésből származó feladatokat, valamint a III./C. fejezet alapján előírja a lakosságellátási terv készítésének kötelezettségét.
"Irányítja a helyi védelmi bizottságokat és azokon keresztül a polgármesterek honvédelmi tevékenységét." (Hvt. 26.§ (1) módosult 2019. évi CV. törvény 45. § (1). alapján, korábban a MVB feladatai közé tartozott a helyi védelmi bizottságok és a polgármesterek honvédelmi tevékenységének irányítása, a hatályos szabályozás szerint a polgármesterek honvédelmi tevékenységének irányítása a helyi védelmi bizottságokon keresztül történik.)
"Összehangolja a hibrid fenyegetések elleni védelem, valamint a polgári felkészültség területi feladatait." a 2019. évi CV. törvény 45. § (1). értelmében.
„A megyei védelmi bizottságok illetékességi területükre vonatkozóan lakosságellátási tervet készítenek.” (melyet a bizottság elnöke hagy jóvá). 2019. évi CV. törvény III./C. fejezet 34/N.§ (4) pontja alapján
„Ellátja a hatáskörébe utalt, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokat.
Biztosítja a védelmi igazgatási szervek működésének feltételeit, és irányítja a rendkívüli intézkedésekkel hatáskörébe utalt feladatok végrehajtását.
Megállapítja egyedi határozattal a honvédelemben közreműködő szervek részére a honvédelmi felkészítés követelményeit és feladatait, összehangolja azok végrehajtását.
Kijelöli a honvédelmi szervezetek, a rendvédelmi szervek, valamint a honvédelemben közreműködő egyéb szervek számára szükséges ingatlanokat és erről az illetékes polgármestert értesíti.
A honvédelmi felkészítés feladatainak gyakorlása és ellenőrzése céljából a Kormány jóváhagyásával gyakorlatot vezethet a polgármesterek, valamint a honvédelemben közreműködő szervek közreműködésével.
Megállapítja a területi gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket.” (Hvt. 26.§ alapján)
„Meghagyásba bevont szervként a honvédelmi feladat ellátásában közreműködő szervezet jelöl ki, dönt a meghagyásba történő bevonás megszüntetéséről.” (Hvt. Vhr. 62.§-a alapján)

A területi védelmi bizottság védelmi és biztonsági feladatai

A területi védelmi bizottság védelmi és biztonsági tevékenysége

Irányítja a helyi védelmi bizottságokat.

Összehangolja a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke és a polgármesterek helyi védelmi bizottságok védelmi és biztonsági igazgatási feladataiban együttműködő szervezetek tevékenységét.

A szükséges feltételek fennállása esetén elrendeli a védelmi és biztonsági szervezetek és a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő egyéb szervek számára szükséges ingó, ingatlan, szolgáltatás igénybevételét, a területi gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeket, amelyről gazdasági és anyagi szolgáltatási nyilvántartást vezet, és az elrendelésről értesíti a polgármestert.

Biztosítja a védelmi és biztonsági igazgatási szervek működésének feltételeit, és irányítja a rendkívüli intézkedésekkel hatáskörébe utalt feladatok végrehajtását.

Kezdeményezi Kormány vagy más szerv hatáskörébe tartozó védelmi és biztonsági intézkedések megtételét.

Halasztást nem tűrő esetben a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendelheti az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, és erről haladéktalanul értesíti a Kormányt.

Elrendeli az adott helyzetben védekezésért felelős miniszter intézkedése alapján - halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával - a polgári védelmi szervezetek alkalmazását, erről egyidejűleg tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét.

Összehangolja a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését.

Illetékességi területén gondoskodik a védelmi és biztonsági célú vezetési infrastruktúráról, valamint a védelmi és biztonsági igazgatás infokommunikációs rendszerének folyamatos működőképességéről.

Ideiglenesen magához vonhatja a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a helyi védelmi bizottság lehetőségét meghaladja, erről haladéktalanul értesíti a Kormányt.

Folyamatosan értékeli a kialakult helyzetet és a védekezést, minderről jelentést tesz a Kormánynak.

A területi védelmi bizottság védelmi és biztonsági tevékenységre való felkészülés feladatai

Irányítja a helyi védelmi bizottságok és összehangolja főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke és a polgármesterek védelmi és biztonsági felkészítését.

Megállapítja a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő szervek részére a védelmi és biztonsági felkészítés követelményeit és feladatait, összehangolja azok végrehajtását.

Megszervezi az illetékességi területén található települések, kerületek, valamint a lakosság és a védekezésben érintett szervezetek közötti riasztás, kiértesítés és tájékoztatás, valamint kölcsönös segítségnyújtás rendjét.

Gondoskodik a közigazgatási szervekkel, a védelmi és biztonsági szervezetekkel és a civil szervezetekkel, valamint más megyékkel és a fővárossal történő együttműködés, kölcsönös segítségnyújtás feltételeinek és rendjének biztosításáról.

Felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek létrehozásáért, valamint a fővárosi, megyei veszélyelhárítási terv elkészítéséért.

Illetékességi területén felelős a védelmi és biztonsági tevékenység koordinációjához és irányításához szükséges feltételek biztosításáért.

Védelmi és biztonsági felkészítés feladatainak gyakorlása és ellenőrzése céljából a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének tájékoztatásával gyakorlatot vezethet a polgármesterek, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységben közreműködő szervek közreműködésével.

Irányítja a hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi tervező tevékenységet.
A fővárosi, megyei védelmi bizottság ülésének napirendjére tűzi a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót.
Az éves feladattervben meghatározza a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat.
Egyetértési jogot gyakorol a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó - a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett - javaslatokkal kapcsolatosan.
A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére felterjeszti az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések katasztrófavédelmi besorolására vonatkozó javaslatait.

8. táblázat A megyei, illetve a területi védelmi bizottság feladatai

Készítette a szerző. Forrás: Vbő. 54.§ (2)

A melléklet további része a 2022. november 1. előtti időszak törvényekben meghatározott területi szinten tevékenykedők feladatait ismerteti.

b) Az MVB elnök feladatai

Az MVB elnökének felkészüléssel kapcsolatos feladatai:
Biztosítja a katasztrófavédelemben érintett és hatáskörébe tartozó megyei és helyi szervezetek felkészítését, alkalmazhatóságát, részükre a felkészülés érdekében feladatot határoz meg,
Biztosítja a társadalmi és a karitatív szervezetek részvételét a felkészülés feladataiban,
Irányítja a megyei, fővárosi védelmi bizottság által szervezett, a katasztrófák elleni védekezésben érintett szervek, szervezetek gyakorlatait, ellenőrzi a felkészülés hatékonyságát.
Felelős a riasztás, tájékoztatás előkészítéséért és végrehajtásáért, gondoskodik a lakosság és a gazdálkodó szervezetek riasztásához, tájékoztatásához szükséges eszközök működtetéséről.
A megyei, fővárosi védelmi bizottság ülésének napirendjére tűzi a védekezésben részt vevő szervek felkészültségéről szóló beszámolót.
Az éves feladattervben meghatározza a polgármesterek felkészítésével kapcsolatos feladatokat.
Kezdeményezheti kölcsönös segítségnyújtási tervek kidolgozását más megyékkel és a fővárossal kötött megállapodások alapján.
Egyetértési jogot gyakorol a területi polgári védelmi szervezetek felépítésére, létszámára vonatkozó - a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv által tett - javaslatokkal kapcsolatosan.
A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére felterjeszti az illetékességi területén lévő települések polgármestereinek a települések katasztrófavédelmi besorolására vonatkozó javaslatait.
Szervezi a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal a civil szervezetek, valamint a polgári védelmi szervezetek együttműködését.
Felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló területi polgári védelmi szervezetek megalakításáért, valamint a megyei (fővárosi) veszélyelhárítási terv elkészítéséért.
Felelős a vezetési rendszer fenntartásáért, működőképességének biztosításáért.
Felel a megyei, fővárosi szintű honvédelmi feladatok összehangolásáért.
Gondoskodik a megyei, fővárosi védelmi bizottság munkaszervezetének működési feltételeiről.
Gondoskodik a megyei, fővárosi védelmi bizottság honvédelmi célú vezetési infrastruktúrájáról, valamint a honvédelmi igazgatás infokommunikációs rendszere folyamatos működőképességéről.
A megyei, fővárosi védelmi bizottság illetékességi területén működő helyi védelmi bizottság elnökét feladat végrehajtására utasíthatja.

Az MVB elnökének védekezéssel összefüggő feladatai:
Szervezi a Kormány által meghatározott területi védekezési feladatok végrehajtását
Irányítja a védekezést, és kezdeményezi a Kormány hatáskörébe tartozó intézkedések megtételét
Magához vonhatja a védekezés irányítását, ha a saját vagy az érintett polgármester helyzetértékelése szerint a katasztrófa elleni védekezés a helyi védelmi bizottság lehetőségét meghaladja, erről haladéktalanul értesíti a kormányzati koordinációs szervet.
Halasztást nem tűrő esetben, a helyben szokásos módon, átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges mértékben a veszélyeztetett területekről az állampolgárok kimenekítését, és erről a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján haladéktalanul értesíti a Kormányt.
Folyamatosan értékeli a kialakult helyzetet, a védekezés helyzetét, minderről jelentést tesz a 46. § (1) bekezdésében meghatározott miniszteri biztosnak és tájékoztatja a kormányzati koordinációs szervet.
Elrendeli a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter intézkedése alapján - vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával - a polgári védelmi szervezetek alkalmazását, erről egyidejűleg tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét.
Összehangolja a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását, ellátását, továbbá a helyi védekezés megszervezését.
Meghatározza a védekezés területi feladatait, ellenőrzi azok végrehajtását, illetve elrendeli a területi polgári védelmi erők bevonását.
Kijelöli a védekezés koordinálásáért felelős személyt.
A hatáskörét meghaladó esetekben a kormányzati koordinációs szerv útján kezdeményezi a Kormány döntését.
A kormányzati koordinációs szerv útján, illetve amennyiben az intézkedés késedelme elháríthatatlan kárral vagy veszéllyel járna, közvetlenül a Magyar Honvédség Központi Ügyelet útján kezdeményezi a Magyar Honvédség védekezésbe történő bevonását, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének egyidejű tájékoztatása mellett.
Koordinálja a védekezésben részt vevő helyi védelmi bizottságok, polgármesterek tevékenységét.
Az MVB elnök feladatai helyreállítás időszakában:
Gondoskodik a helyreállítás sorrendjének és ütemének megvalósításáról.
Intézkedik a lakosság alapvető ellátásának biztosításáról a normál életkörülmények helyreállításáig.
Meghatározza az illetékességi területén működő közigazgatási szervek helyreállítással kapcsolatos feladatait.
Koordinálja a humanitárius segélyek elosztását.
Katasztrófavédelmi operatív feladatainak ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot tart fent.

9. táblázat A megyei védelmi bizottság elnökének feladatai

Készítette a szerző. Forrás: Kat.12.§, Hvt. 26.§.

c) Az MVB titkárának feladatai

A HB MVB titkárának feladatai
Vezeti a Titkárságot az MVB elnök iránymutatásainak megfelelően, feladatkörében önálló kiadományozási joggal rendelkezik.
Végzi az MVB, továbbá az MVB elnöke részére meghatározott feladatok tervezését, szervezését, a döntések előkészítését és végrehajtásának koordinációját.
Elkészíti az MVB éves feladat- és pénzügyi tervét.
Megszervezi az MVB üléseit, tárgyalásra előkészíti a napirendi pontok előterjesztéseit, az ülések időpontjáról az SZMSZ-ben meghatározott időben értesíti az MVB tagokat és a meghívottakat, számukra a meghívót és előterjesztéseket megküldi.
Gondoskodik az MVB ülések jegyzőkönyvének vezetéséről.
Gondoskodik az MVB és az MVB elnök határozatainak írásba foglalásáról, valamint a határozatok érintettekkel való közléséről.
Figyelemmel kíséri az MVB és az MVB elnöke határozataiban foglalt feladatok megvalósulását, előkészíti.
Naprakészen tartja és megőrzi az MVB alapidokumentumait és intézkedési terveit.
Gondoskodik az MVB tagjai és kijelölt helyetteseik nevének, elérhetőségének nyilvántartásáról és folyamatos naprakészen tartásáról.
Gondoskodik az MVB Titkársága által használt ingóságok, berendezési tárgyak, használati eszközök megfelelő nyilvántartásáról.
Az elnök és a feladatkörében érintett elnökhelyettes részére javaslatot tesz az MVB munkacsoportjainak aktivizálására, koordinálja azok feladat-végrehajtását.
A HB MVB titkára a Titkárság útján
Ellátja az MVB ügykezelési és adminisztrációs feladatait, valamint gondoskodik az adatkezelésre vonatkozó rendelkezések betartásáról.
Folyamatos kapcsolatot tart a szomszédos megyék védelmi bizottságok titkáraival, a védelmi felkészítésben résztvevő és együttműködő szervek vezetőivel.
Véleményezéseket, jelentéseket, előterjesztéseket készít elő az MVB elnöke által meghatározott témákban.
Előkészíti a katasztrófaveszély, honvédelmi veszélyhelyzet, valamint a különleges jogrend időszakában az MVB, vagy elnökének döntéseit.
Folyamatosan ellenőrzi az MVB hatáskörébe tartozó mozgósítási, gazdaság-mozgósítási feladatok végrehajtását, az MVB készleteit, gondoskodik az elrendelt ügyeleti (készenléti) szolgálat ellátásáról, és biztosítja a folyamatos működés feltételeit.
Tervezi az MVB, valamint a védelmi felkészítésben résztvevők képzését, továbbképzését.
Előkészíti az MVB ellenőrzéseit.
Előkészíti, szervezi, koordinálja az MVB elnökének protokolláris feladatait

10. táblázat A Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság titkárának feladatai

Készítette a szerző. Forrás [122]

d) Az HVB feladatai

A HVB katasztrófavédelmi igazgatási feladatai
A katasztrófavédelmi operatív feladatok ellátásához a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve közreműködésével a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési pontot tart fenn.
A katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztésekről és döntésekről tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetőjét.

A települési veszélyelhárítási tervet jóváhagyja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének egyetértésével.
A HVB honvédelmi igazgatási feladatai
Irányítja és összehangolja a Honvédség hadkiegészítésével összefüggő közigazgatási feladatok előkészítését, végrehajtását.” pl. sorozás, ingatlanjelölés, technikai eszközök hatósági határozattal való biztosítása...
Közreműködik az illetékességi területén működő szervek honvédelmi feladatainak irányításában, irányítja az illetékességi területe honvédelmi feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer kialakítását és működését, valamint összehangolja az illetékességi területére háruló gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek teljesítését.” („illetékességi területre” módosult 2012. évi XCIII. törvény 80.§ (12-14.) pontja alapján.
Közreműködik a különleges jogrendben hozott rendkívüli intézkedésekből adódó feladatok végrehajtásában.
Szervezi és összehangolja a lakosság polgári védelmével és ellátásával kapcsolatos feladatokat a béke, rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, és váratlan támadás idején. Ezen időszakok kiegészültek a terrorveszélyhelyzet különleges jogrendi időszakokkal a 2016. évi CXXXIII. törvény 13. § b). pontja értelmében.
2019. évi CV. törvény 45.§ (1) pontja alapján (mely módosította a Hvt. 26.§ (1) a pontját) a polgármesterek honvédelmi tevékenységének irányítása a helyi védelmi bizottságokon keresztül történik (korábban közvetlenül az MVB feladata közé tartozott. Ez a módosítás a védelmi igazgatás struktúrájához igazodó irányítási rendszert teremtett (László, 2021).

11. táblázat. A helyi védelmi bizottság feladatai

Készítette a szerző. Forrás: a Kat. 14.§ (1)., Kat. Vhr. 11.§ (1)., Hvt. 26.§., Hvt. 28.§.

e) HVB elnök feladatai

A 290/2011. (XII. 22.) Hvt. Vhr. 32/A. § értelmében „a HVB elnök felel a helyi szintű honvédelmi feladatok összehangolásáért, gondoskodik a HVB munkaszervezetének működési feltételeiről, valamint gondoskodik a HVB infokommunikációs rendszere és egyéb, katasztrófavédelmi célú elektronikus hírközlési kommunikációs rendszere működőképességének folyamatos biztosításáról.” Feladatai ellátásában a járási hivatal javaslattevő, döntés-előkészítő jogkörrel segíti, és közreműködik a döntések végrehajtásában.

A HVB elnöke a megelőzés időszakában a katasztrófavédelmi operatív feladatainak ellátásához a katasztrófavédelmi kirendeltség (a továbbiakban KvK) közreműködésével célszerűen kialakított és felszerelt, folyamatos üzemképességű vezetési pontot hoz létre, továbbá az éves feladattervében foglaltaknak megfelelően elfogadja a védelmi igazgatásban, a katasztrófák elleni védekezésben részt vevő, kijelölt szervezetek éves beszámoló jelentéseit az elvégzett feladatokról, számukra a feladatokat határoz meg. Figyelemmel kíséri a HVB illetékességi területén lévő települések kockázatalapú értékelésen történő katasztrófavédelmi besorolását, a katasztrófavédelmi kirendeltség közreműködésével, a kirendeltségvezető egyetértésével jóváhagyja a települési veszélyelhárítási terveket, irányítja működési területén a védekezésben részt vevő szervek és szervezetek felkészülését. Katasztrófa bekövetkezése esetén a HVB elnöke irányítja a

védekezést¹⁴⁷, jogkörében utasíthatja a védekező szervezetek vezetőit intézkedések megtételére, a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök bevonására, átcsoportosítására, meghatározza a katasztrófák elleni védekezés helyi feladatait, ellenőrzi azok végrehajtását, kijelöli a védekezés koordinálásáért felelős személyt, koordinálja a védekezésben érintett polgármesterek tevékenységét, elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek, erők bevonását, intézkedik a lakosság alapvető ellátásáról (a normál körülmények eléréséig), gondoskodik a helyreállítás-újraépítés meghatározott sorrendjéről, üteméről, a területén illetékes közigazgatási szervek feladatainak meghatározásáról, a katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztésekről és döntésekről tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetőjét. [23] A HVB elnökének védekezéssel kapcsolatos feladata működési területén irányítani a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét, utasítani a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére, valamint intézkedni a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.¹⁴⁸

f) A polgármester feladata

A polgármester védelmi igazgatási feladatai
Megszervezi a védelemben közreműködő települési szervek tevékenységét.
Elrendeli a hatáskörébe utalt gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését.
Részt vesz az illetékességi területe honvédelmi feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer működtetésében.
Irányítja a rendkívüli intézkedésekből eredő feladatok végrehajtását.
Béke, rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, terrorveszélyhelyzet, váratlan támadás, valamint honvédelmi veszélyhelyzet idején irányítja a hatáskörébe utalt, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátását, és az azokra történő felkészülést.
Irányítja a gazdaságfelkészítéssel és gazdaságmozgósítással kapcsolatos feladatokat.
Honvédelmi referenst jelöl ki.
A polgármester a fent meghatározott feladatok teljesítése érdekében a helyi védelmi bizottság rendelkezései szerint együttműködik más települések és fővárosi kerületek polgármestereivel.

12. táblázat A polgármester védelmi igazgatási feladatai

Készítette a szerző. Forrás 2019. évi CV. törvény 48.§-a.

A polgármester feladatai felkészülés során
Felelős a települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási tervek elkészítéséért, valamint a helyi lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért.
Irányítja a védekezésre való felkészítést. Gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe.

¹⁴⁷ Kat. Vhr.

¹⁴⁸ A 2011. évi CXXVIII. Kat. törvény 14.§-a alapján.

A polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a területi, települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be. Felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet megalakításáért.
A gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását.
Gondoskodik az illetékességi területen élő vagy tartózkodó személyek részére a katasztrófaveszélyekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról. Biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését.
Részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek által szervezett felkészítéseken. A főpolgármester és a megyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a megyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó katasztrófavédelmi tevékenységet. Kijelöli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladataiban közreműködő közbiztonsági referenst.”
Polgármester feladatai a védekezés során
A hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai iránymutatása mellett irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet. A polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a katasztrófavédelem érdekében határozattal polgári védelmi szolgálatra kötelezi.
Szervezi és irányítja a lakosság védelmét, kitelepítését, kimenekítését, befogadását és visszatelepítését. Szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartásához szükséges anyagi javakkal történő ellátását.
Halasztást nem tűrő esetben átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges intézkedéseket, és erről haladéktalanul értesíti a település szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjét és a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökét. A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének rendelkezése alapján - vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával - elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását.
Együttműködik más települések polgármestereivel, a védekezésbe bevont más szervezetekkel a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában.

13. táblázat A polgármester feladata felkészülés és védekezés időszakában

Készítette a szerző. Forrás Kat. 15-16.§-a.

A 234/2011. (XI. 10.) Kat. Vhr. Korm. rendelet 15. §. (2) rendelkezett a polgármester, főpolgármester katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatairól. (pl. „gondoskodik a település katasztrófavédelmi besorolásának elkészítéséről, a települési veszélyelhárítási tervet jóváhagyásra felterjeszti a helyi védelmi bizottság elnökének, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének bevonásával legalább 3 évente ellenőrzi és értékeli a települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek felkészültségét, és erről tájékoztatja a helyi védelmi bizottság elnökét, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével és a védelmi bizottság irányításával illetékességi területén végzi a katasztrófa által okozott károk felmérését, irányítja a részére meghatározott helyreállítási feladatok végrehajtását, szervezi és irányítja a helyi erők által végzett helyreállítási tevékenységet”.

g) A közbiztonsági referens feladata

A közbiztonsági referens feladatait a ma már nem hatályos Kat. Vhr. 77.§-a határozta meg.

A közbiztonsági referens feladata megelőzés és felkészülés időszakában a Kat. Vhr. 77.§ (1) pontja alapján folyamatosan részt venni a veszélyelhárítási tervek elkészítésében, a katasztrófavédelmi felkészítéseken, a lakosság felkészítésében és tájékoztatásában, a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet létrehozásában, az állampolgárok polgári védelmi szervezetbe történő beosztásában, a szervezetek kiképzéseinek és gyakorlatainak előkészítésében és lebonyolításában, továbbá figyelemmel kíséri a lakosság veszélyhelyzetekkel kapcsolatos, helyi sajátosságokat, közreműködik a lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató végpontok működőképességének és karbantartottságának ellenőrzésében, kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a katasztrófa elleni védekezésben közreműködő más szervekkel és szervezetekkel. A Kat. Vhr. 77.§ (2) pontja alapján feladata előkészíteni a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntéseit a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében, kapcsolatot tartani a védekezést irányító és a védekezésben közreműködő szervekkel és erről tájékoztatja a polgármestert, előkészíteni a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárok polgári védelmi szolgálatra kötelező határozatát és a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelésével kapcsolatos feladatokat, valamint részt venni a kitelepítés, kimenekítés, befogadás és visszatelepítés feladataiban. A közbiztonsági referens feladata helyreállítás és újjáépítés időszakban a Kat. Vhr. 77.§ (3) pontja alapján részt venni a károk felmérésében, a helyreállítás és újjáépítés során segíteni a polgármester döntéseit, figyelemmel kíséri a munkálatok helyzetét, ellenőrizni a tevékenységeket, közreműködni a településre érkező segélyszállítmányokkal és adományokkal kapcsolatos feladatokban, a humanitárius központok létrehozásában.

h) A honvédelmi referens feladatai

A honvédelmi referens feladatai a honvédelmi igazgatás területén közreműködni a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos, törvényben vagy kormányrendeletben megállapított feladatok végzésében, irányításában, összehangolásában, koordinálásában. Részt vesz a honvédelemben közreműködő szervek tevékenységének megszervezésében, a rendkívüli intézkedésekből eredő feladatok irányításában és a végrehajtásban, a gazdaságfelkészítéssel és gazdaságmozgósítással kapcsolatos feladatok szervezésében. Kapcsolatot tart a honvédelmi szervezetekkel, részt vesz az illetékességi területe honvédelmi feladataihoz szükséges tájékoztatási rendszer működtetésében. Béke, rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, terrorveszélyhelyzet, váratlan támadás, valamint honvédelmi veszélyhelyzet idején közreműködik a polgármester hatáskörébe utalt, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátásában, és az azokra történő felkészülésben.

i) A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság főigazgatójának feladata

A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetőjének feladatai védekezésre való felkészülés és a megelőzés során
Meghatározza a hivatásos állományra vonatkozó képzés és továbbképzés, valamint az e területekhez kapcsolódó tudományos kutatótevékenység tartalmát és a végrehajtás kereteit, jóváhagyja a képzés tartalmát.
Kidolgozza az ország katasztrófaveszélyeztetettségére, a katasztrófák hatásai elleni védekezésre vonatkozó nemzeti stratégiát, valamint a megelőzés és felkészülés éves nemzeti tervét.
Kapcsolatot tart a kiemelt informatikai és távközlési szolgáltatókkal, a kritikus infrastruktúra elemek üzemeltetőivel, valamint az országos médiaszolgáltatókkal.
Meghatározza a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetője 25. § (4) bekezdése szerinti véleményének kialakítása során irányadó szempontokat.
A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetőjének feladatai
Kijelöli a megyei védelmi bizottságok operatív munkaszervének vezetőjét.
Szervezi a lakosság és az anyagi javak védelme érdekében a társadalmi és karitatív szervezetekkel történő együttműködést.
Szervezi az együttműködést a kölcsönös segítségnyújtás érdekében a szomszédos megyék, valamint - a nemzetközi szerződések alapján - a határmenti területek katasztrófaelhárítási szerveivel.
A polgári védelmi erők alkalmazása esetén koordinálja a védekezési tevékenységet.
Illetékességi területén irányítja az alapvető és létfontosságú felhasználók kijelölésével kapcsolatos elsőfokú eljárást.
Gondoskodik a kijelölt alapvető és létfontosságú fogyasztók naprakész nyilvántartásáról, ellátja a katasztrófák elleni védekezés feladatkörében a kritikus infrastruktúra védelemmel kapcsolatos feladatokat.
Közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a kritikus infrastruktúra elemek beazonosítási folyamatában.
Irányítja az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek védelmének erősítését célzó területi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezését és végrehajtását.
Követi, összesíti, a tervezés során felhasználja az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek védelmét ellátó szervezetek, valamint az érintett hálózat üzemeltetőjének tapasztalatait és igényeit.
Kapcsolatot tart a kiemelt területi informatikai és távközlési szolgáltatókkal, valamint a közösségi és a helyi médiaszolgáltatókkal.
Kapcsolatot tart az illetékességi területén található európai, vagy nemzeti kritikus infrastruktúra elemek tulajdonosaival, üzemeltetőivel, az azok védelmét ellátó szervezetekkel, valamint az érintett hálózat üzemeltetőivel.
Gondoskodik a lakosságfelkészítési feladatok éves ütemtervének elkészítéséről.

14. táblázat A megyei katasztrófavédelmi igazgatóság főigazgatójának feladata

Készítette a szerző. Forrás 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 12.-13.§.

j) A polgári védelem feladatai

A Kat. VI. fejezet 52.§-a alapján a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai: „*a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra; a lakosság köréből polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása; a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás; az egyéni védőeszközökkel történő ellátás; a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása; védelmi célú építmények fenntartása; gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről; a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés, az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések; a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése; a veszélyelhárítási tervezés, szervezés; közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában; közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás.*” Meglátásom szerint a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos Kat. törvényben meghatározott feladatai a Genfi Jegyzőkönyv által meghatározott feladatokat magukba foglalják, bizonyos mértékben bővebbek és korszerűbbek, nagy részük a katasztrófavédelem megelőzési feladatait szolgálják, a lakosság oltalmazásával és közvetlen ellátásával foglalkoznak, valamint a katasztrófavédelem tervező és koordináló tevékenységét hivatottak ellátni.

A Hvt. 11.§ (2) pontja alapján: „*A fegyveres összeütközés miatt szükséges polgári védelmi feladatok ellátásának* Polgári védelmi feladatok a fegyveres összeütközések időszakában a Hvt. 11.§ (3) pontja alapján: „*; a lakosság és a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentése; tűzoltás, elsősegélynyújtás, lelki gondozás; veszélyes vagy szennyezett területek megjelölése; vegyi- és sugárfelderítés, -mentesítés, fertőtlenítés és hasonló óvintézkedések; szükségelszállásolás és ellátás, szükségintézkedések a hadműveletek által sújtott területek rendjének helyreállítására és fenntartására; a létfontosságú közművek működési feltételeinek gyors helyreállítása; a halottakkal kapcsolatos halaszthatatlan járvány- és közegészségügyi, továbbá kegyeleti és egyéb adminisztrációs feladatok ellátása; közreműködés a lakosság túléléséhez szükséges nélkülözhetetlen létesítmények működőképességének fenntartásában; a fenti feladatok végrehajtásához szükséges további kiegészítő tevékenységek, ideértve többek között a tervezést és szervezést.*”

5. melléklet AZ ÖNKÉNTES TERÜLETVÉDELMI TARTALÉKOS RENDSZER KIALAKULÁSA, A TARTALÉKOSOK FELADATAI

a) Az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer kialakulása

Az önálló magyar katonai erő felállításában az önkéntes szerveződés már 1848 tavaszán megkezdődött, viszont a tartalékos rendszer szervezett keretek között nem létezett Magyarországon egészen a Kiegyezésig (1867). Először az Osztrák–Magyar Monarchia területén alakították ki szervezett és törvényi keretek között. A mai értelemben vett tartalékos katona fogalmával elsőként az 1868. XL. és XLI. törvényekben találkozunk. E törvény foglalkozik még a haderő önkéntes tagjainak a besorozásával, a katonaság díjazásával is.

Az önkéntes vállalás szerinti tartalékos és a póttartalékos állománykategóriákat a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény definiálta: „*a tartalékos állományt a sorkatonai szolgálatból leszerelt, a póttartalékos kiképzésben részesült, a hivatásos, a továbbszolgáló vagy szerződéses állományból elbocsátott, nyugállományba, illetőleg tartalékos állományban helyezett; a póttartalékos állományt a sorköteles koron túli kiképzetlen hadkötelesek*”. A törvény szabályozta az önkéntes tartalékos katonai szolgálatteljesítést. A törvény 125.§-a lehetőséget teremtett önkéntes jelentkezés alapján a felsőfokú végzettséggel rendelkezők tartalékos tiszti, a középfokú végzettséggel rendelkezők tartalékos tiszthelyettesi képzésben vehettek részt, ez a képzés egyben a sorkatonai szolgálat kiváltását jelentette.

A rendszerváltást követő évtizedekben történő biztonsági és paradigma változások erősen hatottak a magyar haderő alakulására. Magyarországon 1995-ben kezdődött a mai értelemben vett önkéntes tartalékos szolgálat bevezetése, melyet erősített a NATO-hoz történő csatlakozási szándékunk. A kormány elsődleges célja a védelem biztosításának tekintetében a honvédelem fejlesztése és az önkéntes tartalékos rendszer kialakítása. A Honvéd Vezérkar Katonai Tanácsa 1999-ben fogadta el az önkéntes tartalékos rendszert megalapozó koncepciót. Létrejött egy új szolgálati forma az önkéntes tartalékos (a továbbiakban ÖT) szolgálat. Az alkalmazott tömeghadsereget egy professzionális, önkéntesen alapuló haderő váltotta fel. Politikai szinten több kísérlet történt a Magyar Honvédség mellett működő tartalékos erők kialakítására. Az önkéntes haderőre történő áttéréssel, elsősorban az alapfeladatok és a nemzetközi feladatok ellátására alkalmas személyi állomány biztosítására helyeződött a hangsúly, a tartalékképzés háttérbe szorult. Ennek az új típusú haderőnek egyre bővülő a feladatrendszere és a bekövetkezett váratlan események kezelhetősége igényelte az önkéntes tartalékosok bevonását békeidőben. Elméleti és törvényi szinten, valamint jogszabályokban már megjelent az önkéntes tartalékos rendszer, de rendszere a gyakorlatban még nem volt működőképes. [207, 208]

2000. szeptember 8-án Dr. Simicskó István (akkor polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító tárca nélküli miniszter, később Honvédelmi Miniszter, jelenleg KDMP frakcióvezetője, a

Honvédelmi Sportszövetség elnöke) benyújtotta a Parlamentnek a H/3107számú indítványát, melyben kezdeményezte a Nemzetőrség létrehozását. Javaslatára alapján az önkéntes rendszerbe történő belépés egy rövid, de kötelező kiképzést jelentett volna. A politikus elképzelése szerint az országban két, egymással párhuzamosan működő honvédelmi fegyveres szervezet jött volna létre. Egy hivatásos és szerződéses katonákból álló jól felszerelt, professzionális, kis létszámú hadsereg, valamint a kötelező sorozáson és kiképzésen részt vett polgárokból álló Nemzetőrség. Javaslatára alapján „*a Magyar Honvédség a haderőreform előre haladtával kis létszámú professzionális haderővé alakul át. Magyarország azonban nem mondhat le arról, hogy a honvédelem össznemzeti ügy maradjon, és hogy mindenki részt vállalhasson a haza fegyveres védelmében. Ehhez azonban meg kell teremteni a feltételeket. Elsőként azt, hogy minden fiatal férfi olyan katonai kiképzésben részesüljön, amely alkalmassá teszi, hogy megvédje szűkebb pátriáját, családját, vagyonát és ezen keresztül hazáját. Ezt a célt szolgálja a Nemzetőrség felállítása. A Nemzetőrség, mint új fegyveres erő a honvédelmi miniszter irányítása alatt a Magyar Köztársaság jelenlegi védelmi rendszerét szükségszerűen kiegészíti, és erősíti az ország honvédelmi képességét.*” Az indítványt az Országgyűlés 2001. december 18-án tárgyalta és elfogadta. A Nemzetőrség létrehozásáról szóló 100/2001. (XII.21.) Országgyűlés határozat a 2002. április 1-jéig egy előkészítő bizottság létrehozását szabta feladatul a Kormány számára a Honvédelmi Minisztériumban, melynek a feladata „*a Nemzetőrség rendeltetésének, feladatainak, szervezeti felépítésének, irányítási rendjének, finanszírozásának vizsgálata, illetve kidolgozása*”. A tervek ellenére az előkészítő bizottság nem alakult meg.

Önkéntes tartalékos rendszer

Az önkéntes tartalékos rendszerről Kormányzati szinten 2000-től, törvényi szinten a 2001. évi XLIV. törvény elfogadásával beszélhetünk. A törvény már konkrétan leírja, az önkéntes tartalékos állománykategóriát: „*a tartalékos állományból önkéntesek azok, akik meghatározott ideig, szerződés alapján önként vállalják a tartalékos katonai szolgálatot*” Ettől kezdve beszélhetünk önkéntes tartalékos szolgálatról. Az önkéntes tartalékos állománykategória bevezetésére ténylegesen 2002. január 1-én került sor a 2001. évi XLIV. törvény módosításának hatályba lépésével, melyben változott a sor- és tartalékos katonai szolgálat teljesítésének rendje. A toborzás 2002 novemberében kezdődött, de nem volt igazán eredményes az állomány létszámának létrehozásában, mely az önkéntes tartalékos rendszer újbóli átgondolását eredményezte. Az önkéntes tartalékosokra vonatkozó kérdéseket a 22/2002. (IV. 10.) Honvédelmi Minisztériumi rendelet¹⁴⁹ tartalmazza. A rendelet meghatározta az önkéntes tartalékos jogviszony létesítésének eljárását, a Honvédség nevében az állományilletékes parancsnok szerződéskötési jogkörét, a

¹⁴⁹ ezt a rendeletet 2006-ban hatályon kívül helyezték

tartalékos állomány toborzás útján történő biztosítását, valamint az önkéntes tartalékosokkal szembeni fizikai, pszichikai és egészségügyi követelményeket, melyek megegyeztek a szerződéses állományra vonatkozó követelményekkel.

A 2002 tavaszán megválasztott kormány áttekintette a Nemzetőrség létrehozásával kapcsolatos OGY határozat megvalósításának helyzetét és úgy ítélte meg, hogy a Nemzetőrséggel kapcsolatos munka folytatását a továbbiakban célszerű összekapcsolni az önkéntes haderőre történő áttérés előkészítésének munkálataival. Megítélésük szerint a kialakításra kerülő önkéntes tartalékos rendszer jobb lehetőséget kínál a Nemzetőrségnél. Ennek megfelelően az Országgyűlés a 17/2003. (03.7) parlamenti határozattal hatályon kívül helyezte a Nemzetőrség létrehozásáról szóló OGY határozatot szakmai és finanszírozási érvekre hivatkozva, ezzel teret engedve az önkéntes tartalékos rendszer kialakításának. Ennek ellenére 2003-ban megszüntették a Hadkiegészítő és Kiképző Parancsnokságot és a tartalékos rendszer kialakítását is befagyasztották. Megállították a toborzást, először befagyasztották, csaknem teljes egészében felszámolták a rendszeresített beosztási helyeket, felmondták az önkéntes tartalékosok szerződését. Megmaradt ugyan néhány tartalékos hely az állománytáblákban, de nem folytattak rá toborzást.

2004-ben két határozatot adott be Dr. Simicskó István, A Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról szóló H/10853. számú és a Kiegészítő védelmi erő létrehozásáról szóló H/10854. számú határozatot. Ez utóbbit Simicskó visszavonta, majd augusztus 6-án Szijjártó Péterrel, ugyanezzel a címmel újra beadta (H/10919. számú határozat). [209]

2004-ben a Magyar Országgyűlés eltörölte az általános hadkötelezettséget a békeidőszakban és áttért az önkéntes haderőre. Az áttérés során végre kellett hajtani jogszabályi feltételek kialakítását, a haderő felépítését és azok működéséhez szükséges törvényi módosítások végrehajtását, a működéshez szükséges (minimális) gazdasági feltételek biztosítását, a létszámokat és azok arányainak újra tervezését, a feladat-végrehajtás színvonalának minőségi javítását, ellenőrzését, a mozgósítási feltételek és szükségletek átgondolását, a kiképzés feltételeinek és tartalmának az átdolgozását, valamint új toborzási módszer kidolgozását. [210] A kizárólag önkéntes haderőre történő áttérés jogszabályi alapját a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. (régii Honvédelmi) törvény¹⁵⁰ teremtette meg és alapvető változásokat eredményezett. [204] Az önkéntes haderő személyi állományát békeidőben az aktív hivatásos katonai állomány, a szerződéses önkéntes állomány, valamint az időszakosan rendelkezésre álló, önkéntes tartalékosok képezik. [209] Az önkéntes tartalékosokat a potenciális hadkötelezettekkel együtt hadkiegészítési állományba, míg a ténylegesen szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékosokat a katonai állományba

¹⁵⁰ E törvényt már hatályon kívül helyezte a 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvény.

sorolta. Tartalékos állományba békeidőben az önkéntes tartalékosok, megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot esetén a kiképzett hadkötelesek tartoznak (a hadkötelezettség bevezetését követően). A 2004. évi CV. (régii Honvédelmi) törvény megszüntette a sorkatonai szolgálatot és az általános hadkötelezettséget, mellyel megszűntek az adatközlési, bejelentési kötelezettségek, valamint az egészségügyi alkalmassági vizsgálatok. A törvény ugyan lehetőséget biztosított a hadkötelezettség visszaállítására rendkívüli állapot és a megelőző védelmi helyzet kihirdetése esetén, de mivel a honvédség nem rendelkezett naprakész nyilvántartási rendszerrel, így a mozgósítás azonnali lehetősége sem volt biztosítva. Ez nagy veszélyt jelentett az ország védelmi igazgatásában. A hadkötelezettség és a sorozás megszüntetésével intézményi formában lazult a kapcsolat a civilek és a honvédség között. Az anyagi források és az önkéntesek szolgálati idejére vonatkozó jogszabályi háttér kialakításának hiánya miatt a tartalékos állomány működőképessége nem volt biztosított. 2006-ban hatályon kívül helyezték a 22/2002. (IV. 10.) Honvédelmi Minisztériumi rendeletet. A tartalékos rendszer nem tudta ellátni feladatait, az önkéntes haderő kiegészítésének és utánpótlása nem volt biztosított. [211] Az önkéntes tartalékos rendszer megindult kiépítése a kezdeteknél megszakadt és a következő két évben a tartalékos erő megfelelő kiépítésére nem fordítottak elegendő szakmai, anyagi és jogi figyelmet. [208] A sorozás, az összeírás, valamint kapcsolódó egészségügyi alkalmassági vizsgálatok is felfüggesztésre kerültek. 2005 és 2009 között az önkéntes tartalékosok toborzásának lendülete még a kezdeti időszakhoz képest is visszaesett, a toborzó tevékenység hiánya miatt az önkéntes tartalékos szolgálatra országos szinten 24 fő regisztrált, de csak 16 fővel kötöttek végül szerződést. További visszatartó erőt jelentett, hogy a rendszerbe történő bekerüléskor 25 napos kiképzésen kellett részt venni, majd évente 15–15 napra kötelezően behívhatóvá váltak az önkéntes tartalékosok mindezt az éves szabadság keretük terhére.

A tartalékos erők képzésének kérdése politikai szinten előkerült és 2007. április 27-én Dr. Simicskó István H/2885 irányszámon „A Honi Gárda tartalékos védelmi erő létrehozásáról” címmel önálló indítványt adott be. A Honi Gárda létrejöttével, a Magyar Honvédség aktuális szervezetének kiegészítéseként, egy önálló tartalékos szervezet lenne. A sorkatonai szolgálatot szüneteltető NATO tagországok is rendelkeznek hasonló típusú tartalékos területvédelmi szervezetekkel. [212] A beterjesztett javaslat alapján a Honvédelmi Minisztériumban egy szakértői bizottság felállítását javasolta, melynek feladata a Honi Gárda felállításának feltételrendszerének, valamint rendeltetésének, feladatainak, szervezeti felépítésének, irányítási rendjének, finanszírozhatóságának a vizsgálata és kidolgozása lett volna, de ennek tényleges megtárgyalására nem került sor, ezért a képviselő az indítványt visszavonta. [213]

2007 novemberében egy önkéntes, tartalékos területvédelmi erő létrehozására Dr. Simicskó István nyújtott be képviselői indítványt. Az önkéntes tartalékos rendszer korábbi

eredménytelenségére és hiányosságaira való tekintettel az Országgyűlés elrendelte annak felülvizsgálatát a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének felülvizsgálatáról szóló 80/2008.(VI.13.) Országgyűlési határozattal. A kihirdetett országgyűlési határozat eredményeként egy szakértői bizottság alakult az önkéntes tartalékos rendszer feladat és feltételrendszerének a meghatározására, összegzések, vizsgálatok és javaslatok készítésére. [214] A bizottság a H/6691. számú OGY határozati javaslatában összegezte az elvégzett vizsgálatok eredményeit. Erre alapozva 124/2008. (XII.3.) A Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének felülvizsgálatáról szóló 80/2008. OGY-határozat alapján elvégzett vizsgálat elfogadásáról és a kapcsolódó feladatokról” országgyűlési határozat rendelkezik az önkéntes tartalékos rendszer ütemezett, több lépcsős fejlesztéséről, a fejlesztés irányairól, a jogszabályi háttér megfelelőségének vizsgálatáról, a kapcsolódó feladatokról, azok ütemezéséről, a működés elemzéséről és nyomon követéséről. Indoklás formájában feltárta a rendszer problémáit. [215] A felülvizsgálat egyik legfontosabb tapasztalat, hogy *„jelenleg ez a rendszer nem jelent számottevő katonai képességet, azaz a rendszer nem működik”* [216, p. 38] Ezt követően az 51/2009. (VI.18.) OGY határozattal növelték a Magyar Honvédség létszámát 4000 tartalékosal. [216] Megalkották a fejlesztéssel kapcsolatos ágazati feladatokat meghatározó 1032/2009. (III.17.) Kormányhatározatot, melyben 2012-ig terjedő időszakra meghatározásra kerültek a feladatok, a határidők és a felelősök. Szükségessé vált a tartalékosok létszámának módosítása, a nyilvántartási és behívási rendszer korszerűsítése, az önkéntes tartalékosok jogállásának és munkajogi védelmi programjának módosítása. Elrendelték a honvédelmi ismeretek szélesebb körben történő oktatását, a köztisztviselők képzési programjának védelmi igazgatási és honvédelmi témájú oktatási témákkal történő kiegészítését.

A 2009. évi CXLII. törvénnyel módosították a 2001. évi XCV. törvényt. Módosult az önkéntes tartalékosok felső korhatárát 50 évre, az alsó korhatár maradt 18, meghatározta az önkéntes tartalékos szolgálati viszony létesítésének feltételeit, a felkészítés és a szolgálatteljesítés körülményeit, szabályozta a szolgálati viszony megszűnésének eseteit, lehetővé teszi a tartalékosok szerepvállalását Magyarország nemzetközi, expedíciós (békefenntartói) missziós feladatainak ellátásában. [217, 209] A 2009 és 2010-es költségvetésben a tartalékos rendszer működtetésére nem állt rendelkezésre forrás. Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztése a 2010-es országgyűlési választásokat követően tovább folytatódott, új alapokra helyeződött, ami a honvédelem területén prioritást élvezett. Első alkalommal volt biztosítva a tartalékos rendszer fejlesztésére elkülönített forráskeret, a rendszer kiépítése felgyorsult, sor került a rendszer belső differenciálására, a toborzás célcsoportjait körül határolták. [90] A Honvédelmi Miniszter munkacsoportot hozott létre, amely kidolgozta a szakterületre vonatkozó fejlesztési koncepciót. A tartalékos rendszer fejlesztését meghatározó megállapítások:

- A tartalékos rendszernek biztosítani kell az Magyar Honvédség békeidőszaki tartalékát, amely a honvédség feladatának végrehajtására bevethető.
- A tartalékos erőnek hozzá kell járulnia az Magyar Honvédség különleges jogrendben történő működéséhez.
- A tartalékos erők feladata a katasztrófavédelmi feladatokban történő közreműködés.
- A tartalékosok bevonhatók a Magyar Honvédség objektumainak őrzésébe, a tartalékos állomány bevethető a befogadó nemzeti támogatással összefüggésben felmerült feladatok ellátásába végrehajtásába.
- Meg kell teremteni a tartalékosok nyilvántartásának rendszerét, a potenciális hadkötelezettek nyilvántartását.
- A tartalékos rendszert támogató munkáltatói ösztönző és kompenzációs alrendszer kialakítását és működtetését kell biztosítani.
- Az egykor hivatásos, szerződéses szolgálatot teljesített volt katonák integrálása.
- Meg kell határozni az önkéntes tartalékosok munkajogi védelmét. [218]

2010. október 11-én elfogadták a fejlesztési célkitűzéseket tartalmazó javaslatcsomagot, a miniszter a 95/2010. (XI. 16.) számú HM utasításban intézkedett a Magyar Honvédség tartalékos rendszere fejlesztéséhez kapcsolódó egyes feladatairól. 2011-ben az Országgyűlés megalkotta a jogszabályi háttérét az önkéntes védelmi tartalékos állomány intenzív feltöltésének támogatásának. A T/3478. számú törvényjavaslatot sürgős tárgyalásban feldolgozta, majd, tartózkodás nélkül megalkotta a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. (Hvt.) törvényt. A Hvt. VI. fejezetének 41.§ (1) pontja értelmében „A Honvédség tartalékos rendszere önkéntesség és jogszabályi kötelezettség alapján szervezett tartalék elemekből áll.” A Hvt. 41.§ (2) pontja értelmében „A tartalékos állományba az önkéntes tartalékos, a kiképzett tartalékos, valamint a potenciális hadköteles tartozik.”.

Önkéntes tartalékosok

Az önkéntes tartalékosok jogviszonyát a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény (Hjt.) szabályozza. E törvény 2.§ (31) pontja értelmében (mely módosult 2016. évi CLXXXIV. törvény 31. § (2). pontja alapján és tartalmazza a Hvt. 41.§ (5) pontját) *önkéntes tartalékos katona* az a katona, aki szerződésben „*önként vállalja, hogy törvényben meghatározott feltételrendszer szerint rendelkezésre áll, és behívását követően tényleges szolgálata teljesítésével közreműködik a Honvédség feladatai ellátásában*”. Az önkéntes tartalékos szolgálati formát vállalók békeidőszakban részben aktívak. Egyrészt behívhatók kiképzésre, felkészítésre, másrészt bevonhatók a honvédségi feladatok végrehajtására. Az ÖT állomány a honvédség tényleges állományába tartozik különleges jogrendi és békeidőszaki tényleges szolgálatteljesítés idején, más időszakokban polgári személy. [51]

Az ÖT katonára vonatkozó külön szabályokat a 2012. évi CCV. (Hjt.) törvény XVIII. fejezete tartalmazza. Az ÖT szolgálati viszony típusait és további részletszabályokat a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet (Hjt. Vhr.) írja le.

- Az önkéntes tartalékos katonák utánpótlását a Honvédség toborzó rendszere biztosítja, ahol az önkéntes tartalékos katona állományba vételére az önkéntes tartalékos szerződés megkötésével kerül sor. (Hjt. vhr.239.§)
- Az önkéntes tartalékos szolgálati viszony határozott vagy határozatlan időre létesíthető, a vállalt szolgálati idő lejártával a szerződés módosításával meghosszabbítható a 2016. évi CLXXXIV. törvény 53.§-a értelmében. Az ÖMT, az ÖTT és a SÖTT szolgálati viszony határozott (lejártakor meghosszabbítható), az ÖVT szolgálati viszony határozatlan idejű.
- Az önkéntes tartalékos katona részére a szerződés megkötésekor át kell adni a központi katonai igazgatási szerv által kiadott behívó, illetve bevonulási parancsot a Hjt. Vhr. 244.§-a értelmében, mely tartalmazza a tényleges szolgálatteljesítés kezdő időpontját, ami egybefüggően 6 hónap, mely a szerződés meghosszabbítása esetén további 6 hónappal meghosszabbodik.
- Az önkéntes tartalékos katona beosztására történő felkészítésre a Hjt. 216.§-a értelmében első alkalommal legfeljebb 25 napra, ezt követően a szerződésben foglalt időtartamig évente legfeljebb 15 napra hívható be, ezen kívül 3 évente összesen legfeljebb 6 hónap tényleges szolgálatteljesítésre hívható be, ez az időintervallum megnövelhető vállalás esetében egy alkalommal 6 hónappal (Hjt. Vhr. 239.§-a értelmében).
- Az önkéntes tartalékos katonának próbaidőt kell letölteni, mely a (Hjt. 214. §-a alapján) a szerződésében legfeljebb 6 hónap időtartamra szól. Nem kell próbaidőt letölteni, ha a szerződéskötés a hivatásos vagy szerződéses szolgálati viszony megszűnésével egyidőben valósul meg. A 2020. évi XLVII. törvény 33.§-a értelmében 3 hónap próbaidőt kell meghatározni annak az önkéntes tartalékos katonának, aki a szerződésében vállalja, hogy egybefüggően látja el a tényleges szolgálatteljesítését.
- A központi katonai igazgatási szerv a behívóparancsot a kiképzésre, felkészítésre, valamint az előre megtervezett tényleges szolgálatteljesítésre történő bevonulás időpontja előtt legalább 30 nappal (különleges jogrendi időszakban min.15 nap) az önkéntes tartalékos katona részére elektronikus vagy postai úton kézbesíti (Hjt. Vhr. 248.§-a értelmében), majd munkáltatóját a közlést követő napon elektronikusan vagy telefonon értesíti.
- Az önkéntes tartalékos katona szabadságra jogosult a Hjt. 218.§ értelmében, ha a tényleges szolgálatteljesítés időtartama meghaladja a 60 napot az adott évben, melynek mértéke évente a

tényleges szolgálatteljesítés időtartam szerint időarányosan 25 nap. A felkészítés időszakában maximum 2 munkanap szolgálatmentességi idő engedélyezett.

- A Hvt. 41. § (6) pontja alapján az önkéntes tartalékos rendszer működését támogatja a munkáltatói ösztönző kompenzációs rendszer, a 81. § (n) bekezdése pedig felhatalmazza a Kormányt arra, hogy rendeletben szabályozza a fenti munkáltató ösztönző-kompenzációs elem részletes szabályait. Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésének legális kereteit ezzel megteremtették.
- A tartalékosok szolgálatukat a hivatásos katonai szolgálat felső korhatáráig (öregségi nyugdíjkorhatárig) láthatják el.

A tartalékos rendszerrel kapcsolatosan a szakértői munkacsoport titkársága a fenti törvényeken kívül új szabályozók kidolgozását és koordinálását és közel harminc jogi szabályozó módosítását végezte el. Például felmondási védelem (mellyel a szolgálatteljesítés időtartama alatt a munkáltató nem szüntetheti meg felmondással vagy felmentéssel az önkéntes tartalékos munkavállaló munkaviszonyát), kedvezmények meghatározása (a munkavállalónak fizetés nélküli szabadság jár a tényleges önkéntes katonai szolgálat időtartamára, a végkielégítésre való jogosultság időtartamába beleszámít a tényleges önkéntes tartalékos katonai szolgálatteljesítés miatt igénybe vett fizetés nélküli szabadság három hónapot meg nem haladó időtartama, a tényleges önkéntes katonai szolgálatteljesítés ideje kétszeres időtartammal számít a közszolgálati tisztviselő besorolásánál). A 2011. december 22-én kihirdetett 294/2011. (XII. 22.) számú Kormányrendelet, tartalmazta az önkéntes tartalékos rendszerhez kapcsolódóan a munkáltatót megillető támogatásokra vonatkozó szabályokat. Ezen jogszabály alapján a munkáltató kompenzációra jogosult munkavállalója után az önkéntes tartalékos katonai szolgálat tényleges időtartamára.

Önkéntes Védelmi Tartalékos Rendszer

A 2011-ben hozták létre az Önkéntes Védelmi Tartalékos (a továbbiakban ÖVT) rendszert. E szolgálati forma egyedülálló kettős jogviszonyt jelent. Békeidőszakban az állomány a HM Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt. alkalmazottja, a honvédség csak a kiképzés során és a behívást követően válik a munkáltatójukká. [51] Az önkéntes védelmi tartalékos olyan munkavállaló, akik békeidőben polgári személyként a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség objektumaiban őrzés-védelmi feladatot lát el, ahol fegyveres biztonsági őrként teljesít szolgálatot, valamint közreműködik a katasztrófavédelmi feladatokban. Az önkéntes védelmi tartalékos önként vállalja, hogy rendelkezésre áll, majd behívását követően tényleges szolgálatot teljesít.

Önkéntes Műveleti Tartalékos Rendszer

2012-ben bevezetésre került az Önkéntes Műveleti Tartalékos (a továbbiakban ÖMT) rendszer. A honvédség leginkább kiképzett önkéntes tartalékosai az ÖMT katonák. Az önkéntes műveleti

tartalékerő fő feladata „mind békében, mind különleges jogrendi időszakban a katonai szervezetek rövid idő alatt történő kiegészítése, különleges jogrendi időszakban a honvédség hadrendjébe tartozó, békében nem élő katonai szervezetek, szervezeti elemek kulcsfontosságú beosztásainak betöltése, valamint a bevonuló hadköteles állománnyal kapcsolatos feladatok ellátása”. [51] Békeidőszakban a katonai szervezetek bármely feladatába bevonhatók, vezényelhetők. Az önkéntes műveleti tartalékos önként vállal teljesítést Magyarországon belül, illetve vállalás esetén, külföldön is alkalmazhatóak. Szolgálati jogviszony jogszabályban meghatározott feltételekkel a 18. életévét betöltött személlyel létesíthető határozott időre, akivel szemben kizáró ok nem áll fenn. 2012. év januárjában elkezdődött az önkéntes műveleti tartalékos állomány feltöltése toborzási tevékenységgel és a szolgálati járandóságra vonatkozó új törvényi előírások betartásával. Az önkéntes műveleti tartalékos katonák fő személyi állományát képezik a korábban hivatásos, szerződéses katonai, illetve más fegyveres szervezeteknél, rendvédelmi testületnél szolgálók, akik hivatásos állományukból nyugállományba vonultak. 2017-től hivatásos állományból leszereléskor kéthavi illetménynek megfelelő többletjuttatást kapnak, ha vállalják a szolgálati viszony megszűnésekor a legalább két év időtartamra szóló tartalékos szolgálatot, a korábban nyugállományba vonulók az ÖMT szolgálat vállalásakor mentességet kaptak a szolgálati járandóságot terhelő levonás alól. [51] 2016. február 3-án 3780 önkéntes műveleti, és további 1590 önkéntes védelmi tartalékos katonával rendelkezett a honvédség. [219]

Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer

2017-ben bevezetésre került az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálati rendszer. Az önkéntes területvédelmi tartalékosok a civil és családi életük, munkahelyük, tanulmányaik mellett, azok feladása nélkül szerződésben vállalja, hogy előre meghatározott és jól kiszámítható feltétel és követelményrendszer szerint rendelkezésre áll, és behívás esetén közreműködik a honvédség feladatainak ellátásában, szükség esetén és az adott helyzetnek megfelelően vesznek részt a számukra meghatározott feladatok ellátásában. A területvédelmi tartalékos rendszer rendeltetése, hogy a Magyar Honvédség fő erőit kiegészítő képességekkel támogassa. Az ÖTT rendszer célja, hogy központi szakmai irányítás mellett, gyorsan és rugalmasan, a veszély mértékéhez igazodóan legyen képes a területi (megyei), helyi (járási) vagy települési szinten jelentkező honvédelmi feladatok támogatására, részbeni ellátására. Az alegységeket járásonként (fővárosi kerületenként) alakítják ki. A jelentkezők nem szükségszerűen a lakóhelyük szerinti alegységhez, hanem az általuk választott szervezeti elemhez kötnek szerződést. Kiképzésük folyamatos. [51] Önkéntes Területvédelmi Tartalékos lehet minden magyarországi lakcímmel rendelkező, magyar állampolgárságú, 18 életévet betöltött felnőtt állampolgár a személyére vonatkozó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig (a korkedvezményes nyugdíjasok és a „nők 40” alapján nyugdíjba vonulók is). A szerződéskötés felső korhatára a fenti időpontot megelőző két év. Az ÖTT szolgálati

jogviszonyra szóló szerződés időtartama minimum 2 év, maximum 5 év, amiből az első három hónap próbaidő. Jelentkezés feltétele a büntetlen előélet (hatósági erkölcsi bizonyítvánnyal igazolva), az előírt legalacsonyabb iskolai végzettség az általános iskolai végzettség, sikeres egészségügyi alkalmassági vizsgálaton¹⁵¹ való részvétel, alkalmassági vizsgálat áll egy házi orvosi és egy pszichológiai alkalmassági vizsgálatból. A két vizsgálati eredményt kell eljuttatni a toborzó irodába. Nem létesíthet jogviszonyt aki a jelentkezés feltételeinek nem felel meg, továbbá akit országgyűlési, európai parlamenti vagy helyi önkormányzati képviselőjelöltként, polgármesterjelöltként, alpolgármesterként, főpolgármester jelöltként, főpolgármester helyettesként, társadalmi megbízatású polgármesterjelöltként és alpolgármesterként, megyei közgyűlés elnökelőjeként, megyei közgyűlés alelnökeként, nemzetiségi önkormányzati képviselőjelöltként nyilvántartásba vettek vagy megválasztottak, a jelöltsége vagy mandátuma, megbízatása fennállásáig, valamint aki meghagyásban érintett munkakört lát el.

2020-ban alakult meg az MH Tartalékképző és Támogató Parancsnokság, az MH Logisztikai Központ jogutód szervezeteként, mely az MH parancsnokának közvetlen szolgálati alárendeltségébe tartozik.

2020. július 1-től elindult a Speciális Önkéntes Területvédelmi Tartalékosok (a továbbiakban SÖTT) szolgálati formája. A COVID-19 járvány okozta gazdasági hatásokra válaszul, a kormány gazdaságvédelmi akciótervének részeként hozta létre a munkájukat elvesztő állampolgárok megsegítése céljából. Az új SÖTT szolgálati forma állományának tagjai 18 és 50 év közötti állampolgárok, akik szerződésüket határozott időre, 6 hónapra köthetik, mely egyszer további hat hónapra meghosszabbítható. A jelentkezőknek hat hónapos kiképzésen kell részt venni (alapkiképzés, általános lövészkiképzés és egyéni szakkiképzés), melynek teljesítésével lehetőség nyílik önkéntes tartalékos, szerződéses, ill. a hivatásos katonai szolgálat választására. SÖTT szolgálati állományba történő jelentkezés feltétele megegyeznek az ÖTT jogviszony létesítésének feltételeivel (szükséges okmányok, egészségi és pszichikai alkalmassági követelmények teljesítése). A tényleges szolgálatteljesítésre történő behívásának tervezett időpontját a határozott idejű szerződésben rögzítik. Az ÖTT szolgálat jogviszonytól eltérő feltétel, hogy SÖTT szerződés alapján a tényleges katonai szolgálata (kiképzése) egybefüggő 6 hónap, a próbaidő kötelezően 3 hónap, valamint nem jogosult szerződéskötési díjra, rendelkezésre állási díjra és laktanyai elhelyezésre sem. A speciális önkéntes tartalékos katonai szolgálati jogviszony idején lehetőség van visszatérni a civil élethez minden hátrányos következmény nélkül.¹⁵²

¹⁵¹ 22/1991. (XI. 15.) NM rendelet szerinti II. típusú alkalmasság-vizsgálat.

¹⁵² https://www.iranyasereg.hu/page/koti_gyik_sotksz Letöltve: 2020. 10.03.

A honvédség legújabb állandó szolgálati formája 2021 júliusától az Önkéntes Katonai Szolgálat (a továbbiakban ÖKSZ). A szerződés hat hónapra szól, három hónap próbaidővel. A kiképzés két ciklusban 2+4 hónapos időtartamban.

A Magyar Honvédség tartalékos rendszerében a tartalékos állományba tartozik:

Önkéntes tartalékosok - önkéntesség alapján (első pillér):

- Önkéntes műveleti tartalékos,
- Önkéntes védelmi tartalékos,
- Önkéntes területvédelmi tartalékos,
- Speciális Önkéntes Területvédelmi Tartalékosok,
- Önkéntes Katonai Szolgálat.

Törvényi kötelezettség alapján (második pillér):

- Kiképzett tartalékos,
- Potenciális hadköteles.

Kiképzett tartalékosok, potenciális hadkötelesek

A Magyar Honvédség tartalékos rendszerében a tartalékos állomány második pillérét törvényi kötelezettség alapján a kiképzett tartalékosok és a potenciális hadkötelesek alkotják. 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.) 41. § (4) pontja értelmében, (mely megállapításra került a 2019.évi CV. törvény 53.§-a alapján) a kiképzett tartalékos állományba tartozik „*a Honvédség állományából kikerült, korábban hivatásos, szerződéses, önkéntes tartalékos katonai szolgálatot, hallgatói, honvéd tisztjelölti vagy altisztjelölti szolgálatot vagy honvédelmi szervezetnél katonai alapkiképzést, alapfelkészítést, vagy annak valamely modulját teljesített férfi tartozik*”. (és a nőekkel mi van?) A Hvt. 80. § (27) pontja alapján potenciális hadköteles „*a békeidőszakban nyilvántartott, kiképzett tartalékos állományba nem tartozó hadköteles*”. A potenciális hadkötelesek csoportjába Magyarország területén lakóhellyel rendelkező, magyar állampolgárságú, 18-50 éves (2019. január 1-jén módosult 40-ről 50-re) férfiak tartoznak.

A kiképzett tartalékosok és a potenciális hadkötelesek képezik a tartalékos rendszer legnagyobb létszámú elemét, békeidőszakban kizárólag egy folyamatosan frissülő adatbázisban nyilvántartott személyek, akik tényleges katonai szolgálatot csak rendkívüli állapotban, illetve megelőző védelmi helyzet idején, a hadkötelezettség bevezetését követően teljesítenek. A hadkötelezettek alkalmazásának lényege, hogy a honvédség békelétszámáról hadi létszámra váljon feltölthetővé. A hadkötelesek behívása behívóparanccsal történik, a behívottak közül a hadköteles lakóhelye szerint illetékes katonai igazgatási szerv (sorozóközpont) törvényi szabályzás Hvt. alapján választja ki a katonai szolgálatra alkalmas személyeket. Differenciálására a katonai előképzettség függvényében kerül sor. [51]

b) Az önkéntes területvédelmi tartalékos feladata különleges jogrend időszakában

Megelőző védelmi helyzetben: részvétel a létfontosságú rendszerlemek őrzésvédelmében, területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, őrzésvédelmi, járőrözési feladatok végrehajtása, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, befogadó Nemzeti Támogatás feladataiban történő részvétel, mozgásszabadság fenntartásának segítése, futár, riasztási, kiértesítési feladatokban való részvétel, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása.

Rendkívüli állapot bevezetését követően: részvétel a létfontosságú rendszerlemek őrzésvédelmében, területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, őrzésvédelmi, járőrözési feladatok végrehajtása, befogadó Nemzeti Támogatás feladataiban történő részvétel, futár, riasztási, kiértesítési feladatokban való részvétel, védelem műszaki előkészítésében való részvétel, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, mozgásszabadság fenntartásának segítése, szállítmánykísérési feladatok támogatása, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása, felderítési feladatokban való részvétel, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

Szükségállapot kihirdetését követően (rendvédelmi erők felkérése esetén): részvétel a létfontosságú rendszerlemek őrzésvédelmében, területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, őrzésvédelmi, járőrözési feladatok végrehajtása, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, szállítmánykísérési feladatok támogatása, mozgásszabadság fenntartásának segítése, felderítési feladatokban való részvétel, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

Terrorveszélyhelyzet kihirdetésekor (rendvédelmi erők felkérése esetén): részvétel a létfontosságú rendszerlemek őrzésvédelmében, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

Váratlan támadás esetén: részvétel a létfontosságú rendszerlemek őrzésvédelmében, őrzésvédelmi, járőrözési feladatok ellátása, befogadó Nemzeti Támogatás feladataiban történő részvétel, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

A tartalékos feladata veszélyhelyzetben részt venni a katasztrófák elleni küzdelemben és annak következményeinek felszámolásában. Területzárási, ellenőrzési feladatokban való részvétel, evakuálási feladatok végrehajtásának támogatása, mozgásszabadság fenntartásának segítése,

őrzésvédelmi, járőrözési feladatok végrehajtása, CIMIC, PSYOPS tevékenység támogatása, szállítási feladatok végrehajtásának támogatása.

6. melléklet A MEGYEI VÉDELMI BIZOTTSÁG MUNKACSOPORTJAINAK FELADATAI

A Honvédelmi Igazgatási Munkacsoport feladatai

A HIMCS békeidőszaki (felkészülési) feladatai a területi és helyi védelmi igazgatási szervek, polgármesterek, jegyzők, a rendvédelmi és a honvédelemben közreműködő szervek és szervezetek felkészítése a béke és különleges jogrend fennállása esetén végrehajtásra kerülő katonai igazgatási feladataira, a feladatok begyakorlása és begyakoroltatása. Feladata a hadkötelesek sorozásával és katonai szolgálatra történő behívásával kapcsolatos feladatok összehangolása, a sorozás és behívás feltételeinek tervezése, biztosítása, a sorozási helyek (ingatlanok) kijelölésére vonatkozó MVB döntések előkészítése, az önkéntes tartalékosok különleges jogrendben történő behívásának biztosítása, tervezése, koordinálása és a meghagyással kapcsolatos feladatok koordinálása. A HIMCS összehangolja az MH és a rendvédelmi szervek részére szükséges gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos feladatokat (veszélyhelyzetben a katasztrófavédelmi szervek ez irányú tevékenységét segíti), segíti a Befogadó Nemzeti Támogatásból eredő területi, helyi feladatok végzését, elemzi a végrehajtás során gyűjtött információkat, közreműködik a döntés-előkészítés szakmai megalapozásában, az erők, eszközök, objektumok és szolgáltatások igénybevételének koordinációjában. HIMCS feladatai honvédelmi típusú különleges jogrend idején a Magyar Honvédség hadkiegészítési, valamint az MH és a rendvédelmi szervek gazdasági és anyagi szolgáltatások igénybevételének koordinálása, a Nemzeti Intézkedési Rendszer területi szintű feladatainak bevezetése, továbbá a terrorcselekmények elleni védekezéssel kapcsolatos az MVB és MVB elnöki döntések, a területi polgári védelmi szervezetek aktivizálására vonatkozó döntések és a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok előkészítése, a végrehajtás koordinálása, ellenőrzése. A HIMCS koordinálja a kulturális javak védelmével kapcsolatos MVB feladatait és összehangolja a Befogadó Nemzeti Támogatással kapcsolatos békeidőszaki és különleges jogrendben végrehajtandó feladatait. [23, 117]

A Lakosságellátási és Gazdaságmozgósítási Munkacsoport feladatai

Az LGMCS gazdaság-mozgósítási alapeladata, a vagyoni szolgáltatások biztosítása a lakosság ellátásához (alapvető élelmiszerrel, gyógyszerrel, ruházati, ipar- és közszükségleti cikkekkel, valamint alapvető köz- és egészségügyi szolgáltatásokhoz), a Magyar Honvédség személyi és technikai feltöltéséhez, a szövetségi kötelezettség alapján Magyarország területén védelmi feladatot ellátó végrehajtó szövetséges fegyveres erők ellátásához, az ország közigazgatási rendszerének zavartalan működésének biztosításához, a társadalom és a nemzetgazdaság működőképességének fenntartásához, szükség esetén e funkciók helyreállításához. Lakosságvédelem alapeladata a helyi

és távolsági védelem módszereinek alkalmazásával a lakosság alapvető ellátása, riasztása, az egyéni védőeszköz-ellátás, kitelepítés, a kimenekítés, a befogadás és a visszatelepítés. [118]

Támogató Munkacsoport feladatai

A TMCS feladatai az MVB és a Védelmi Bizottság Titkársága, valamint a munkacsoportok közötti információ-áramlásnak, az informatikai és a távközlési eszközök működésének, valamint az érintett állomány elhelyezési, étkezési, pihentetési és szállítási feltételeinek biztosítása, továbbá a lakosság riasztása és a veszélyhelyzeti tájékoztatás feladatainak koordinálása, a lakosság élet- és munkakörülményeit, valamint egészségét és anyagi javait veszélyeztető esemény bekövetkezése esetén a szükséges és elégséges információk eljuttatása az érintett térségben élőkhez, valamint a média tájékoztatása. Feladata békeidőszakban (felkészülési időszakban) nyilvántartást vezetni a járási hivatalok illetékességi területén működő médiák elérhetőségéről, kidolgozni a lakosság kellő időben való tájékoztatásának rendjét, az MVB és a titkárság, valamint a munkacsoportok működéséhez szükséges pénzügyi, anyagi, technikai és egyéb ellátási szükségletek felmérése, tervezése. A TMCS feladata katasztrófahelyzetekben, veszélyhelyzetben és honvédelmi típusú különleges jogrendben, valamint egészségügyi válsághelyzetben, a békeidőszakban végrehajtandó feladatokon túlmenően szakterületet érintően - a kialakult esemény kapcsán - folyamatosan gyűjteni az érintett járási hivatal illetékességi területén élő lakosság, valamint az átutazók életét, anyagi javait veszélyeztető információkat, értékelni és feldolgozni azokat, folyamatos kapcsolatot fenntartani a területileg illetékes médiák összekötőivel, továbbá javaslatot tenni az MVB részére a lakosság tájékoztatására, felkérésre, közreműködni a kidolgozott lakosságvédelmi rendszabályok megfelelő kommunikációs háttérének biztosításában. A TMCS az elnök, elnökhelyettes utasítására sajtóközleményt állít össze, előkészíti az elnök, az érintett elnökhelyettes sajtószerelését, közreműködik az MVB munkacsoportjai működéséhez szükséges munkahelyek kialakításában, berendezésében, tevékenységük folyamatos logisztikai biztosításában. Megszervezi és biztosítja az MVB és a munkacsoportjaiba beosztott személyi állomány étkeztetését, a munkacsoportjaiban 24 órás munkarendben dolgozó személyek étkezési, pihentetési feltételeinek kialakítja és folyamatosan működteti az MVB és a munkacsoportjaiban jelentkező szállítási feladatok ellátását. [23, 119]

7. melléklet KOHÉZIÓS TÁBLÁZAT

Tudományos probléma	Hipotézisek	Kutatási célok	Új tudományos eredmények
<p>A védelmi igazgatásban résztvevő területi szinten működő megyei védelmi bizottság üléseinek állandó meghívott (tanácskozási joggal rendelkező) tagjai közé, a meghívottak számának bővülésével sem került be a MH Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka, annak ellenére, hogy a zászlóalj képes egyre nagyobb létszámmal részt venni a védelmi feladatok ellátásában.</p>	<p>I</p> <p>Feltételezem, hogy a területi védelmi bizottság munkáját segítené, ha a bizottság ülésein állandó meghívottként tanácskozási joggal részt venne az illetékességi területén működő minden olyan katonai szervezet parancsnoka (a MH parancsnoka által kijelölt katonai szervezeteken túl), melyek tevékenységi körébe tartozik a védelmi feladatok ellátása, végrehajtása és állománya egyre nagyobb számban bevethető pl. az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka.</p>	<p>hipotézis</p> <p>Átfogóan vizsgálom Magyarországon védelmi igazgatás rendszerét, komplexitását, a védelmi igazgatásban résztvevők körét. Elemzem a rendszer működésének jogszabályi hátterét. Áttekintem a rendszer kialakulásának fejlődését napjainkig. Elemzem a védelmi igazgatás releváns területeken végzett kutatás eredményeit. Kutatom a védelmi igazgatásban résztvevő megyei védelmi bizottságok együttműködésének hatékonyabbá tételét. Vizsgálom a Hajdú-Bihar Megyei Védelmi Bizottság munkáját és a védelmi igazgatásban résztvevő bizottság szervezetét, működését, tagjait, feladatait, munkacsoportjait. Kutatom annak lehetőségét, hogy Debrecenben az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer részeként működő MH 2. TVE 3. TVZ hogyan kapcsolódhatna be a megyei védelmi bizottság munkájába.</p>	<p>A területi szinten működő megyei védelmi bizottság feladatainak és összetételének vizsgálatával feltártam, hogy a bizottságnak nem tagja a területi szinten működő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnoka. Elsőként tettem javaslatot a területi védelmi bizottság meghívott tagjainak az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer parancsnokával/ képviselőjével történő bővítésére.</p>

Tudományos probléma	Hipotézisek	Kutatási célok	Új tudományos eredmények
<p>A polgári védelmi feladatok ellátásában a II. világháborút megelőzően a helyi lakosságvédelem, az óvőhelyek kialakítása hangsúlyossá vált, mely a világháborút követő békeidőszakban átalakult. 1961-től megszünt a kötelező óvőhelyépítés, de a meglévő óvőhelyek állapotának fenntartása és ellenőrzése még biztosított volt. A polgári védelmi törvények rendelkezéseinek megújulásakor az óvőhelyi védelemről szóló 1997. évi kormányrendelet hatályon kívül került és a 2011.évi katasztrófavédelmi törvénybe nem került be az óvőhelyi védelem, helyette a védelmi célú építmények fenntartása jelent meg. Ez a törvényi rendelkezés egészült ki a prioritást élvező lakosságvédelmi kimenekítés, kitelepítés és befogadás feladatokkal. Napjainkban a szomszédos országban fennálló orosz-ukrán háború közelsége szükségessé teszi az óvőhelyek fontosságának át gondolását, a meglévő óvőhelyek fenntartásának biztosítását, állagának megőrzését, esetleg új óvőhelyek kialakítását.</p>	<p>II. hipotézis Feltételezem, hogy területi szinten - vizsgálatom alapján Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben - az óvőhelyek jelenlegi műszaki állapota és befogadóképességének alacsony száma miatt nem biztosítja a lakosság nagy részének a napjainkban jellemző veszélyforrások okozta veszélyhelyzetek elleni megfelelő védelmét.</p>	<p>hipotézis Vizsgálom a védelmi igazgatás egyik alrendszerét a katasztrófavédelmi igazgatás rendszerét. Bemutatom a katasztrófavédelem fogalom és célrendszerét, jogszabályi háttérét, kialakulásának folyamatát, az igazgatási rendszerét, feladatrendszerét, időszaki feladatait (megelőzés, védekezés, helyreállítás), szakágazati feladatait (tűvédelem, polgári védelem, iparbiztonság), a katasztrófák csoportosítását, osztályozását, a települések osztályba sorolását. Vizsgálom a lakosság védelmi feladatok ellátásához helyi védelmet biztosító óvőhelyek alakulását, törvényi változását. Kutatom Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben fellelhető óvőhelyeket, vizsgálom azok állapotát. Keresem az óvőhelyvédelem fejlesztési lehetőségeit.</p>	<p>A helyi védelmet biztosító óvőhelyek kialakulását, fejlődését vizsgálva feltártam, hogy Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben a jelenlegi óvőhelyek száma és műszaki állapota nem biztosítja a lakosság nagy részének a napjainkban jellemző veszélyforrások okozta veszélyhelyzetek elleni megfelelő védelmét. Javaslatot tettem a meglévő óvőhelyek karbantartásának át gondolására, valamint új óvőhelyek kialakítására. Javaslatot tettem, hogy új, nagyméretű épületek (bevásárlóközpontok, lakóparkok, ipari létesítmények) építési engedélyezésénél előírás legyen új óvőhelyek kialakítása, például megfelelő védelmet nyújtó romteher viselésére alkalmas mélygarázs kialakításával. A költségtakarékos fenntartás érdekében javaslom az épületek kettős rendeltetésének kialakítását, az óvőhelyi funkció, mint másodlagos működési alternatíva biztosításával.</p>

Tudományos probléma	Hipotézisek	Kutatási célok	Új tudományos eredmények
<p>A katasztrófavédelmi (polgári védelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi, tűzvédelmi) feladatok végzéséhez szükséges speciális felkészítésben nem vesz részt az MH minden alakulata, az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer (Hajdú-Bihar megyében az MH 2. TVE 3. TVZ) katonái sem, miközben feladatkörükbe tartozik a lakosságvédelmi feladatok ellátása. A Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer irányítása alatt Hajdú-Bihar megyében jól működő MH 5. LDD katasztrófavédelmi feladatainak ellátásába nem vonja be az MH önkéntes tartalékos rendszer helyben működő alakulatát, nincsenek a feladatok ellátására történő közös felkészülési lehetőségek, közös katasztrófavédelmi gyakorlatok. A polgári védelmi feladatok ellátására történő sem elméleti, sem gyakorlati felkészítésben nem vesz részt az ÖTT Rendszer állománya, miközben a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában aktívan, egyre nagyobb létszámban tudnának részt venni egy speciális felkészítés esetén.</p>	<p>III.</p> <p>Feltekezem, hogy a védelmi, a katasztrófavédelmi és a honvédelmi igazgatás által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi tevékenységek végzésébe be lehetne vonni olyan katonai szervezetet (a MH Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer feladatait ellátó szervezetten túl), melynek feladatkörébe tartozik a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel. Felvetésem alapján az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állománya bevonható a megye illetékességi területén folyó katasztrófavédelmi tevékenységek támogatásába megfelelő felkészítés esetén. Az általam javasolt „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elméleti és gyakorlati képzése megvalósítható az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer képzési egységeinek kiegészítésével, a képzési struktúrája módosításával, mely tartalmazná a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásához szükséges alapismereteket.</p>	<p>hipotézis</p> <p>Vizsgálom a katasztrófavédelmi rendszer, valamint a Honvédelemi Katasztrófavédelmi Rendszer Hajdú-Bihar megyében működő szervezeteit és azok feladatait.</p> <p>Kutatom a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába Hajdú-Bihar megyében működő, Debrecen székhellyel rendelkező honvédelmi alakulatok bevonásának újabb lehetőségeit.</p> <p>Vizsgálom az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állományának képzési struktúráját, moduljait, egységes képzési rendszerét.</p> <p>Tanulmányozom a tartalékosok végzendő feladatait és vizsgálom ezek ellátásához szükséges alapismeretek megszerzésének lehetőségeit.</p> <p>Feltárom, hogy a mindennapi életben, Hajdú-Bihar megyében, Debrecen városában hogyan működnek együtt a védelmi igazgatás alrendszerében a védekezési feladatokat végrehajtó szervezetek. Kutatom a katasztrófavédelmi feladatokat és a HKR feladatait ellátó szervek újabb együttműködési, közös képzési lehetőségeit. Vizsgálom, hogy milyen alapismeretekre van szükség az önkéntes tartalékos állományban a feladatok ellátásához és azokat milyen elméleti és gyakorlati képzés keretében tudják megszerezni.</p>	<p>A katasztrófavédelmi feladatokat területi szinten végző szervezetek (Debrecenben a HB MKI) és a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer irányítása alatt működő szervezetek feladatainak, működésének vizsgálatára alapozva, javaslatot tettem a katasztrófavédelmi igazgatás és a honvédség által szervezett és területi szinten irányított katasztrófavédelmi, illetve HKR feladatok végzésébe bevonni a felkészített Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer állományát. Javasoltam a tartalékos rendszer képzési tartalmának kiegészítését, egy „Speciális katasztrófavédelmi felkészítés” elnevezésű képzési egység bevezetésével, mely tartalmazza a katasztrófavédelmi (polgári védelmi, tűzvédelmi, természeti katasztrófák, árvíz- belvíz védelmi) feladatok ellátásához szükséges alapismereteket. Elsőként dolgoztam ki a tervezett elméleti és gyakorlati képzési egység tartalmát, módját, szükséges műszaki eszközeit.</p>

Tudományos probléma	Hipotézisek	Kutatási célok	Új tudományos eredmények
<p>Hazánkban az önkéntességen alapuló haderő működésének támogatása (bekerülőben) önkéntességen alapuló tartalékos erőkkel történik. Annak megválaszolásához, hogy hogyan lehet motiválni a civil állampolgárokat a rendszerbe történő csatlakozásra vizsgálni kell az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer működését, jogszabályi háttérét, a rendszerben résztvevők körét. A rendszerben résztvevők létszáma még mindig alacsony. Az önkéntesek állományának összetétele nem a legmegfelelőbb a védelmi feladatok ellátásához, valószínűleg kevés a fiatal és a magas iskolai végzettséggel rendelkező.</p>	<p>Feltételezem, hogy a Debrecenben működő Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalját vonzóvá lehet tenni minden korosztály számára annak ellenére, hogy kezdetektől (2017-től) napjainkig a 26–35 éves korosztály képviselteti magát legkisebb számban a rendszerben, továbbá az iskolai végzettség alapján a legkisebb arányban résztvevő felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát is lehet emelni.</p> <p>SS</p>	<p>IV. hipotézis</p> <p>Vizsgálom a védelmi igazgatás másik alrendszerét, a honvédelmi igazgatás rendszerét. Bemutatom a honvédelmi igazgatás rendszerét, a honvédelem fogalmát, célját, az igazgatási rendszerét, irányításának szintjeit. Ismertetem a honvédelmi igazgatás részét képező katonai igazgatás kialakulását, szerveit, a Magyar Honvédség feladatait, irányítását, szervezeti egységeit.</p> <p>Bemutatom az Önkéntes Tartalékos Rendszer alakulásának történetét, jelenét, vizsgálok működését, feladatrendszerét.</p> <p>Vizsgálom és elemzem speciálisan az MH 2. TVE 3. TVZ-ben a tartalékos állomány nem, kor, iskolai végzettség szerinti összetételét.</p>	<p>Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer Debrecenben működő 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj állományának összetételét vizsgálva, az életkor és az iskolai végzettség adatainak elemzésével feltártam, hogy a zászlóalj megalakításától (2017-től) napjainkig a 26-35 éves korosztály képviselteti magát legkisebb számban, továbbá az iskolai végzettség alapján legkisebb arányban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak jelen a rendszerben. Javaslatot tettem a 26-35 éves korosztály és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának további növelésére, mivel pontosan ennek a két csoportnak a tagjai a leginkább bevetethetők a katasztrófavédelmi feladatok ellátásába.</p>